

LUPTA ÎN TREGULUI POPOR

1

1984

ILIE CEAUȘESCU (președintele
Comisiei Române
de Istorie Militară)
CONSTANTIN ANTIP
ION ARDELEANU
CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU
FLORIN CONSTANTINIU
MIRCEA MUȘAT
ȘTEFAN PASCU
ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU
FLORIN TUCĂ
GHEORGHE TUDOR
GHEORGHE ZAHARIA

CUPRINS

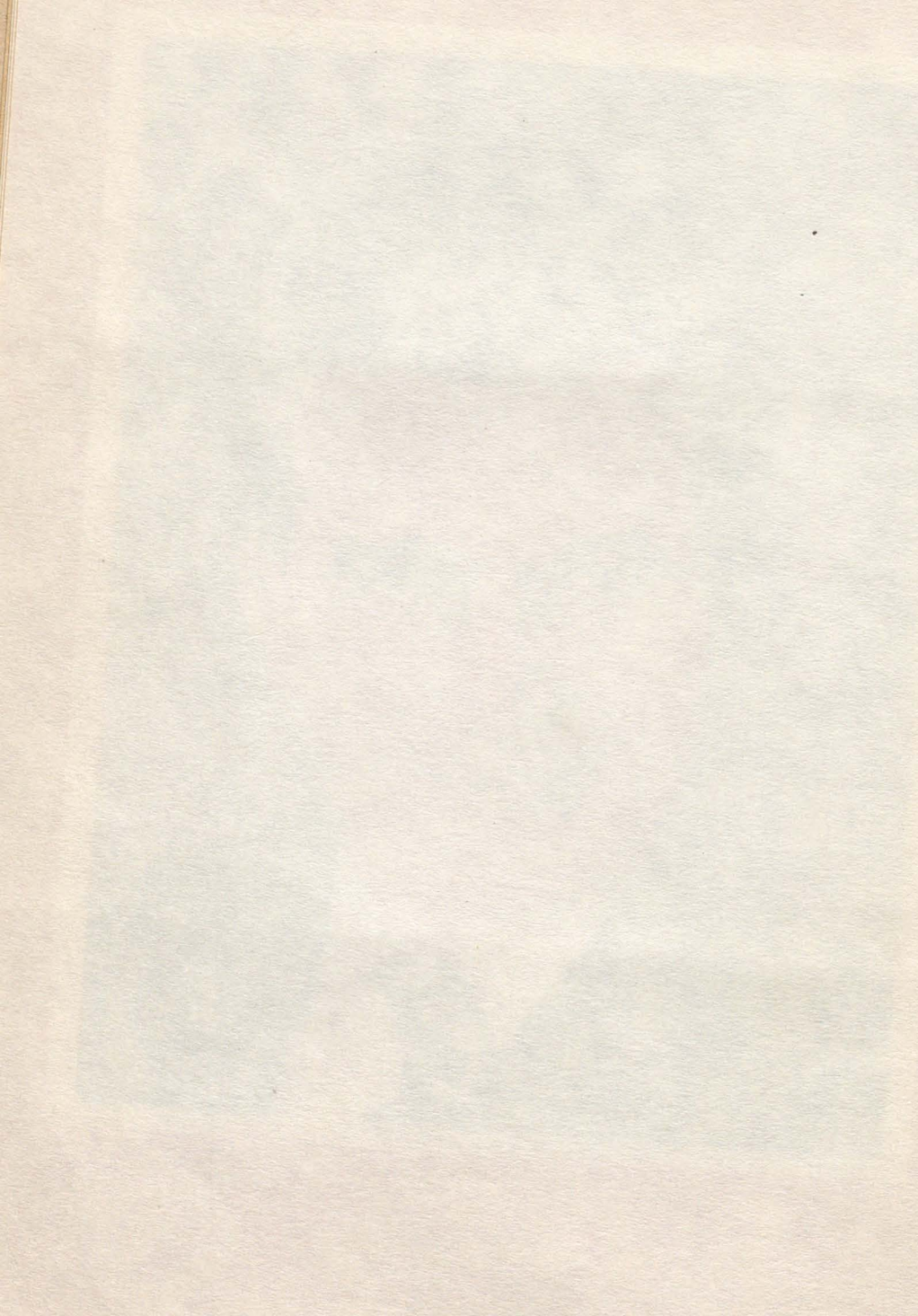
● La început de drum — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	1
● Partidul Comunist Român — organizatorul și conducătorul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă — general-colonel dr. CONSTANTIN OLTEANU	5
● Rădăcinile istorice ale revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	10
● Atitudinea potrivnică imperialismului german și fascismului — trăsătură constantă a armatei române — conf. univ. dr. GHEORGHE ZAHARIA	14
● 23 August 1944 — începutul unei ere noi în istoria poporului român — prof. univ. dr. ȘTEFAN LACHE	17
● Armata română, ca întotdeauna, de partea poporului — colonel dr. FLORIN TUCĂ	21
● Revoluția românească din August 1944 — consecințe internaționale — colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU	24
● Ne-au dezarmat românii — VALERIU AYRAM	29
● Din culisele relațiilor dintre Antonescu și Hitler — conf. univ. dr. ION ARDELEANU	30
● Armata și formațiunile de luptă patriotice în timpul revoluției din August 1944 — cronologie — căpitan ALEXANDRU DUȚU	30
● La Marele Stat Major Român mișcările de trupe sînt ținute în mare secret față de „aliați” — MIHAI RETEGAN	34
● 23 August 1944 — peste un milion de ostași români au răspuns prezent (corecții obligatorii în analiza unei balanțe de forțe) — maior dr. IOAN TALPEȘ	38
● De la Rastenburg la palatul regal: diplomația regimului Antonescu în ajunul revoluției din August 1944 — dr. FLORIN CONSTANTINIU	40
● Varianta balcanică: de la debut la eșec — general-maior CONSTANTIN ANTIP, căpitan VLADIMIR ZODIAN	43
● „Deplină concordanță între armată și întreaga națiune” — dr. DUMITRU TUTU	47
● Evenimentele din România din August 1944 în documente de arhivă britanice — maior dr. MIHAIL E. IONESCU	51
● Trimisul special al lui Hitler raportează: „Ordinele mareșalului sînt sabotate la al doilea nivel” — locotenent-colonel ION JIANU	55
● Instanțele hitleriste sînt nevoite să recunoască	57
● Presa românească în zilele revoluției din August 1944 — căpitan dr. ȘTEFAN PĂSLARU	58
● Breviar	59
● Cotitura României de la 23 August 1944 văzută din capitalele lumii — dr. GHEORGHE BUZATU	63
● Presa internațională, personalități politice și militare ale vremii despre actul revoluționar de la 23 August 1944 — conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT	67
● Adevăruri fundamentale ale istoriei naționale cu privire la formarea poporului român — general-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU	70
● Veteranii își amintesc — colonel dr. CONSTANTIN UCRAIN	74
● Eroi au fost, eroi sînt încă.., Rubrică realizată de căpitan EFTIMIE ARDELEANU, MONICA FISCUTEANU, MONICA MIRICA, ADRIAN PANDEA	76
● Memoria documentelor. Contribuția României la marea victorie din Mai 1945 — căpitan ALEXANDRU DUȚU	79
● Monumentele luptei — MIRCEA COCIU	81
● Personalități militare române — colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU, căpitan VLADIMIR ZODIAN	83
● Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară	86
● Cartea de istorie	88
● Incredibil, dar adevărat — dr. FLORIN CONSTANTINIU	92

Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, în condițiile internaționale favorabile determinate de victoriile armatelor sovietice și ale aliaților, de lupta popoarelor din Europa împotriva fascismului german, a deschis o nouă eră în istoria milenară a poporului nostru. România s-a alăturat, cu întreaga forță, armatelor sovietice, împotriva Germaniei hitleriste, pentru eliberarea deplină a patriei de sub dominația hitleristo-horthystă, și apoi a luptat, dînd jertfe grele, pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei pînă la zdrobirea deplină a fascismului.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a deschis calea înfăptuirii revoluției democratice, a revoluției socialiste și trecerii la construcția socialismului, a asigurat condițiile necesare marilor transformări revoluționare. Poporul român a obținut, sub conducerea Partidului Comunist Român, realizări epocale în dezvoltarea generală a țării

NICOLAE CEAUȘESCU

— LA ÎNCEPUT DE DRUM —

Răspunzînd interesului crescînd al tuturor categoriilor de cititori pentru cunoaşterea epocilor şi momentelor de referinţă care au jalonat istoria multimilenară a poporului român şi a ostirii sale, cu acest număr îşi începe activitatea o nouă revistă, intitulată „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR”. Editată prin grija Comisiei Române de Istorie Militară, publicaţia îşi propune să înfăţişeze în paginile ei, cît mai dens, mai cuprinzător şi variat, trecutul glorios al românilor, lupta generaţiilor înaintaşe pentru unitate, libertate şi independenţă, vitejia ostirii române, a maselor largi populare, a întregului nostru popor, pentru apărarea civilizaţiei materiale şi spirituale edificate, în decursul secolelor şi milenilor, în spaţiul carpato-danubiano-pontic.

Înfrăindu-se cu pămîntul pe care s-a născut şi l-a făcut prin hărnicie să dea roade tot mai bogate, cu munţii, dealurile şi cîmpiile ce ascund în adîncuri resurse materiale de mare preţ, cu rîurile pe care le-a pus să lucreze în favoarea omului, cu pădurile falnice, care au oferit locuitorilor adăpost în vremurile de restrişte, românii n-au rîvnit niciodată la bunurile şi la teritoriile altora. Ei n-au dus niciodată „războaie de cuprindere”, cum se exprima Nicolae Bălcescu. Şi-au apărât însă întotdeauna cu vrednicie şi dîrzenie, pînă la sacrificiul suprem, fiinţa şi entitatea statală, ridicînd întotdeauna zăgazuri de netrecut în faţa oricăror cîotopirii şi a dominaţiei străine. „Această particularitate specifică — se subliniază în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism — şi-a pus amprenta asupra întregii evoluţii sociale a României, asupra felului de a fi şi de a gîndi al poporului român, asupra însuşi destinului său istoric caracterizat prin luptă hotărîită, plină de sacrificii pentru libertate şi unitate, pentru dreptul de a fi stăpîn în propria sa ţară”.

Moştenind de la iluștrii săi înaintași, geto-daci, principiul ridicării la luptă a întregului popor pentru zăgazuirea valurilor dușmane și apărarea gliei străbune, românii s-au opus întotdeauna cuceririlor și invadatorilor străini atît cu „oastea cea mică”, cu ostirea permanentă a țării, cît și cu „oastea cea mare”, cu masele largi populare care erau ridicate la arme în caz de mare primejdie. Referindu-se la această realitate, Nicolae Bălcescu socotea, cu deplin temei, că la noi „tot românul se naștea cu datoria d-a fi soldat și d-a apăra statul la vreme de nevoie, și cînd vrăjmașul călca pămîntul românesc, toată țara trebuia să fie în armă”.

Ținîndu-se seama de primejdia pe care o reprezenta politica agresivă, de forță și dictat a marilor imperii pentru statul român, pentru asigurarea dezvoltării libere și independente a țării, întreaga galerie de oameni luminați și patrioți, în frunte cu socialiștii români și apoi, din mai 1921, cu comuniștii, au militat în mod consecvent pentru a asigura accesul poporului la arme, pentru ca, împreună cu ostirea, să garanteze apărarea independenței, integrității și suveranității patriei. Poporul este puterea, se aprecia cu îndreptățire într-un articol publicat în vara anului 1894 în ziarul „Munca”. „Înarmați dar poporul — cereau socialiștii —, înarmați-l cu baioneta, cu ideea clară în cap și cu iubirea înfocată către țară în inimă și nu veți avea frică de nici un vrăjmaș”.

Fiind profund cunoscători ai tradițiilor și virtuților înaintașilor, avînd încredere în puterea de rezistență și de dăruire a poporului, socialiștii români mai considerau, în mod întemeiat, că acțiunile și măsurile care urmau să garanteze drepturile poporului asupra vetrei în care a apărut și s-a dezvoltat din cele mai vechi timpuri nu trebuiau căutate în afara țării noastre, ci în forțele vii și viguroase ale națiunii. Ei considerau că izvoarele puterii și tăriei noastre în fața oricărei cîotopirii străine „trebuie să le căutăm, trebuie să le găsim în noi, în neamul nostru care a știut după vremuri să se arate

în stare de a păstra și a apăra cu vrednicie acest pământ împotriva încălcătorilor și năvălitorilor". Dînd o înaltă prețuire și elogiind efortul unit al oștenilor țării și al forțelor populare, care în decursul vremurilor își făcuseră cu bărbăție și devotament datoria față de patrie, socialiștii români apreciau într-una din scrierile lor de linie: „Ce am fi noi ca stat, ca națiune, fără pandurii lui Tudor, fără țărani de la Islaz, fără eroii din Dealul Spirii, fără Penes Curcanul? Sîntem ceea ce sîntem mulțumită miilor de viteji țărani, mulțumită celor căzuți, cu atîta bărbăție, pentru gloria și măreția acestei țări”.

Evidențînd, într-o sinteză de excepție, legătura trainică și durabilă care a existat dintotdeauna între „oastea cea mică” și „oastea cea mare”, între oștirea țării și popor – ca o trăsătură permanentă și definitorie a luptei unite a românilor pentru apărarea vetrei strămoșești, a unității, libertății și neamînrării patriei –, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii, comandantul suprem al forțelor noastre armate arăta: „Ca un fir roșu trec prin întreaga istorie a patriei legătura strînsă a oștirii cu poporul din sinul căruia s-a născut, identificarea cu idealurile de libertate, dreptate și neamînire ale maselor largi populare, hotărîrea nestrămutată de a apăra pămîntul străbun, dreptul poporului de a-și făuri viața după propria sa voință”.

În anii revoluției și construcției socialiste, ai victoriei noii orînduiri sociale pe pămîntul românesc, tradițiile luptei armate a întregului popor pentru apărarea patriei au fost puse pe deplin în valoare, iar prin gîndirea profundă, îndrăzneată, novatoare, revoluționară a secretarului general al Partidului Comunist Român ridicate la nivel de principii doctrinar ce se exprimă în mod sintetic prin conceptul: apărarea patriei este cauză și operă a întregului popor.

Amplă și interesantă problematică privitoare la lupta întregului popor pentru apărarea patriei la români – care își are rădăcini în vremea lui Burebista și Decebal și chiar înaintea domniei acestora și care a devenit în decursul timpului pînă în zilele noastre mod de gîndire și de acțiune al românilor – va găsi o permanentă oglindire în coloanele revistei „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR”.

Pentru a face față cu deplin succes invadatorilor și cotropitorilor străini, luptătorii români – fiind de cele mai multe ori inferiori sub raport numeric și al dotării tehnice în comparație cu forțele dușmane – și-au luat întotdeauna ca „aliați” șesurile, dealurile și munții, „hățișurile bălților care taie drumul străinilor”, riurile și codrii seculari, fundamentîndu-și principii și concepții proprii de gîndire și o artă militară specifică, modalități concrete și ingenioase de purtare a războiului. Înfometarea și întîrzierea inamicului, uzarea lui prin lovituri continue, date prin surprindere, apărarea fermă pe diferite alinamente naturale, executarea de manevre și atacuri declanșate în locuri mlăștinoase sau în păduri dese, peste cursuri de apă, folosirea cu măiestrie a terenului, utilizarea de capcane și ambuscade, ascunderea bunurilor pentru a nu încăpea în mîna cotropitorilor, prîjolirea cîmpurilor, otrăvirea apelor, fîntînilor pentru a nu putea fi folosite de „oaspeții” nepoftiți, lupta de rezistență populară în zonele ocupate vremelnice de vrăjmași, iată numai cîteva din domeniile acțiunilor militare în care, în decursul vremurilor, luptătorii români, conduși cu pricepere de voievozi și căpitani de oști cu minți iscusite, și-au dovedit o măiestrie care a dăinuit peste timp și care a căpătat valențe noi în doctrina militară a României socialiste.

Toate aceste aspecte, privite într-un cadru concret istoric și în sinteze generalizatoare, cu sublinierea a ceea ce a fost caracteristic și durabil, vor fi tratate în articole, studii, extrase din documente de epocă, rubrici speciale etc., folosindu-se maniere și modalități diverse.

Realitatea istorică, amplu oglindită în documentele și izvoarele epocilor, vine să ateste că în decursul vremurilor, în lupta pentru apărarea independenței și integrității patriei, oștile române au fost sprijinite prin forme și felurite modalități de masele largi populare care au asigurat zăgăzuirea invaziilor unor armate străine spre Balcani și spre Centrul Europei, și-au adus o contribuție marcantă la apărarea civilizației europene. În documentele scoase la lumină, în special în ultimele decenii, se relevă adesea cu amănunte edificatoare faptul că vreme de mai multe secole oamenii ce și-au avut aici, la Carpați și la malurile Dunării și Mării Negre și leagănul și vatra, fie că erau organizați în structuri ostășești, fie în formațiuni de tip popular – au fost, o lungă perioadă de timp, o stavilă de netrecut în calea valurilor cotropitoare, o barieră puternică în fața înaintării armatelor otomane sau a altor forțe militare spre inima Europei. Biruințele epocale reputate de „oastea cea mică” și de „oastea cea mare” ale românilor în atîtea și atîtea bătălii și lupte, jertfele de sînge date de ele pentru a opri și a

zădărnici repetatele acțiuni ale invadatorilor, porniți pe cuceriri, dornici de îmbogățire, de aventuri și de mărire, au dat posibilitatea numeroaselor state și popoare din apusul continentului să se dezvolte nestingerit, să progreseze din punct de vedere economic, social și cultural, să-și cruțe de la distrugeri bunuri, să-și înalte palate și alte edificii somptuoase. Referindu-se la acest fapt, Mihail Kogălniceanu considera, cu deplină temei, că Europa este datoră să cunoască și să aprecieze faptele de arme ale oștirilor române: „Lupta națională a românilor care, mai trei veacuri, au apărut cu sabia creștinătatea, împotriva tuturor puterilor islamismului, domnia lui Alexandru cel Bun și a lui Mircea cel Bătrîn, a căror nume răsunau de la Marea Baltică și pînă la porțile Bizanțului, strălucitele fapte ale lui Ștefan cel Mare..., chipul mareț întocmai ca al lui Ahil, al lui Mihai Viteazul, singurul voievod ce ajunsese a uni părțile Daciei vechi... Toate aceste figuri, toate aceste fapte ar merita mirare chiar și a străinilor, cînd istoria noastră ar fi mai bine cunoscută”. Revista „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR” va urmări ca număr de număr să oglindească în coloanele ei astfel de probleme, să facă cunoscut cititorilor aportul marcant al românilor la lupta de eliberare a altor țări și popoare, jertfele date de ei în numele unor țeluri drepte și nobile. În contextul dat, vor fi abordate o seamă de aspecte majore, multe dintre ele inedite, privitoare la contribuția deosebită a României – alături de celelalte țări ale coaliției Națiunilor Unite, în frunte cu Uniunea Sovietică, pe umerii căreia a apăsat tot greul celei de-a doua conflagrații mondiale a secolului XX – la războiul antihitlerist, efortul militar și material făcut cu generozitate de poporul român, sub conducerea partidului nostru comunist, pentru eliberarea altor popoare și zdrobirea Germaniei naziste.

Propunîndu-și să înfățișeze număr de număr, cît mai cuprinzător și mai variat, printr-o gamă largă de forme și modalități de exprimare – de la articole la evocări istorice, de la studii de sinteză la eseuri, de la scurte comunicări și dezbateri privitoare la unele aspecte legate de problematica ce ne preocupă, la articole de dicționar, la scurte recenzii și însemnări etc. – tezaurul experienței militare românești ingenios condensate în gîndirea și practica luptei întregului popor pentru apărarea patriei, revista noastră va acorda, totodată, un spațiu adecvat ogîndirii procesului făuririi armatei de tip nou, revoluționare a României, sub conducerea Partidului Comunist Român, edificării sistemului național de apărare a României socialiste, prezentării conceptelor, tezelor și ideilor definitorii ale doctrinei noastre militare al cărei strălucit ctitor și fondator este tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, comandantul suprem al forțelor armate.

Revista „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR” își va întemeia activitatea pe concepția călăuzitoare a întregii istoriografii românești: materialismul dialectic și istoric, Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, vasta și magistrala operă teoretică a conducătorului partidului și statului nostru. Noua publicație va considera, ca o datorie de onoare și de conștiință a colectivului de coordonare și a fiecărui autor în parte, să contribuie, alături de celelalte scrieri de specialitate, de întreaga publicistică românească, la educarea în spirit revoluționar, patriotic a cititorilor, la popularizarea acestor idei, teze și evenimente istorice care să aibă o înrîurire directă asupra generațiilor actuale și să le însușească la fapte înalte și mărețe în opera de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României, la întărirea independenței și suveranității patriei noastre. Revista „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR” se va călăuzi în permanență de preceptul potrivit căruia valoarea oricărei scrieri istorice științifice constă în înfățișarea obiectivă, conformă cu realitatea, cu adevărul, a epocilor istorice, a evenimentelor și faptelor, în interpretarea lor justă, astfel încît ea să constituie o ogîndă a conștiinței de sine a poporului român, să înmănușeze experiența de viață și de luptă a oștirii și a maselor largi populare și să ofere concluzii utile pentru prezentul atît de dinamic și înălțător al zilelor noastre. În coloanele publicației își vor găsi locul adecvat studii, articole, comentarii, documente și alte materiale menite să combată concepțiile neștiințifice, eronate, denaturările, denigrările și falsurile referitoare la istoria poporului român și a oștirii sale, la originea, unitatea și continuitatea românilor în spațiul carpato-danubiano-pontic, la rolul jucat de oștirea țării în lupta bînilenară a poporului pentru apărarea ființei sale, a libertății și neatinării, a gliei străbune. Autorii, care prin scrierile lor vor combate astfel de idei, teze și concepții neștiințifice și vicioase, vor socoti că au o înaltă îndatorire științifică și patriotică să

cabaloget

pună în lumină adevărurile indubitabile ale istoriei românilor, luînd atitudine, clar și argumentat, asupra tuturor acelor impostori și pseudoistorici care prin omisiuni voite, prin falsuri și denaturări, prin ideile eronate, adesea dușmănoase pe care le avansează își pun sub semnul întrebării însăși profesia de istorici, o profesie prin excelență nobilă.

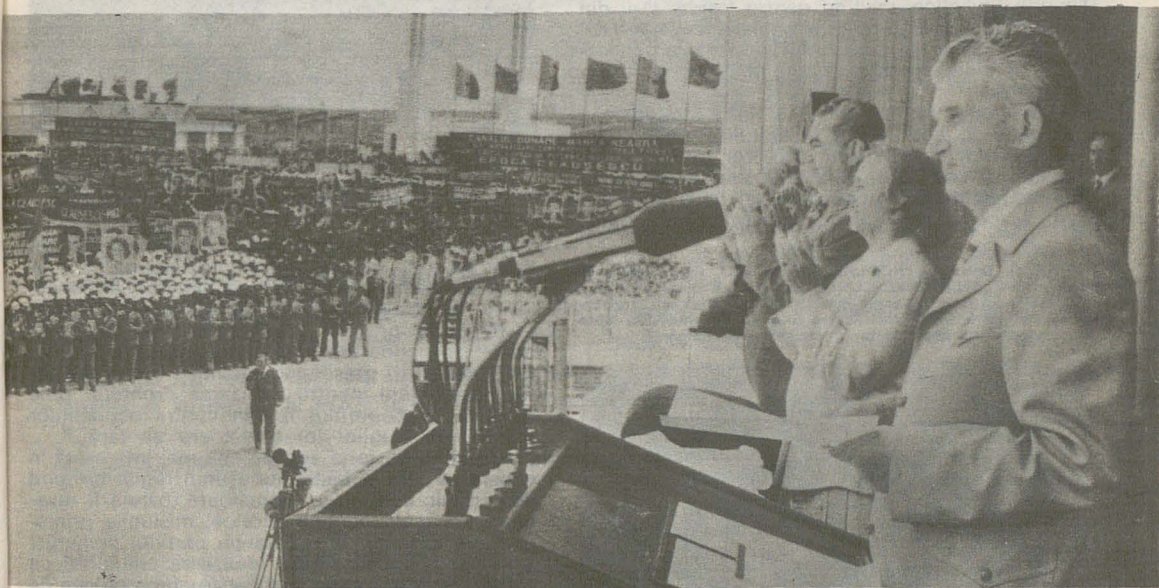
Străduindu-se să reflecte cît mai pe larg, cu respectarea riguroasă a adevărilor fundamentale, amplu atestate de izvoare de tot felul, istoria de peste 2000 de ani a poporului nostru și a oștirii sale, locul și rolul românilor în istoria altor țări și popoare, în special în cea balcanică și europeană, aportul lor la tezaurul material și spiritul al umanității, la sprijinirea luptei pentru libertate și independență a altor state din Balcani și din Europa, în „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR” vor fi publicate periodic diferite materiale prin care să se oglindească acțiunile comune ale popoarelor din aria ce ne preocupă, sprijinul reciproc și cooperarea între ele, ajutorul material, militar și moral-diplomatic în scopul înfăptuirii unor comandamente și țeluri înalte și nobile. Se vor promova astfel de idei cu conștiința limpede a însemnătății pe care o are știința istorică în realizarea cunoașterii reciproce între țări și popoare, îndeosebi a vecinilor, a apropierii și cooperării între ele, a asigurării unui climat de stimă și înțelegere reciproce, de prietenie și de pace în Balcani, în Europa și în lume.

Concepută să apară în două-trei numere pe an, fiind încredințați că paginile sale vor fi onorate de colaborarea celor mai reuți istorici militari și civili din țara noastră, de cercetători din institutele de specialitate, de arhiviști și muzeografi, de cadre didactice din învățămîntul militar și din alte domenii de activitate, de ziariști și publiciști etc., cu deplina convingere că revista „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR” se va bucura de audiență și sprijin din partea maselor de cititori din țară și din străinătate cărora li se adresează, nădăjduim că noua publicație – ce se inaugurează cu acest prim volum dedicat în mod special omagierii a 40 de ani de la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 – va răspunde interesului crescînd al cititorilor față de cunoașterea istoriei poporului român și a oștirii sale – trup din trupul națiunii noastre socialiste.

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — ORGANIZATORUL ȘI CONDUCĂTORUL REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

General-colonel dr. CONSTANTIN OLTEANU

Sub conducerea înțeleaptă a partidului, întregul nostru popor aduce un omagiu suprem eroilor din August 1944, tuturor luptătorilor care au căzut pentru independența și suveranitatea patriei, înălțînd pe vatra multimilenară edificiile socialismului victorios

Continuator pe un plan superior al tradițiilor patriotice de luptă ale înaintașilor, Partidul Comunist Român s-a afirmat plenar drept exponentul cel mai consecvent al intereselor poporului, a fost organizatorul și conducătorul mișcării de rezistență națională desfășurată în anii grei ai dominației fasciste. Lupta maselor largi populare pentru apărarea intereselor supreme ale națiunii, a libertății și integrității patriei a găsit în Partidul Comunist Român conducătorul încercat și curajos care, cu clarviziune și înaltă responsabilitate față de destinele poporului nostru, și-a asumat marea misiune istorică de a declanșa și a conduce la victorie revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, de a făuri pe pămîntul românesc societatea socialistă și comunistă. În anii mișcării de rezistență, partidul comunist a dovedit cu strălucire un fapt pe care încă de la făurirea sa în mai 1921 nu

încetase să-l ateste: că este forța politică națională cea mai profund atașată intereselor fundamentale ale României, singura în măsură să canalizeze energiile uriașe ale națiunii în direcția transformării revoluționare a societății.

După cum se cunoaște, din vara anului 1940 a început pentru România o perioadă deosebit de grea, marcată de trunchierea teritoriului național prin dureroase amputări; la 30 august 1940, sub presiunea copleșitoare a marilor puteri fasciste, prin Dictatul fascist de la Viena, a fost rupta din trupul țării noastre partea ei de nord-vest. A urmat, la scurtă vreme, instituirea în țară a regimului de dictatură de extremă dreaptă, aflat în legătură cu marile puteri fasciste și ca o consecință imediată, ocuparea României de trupele Wehrmachtului nazist. În anul următor, țara noastră a fost împinsă în războiul declanșat de Germania hitleristă împotriva Uniunii Sovietice, care a în-

semnat cea mai neagră pagină din istoria modernă a poporului român.

În această situație extrem de grea, cînd era pus în joc însuși viitorul statului nostru, partidul comunist, forța politică cea mai dinamică a națiunii, avînd o concepție realistă și clarvăzătoare asupra destinului țării, s-a ridicat cu hotărîre la lupta pentru eliberarea țării, pentru redobîndirea independenței și suveranității naționale. Începînd din toamna anului 1940, în documentele programatice ale P.C.R. s-a subliniat necesitatea concentrării tuturor energiilor națiunii în scopul de a depăși momentul de cumpănă istorică pe care îl traversa România. La chemarea partidului comunist, masele largi populare s-au angajat într-o amplă mișcare de rezistență ale cărei obiective fundamentale erau doborîrea regimului dictatorial și eliberarea țării prin alungarea trupelor străine ocupante. Obiectivele mișcării de rezistență s-au conturat tot mai pregnant în condițiile evenimentelor militare din vara anului 1941. Partidul s-a ridicat cu hotărîre împotriva războiului contra Uniunii Sovietice, militînd pentru ieșirea țării din acest război și alăturarea ei coaliției antihitleriste, pentru răsturnarea guvernului antonescian și restabilirea independenței și integrității teritoriale a României.

O trăsătură fundamentală a liniei strategice a partidului în acei ani a constituit-o politica de unire într-un singur front a tuturor forțelor care, într-un fel sau altul, își manifestau adversitatea față de dictatura antonesciană și de alianța nefastă a acesteia cu Reichul nazist. Partidul comu-

Alături de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, tinăra militanță comunistă ELENA PETRESCU (CEAUȘESCU) a avut o contribuție însemnată în organizarea manifestărilor antifasciste, antirăzboinice și patriotice, în mobilizarea tineretului comunist la lupta pentru independența și suveranitatea României

Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Uniunii Tineretului Comunist, vorbind la un miting organizat de Partidul Comunist Român în București, la 10 septembrie 1944

nist s-a adresat tuturor forțelor înaintate ale națiunii de a se uni în lupta pentru alungarea ocupanților hitleriști și doborîrea dictaturii antonesciene, pentru o Românie liberă și independentă. În Platforma-program din 6 septembrie 1941, partidul „...propune lupta comună a tuturor partidelor, grupărilor, persoanelor politice și tuturor patrioților români, pentru realizarea *Frontului Unic Național* al poporului român contra ocupanților hitleriști și slugilor lor trădătoare de țară...”

Apreciind că forța socială cea mai interesată în eliberarea țării și instaurarea unui regim profund democratic este clasa muncitoare, căreia îi reve-neau, în acele condiții istorice, misiunile principale ale mișcării de rezistență, partidul comunist a militat neobosit pentru realizarea unității ei de acțiune. Printr-un susținut dar fructuos proces de clarificare ideologică, la 1 Mai 1944 s-a reușit constituirea *Frontului Unic Muncitoresc*, act politic de însemnătate istorică ce a marcat o importantă etapă a procesului de făurire a *Frontului Unic Național* — forța de nebiruit căreia îi reve-neau, în concepția Partidului Comunist Român, misiunea de a înfăptui revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

În lupta pentru eliberarea patriei au acționat împreună cu Partidul Comunist Român, în cadrul *Frontului Patriotic Antihitlerist*, constituit încă din toamna anului 1943, partide și organizații democratice ca *Frontul Plugarilor*, *Uniunea Patrioților*, *Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari din România* (Madosz), *Partidul Socialist-Tărănesc*. În cadrul aceluiași obiectiv strategic, în vara anului 1944 s-a încheiat *Blocul Național Democratic*, alianță a principalelor forțe politice românești care urmăreau deopotrivă răsturnarea dictaturii antonesciene și ieșirea României din războiul hitlerist. Cele patru partide care constituiau B.N.D. — *Partidul Comunist Român*, *Partidul Social-Democrat*, *Partidul Național-Tărănesc* și *Partidul Național-Li-*

beral — își propuneau o acțiune concertată de salvare națională. Platforma de luptă a acestei coaliții politice, publicată în august 1944 și de ziarul clandestin al partidului comunist „România liberă”, coincidea în punctele principale cu orientarea generală a mișcării de rezistență, fundamentată de Partidul Comunist Român încă din 1940—1941.

Pe aceeași linie, urmată cu consecvență de P.C.R., de atragere în largul sistem de alianțe politice antifasciste a tuturor forțelor și elementelor apte să concure la reușita operei de salvare națională, s-au înscris și contactele nemijlocite cu cercurile palatului. Atragerea monarhiei, care în

mentelor de toate nivelele o activitate susținută, obținând un strălucitor succes.

Prin efortul comuniștilor și al altor patrioți, masele de ostași luau cunoștință de obiectivele mișcării antifasciste stabilite de partidul comunist, în vreme ce contactele tot mai adânci cu cercuri de cadre din comandamentele militare superioare constituiau adevărate pîrghii ale atragerii oștirii române, „de la soldat la general”, la lupta întregului popor pentru răsturnarea dictaturii antonesciene și alungarea cotropitorilor hitleriști și horthyști de pe pămîntul românesc.

În feul acesta, în vara anului 1944, Partidul Comunist Român, înfruntînd numeroase primejdii și

Cuvîntul lui Nicolae Ceaușescu

Din partea Tineretului Comunist, tot în înfățișare. Așezat
varășul Ceaușescu salută pe luptătorii
anti-fasciști eliberați din închisori
lagăre și arată că...

MARELE MEETING DELA APĂRAREA PATRIOTICĂ PENTRU PRIMIREA
ELIBERAȚILOR DIN INCHISORI ȘI LAGĂRE

...anunțat
...aparte. Distruge-
...închisă a fost implede-
cată datorită acestei lupte unite, orga-
nizate și solidare cu ajutorul Apărării
Patriotice. Călii hitleriști ai clicei An-
tonescu nu au reușit să înăbușe această
luptă și eliberarea mult așteptată a ve-

...are. Sa
...apte teroriste co-
...ce de către rămășițele gar-
diste. Toți aceștia trebuie pedepsiți
exemplar, isgoniți și puși la stălpul in-
familiei. Tineretul comunist a organizat
lupta sa alături de toate organizațiile
patriotice și luptă pentru câștigarea
drepturilor la o viață mai bună și li-
beră a tineretului ca și a întregului po-
por muncitor și cinstit într-o Românie
liberă și democratică.

Fragmente din cuvîntarea rostită de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU la mitingul din septembrie 1944 și din cuvîntarea rostită, cu același prilej, de tovarăsa ELENA PETRESCU (CEAUȘESCU)

condițiile istorice de atunci exprima însăși entita-
tea statală a României, de partea forțelor antihi-
tleriste și democratice — act politic fără prece-
dent în istoria mișcării muncitorești — se consti-
tuie într-o autentică contribuție originală a parti-
dului nostru la tezaurul teoriei și practicii revolu-
ționare mondiale.

Deosebit de valoroasă și cutezătoare s-a dove-
dit orientarea comuniștilor români spre atragerea
armatei de partea forțelor antihitleriste. Într-una
din chemările adresate atunci ostașilor, partidul
arăta că „interesul suprem național cere ca
România, fără nici o întîrziere, să rupă alianța cu
Hitler și să întoarcă armele împotriva nemților,
dușmani comuni ai Națiunilor Unite și României...
Armata e chemată să joace un rol de frunte... ar-
mata trebuie să se unească cu toți patrioții”. Por-
nind de la convingerea că armata română, îm-
pînsă fără voia ei în război alături de Germania
hitleristă, continua să fie purtătoare a unor mile-
nare tradiții progresiste făurite în lupta eroică
purtată de popor împotriva cuceritorilor străini și
a invadatorilor imperialiști, partidul nostru a des-
fășurat în sinul unităților militare și al comanda-

A vorbit apoi muncitoarea Petrescu
Elena, în numele femeilor române:

„Mă adresez femeilor române din
România care au suferit cel mai mult
de pe urma războiului tâlhăresc. răz-
bolului lui Hitler și Antonescu.

Astăzi când armatele fasciste sunt
bătute pretulindent, femeile române
a scăpat de jugul apăsător.

Femeile române trebuie să susțină
lupta mai departe împotriva lui Hit-
ler și a coziilor sale de topor.

Femeile muncitoare trebuie să se
organizeze în sindicate pentru câști-
garea drepturilor sale, pentru un
trai mai bun alături de tovarășii lor.

Trăiască România liberă și demo-
crată!

depășind mari dificultăți, reușise printr-o activitate stăruitoare să închege Frontul Unic Național de luptă al poporului român în vederea declanșării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

O atenție deosebită a acordat partidul nostru stabilirii modalităților de înfăptuire a obiectivului fundamental al eliberării naționale. În timp ce partenerii de coaliție — partidele burgheze și monarhia — preconizau o înlocuire a dictaturii antonesciene fără participarea maselor populare și fără zguduirii revoluționare, soluția avansată de Partidul Comunist Român releva necesitatea angajării la luptă a întregului popor, printr-o acțiune de gen insurecțional, singura modalitate în măsură să asigure succesul operei de eliberare națională.

Planul politic general stabilit de partidul comunist prevedea declanșarea concomitentă a acțiunilor insurecționale în toate zonele țării, îndeosebi în acele localități și județe în care existau puternice detașamente ale clasei muncitoare — cum erau Capitala, Valea Prahovei, Dobrogea, Banatul etc. Latura militară a acțiunilor revoluționare preconizate s-a bucurat de o atenție cu totul specială din partea partidului comunist, forța cea mai activă și clarvăzătoare din sinul coaliției naționale antifasciste, fondatorul strategiei generale a luptei de eliberare. Pe baza recunoașterii și stabilirii exacte a efectivelor și dislocării trupelor hitleriste aflate pe teritoriul țării noastre, au fost trasate misiunile de luptă ale forțelor militare române, precum și ale formațiunilor de luptă patriotice. Organizate de partidul comunist în clandestinitate și instruite pentru lupta armată, aceste formațiuni aveau să-și sporească rindurile, în momentul declanșării revoluției, cu zeci de mii de cetățeni dornici să ia parte cu arma în mină la eliberarea patriei.

Rolul conducător al P.C.R. în organizarea și conducerea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă s-a manifestat pregnant și în ceea ce privește alegerea momentului declanșării luptei împotriva ocupanților hitleriști, în ultima decadă a lunii august 1944. În acele zile, în întreaga țară se conturase o autentică situație revoluționară, la care concureau

deopotrivă înrăutățirea accelerată a condițiilor materiale ale maselor populare, adâncirea crizei virfurilor regimului antonescian, total izolat și rupt de popor, intensificarea luptei de rezistență împotriva hitlerismului. În același timp, pe arena internațională se profila un cadru deosebit de favorabil ca urmare a victoriilor militare ale armatei coaliției antihitleriste, în special ale forțelor sovietice pe frontul principal al celui de-al doilea război mondial. Se adăugau acestor factori succesele mișcării de rezistență a popoarelor subjugate, ceea ce făcea să se accentueze puternic criza blocului politico-militar dominat de Reichul hitlerist. **„Marele merit al Partidului Comunist Român — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — constă în faptul că a știut să folosească împrejurările interne și externe favorabile și să organizeze cu succes asaltul decisiv“.**

La 23 August 1944 a fost declanșată insurecția poporului român împotriva cotropitorilor hitleriști, act ce a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Planul politic și militar pregătit cu măiestrie de partidul comunist, în înțelegere cu partenerii săi din Frontul Unic Național, a fost pus în aplicare. Imediat după arestarea principalilor exponenți ai regimului de dictatură militară în frunte cu mareșalul Ion Antonescu, a fost instituit un nou guvern, în care pentru prima dată în istoria țării intrau reprezentanți ai Partidului Comunist Român. Proclamația regală, întocmită de reprezentanți ai partidului comunist și ai palatului, radiodifuzată în seara zilei de 23 august, aducea la cunoștința țării și a lumii întregi schimbarea fundamentală petrecută în politica internă și externă a României.

Doborîrea dictaturii antonesciene și instituirea unui guvern democratic însemna, în fapt, ieșirea României din coaliția hitleristă, întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste, alăturarea țării la alianța Națiunilor Unite. Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist Român, dată publicității în ziua de 24 august 1944, conținea un vibrant apel adresat întregului popor pentru a se ridica la luptă armată împotriva adevăratului dușman al libertății țării. **„În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste — se arăta în acest istoric docu-**

Pentru activitatea sa revoluționară, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a fost internat în lagărul de deținuți politici, comuniști și antifasciști de la Tg. Jiu, în perioada august 1943 — august 1944

„Sedintă de partid în ilegalitate” (pictură de Gh. Labin)

ment — **Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său**”. Se reliefa, în această chemare fierbinte, orientarea fundamentală a partidului comunist, desprinsă din tradițiile glorioase ale istoriei naționale, potrivit căreia eliberarea țării nu putea fi decât rodul luptei întregului popor, singurul făuritor și apărător al independenței, suveranității și unității României.

Înțelegând pe deplin răspunderea patriotică ce-i revenea în fața poporului și a țării-sale, armata română, în întregimea ei, a întors armele împotriva Wehrmachtului hitlerist, aducându-și o importantă contribuție atât la răsturnarea dictaturii antonesciene, prin cadrele de bază care participaseră la pregătirea și victoria actului revoluționar de la 23 August 1944, cât și la lichidarea rezistenței trupelor naziste, la eliberarea Capitalei și a altor orașe ale țării. Concomitent, alte două importante operații executate de armata română aveau să se constituie în valoroase contribuții la îmbogățirea artei militare naționale, cu implicații imediate asupra evoluției și deznodământului războiului în Europa: este vorba de acoperirea într-un timp extrem de scurt a frontierelor țării noastre, precum și a liniei de demarcație din Podișul Transilvaniei impusă României prin Dictatul fascist de la Viena, precum și de operația, deosebit de dificilă și nu lipsită de pericole, de desprindere a marilor unități combatante române din dispozitivul german și replierea lor în zone dinainte stabile, în care aveau să primească noile misiuni de luptă.

După numai opt zile de lupte, în care s-au desfășurat înverșunate încercări cu forțele inamice, atât în Capitală și împrejurimi cât și pe Valea Prahovei, în Dobrogea și Oltenia, pe linia Dunării și în Banat, în Bucovina, Crișana și sudul Transilvaniei, armata română, susținută activ de întregul popor, a obținut o strălucită victorie. Au fost li-

chidate sau capturate efective hitleriste care echivalau cu aproximativ 6 divizii, smulgându-se Wehrmachtului importante poziții pe care ar fi putut organiza o defensivă îndelungată.

Încă din momentul săvârșirii sale, actul istoric de la 23 August 1944 și-a relevat importanța sa strategică de prim ordin referitoare la teatrul de operații balcanic și la cel al Europei Centrale. La 26 august 1944 postul de radio Londra remarcă: „În România și în întreg Balcanul peste 250 000 germani sînt în retragere... Prin ruperea relațiilor sale cu Germania și prin declararea războiului împotriva acestei țări, România a zdrobit zidul Balcanilor ce fusese ridicat acum 5 ani de Hitler”. Iar ziarul „Pravda” din 27 august scria că „ieșirea României din Axă are o importanță covârșitoare nu numai pentru această țară, ci pentru întreg Balcanul, deoarece prin această lovitură se prăbușește întregul sistem de dominație german din sud-estul Europei. Însemnătatea acestui din urmă fapt nu poate fi subestimată”. Numeroși comentatori militari străini apreciau că prin acțiunea curajoasă a României din august 1944 „stăpînirea militară și politică a Germaniei în Balcani s-a sfîrșit”. Într-un comentariu al postului de radio britanic, difuzat la 24 august 1944, se sublinia impactul puternic al luptei declanșate de poporul român asupra situației militar-strategice din centrul Europei: „Ajutați în mod activ de români, rușii vor putea fi în curînd la Viena. Prin Poarta Carpaților, deschisă de români, rușii vor putea ajunge la München și înainta spre Berlin”.

Subliniind semnificația istoricelor evenimente din August 1944, tovarășul Nicolae Ceaușescu apreciază că „...prin întoarcerea armelor și angajarea României, cu întregul ei potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliați, în războiul antifascist, s-a dat o puternică lovitură planurilor strategice ale Germaniei hitleriste. Aceasta a dus la prăbușirea întregului front din sud, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice, a accelerat zdrobirea dispozitivului militar al Germaniei în această parte a Europei”.

După încheierea cu succes a acțiunilor militare din perioada 23—31 august 1944, armata română a luptat, împreună cu armata sovietică, pînă la victoria finală asupra fascismului german, pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, precum și în operațiile care au dus la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unei părți din teritoriul Austriei. România a luat parte, cu întregul ei potențial economic și militar, la războiul coaliției antihitleriste, contribuind la obținerea victoriei de la 9 Mai 1945 cu aproape 540 000 de oameni. Peste 167 de mii de ostași români au căzut în lupte (morți, răniți și dispăruți), între care mai mult de 5 000 de ofițeri. Valoarea contribuției economice a României la victoria finală s-a ridicat cu mult peste un miliard de dolari S.U.A., la valuta din 1938.

În tot acest timp, Partidul Comunist Român a continuat să-și exercite cu înaltă responsabilitate rolul său de organizator și conducător al luptei poporului român, acționînd ca un autentic stat major al întregii națiuni, mobilizînd toate forțele interne ale țării în sprijinirea războiului eliberator. Apelul lansat de partidul comunist, „**Totul pentru front, totul pentru victorie!**” era o expresie elocventă a gândirii politico-strategice înaintate a comuniștilor români, a încrederii lor nemărginite în forța de nebiruit a maselor.

[continuare în pag. 33]

RĂDĂCINILE ISTORICE ALE REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ DIN AUGUST 1944

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

Revoluția declanșată de poporul român la 23 August — act exemplar de energie, voință și de acțiune al întregii noastre națiuni, strălucită afirmare a hotărârii poporului român de a zdrobi orice dominație străină, de a fi liber și stăpîn în țara sa, de a-și împlini aspirațiile legitime spre progres social-economic și cultural — a fost un eveniment adînc înrădăcinat în solul istoriei noastre mult milenare. Acest moment crucial din viața poporului român nu a fost un fenomen întîmplător, conjunctural, un rezultat al unor factori externi colaterali, ci un act revoluționar măreț care și-a avut determinări interne proprii, el înscriindu-se pe magistrala devenirii noastre istorice. Ceea ce a înfăptuit poporul român, sub conducerea partidului său comunist, la 23 August 1944 nu a însemnat o explozie de o clipă, fără trecut și fără viitor, nu a fost un accident istoric cu trecătoare și inexplicabile resorturi, ci un act revoluționar care își are sorgintea în trecutul îndepărtat de luptă al românilor pentru libertate, unitate și independență. El nu s-a petrecut „peste noapte”, cum se mai exprimă încă unii istorici de peste hotare, ci a fost pregătit de „lucrarea veacurilor”. Măreața victorie din August 1944 se înscrie în modul cel mai firesc pe traiectoria luptei înflăcărata a poporului român pentru dreptul său inalienabil de a fi liber și independent, stăpîn pe propria sa soartă, trăind cu demnitate și mîndrie în vatra sa de existență mult milenară.

Marele rege dac **BUREBISTA** (c. 82—44 î.e.n.), cel care a realizat pentru prima oară statul dac centralizat și independent (reconstituire de Paul Sima)

BASARAB I (1310—1352), sub a cărui conducere voievodatele și cnezatele dintre Dunăre și Carpați s-au unit într-un singur stat independent — Țara Românească (desen, cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei R.S. România)

Voievodul Transilvaniei **IANCU DE HUNEDOARA** (1441—1456), vestit comandant de oști, a avut un rol deosebit în lupta antiotomană (sculptură de Iustin Năstase)

Domnul Moldovei **ȘTEFAN CEL MARE** (1457—1504), strălucit comandant de oști și diplomat abil, de numele căruia se leagă nenumărate izbînzii împotriva cîmpitorilor lor (pictură de O. Măgură)

Pentru un observator nepărtinitor al istoriei românilor, momentul glorios de la 23 August 1944 se așează cu strălucire în șirul marilor izbâzi reputate de poporul român și ostirea sa împotriva invaziei străine. El se înscrie în mod firesc în cronică de lupte desfășurate de-a lungul secolelor de înaintașii noștri sub conducerea unor iluștri conducători politici și militari cum au fost Dromihete, Burebista și Decebal, Gelu și Glad, Litovoi și Dobrotici, Basarab, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș și Iancu de Hunedoara, Mihai Viteazul și Horea, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu și alții alții. Războaiele, bătăliile și luptele care au fost nevoite să le poarte „oastea cea mică” și „oastea cea mare” a țării în decursul vremurilor numai și numai pentru cauze drepte și nobile, au fost jalonnate de victorii strălucite ce dau forță de granit voinței generațiilor de azi: Tapae sau Sarmizegetusa, Posada sau Rovine, Vaslui sau Călugăreni, Dealul Spirii sau Abrud, Plevna sau Rahova, Mărăști, Mărășești sau Oituz. Luptele duse cu vrednicie de moșii și strămoșii noștri pentru independență și unitate, pentru apărarea gliei și a hotarelor țării, se evidențiază exemplar drept condiții fundamentale ale existenței noastre în spațiul carpato-danubiano-pontic. Au fost și sînt puține popoare în lume care să fi fost nevoite ca în trecutul lor istoric să poarte atît de multe, îndelungate și grele războaie de apărare împotriva a atît de multe, des repetate și covârșitoare invazii străine. Reprezintă o dovadă strălucită a vigoarei, tăriei și vitalității remarcabile a poporului român faptul că el nu și-a plecat niciodată capul în fața vicisitudinilor istoriei, că nu și-a părăsit niciodată vatra pe care s-a născut și a trăit, pămîntul ud de singele înaintașilor săi, ci a străbătut cu neînduplecat spirit de jertfă istoria, afirmîndu-se distinct în rîndul popoarelor și națiunilor lumii.

Făcînd o succintă privire în trecutul de luptă al strămoșilor românilor, vom constata că poporul nostru a intrat în istoria scrisă a umanității printr-o faptă exemplară săvîrșită acum 2500 de ani, cînd geto-dacii au fost singurii în întreaga Peninsulă Balcanică ce s-au opus invaziei persane conduse de regele Darius I. O asemenea faptă istorică, dovadă strălucită a dragostei nestinse pentru libertatea și unitatea gliei strămoșești avea să se repete de nenumărate ori în decursul existenței de peste 2000 de ani a poporului român, culminînd în actul revoluționar de la 23 August 1944 și găsindu-și împlinirea pleneră în politica independentă a României socialiste suverane de astăzi.

În motivația adîncă a luptelor pe care poporul român a fost nevoit să le poarte de-a lungul secolelor s-a asociat indestructibil voința de a fi noi înșine, liberi și independenți, cu aspirația necontenită către o viață mai bună, către zidirea unei societăți superioare în spațiul carpato-danubiano-pontic, societatea socialistă și comunistă.

Așezați în calea tuturor „furtunilor” și năvălirilor, românii au avut întotdeauna conștiința clară că numai apărîndu-și, indiferent cu ce jertfe și sacrificii umane și materiale, vatra strămoșească, propria lor demnitate, valorile civilizației lor milenare își pot afirma dreptul istoric la existență, că libertatea, independența nu sînt cîzute din cer sau dăruite de cineva, că a nu dispărea din istorie înseamnă a avea voința, curajul și îndrăzneala actului de mari dimensiuni, capabil să impună altora respectul, să asigure urmașilor libertatea, independența și unitatea patriei. În acest fel s-au afirmat acum două milenii dacii, „cei mai viteji dintre traci” — cum îi numea „părintele istoriei”, Herodot. Dragostea dacilor față de libertate, atașamentul lor nețărmurit față de glia străbună au imprimat în lumea antică imaginea unui popor în permanentă luptă pentru libertate și dezvoltare independentă și suverană. „De cîte ori am privit

Vitejia dacilor immortalizată în piatra Columnei Traiane

În lupta de la Posada (1330) oastea lui BASARAB I a înfrînt ostile lui Carol Robert de Anjou, victorie care a consolidat independența Țării Românești (detaliu din „Chronicon Pictum Vindobonense”)

În nesfîrșitul șir de lupte pe care poporul român a fost nevoit să le poarte pentru apărarea integrității țării se numără și cea de la Vaslui (1475), cînd mica oaste a lui ȘTEFAN CEL MARE a învingut numeroasa ostire otomană (reproducere după tabloul „Sfîrșitul bătăliei de la Vaslui” de Oscar Obedeau)

Oastea cea mare a lui MIRCEA CEL BĂTRÎN (1356–1418), animată de o profundă dragoste de țară, obține o mare victorie în lupta de la Rovine (1394) împotriva puternicei armate otomane a lui Baiazid (reproducere după o pictură de Paul Atanasiu)

MIHAI VITEAZUL (1593–1601), domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei, neîntrecut comandant de oșă, simbol al luptei noastre milenare pentru unitate și independență, înfăptuitorul unirii politice românești de la 1601 (desen executat după o gravură în aramă de A. Saedler)

Horea (1730–1785), conducătorul răscoalei populare — 1784

TUDOR VLADIMIRESCU, conducătorul revoluției de la 1821 (reproducere după un tablou de Th. Aman)

în țara geșilor — ne încredințează un istoric al antichității — i-am văzut războindu-se¹. Iar alt istoric antic, Dion Chrysostomos, descria Dacia secolului I al e.n., când poporul dac lupta eroic pentru libertatea sa, ca o adevărată „țară ostășească”, „toate locurile fiind pline de cai, arme și oameni înarmați”².

Ceea ce poporul dac a înfăptuit la 105–106 e.n. — când opunându-se expansiunii romane a scris, cum s-a exprimat Vasile Pârvan, „un imn de iubire cum rar le-a fost dat popoarelor să-l adreseze patriei lor în primejdie”³ — vor realiza de nenumărate ori românii în secolele următoare. În luptele desfășurate împotriva invaziilor străine, conștiința necesității jertfei supreme pentru apărarea pământului străbun, pentru existență liberă și independentă a fost prezentă permanent. O exprimă limpede cronicarul Miron Costin în decembrie 1683: „Să nu dăm locul, că pământul acesta este frământat cu singele moșilor și a strămoșilor noștri”.

Într-adevăr, ceea ce a caracterizat totdeauna marile noastre înfăptuiri istorice a fost o rezultantă directă a atașamentului fără limită al românilor față de vatra străbunilor, voința lor neînduplecată de a apăra cauza libertății și independenței. Pentru aceste idealuri supreme, cele mai scumpe unui popor, românii nu au pregetat să se ridice cu toții la luptă, să dea cele mai grele jertfe pentru obținerea biruinței. O spune la 16 februarie 1601 însuși marele voievod al Unirii, Mihai Viteazul: „n-am cruțat nici cheltuieli, nici osteneală, nici singe, nici însăși viața mea, ci am purtat războiul așa de multă vreme singur, cu sabia în mână, fără să am nici fortărețe, nici castele, nici orașe, nici cel puțin o casă de piatră, unde să mă pot retrage”⁴.

Lupta românilor pentru libertate, independență și unitate statală a avut un ecou și o importanță internațională remarcabile, sprijinind și stimulând efortul altor popoare pentru existența lor de sine stătătoare, independentă. În această privință ilustrul voievod Ștefan cel Mare scria, la 8 mai 1477, senatului venețian: „Nu vreau să spun că de folositoare este pentru treburile creștine această țară a mea; socotesc că este de prisos, fiindcă lucrul e prea limpede, că este cetatea de apărare a Țării Ungurești și a Poloniei și straja celor două țări”⁵.

Apărarea patriei, a libertății și unității ei, trăsătură definitorie a existenței istorice de peste 2000 de ani a poporului român, s-a manifestat cu putere și în modalități multiple în epoca modernă. Revoluția populară a lui Horea, Cloșca și Crișan din 1784, cea condusă de Tudor Vladimirescu în 1821 sau revoluția de la 1848 desfășurată pe întregul spațiu românesc au consemnat ridicarea luptei românilor pentru libertate socială și națională pe o treaptă nouă. Efortului întregului popor pentru apărarea independenței patriei i-a fost asociat un intens proces revoluționar, menit să transforme din temelii societatea românească, să asigure afirmarea nestingherită a progresului social. Lupta pentru independență a poporului român a dobândit, în consecință, caracterul unei revoluții de eliberare socială și națională desfășurată în mod continuu, antrenând masele cele mai largi. Afirmarea și dezvoltarea clasei muncitoare, apariția și consolidarea neîncetată a partidului ei politic au asigurat acestei revoluții continue de eliberare socială și națională alături de forța socială cea mai combativă, cit și conducătorul politic cel mai consecvent, cel mai atașat intereselor fundamentale ale poporului român.

Unirea din 1859, înfăptuită sub domnia luminoasă a lui Alexandru Ioan Cuza, independența cucerită prin jertfele națiunii în 1877–1878 și făurirea statului național unitar român în 1918 reprezintă puncte de înaltă amplitudine în desfășurarea neîntreruptă a luptei revoluționare a poporului român pentru independență, libertate și unitate.

Marele patriot, revoluționar, om politic și istoric **NICOLAE BĂLCESCU**, conducător de seamă al revoluției pașoptiste (reproducere după o pictură de Gh. Tattarescu)

ALEXANDRU IOAN CUZA (1859–1866), luminoasă personalitate a istoriei noastre, domnul unirii Munteniei cu Moldova (reproducere după un tablou de Carol Popp de Szatmary)

Făurirea Partidului Comunist Român în mai 1921 a însemnat un moment capital și pe planul luptei milenare a românilor pentru libertate, unitate și independență. Idealurile luptei de eliberare socială și națională ale românilor au dobândit în partidul comunist al clasei muncitoare, identificat cu interesele supreme ale națiunii, conducătorul politic capabil să conducă națiunea la victoria finală, să împlinească strălucit năzuința și lupta de 2000 de ani a românilor pentru independență, bunul cel mai de preț al acestui popor.

Revoluția declanșată la 23 August 1944 de poporul român, sub conducerea partidului comunist, act suprem de demnitate națională, reprezintă astfel o încununare a luptei multimilenare a poporului român pentru apărarea independenței, libertății și unității sale. Ea se înscrie ca un moment de amplitudine maximă într-un efort desfășurat neîncetat de-a lungul istoriei, presărat cu nenumărate jertfe umane și sacrificii materiale. Obiectivele luptei de milenii a poporului nostru — independența și unitatea gleei strămoșești — și-au găsit o împlinire cu adevărat deplină în august 1944. Atunci a fost înlăturată definitiv dominația străină, iar România s-a putut angaja impetuos într-un vast proces revoluționar de construire a unei societăți noi, lipsite de exploatare și asuprire — societatea socialistă. Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 — arată secretarul general al partidului nostru — „a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobândit, cu arma în mână, dreptul la libertate și neatințare, dreptul de a fi deplin stăpîne pe bogățiile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pământul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă”⁶.

Asigurarea rolului conducător al partidului nostru comunist în viața întregii societăți, cuceririle revoluționare ale națiunii noastre pe calea edificării celei mai drepte orînduiri pe care a cunoscut-o istoria sînt cheazășile cele mai sigure că independența, suveranitatea și integritatea teritorială a patriei, țeluri înalte și nobile pentru care au luptat peste două mii de ani atîtea generații de înaintași, vor fi apărute și consolidate.

Izvorînd din glorioasa istorie multimilenară a poporului român, înfăptuit de poporul român însuși în virtutea drepturilor și intereselor sale imprescriptibile, actul măreț de la 23 August 1944 definește întreaga noastră existență istorică, careia îi este parte firesc întregitoare. Revoluția din August, rezultat al evoluției și luptei multimilenare a poporului român, reprezintă totodată călăuză luminoasă a înaintării spre viitor a României eterne.

Lucian, Icaromineppus, 16

² Dion Chrysostomos, *Discursuri în Izvoare* privind istoria României, I. De la Herodot la Itinerarul lui Antoninus, București, 1964, p. 451

³ V. Pârvan, *Getica*, București, 1926, p. 78-79

⁴ *Literatura română veche*, ed. G. Mihăilă, D. Zamfirescu, vol. III, București, 1969, p. 55

⁵ Ibidem, vol. I, p. 51

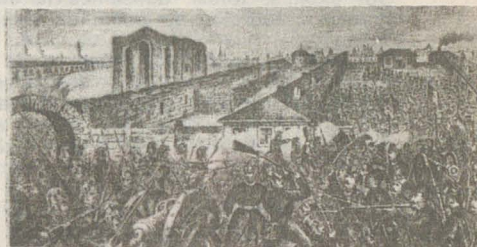
⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, vol. 18, *Editura politică*, București, 1979, p. 577-578

Lupta de la Călugăreni (1595) dintre oastea lui MIHAI VITEAZUL și cea a lui Sinan Pașa, bătălie despre care NICOLAE BĂLCESCU avea să spună că este „menită a fi briliantul cel mai strălucit al gloriei române” (reproducere după o pictură de Th. Aman)

Trecerea Oltului de către panduri în frunte cu TUDOR VLADIMIRESCU pentru a înlătura pe „domnii ce au stăpînit pînă acum” și a nimici „vrăjmașul ce se arăta împotriva drepturilor țării” (litografie de C. Isler)

Lupta din Dealul Spirii (13 septembrie 1848) avea să demonstreze încă o dată virtuțile ostașilor români care, deși în inferioritate numerică, s-au bătut cu vitejie pentru apărarea revoluției și a țării (reproducere după o stampă de D. Papazoglu)

În 1917, la MĂRĂȘTEȘTI, MĂRĂȘTI ȘI OITUZ, armata română s-a avîntat în luptă, conștientă fiind că prin jertfa ei slujește interesele supreme ale poporului român (în foto: Atac al trupelor române la Oituz)

Cu aceeași vitejie legendară au luptat ostașii români în 1877—1878 pentru cucerirea Independenței de stat a României (desen de epocă)

Atitudinea potrivnică imperialismului german și fascismului —

TRĂSĂTURĂ CONSTANTĂ A ARMATEI ROMÂNE

Conf. univ. dr. GHEORGHE ZAHARIA

Nu puțini istorici din străinătate au declarat că, dacă le sînt clare motivele pentru care soldații români au întors armele împotriva trupelor celui de-al III-lea Reich și s-au alăturat revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și anti-imperialistă, dată fiind condiția lor socială, nu-și pot explica, totuși, adeziunea la aceste evenimente a cadrelor de comandă ale armatei române.

Neînțelegerea acestei probleme de către interlocutorii amintiți decurge — desigur — din necunoașterea tradițiilor și realităților românești, ne-

cunoaștere ce îi mai face încă și astăzi să considere că proveniența cadrelor noastre militare era similară cu cea a mediului social din care se recrutau ofițeri din armatele altor țări, strîns legați de clasele dominante.

Înainte de toate trebuie precizat că ofițerii armatei române proveneau, în proporție de 90 la sută, din rîndul clasei muncitoare, țărănimii și sîrilor sociale mijlocii. În 1944, în rîndul ofițerilor și subofițerilor exista un contingent numeros de cadre de rezervă, învățători și absolvenți ai liceelor și școlilor industriale — elemente legate, prin

CĂTRE COMANDANȚII DE MARI UNITĂȚI,

CĂTRE GENERALII, OFIȚERII ȘI SOLDAȚII ARMATEI NOASTRE!

Armata Roșie, cea mai puternică armată a Națiunilor Unite, a ajuns la Nistru și la trece. Armata Roșie înaintează zădărnind armatele Germaniei hitleriste și le va urmări fără întrerupere până la completele lor nimicire, după planul comun anglo-ruso-american înlocuit la Moscova și Teheran. Invația anglo-americană din vest și sud este iminentă.

În această situație, când prăbușirea totală militară și politică a lui Hitler este o chestiune de scurt timp, trupele noastre se îndreaptă în fuga lor spre teritoriul nostru, incendii și devastând totul în retragerea lor. România devine teatru de luptă și pustiere și e sigură, dată na o împiedecăm.

Antonescu, care a condus țara la această catastrofă, e gata să jefuiască și diviziile ce mai sînt în Crimeea și în ar. pentru a întârzia victoria Națiunilor Unite. Antonescu a trădat țara, poporul și armata. Antonescu e pe cale de a comite ultima mișcare la care i se mai dă țara.

Generali Iacobici, Constantinescu-Claps și Vasiliescu Petre au cerut retragerea armatei la Prut. Nu-i deajuns!

Interesul suprem național cere ca România să nu aibă o întârziere să rupă alianța cu Hitler și să întoarcă armele împotriva nemților, dușmanii comuni ai Națiunilor Unite și ai României. Numai astfel salvăm viitorul țării, al poporului, al armatei.

Trupele germane aflate în țară

sunt încă albe și pot fi ușor dezarmate. O țară foarte bine. Tăcerea comunicărilor din lovitură de grătie armatei lui Mannstein și scurtează războiul. Viitorul țării depinde de contribuția noastră la înfrângerea lui Hitler. Azi încă nu putem asigura. Trecerea de partea Națiunilor Unite ne asigură existența națională.

Armata e chemată să joace un rol de frunte. Antonescu trebuie doborât. Pentru această armată trebuie să se unească cu toți patrioții.

Nici o clipă nu e de pierdut.

E momentul acțiunii. Armata și comandantul ei poartă o mare răspundere. Ei trebuie să îndrepte armata imediat datorită patrioților. Poporul nu va uita pe cei ce au fost alături de el în veșul decisiv. Nici pe cei ce nu și-au făcut datoria. Dați ordine pentru întoarcerea trupelor în Crimeea, pentru întoarcerea armelor împotriva nemților.

Nu tolerați ca unități românești să fi trimise la luptă alături de nemți împotriva armatei roșii.

Împotriviți-vă cu forța, dacă primiți astfel de ordine!

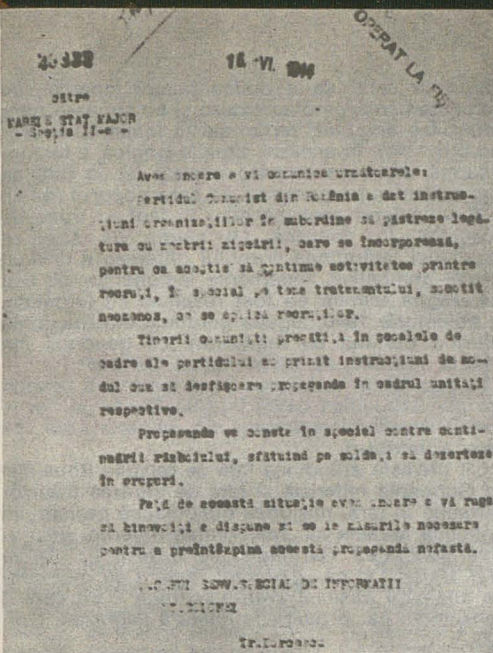
Alături de popor, doborâți pe trădătorul de patrie Antonescu!

Împiedecați, cu armele, pustirea țării de către nemți!

Unități-vă cu toți patrioții în luptă pentru salvarea țării!

Trăiască România liberă și independentă!

Chemarea Partidului Comunist Român adresată comandanților de mari unități, generalilor, ofițerilor și soldaților armatei noastre pentru întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste (document publicat în „România liberă” din 22 martie 1944)

Titlurile unor publicații editate de partid în condiții de adîncă ilegalitate prin mijlocirea cărora și-a făcut cunoscut cuvîntul în rîndul armatei

← Raport al Serviciului de informații (iunie 1944) din care rezultă activitatea intensă a comuniștilor în rîndurile armatei

originea și profesia lor de bază, de clasa muncitoare, de țărăimea muncitoare, de aspirațiile acestor categorii sociale.

În al doilea rînd, deși cadrele militare active le era interzisă, prin regulament, apartenența la un partid politic, afilierea politică era legală în rîndurile ofițerilor de rezervă, cît timp nu se aflau sub arme: oricum, însă, ofițerilor și subofițerilor de carieră nu li se puteau interzice gîndirea politică și legăturile cu diverși oameni politici democrați și antifasciști. Totodată, în mentalitatea cadrelor active persistau amintirea și sentimentele născute în timpul primului război mondial, moștenite din familii și întărite prin întreaga educație primită. În această privință este semnificativ faptul că, la sfîrșitul anului 1940, din 3 555 de generali și ofițeri superiori activi, aproape 3 200 luaseră parte la luptele din primul război mondial împotriva armatelor imperiale germane; în același timp, numeroși ofițeri inferiori și subofițeri proveneau din rîndul orfanilor de război și fuseseră întreținuți pe seama statului în licee și școli militare de ofițeri, subofițeri și maiștri militari.

În procesul educațional desfășurat în unitățile de învățămînt de toate treptele și profilurile, precum și în unitățile armatei, cultivarea tradițiilor eroice ale poporului, a luptelor lui îndelungate de apărare a ființei proprii, a unității și a independenței naționale a fost o constantă a formării psihomorale a ofițerului român.

Starea de spirit filofranco-britanică imprimată în sistemul educațional, întărită de alianța din precedentul război mondial, pe concepții și doctrină militară comune, împotrivirea față de militarismul imperialist german au fost permanente în armată în toată perioada interbelică și chiar în timpul războiului contra Uniunii Sovietice.

În acest context, după instaurarea hitlerismului la putere în Germania și, sub influența lui, activizarea fascismului și a politicii de revizuire teritoriale pe plan european, a Gărzii de fier în interior, armata română va manifesta, în mod firesc, singura atitudine patriotică posibilă — aceea a întregii națiuni. Antihitlerismul, antifascismul și antirevizionismul — trăsături definitorii ale stării de spirit a mării majorități a poporului român vor fi evi-

dențiate pregnant și de organismul ostășesc național, inclusiv la nivelul verigilor lui de comandă superioară. Concludentă în această privință este opinia generalului de divizie Ștefănescu Amza, inspector general al armatei, exprimată la 13 aprilie 1933, la aproape două luni și jumătate de preluarea puterii în Germania de către partidul nazist, într-un raport înaintat regelui Carol al II-lea, prin care dădea un semnal de alarmă asupra pericolului grav ce se crease în Europa și propunea măsuri urgente de întărire a capacității de apărare a țării. „Războiul — spunea el — bate la ușă. Hitlerismul și revizuirea tratatelor nu sînt adăugări de pace și liniște”.

O astfel de atitudine a cadrelor active ale armatei a rămas neschimbată în perioada ce a urmat, manifestîndu-se cu o forță deosebită în anii premergători declanșării celei de-a doua conflagrații mondiale. În timpul guvernului condus de Armand Călinescu, organele specializate s-au ocupat intens de „Acțiunea germană în România”, adică de activitatea elementelor „coloanei a 5-a” naziste — Garda de fier — și a organizațiilor naziste din rîndul naționalității germane din România. Din studiarea documentelor emanînd de la aceste organe rezultă antifascismul hotărît al națiunii române, inaderența corpului ofițeresc la ideologia hitleristă și la cea legionară, apropiată de cea dintîi. La începutul lunii ianuarie 1939, serviciul secret de informații al Marelui Stat Major semnala că unul din mijloacele folosite în propaganda nazistă pentru dislocarea statelor din sud-estul Europei era susținerea așa-zisului drept al „minorităților etnice germane și de altă naționalitate de a hotărî singure de soarta lor. Acest procedeu este întrebuintat cu scopul de a-și atrage simpatia statelor cu revendicări teritoriale și de a provoca dezordini în statele vizate, prin agitarea minorităților conlocuitoare.

„Pe de altă parte — continuă documentul — printr-o intensă propagandă și subvenții bine susținute, s-a înlesnit infiltrarea în aceste state a ideilor și principiilor naziste, determinînd curenți și mișcări extremiste de dreapta, favorabile Germaniei”.

În încheiere, documentul recomandă ca împo-

„Cuvîntul partidului în armată” (reproducere după o pictură de Paul Atanasu)

triva tendinței Germaniei naziste de a-și extinde „hegemonia politică și, deci, stăpînirea (asupra) noastră, România să pregătească din vreme para-ul care să (se) opună forței brutale a cotropitorului”. Documentul propunea ca în acest caz „să facem să înțeleagă lumea întreagă și în special statele amenințate că cotropirea astăzi a României și așezarea Germaniei la gurile Dunării, înseamnă mîine așezarea ei la Triest și imediat apoi stăpînirea Peninsulei Balcanice și calea deschisă spre Asia”².

Cadrela din conducerea superioară a armatei române erau convinse că pentru România, în conflagrația ce se apropia, nu era decît o singură cale de salvare, anume plasarea ei în tabăra statelor ce se opuneau politicii agresive a nazismului. În pofida unor dificultăți inițiale posibile — aprecia șeful Marelui Stat Major — aflîndu-se în cadrul unei coaliții anglo-franco-sovietice, România „nu va avea nimic de temut atît în propășirea ei internă, cît și în afirmarea ei ulterioară în concertul celorlalte state”. Se susținea, totodată, că în condițiile unei victorii a Germaniei și Italiei într-un viitor război, chiar dacă ar fi de partea acestora „România ar fi un stat vasal, din punct de vedere economic, politic și cultural, Germaniei”³.

Acționînd în spiritul convingerilor și hotărîrii poporului român, cadrele din vîrfurile ierarhiei armatei române nu s-au limitat numai la semnale și aprecieri corecte, ci au întreprins și măsuri pe planul organizării apărării naționale, în momentele grave ce se apropiau pe agresorii de frontierele țării. Astfel, în martie 1939, cînd trupele germane ce invadaseră Cehoslovacia ajunseseră la frontiera României, iar Ungaria horthystă concentrase trupe la frontiera româno-ungară, șefii militari au organizat mobilizarea parțială în cea mai perfectă ordine și rapiditate. S-a constituit atunci un grup de forțe denumit „Maramures” care, între 18—26 martie, avea în componență 2 corpuri de armată, totalizînd 7 divizii.⁴ Iar în luna septembrie 1939, cînd trupele germane invadaseră Polonia, Marele Stat Major român a constituit Armata 3, dîndu-i prin directiva operativă nr. 6, din 10 octombrie, misiunea „să împiedice pătrunderea forțelor germane pe văile Siretului și Prutului”. În cazul în care armata ar fi trebuit să se retragă spre sud, ea urma să bazeze „treptat trecătorile spre vest ale Carpaților, în scopul de a împiedica pătrunderea forțelor germane în Transilvania”⁵.

Împrejurările internaționale din vara anului 1939, care au dus la răsturnarea raportului de forțe pe continentul european, la promovarea politicii de revizuire teritorială pe orice cale, la de-

clanșarea celui de-al doilea război mondial, au izolat România pe plan extern și au supus-o unor dureroase amputări teritoriale în lunile iunie-septembrie 1940. În această situație tragică, a fost instaurată dictatura militară-fascistă iar în țară au fost aduse trupe germane pe care poporul român le-a considerat ceea ce erau în fapt — trupe de ocupație. În consens cu starea de spirit a populației, atitudinea corpului ofițeresc a devenit și mai combativă. Încercările legionarilor de a-și subordona armata au fost respinse cu fermitate. În noiembrie 1940, legația germană din București informa Berlinul cu îngrijorare că generalii din armata română se opun Gărzii de fier⁶.

În adevăr, în totalitatea ei, armata și-a dovedit din plin atitudinea ostilă față de Garda de fier în timpul rebeliunii legionare din ianuarie 1941, pe care a înfrînt-o.

Cît privește atitudinea față de relațiile României cu Germania hitleristă și față de intrarea trupelor germane în țară, misiunea diplomatică nazistă din România aprecia că „majoritatea ofițerilor dispuși spre sabotarea Germaniei se găsesc în Marele Stat Major”⁷ și că „generalii români au fost contra chemării Misiunii Wehrmachtului”⁸, pe care o considerau ca „o ocupație militară deghizată a țării”⁹.

Aprecierile diplomaților naziști au fost confirmate de rapoartele serviciului de informații al armatei, în care se menționa faptul că ofițerii germani erau contrariați de atitudinea pe care o manifestau populația și militarii români¹⁰.

În atare stare de spirit a populației și a corpului ofițeresc este explicabil faptul că soldații care mărșăluiau în toamna anului 1942 spre frontul de la Don și Stalingrad cîntau, la ordinul comandanților, cîntecul mult îndrăgit de ei, „Bătrîne, vino și povestește de lupta de la Mărășești”, care avea următoarele versuri: „Bătrîne, vino și povestește/ De lupta de la Mărășești,/ Unde voi ați înfrînt/ Dușmanul cel plin de trufie/ Ce-a vrut să ducă în robie/ A noastră scumpă Românie,/ Mămintul nostru sfînt”.

Brutalitatea aceluiași „dușman plin de trufie” avea să ascuță la maximum starea de spirit anti-hitleristă a armatei în campaniile din 1942—1944¹¹, făcînd-o să „explodeze” la 23 August 1944, cînd, la chemarea partidului comunist, inițiatorul și principalul organizator al insurecției, a celorlalte forțe politice și patriotice, întreaga armată a întors armele contra celui de-al III-lea Reich, declanșînd, alături de popor, lupta de eliberare a țării.

¹ Arhivele Statului București, fond Casa Regală, Carol al II-lea, dosar nr. 16 /1933, f.10

² Arh. M.Ap.N., fond 948 /RSS 3, dosar nr. 1706, f. 37 și fond 457 dosar nr. 460, documentul, Expansiunea germană în sud-estul Europei către gurile Dunării

³ Vezi, General-maior Ilie Ceaușescu, Atitudinea și activitatea Marelui Stat Major român în perioada septembrie 1940—23 august 1944: oștile politicii dusă de Germania hitleristă în România. Contracurarea unor măsuri anti-populare ale dictaturii antonesciene în „File din istoria militară a poporului român”, vol. 5-6, Editura Militară, București, 1979, p. 196-197

⁴ Arh.M.Ap.N., dosar nr. 16, Memoriu justificativ privitor la concentrările române pentru insurecție pe fronturile de vest și sud”, f. 60-63

⁵ Ibidem, dosar nr. 148, f. 162-165

⁶ Arhiva Institutului de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fond 10, dosar nr. 9 G, f. 93-95

⁷ Arh. St. București, fond „D”, dosar „A”, nr. 39187, cadrul 789489

⁸ Arh. I.S.I.S.P., fond 10, dosar nr. 9 G, f. 93-95

⁹ Arh. M.Ap.N., fond 1000, dosar nr. 87, f. 17

¹⁰ Ibidem, dosar nr. 725 /1, „Starea de spirit în armată în legătură cu prezența trupelor germane în România”, f. 2, 19 și 45

¹¹ Vezi în detaliu, general-maior dr. Ilie Ceaușescu, op. cit. p. 225-236

23 August 1944, ÎNCEPUTUL UNEI ERE NOI ÎN ISTORIA POPORULUI ROMÂN

Prof. univ. dr. ȘTEFAN LACHE

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, înfăptuită cu deplin succes acum patru decenii, se înscrie în seria celor mai de seamă evenimente din istoria României. Atunci, în memorabilele zile ale lui August 1944, poporul român, într-o impresionantă unitate de gândire și acțiune s-a ridicat la luptă cu arma în mână, așa cum a fost nevoit să facă de atâtea ori în trecut, pentru alungarea cotropitorilor de pe pământul strămoșesc, pentru libertatea și independența patriei.

Măreața victorie de la 23 August 1944 a constituit nu numai o strălucită încoronare a eroicei lupte revoluționare purtate de oamenii muncii, de forțele progresiste ale țării, sub conducerea partidului comunist, împotriva fascismului și războiului, a dominației imperialiste, ci și actul inaugural al unei ere noi în istoria multimilenară a poporului român. Este era înfăptu-

irii unor profunde transformări revoluționare și democratice în societatea românească, a victoriei revoluției socialiste și a edificării unei orânduiri sociale superioare, a înaintării neabătute pe calea unei vieți noi, libere, a independenței și suveranității naționale. „**În istoria țării noastre — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a început o epocă nouă; s-a deschis larg drumul eliberării poporului român, drumul progresului social**”¹.

După cum este bine cunoscut, în după-amiaza zilei de 23 August 1944, forțele naționale patriotice au înlăturat dictatura antonesciană, au preluat ferm în mîinile lor conducerea statului și au adoptat primele măsuri de democratizare a vieții publice, de restabilire a drepturilor și libertăților cetățenești; în același timp, armata română, în totalitatea ei, și detașamentele înarmate muncitorești, avînd sprijinul întregului po-

por, au început lupta împotriva cotropitorilor hitleriști pentru alungarea lor de pe teritoriul țării.

Documentele oficiale date publicității începînd din seara zilei de 23 August 1944 — *Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Proclamația șefului statului și Declarația guvernului* — oglindeau consensul național în realizarea obiectivelor menționate mai sus, subliniind că ele „**sînt expresia voinței întregului popor român**” care „**înțelege să fie singur stăpîn pe soarta sa**”, a hotărîrii sale liber luate, de eliberare a țării de sub dominația Germaniei naziste și restabilirea independenței naționale.²

La propunerea reprezentantului P.C.R., în seara de 23 august 1944 s-au adoptat și au fost difuzate prin posturile de radio române Decretul-lege de amnistie generală și Decretul-lege de desființare a lagărelor de internare,

Manifestație organizată în București pentru sprijinirea armatei noastre în lupta împotriva fasciștilor (septembrie 1944)

Prin ample manifestații organizate în toată țara, masele largi populare și-au exprimat cu fermitate sprijinul pentru formarea unui guvern al Frontului Național Democratic, pentru adâncirea procesului de democratizare a țării

pe baza căroră, fără nici o altă formalitate, au fost eliberați din detențiune militanții mișcării muncitorești și antifasciste, toți cei ce se împotriviseră regimului dictatorial, dominației hitleriste și războiului contra Uniunii Sovietice.

La 31 august 1944 au fost repuse în vigoare prevederile Constituției din 1923, referitoare la drepturile cetățenești și exercitarea puterii de stat. Tuturor cetățenilor români, fără deosebire de origine națională și socială, de limbă sau religie, li s-au recunoscut

Afiș editat de Partidul Comunist Român, care a mobilizat întregul popor pentru sprijinirea luptei armatei române în războiul antifascist

egalitatea în fața legilor, dreptul de întrunire și asociere, libertatea presei, a cuvântului și a conștiinței³. Practic, îndată după 23 August 1944, toate partidele și organizațiile politice revoluționare și democratice își reluseră activitatea în condiții de libertate. Măsurile politice menționate mai sus consfințeau cuceriri de seamă ale revoluției, ele reflectând un nou raport de forțe și o nouă ordine de drept și conturând un sistem unitar de norme juridice pe care se va întemeia participarea tot mai largă a maselor populare la exercitarea puterii de stat.

Victoria actului revoluționar de la 23 August 1944 a însemnat menținerea — practic salvarea — instituțiilor fundamentale ale statului român,

precum și inițierea unui proces de schimbare în sens democratic a conținutului acestora, eliminarea îngrădirii posibilității de afirmare a maselor populare, a forțelor revoluționare în viața publică. Declarația guvernului, dată publicității la 23 August 1944, reflectă tocmai această tendință atunci când, după ce menționează că regimurile dictatoriale, „violentînd în mod permanent voința țării, au pus în primejdie, prin întreaga lor politică nefastă, în-săși existența României ca stat”, sublinia: „Poporul reintră în drepturile lui. Regimul politic pe care îl vom înfăptui va fi un regim democratic în care libertățile publice și drepturile cetățenești vor fi garantate și respectate”.⁴

Afirmîndu-și din plin și tot mai amplu rolul de forță conducătoare și dinamizatoare în propulsarea țării pe drumul nou și luminos deschis de revoluția declanșată la 23 August 1944, Partidul Comunist Român a participat activ, împreună cu celelalte forțe politice antihitleriste, la înfăptuirea actelor politice și militare revoluționare, a sarcinilor primordiale ce stăteau în fața națiunii. Rolul pe care l-a avut P.C.R. în organizarea mișcării de rezistență și a momentului ei de vîrf — revoluția din August 1944 —, participarea largă a clasei muncitoare, a maselor populare la înfăptuirea actului revoluționar au zădărnicit tentativele cercurilor burgheze de a se folosi de roadele victoriei obținute de poporul român pen-

tru a cucerii poziții dominante în conducerea statului și a conserva vechile rînduiri de exploatare și asuprire. Prin victoria revoluției din August 1944, lupta de eliberare națională s-a împletit organic cu ample acțiuni ale maselor populare pentru cucerirea puterii politice și făurirea unei noi orînduiri sociale. Tocmai de aceea, revoluția din August 1944 se conturează nu numai ca fenomen istoric distinct, cu obiective proprii și cu forme specifice de realizare, ci și ca un eveniment care deschide o întreagă epocă revoluționară în istoria poporului român. În acest sens, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că imediat după victoria revoluției de la 23 August 1944 „**odată cu participarea la războiul antihitlerist, Partidul Comunist Român, împreună cu celelalte forțe muncitorești și democratice, a desfășurat o largă activitate de organizare a maselor populare, care a dus la realizarea unor mari reforme și transformări revoluționare, sociale, la înfăptuirea revoluției democratice și instaurarea, la 6 martie 1945, a guvernului democratic muncitoresc-țărănesc, condus de dr. Petru Groza, apoi la victoria revoluției socialiste și la făurirea cu succes a socialismului în patria noastră**”.

Noua epocă istorică deschisă de revoluția din August 1944 a cunoscut etape, trepte succesive de dezvoltare, care au decurs logic și legitim, una din alta, toate alcătuind un proces revoluționar unitar și neîntrerupt al transformărilor radicale care au dus la instaurarea și consolidarea puterii politice a clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare și intelectualitatea progresistă, au schimbat din temelii configurația social-economică a țării, întregul curs al vieții poporului român. Într-o continuitate firească s-a trecut la lichidarea proprietății capitalisto-moșierești și la realizarea economiei socialiste unitare, la aplicarea criteriilor de repartitie a produsului social și a venitului național în conformitate cu principiile eticii și echității noii orînduiri. Pe această bază trairnică s-au produs mutații înnoitoare în structura societății, au fost lichidate pentru totdeauna exploatarea și asuprirea de clasă. Prin

victoria definitivă a noilor relații sociale s-a instaurat pe pămîntul patriei noastre cea mai dreaptă și înaintată societate — societatea socialistă.

Desfășurarea cu succes a revoluției și construcției socialiste, consolidarea bazei tehnico-materiale a noii orînduiri au făcut posibilă trecerea la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, ca etapă obiectiv necesară în înaintarea țării noastre spre comunism.

Dezvoltarea fără precedent a forțelor de producție, progresul învățămîntului, științei și culturii în anii socialismului au transformat România într-o țară industrial-agrară cu o industrie puternică și cu o agricultură în plin proces de modernizare, cu un nivel de civilizație materială și spirituală tot mai ridicat. Comparînd creșterea venitului național, se poate constata că patria noastră este astăzi de 16 ori mai puternică decît la începutul operei de edificare a socialismului. Se reliefează astfel, prin exemplul României, adevărul că socialismul este calea sigură a lichidării sub-

PARTIDUL COMUNIST DIN ROMÂNIA

IN CURÂND
REAPARE DUPĂ 20 DE ANI DE
 ADANCA ILEGALITATE

SCÂNTEIA

Organul Comitetului Central al P.C.R.

**Muncitori, Țărani, Intelectuali,
 Ofițeri, Subofițeri, Soldați,
 Femei și Tineri**

CITITI
SCÂNTEIA
 E ZIARUL VOSTRU!

APARE ZILNIC — 6 PAGINI — 10 LEI

După 20 de ani de ilegalitate, ziarul „Scinteia”, organ al Comitetului Central al P.C.R., își anunță reparația (21 septembrie 1944)

Amplă demonstrație sub lozincă
 „Vom înzeci eforturile noastre
 pentru înfringerea grabnică
 a fiarei fasciste”

dezvoltării și a asigurării progresului rapid în toate domeniile vieții economico-sociale, politice, culturale, că pe baza socialismului poporul poate deveni stăpîn pe bogățiile naționale și pe roadele muncii sale, își poate afirma pe deplin independența și suveranitatea națională, își poate spori aportul la circuitul mondial al valorilor materiale și spirituale atît în interesul propriu, cît și al progresului general al lumii contemporane.

În mersul ascendent pe drumul eroic început în August 1944 se distinge, prin ampla deschidere spre înnoiri și perfecționări, prin dinamismul dezvoltării și al avîntului creator al poporului, etapa inaugurată în 1965 de Congresul al IX-lea al P.C.R., de cînd la cirna destinelor națiunii noastre se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, patriot înflăcărat și eminent revoluționar comunist, ctitor al României socialiste moderne, omul a cărui gîndire și activitate creatoare constituie un uriaș factor de progres, un însuflețitor exemplu de efort și pasiune pentru propășirea patriei, la libertății și independenței naționale, pentru pace și înțelegere între popoare.

În cele aproape două decenii care au trecut de la Congresul al IX-lea, vocația

constructivă a poporului român s-a afirmat în întreaga sa amploare, adăugîndu-se noi și însemnate valori avuției naționale, lichidîndu-se, într-un termen extrem de scurt, decalaje măsurate în zeci și chiar sute de ani. Alături de marile platforme industriale, alcătuite din uzine și fabrici moderne, înălțate în toate județele țării, s-au realizat asemenea monumentale construcții cum sînt Canalul Dunăre-Marea Neagră, Metroul bucureștean, Transfăgărășul, care vor rămîne peste secole ca un simbol al muncii, dirzeniei, inteligenței și capacității creatoare ale poporului nostru, al voinței sale nestrămutate de a asigura triumful socialismului și comunismului în România.

Schimbările înnoitoare pe care le-a cunoscut societatea românească în cele patru decenii care s-au scurs de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, biruirea obstacolelor și greutăților ce s-au ivit, tot ceea ce s-a înfăptuit din August 1944 și pînă astăzi sînt indisolubil legate de politica promovată de Partidul Comunist Român, confirmă justetea acestei politici care, pornind de la condițiile specifice ale țării, de la cerințele și necesitățile obiective ale dezvoltării României,

aplică în spirit profund creator principiile generale ale socialismului, materialismului dialectic și istoric.

Marile succese dobîndite de poporul nostru în cei 40 de ani care au trecut de la victoria revoluției din August 1944 sînt rodul înfăptuirii neabătute a acestei politici, al muncii eroice, pline de abnegație a clasei muncitoare, țărânimii, intelectualității, a tuturor celor ce muncesc din patria noastră, ilustrează cu strălucire minunata forță creatoare a poporului român, care, dezvoltînd pe o treaptă superioară marile sale tradiții din trecut, liber și stăpîn pe destinele sale, își făurește în mod conștient propria sa viață așa cum dorește, viitorul comunist al României.

¹ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 380.

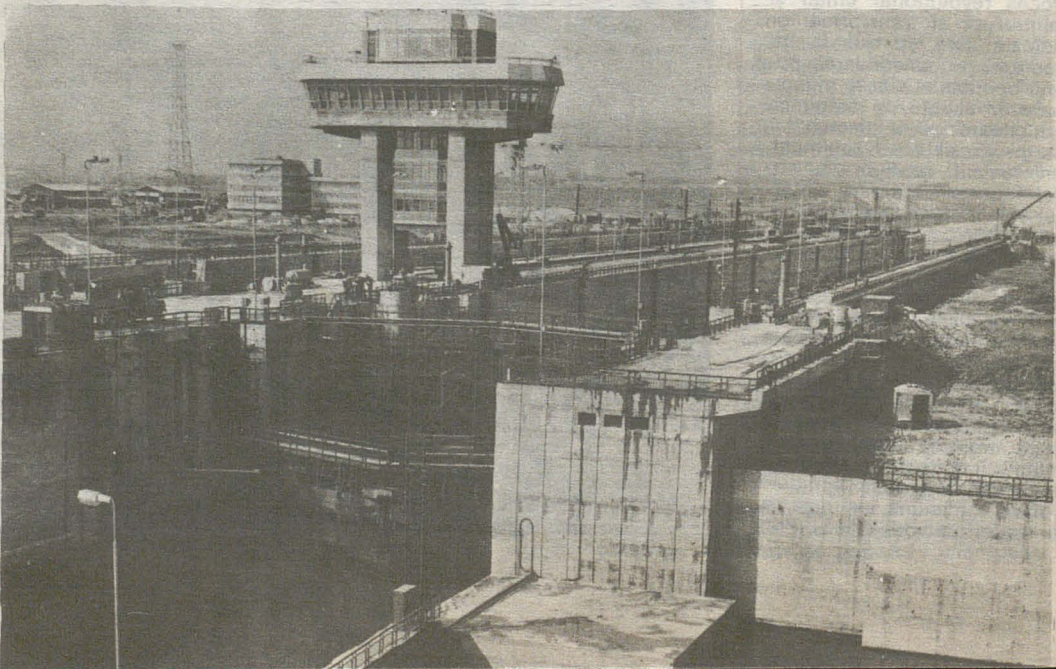
² „România liberă”, II, nr. 11 din 24 august 1944

³ „Monitorul oficial”, partea I, nr. 202 din 2 septembrie 1944

⁴ „România liberă”, II, nr. 11 din 24 august 1944

⁵ Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Adu-narea festivă consacrată împlinirii a 50 de ani de la eroicele lupte revoluționare din 1933 ale muncitorimii române, în „Anale de istorie XXIX, nr. 2, 1983, p. 20.

îndrăznețele vise pentru care au luptat și au căzut generații și generații de înaintași prind contur în epoca cea mai fertilă a istoriei patriei — EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU (în foto: cea mai reprezentativă dintre marile ctitorii ale socialismului, Canalul Dunăre-Marea Neagră — ecluza de la Agigea —, la a cărui înălțare, alături de muncitori, tineri, specialiști, și-a adus contribuția și oastea țării)

ARMATA ROMÂNĂ, ca întotdeauna, de partea poporului

Colonel dr. FLORIAN TUCĂ

Restituind națiunii, într-o generoasă viziune patriotică și revoluționară, acel patrimoniu de căpătii care ne este istoria — istoria trăirii noastre de milenii în spațiul carpato-dunăreano-pontic, a devenirii statornice prin lupta neîntreruptă și hotărâtă pentru independență și unitate națională, pentru dreptate socială —, tovarășul Nicolae Ceaușescu a stăruit în repetate rânduri asupra tradițiilor militare, asupra adevărilor și învățămintelor ce se desprind din cronică oștirii române. În opera sa profundă și multilaterală, evocări vibrante ce ne transmit un patos înflăcărat sînt sublimite în sinteze de stringentă actualitate, de o valoare inestimabilă. Între ele, în prim-plan se situează cele ce definesc comuniunea de curaj, simțire și faptă a armatei cu poporul, fidelitatea neabătută a oștirii țării în slujirea cu devotament a intereselor vitale, a năzuințelor arzătoare ale acestuia. „Ca un fir roșu trec prin întreaga istorie a patriei legătura strînsă a oștirii cu poporul din sinul căruia s-a născut, identificarea cu idealurile de libertate, dreptate și neahtare ale maseilor largi populare, hotărîrea nestrămutată de a apăra pămîntul străbun, dreptul poporului de a-și făuri viața după propria sa voință”¹.

Această trăsătură organică, izvorită din însăși specificitatea existenței noastre etnice și statale se reliefează limpede și puternic în toate marile, crucialele capitole ale trecutului nostru: în vremurile lui Burebista și Decebal, ale lui Gelu, Glad, Menumorut și Dobrotici, ale lui Basarab I, Mircea cel Bătrîn, Ioan de Hunedoara, Vlad Tepeș, Ștefan cel Mare, Ion Vodă, Mihai Viteazul; în ridicările țărănești de la Bobilna, de sub conducerea lui Doja, a lui Horea, în revoluția condusă de Tudor Vladimirescu, în revoluția de la 1848, iar apoi, cu o nouă forță de strălucire, în campania neahtării de la 1877—1878, în primul război mondial, în care România a intrat în numele cauzei înalte a înfăptuirii Marii Uniri.

Tocmai în resursa inepuizabilă a sudurii de suflet cu poporul și a străjuirii valorilor lui fundamentale s-a aflat izvorul virtuților ostășești, transmise din tată în fiu și cultivate atît de pătrunzător în legende, basme și balade, în cîntecele, în lecțiile de fiecare zi, în letopisețe, ca și în marile pagini ale literaturii noastre. Acele virtuți pe care le numim vitejie, cutezanță, tenacitate, disciplină, spirit al datoriei, putere de jertfă și care au avut statura uriașă a vestiților comandanți și a simplilor oșteni, biruitori ai atîtor fără număr armii invadatoare.

Participarea armatei la revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, inițiată, organizată și condusă de Partidul

Comunist Român, s-a înscris în linia de continuitate — prin secole și milenii — a conștiinței menirii sacre și tradiției ostășești glorioase, le-a dat acestora expresia cea mai cuprinzătoare și mai bogată în conținut, le-a ridicat pe o treaptă nouă, superioară. Realmente, de la soldat la general, oamenii de sub drapel, dînd expresie unei înalte conștiințe patriotice și civice, au susținut acțiunea de răsturnare a dictaturii antonesciene, unii dintre ei luînd parte directă la acest act crucial, au răspuns ca un singur om chemării înflăcărata a comuniștilor de a lupta pentru izgonirea hitleriștilor, pentru cucerirea adevăratei independențe a patriei. Rămîn înscrise cu litere de aur ca pagini nepieritoare faptele săvîrșite de militari, la nivelul eroismului de masă, în zilele și nopțile fierbinți ale lui August 1944. Subunitățile, unitățile și marile unități, unele dintre ele avînd în rîndurile lor în majoritate recruți, au purtat acțiuni de o vigoare, de o cutezanță și de un avînt uimitor în București și împrejurimi, în Valea Prahovei, în Bărgan și în Dobrogea, în Țara Birsei, în Oltenia și pe linia Dunării, în Moldova ca și în Crișana, Transilvania și Banat. Hotărîrea combativă avea asemenea combustii încît pînă și mici structuri militare — grupe de infanterie, garda unui depozit, plutoane sau secții, companii sau baterii de artilerie antiaeriană, aflate în mijlocul dispozitivelor hitleriste — s-au bătut cu înverșunare, adesea pînă la ultimul om, contra unor forțe mult superioare ca număr și dotare. Iar în zona frontului din Moldova, zonă înșesată de trupe germane, unde orice inițiativă comporta riscul nimicirii necruțătoare, ostașii noștri, în frunte cu bravii lor comandanți, n-au ezitat să întoarcă armele împotriva hitleriștilor, precum legendarul detașament de grăniceri din Țara de Sus, de la Mălini, sau să se constituie în corpuri închegate, gata de luptă, ca Divizia 103 munte a generalului Ilie Crețulescu sau detașamentul blindat al locotenent-colonelu-lui Matei care, nu peste mult timp, aveau să-și dobindească merite deosebite în operațiile eliberatoare din Transilvania. Același patos patriotic, aceeași energie dătătoare de puteri a slujirii devotate a poporului au întărit brațul și voința militarilor care, de-a lungul a 1 400 kilometri, au purtat greul operației de acoperire, respingînd valurile ofensivelor hitleristo-horthyste din Podișul transilvan, din Țara Crișurilor și Banat, păstrînd un uriaș cap de pod dincolo de Carpați, întrecînd dușmanului să iasă la trecători și pe crenelurile montane și străjuind astfel cuceririle mărețe ale revoluției.

Cu adînci rădăcini istorice, fidelitatea armatei față de cauza poporului era redimensionată cu

Prinși într-o imensă horă, muncitori, țărani, intelectuali și ostași își exprimă entuziasmul față de actul istoric al proclamării Republicii

sensuri noi, ca rezultat al muncii pe care partidul o dusesese ani și ani, în pofida teroarei și represiviilor, în rindul maselor de ostași, al strădaniilor sale fructuoase de a-și apropia cadre militare, inclusiv din comandamentele superioare. Firește, starea de spirit antihitleristă s-a constituit într-o permanentă, nutrită deopotrivă de amintirea bătațiilor din primul război mondial și de anii negri ai ocupației horthyste, atât de sălbatică și silnică, în partea de nord-vest a Transilvaniei în urma odiosului dictat fascist de la Viena, ca și de întreg cortegiul de nenorociri al înhâmării României la politica Germaniei naziste. În consens cu această stare de spirit, dovedindu-și profundul atașament la idealurile de dreptate și libertate ale poporului, armata s-a angajat ca un singur om în revoluție, aderând la toate înaltele țeluri ale epocii, mergând umăr la umăr cu masele populare atît în direcția dobîndirii independenței naționale integrale, cît și a înnoirilor și prefacerilor sociale, politice, economice spre înfăptuirea cărora partidul comunist milita fără răgaz. De aceea, încă în acele zile fierbinți de August se puneau bazele transformării organismului militar într-o armată de tip nou, patriotic-revoluționar. Și este unul din marile merite ale partidului nostru comunist că armata română și-a legat cu strălucire numele și fapta de piatra de hotar a istoriei naționale așezată la 23 August 1944. Este, totodată, așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu „un merit de onoare al armatei noastre că a înțeles răspunderea ce-i revenea în fața patriei și poporului, că a răspuns chemării partidului și a întors armele împotriva Germaniei hitleriste, luptînd cot la cot cu armata sovietică pentru eliberarea deplină a țării noastre și apoi pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la victoria finală asupra Germaniei hitleriste”.²

Ca întotdeauna, de partea poporului, armata s-a contopit cu acesta. Nu există episod al aceluia răstimp deschișător de nou capitol în istoria națională în care să nu fie prezentă unitatea de voință și acțiune dintre ostași și membri ai formațiunilor de luptă patriotică, muncitori, țărani, intelectuali, tineri și vîrstnici, bărbați și femei. De la asaltul dușmanului baricadat în fosta Prefectură

de Ilfov, de pe malul Dîmboviței și pînă la sacrificiul căpitanului Pete Romulus și liceanului Virgilovănaș la Sofronea, lîngă tunul ce-l minuiiau împreună, de la confruntările de la podul Băneasa și de la bariera Rahova sau de la cele de pe malul mării și pînă la cele din Apusenii lui Horea și Avram Iancu, ostașul a avut lîngă el, ca pe fratele și pe sora sa, ca pe părinții săi, pe oamenii locurilor unde își aveau postul de luptă. Umăr la umăr s-au bătut, umăr la umăr au biruit, umăr la umăr au asigurat victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

În numele crezului său de străjuitoare devota al poporului, armata noastră a străbătut mai departe, în lupte și băttăli, purtate în cooperare frățască cu armata sovietică, itinerarele pînă la eliberarea ultimei brazde de pămînt românesc — înălțînd tricolorul la Carei la 25 octombrie — mai departe, pe teritoriile Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la victoria finală. Au fost itinerare jalonate pas cu pas, peste șesuri, munți, ape, mase păduroase, de bravură și dăruire. De-a lungul lor, steagurile tricolore și cei ce le țineau sus prin înclăștări singeroase, s-au acoperit de glorie și permanent au simțit sprijinul poporului care, însuflețit de apelul fierbinte al partidului „Tot pentru front, totul pentru victorie!”, se dăruia în muncă pentru a trimite celor din linia întîi tot ce aveau nevoie spre a-și îndeplini misiunea. Astfel contribuția României la înfrîngerea Germaniei hitleriste, contribuție ce o plasează în primele locuri ale coaliției Națiunilor Unite și care a durat — după aprecieri de certă probitate — la scurtă vreme războiului cu șase luni, este opera comună a poporului și armatei.

În cea mai bună tradiție a sa, pe drumul de chis la 23 August 1944, armata a fost una cu poporul în toate asalturile decisive ce au marcat procesul revoluționar — în băttăliile refacerii celei împotriva claselor exploatare, pentru cucerirea puterii și construirea noii orînduirii. „Avînd obiectivul strategic stabilit cu claritate — subliniază președintele României socialiste —, partidul nostru a acordat o atenție deosebită activității rîndului armatei, atît în rîndul trupeii cît și al ofițerilor și generalilor. Acest lucru era cu atît mai n

cesar cu cit reacțiunea, monarhia, în scopul realizării planurilor lor, își mai puneau speranțe în unele cadre militare. După cum se știe însă, speranțele reacțiunii s-au dovedit iluzorii; cea mai mare parte a ofițerilor și generalilor s-au alăturat forțelor democratice, au urmat politica Partidului Comunist Român¹³.

Elocventă a fost, în această privință, atitudinea de responsabil civism a oștirii în decursul ascuțitelor confruntări politice și sociale din iarna și începutul primăverii anului 1945, la capătul cărora masele largi populare au instaurat, la 6 martie, primul guvern muncitoresc-tărănesc din istoria țării, solidarizarea ei cu poporul constituind un element al acelor izbâzi ce reprezentau un alinament nou în înaintarea pe calea democratizării, spre socialism.

În strînsă unitate cu poporul, urmînd, în pas cu acesta, partidul, armata, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „a participat nu în general, ci în mod concret, inclusiv în sate, în întreprinderi, în cartiere, la întreaga activitate de transformări revolu-

ționare ale societății și, în felul acesta, ea s-a contopit cu interesele generale ale națiunii noastre și constituie o forță puternică în construcția socialismului, în apărarea cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității țării¹⁴.

În epoca inaugurată de Congresul al IX-lea, epocă ce intră în istorie ca cea mai bogată în realizări din întreaga existență a românilor și care poartă numele ctitorului și strategului ei, tovarășul Nicolae Ceaușescu, odată cu mutațiile calitative profunde survenite și în armată, pe plan politic, ideologic, organizatoric și tehnic, ea și-a multiplicat și fortificat alianții ce o unesc cu națiunea socialistă în cadrul marii, indestructibile unități moral-politice a poporului în jurul partidului. Concepția apărării patriei ca operă și cauză a întregului popor, fundamentată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, are ca pilon de principală rezistență tocmai această osmoză dintre ostașii-cetățeni și cetățenii-ostași, iar transpunerea în viață a principiilor doctrinare, a Directivei comandantului suprem în faptul colaborării și cooperării armatei cu celelalte componente ale sistemului național de apărare o consolidează neîncetat. După cum o consolidează îndeplinirea tuturor funcțiilor statuate armatei — detașament înarmat al poporului, școală de educație patriotică și revoluționară a tinerei generații, participantă activă la viața economică, politică, culturală, științifică și obștească a colectivității socialiste. Conștiința slujirii cu abnegație a poporului se manifestă în toată ardoarea, în tot dinamismul său în eforturile pentru îndeplinirea cu rezultate superioare a planului pregătirii de luptă și politice, pentru transformarea subunităților și unităților în puternice detașamente de luptă patriotică și revoluționară, pentru formarea ostașilor ca buni activiști și propagandiști ai politicii partidului, pentru îndeplinirea sarcinilor pe șantierul industrializării, ale creșterii rodniciei pămîntului și în campaniile agricole, ale construirii unor asemenea obiective grandioase cum este Canalul Dunăre-Marea Neagră, pe frontul dobîndirii independenței energetice și lărgirii bazei de materii prime. Emoționant s-a demonstrat — în ipostaza vitejiei și eroismului această dintotdeauna situație a armatei în instanța demnă, înălțătoare a slujirii poporului — în înfruntările bărbătești cu calamitățile naturale ce ne-au încercat atît de greu.

Trup din trupul poporului căruia i-a fost neabătut credincioasă prin furtunile vremurilor, trup din trupul poporului ce-și este sieși propriul suveran și făuritor al destinului său, ziditor al socialismului și comunismului în libertate și unitate, armata noastră, educată și condusă de partid, are deplina conștiință că numai și numai în comuniunea sa cu poporul este de neînvins, că numai și numai servindu-l cu neprecuțire, cu întreaga sa energie și înflăcărare, va binemerita de la patrie.

Cu această învățătură ce vine din marea sa tradiție, cu acest mesaj preluat de la înaintași și onorat în timpul de aur al prezentului, la cea de-a 40-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, oamenii de sub drapelele de luptă își prezintă demn raportul ostășesc al faptelor, cu conștiința datoriei împlinite, partidului, națiunii, comandantului nostru suprem.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura Politică, București, 1970, pag. 484

² *Ibidem*, vol. 10, 1974, pag. 590-591

³ *Ibidem*, vol. 4, pag. 632

⁴ *Ibidem*, vol. 9, 1974, pag. 271

Afișe-chemări ce ilustrează profundele prefaceri revoluționare ce aveau loc în armată: dreptul de vot acordat oștirii, sprijinul acordat de armată muncilor agricole.

REVOLUȚIA ROMÂNEASCĂ DIN AUGUST 1944

— consecințe internaționale —

Colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU

Înscrisă cu litere de aur în cartea istoriei naționale — ca eveniment ce a marcat eliberarea României de sub dominația fascistă și începutul transformărilor de esență ce au dus la făurirea societății socialiste de astăzi —, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a jucat, în același timp, un rol de seamă în accelerarea înfringerii Reichului nazist, țara noastră ocupînd un loc important și în hronicul marii victorii a popoarelor iubitoare de libertate și pace asupra fascismului. Evidențiînd însemnătatea deosebită a contribuției românești la realizarea acestei biruințe epocale, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază: „Prin întoarcerea armelor și angajarea României cu întregul ei potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliați, în războiul antifascist, s-a dat o puternică lovitură planurilor strategice ale Germaniei hitleriste. Aceasta a dus la prăbușirea întregului front din sud, a deschis calea înaintării rapide a trupelor sovietice, a accelerat zdrobirea dispozitivului militar al Germaniei în această parte a Europei”.

*„...Cînd soarta
Germaniei
era departe
de a fi
clarificată”*

Precum se știe, pînă în vara anului 1944 Germania nazistă primise lovituri puternice din partea coaliției forțelor antihitleriste, în avantajul căreia Wehrmachtul pierduse definitiv, încă din anul 1943, inițiativa strategică. Cu toate acestea, mașina de război germană dispunea încă

de o capacitate puternică de luptă; bazată pe uriașele resurse economice ale unui vast teritoriu din Europa ocupată sau aservită, producția de război a celui de-al treilea Reich atingea, în vara anului 1944, nivelul cel mai înalt. Comandamentul hitlerist considera, în aceste împrejurări, că deznodămîntul războiului era încă departe de a fi decis în favoarea adversarilor săi, fiind hotărît să lupte pînă la capăt. Sînt ilustrative în acest sens violența acțiunilor germane și succesele inițiale obținute de armatele naziste într-o serie de bătălii ulterioare evenimentelor din România de la sfîrșitul lunii august 1944 — cum au fost cele de la Arnhem (Olanda — septembrie 1944) și Nyiregyhaza (Ungaria — octombrie 1944), ori în ofensivele din Ardeni (decembrie 1944) și Balaton (martie 1945). Toate acestea arată limpede că în momentul izbucnirii revoluției de eliberare socială și națională, așa cum avea să sublinieze reprezentantul sovietic la Conferința de pace de la Paris, „nu erau evidente perspectivele desfășurării evenimentelor militare și... soarta Germaniei era departe de a fi clarificată”.

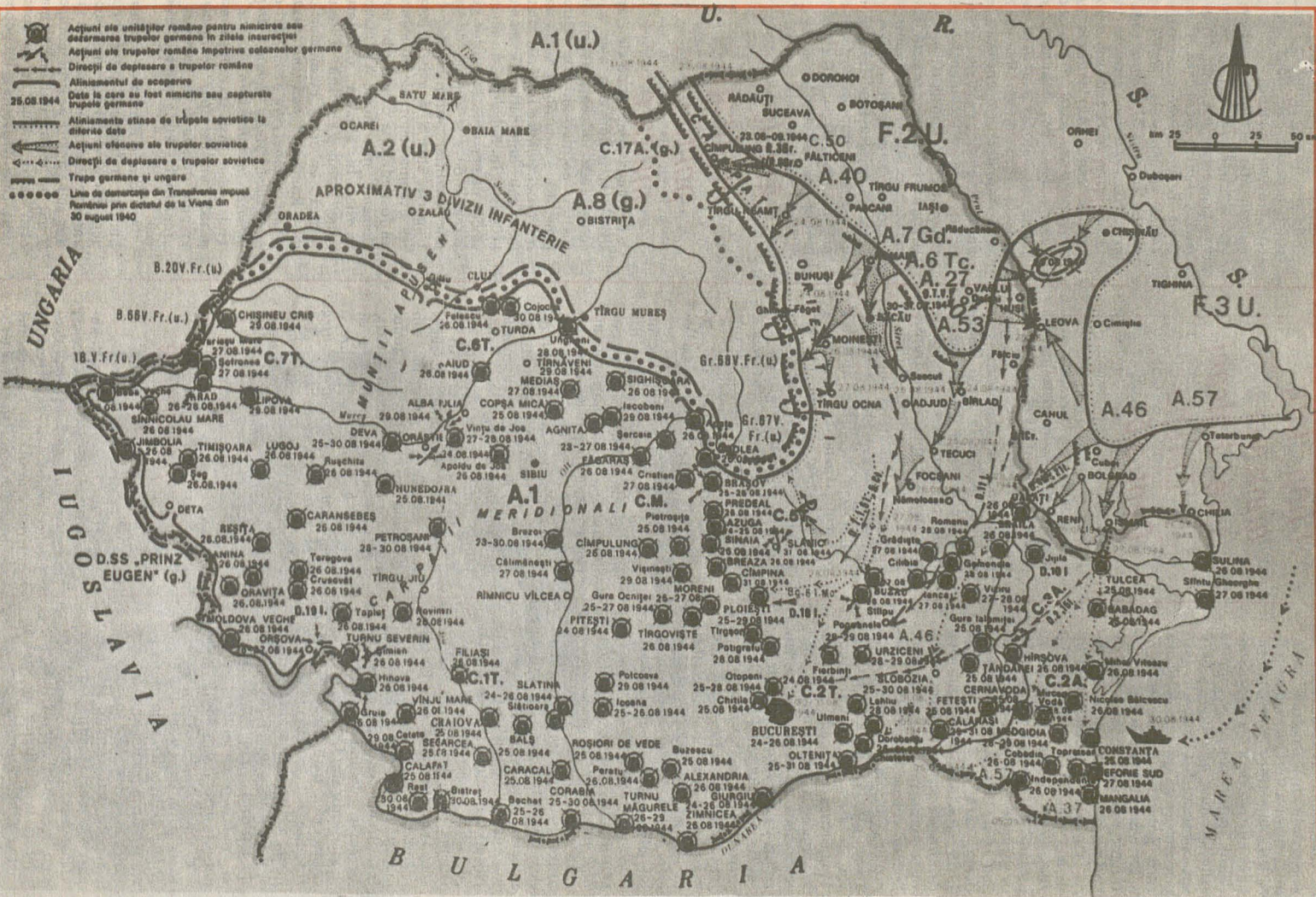
În același timp, prin poziția ei geografică, ca și prin resursele naturale — în primul rînd cele petroliere —, România, care de la intrarea trupelor hitleriste pe teritoriul ei, în octombrie 1940, se afla în situația unei țări ocupate, constituia o articulație de cea mai mare însemnătate în dispozitivul militar german al așa-numitei „Fortărețe (Festung) Europa”, proclamată de propaganda nazistă drept inexpugnabilă. Păstrarea spațiului românesc, iar prin el asigurarea controlului asupra sud-estului european erau vitale pentru Comandamentul suprem hitlerist. Valoarea acestei întinse zone a sud-estului continentului Europei era răspicat relevată de generalul nazist A. Jodl, șeful operațiilor din Înalțul comanda-

ment al Wehrmachtului în raportul prezentat gauleiterilor la 7 noiembrie 1943, în care arăta că „menținerea Balcanilor în calitate de componentă a «Fortăreței Europa» are din punct de vedere operativ, politico-militar și economic o însemnătate decisivă”. Subliniînd funcția esențială a zăcămintelor de petrol din România în funcționarea mașinilor de război germane, generalul hitlerist conchidea: „nici un succes al inamicului (în răsărit — n.n.) nu este aîd de mortal pentru noi ca ocuparea zăcămintelor de petrol românești.”

România deținea, de asemenea, o importantă poziție strategică aflîndu-se la intersecția a două mari axe: spre Europa de sud-est și spre Europa Centrală. Totodată, cîmurile Carpaților și linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila constituiau alinaamente pe care se putea organiza o puternică apărare, ceea ce ar fi îngăduit Germaniei să cîștige timp prețios pentru a-și întări potențialul militar și moral. Intrarea României în război împotriva Germaniei naziste la 23 August 1944 a avut loc, deci, într-un moment în care adversarul era departe de a fi înfrînt, iar alăturarea țării noastre la coaliția Națiunilor Unite a întărit considerabil potențialul strategico-militar al acesteia.

*„Cel mai larg
flanc deschis...
în războiul
modern”*

Cea dintîi consecință a victoriei desfășurării politico-militare din august 1944 de pe teritoriul României, declanșate în împrejurările favorabile create

Hartă cu desfășurarea de ansamblu a acțiunilor militare din vara fierbinte a anului 1944 (23—31 August 1944)

de ofensiva armatei sovietice la aripa de sud a frontului sovieto-german, a reprezentat-o spulberarea intențiilor comandamentului hitlerist de a stabiliza frontul în spațiul românesc, răpind astfel aceștia posibilitatea folosirii obstacolelor naturale propice defensivei pe care le oferea zona geografică românească.

Deciziile militare luate de revoluția română au avut un rol hotărâtor în deschiderea „zăvorului” cu care Comandamentul hitlerist voia să închidă „poarta Focșanilor”. Datele furnizate de jurnalul de operații ale grupului de armate german „Ucraina de Sud” sînt, în acest sens, concludente: dacă la 23 august, ora 11,20, comandantul acestui grup de armate, generalul Hans Friesner, considera că poate menține fără dificultate linia Focșani-Nămoloasa-Brăila, la ora 23,25 același general propunea retragerea pe aliniamentul Carpaților. Modificarea radicală survenită în atitudinea generalului hitlerist se explică prin noua realitate politico-strategică creată de actul de la 23 August 1944. Datele de mai sus pun în evidență faptul că acțiunea românească a dezagregat sistemul militar german de apărare din această zonă și a creat, după opinia teoreticianului militar britanic B.H. Liddell Hart, „cel mai larg flanc deschis care a fost cunoscut vreodată în războiul modern”.

În urma bătăliilor purtate de armata română și formațiunile de luptă patriotice, cu sprijinul maselor largi populare, în zilele lui August 1944 au fost eliberate părțile centrale și sudice ale țării, adică Dobrogea, Muntenia, Oltenia, Banatul, sudul Moldovei, Transilvaniei și Crișanei. În decurs de opt zile, între 23 și 31 august 1944, armata română și formațiunile de luptă patriotice au curățit de unitățile hitleriste un teritoriu de 150 000 km². În consecință, înaintarea trupelor sovietice n-a mai avut loc prin lupte, ci printr-un simplu marș strategic de-a lungul respectivului teritoriu. Aflate la 27 august la Focșani și Galați, ele au trecut „poarta Focșanilor” lăsată „deschisă” de forțele române participante la revoluție și au putut străbate într-un timp record spațiul strategic al Cîmpiei Române (ciocniri sovieto-germane au mai avut loc la 29 august, în zona Ploiești), subunitățile de avangardă sovietice sosind în primele zile ale lunii septembrie la frontierele de sud și sud-vest ale României.

Cîmp larg ofensivei spre Balcani și Europa Centrală

Totodată, prin operațiile efectuate de forțele române imediat după 23 august 1944 și realizarea într-un timp record a „acoperirii” liniei de demarcație vremelnică, impusă în urma Dictatului de la Viena din 30 august 1940, prin menținerea capului de pod strategic din sudul Transilvaniei și Banat, trupele hitleriste au fost împiedicate să ocupe aliniamentul Carpaților Meridionali și să-și organizeze apărarea pe arcu carpatic, care constituia ultima barieră naturală de anvergură spre Cîmpia ungară. Era deschisă direcția strategică cea mai favorabilă de pătrundere dinspre sud-est spre Europa Centrală: Calea Dunării.

Desfășurările militare din august 1944 au provocat, în același timp, prăbușirea întregului sistem militar german din Balcani, grăbind sfîrșitul dominației naziste asupra acestei părți a continentului. Comandamentul hitlerist s-a văzut pus în imposibilitatea de a articula un nou dispozitiv alcătuit din Grupul de armate „F” din Peninsula Balcanică și cel rămas doar cu numele de „Ucraina de Sud” prin joncțiunea lor în zona Porților de Fier. Recunoscînd rolul jucat de declanșarea revoluției de eliberare socială și națională din România în eliberarea spațiului strategic balcanic, ziarul sovietic „Pravda” din 27 august scria că „ieșirea României din Axă are o importanță covârșitoare pentru această țară și pentru întreg Balcanul, deoarece prin această lovitură se prăbușește întregul sistem de dominație german din sud-estul Europei”.

O puternică lovitură

Alăturarea României la coaliția antihitleristă a dat, în același timp, o puternică lovitură economiei de război a Germaniei hitleriste, lipsită de aici înainte de bogățiile naturale românești,

în primul rînd petrol și grîu, dar și de alte materii prime ce-i erau strict necesare. Pe bună dreptate, revista sovietică „Voina i rabociei class” scria, la 1 septembrie 1944, că „înfîrșirile nemților în România vor avea, de asemenea, pentru Germania și mai grele repercusiuni economice. Odată cu România, nemții au pierdut și petrolul și grîul românesc. În economia germană de război, acest lucru produce un gol atît de mare, încît întreaga lui importanță nu poate fi estimată acum”. Este de recunoscut și faptul că, datorită anihilării rapide a rezistențelor de pe o vastă întindere românească, pe lîngă resursele naturale românești, căile de comunicații și mijloacele de transport, instalațiile portuare, infrastructura aviatică la sol au fost puse la dispoziția armatelor română și sovietică, acestea fiind folosite în exclusivitate împotriva Germaniei naziste pînă la sfîrșitul războiului în Europa.

Ample implicații politico- militare

Revoluția română de eliberare socială și națională a avut și substanțială influență asupra situației politico-militare europene. Ea a contribuit la ascuțirea crizei politice în țările aflate încă sub dominația Germaniei hitleriste. În Bulgaria s-au intensificat demersurile cercurilor guvernante de a se apropia de statele coaliției antihitleriste. În Ungaria, spre a se evita repetarea evenimentelor din România, au fost aduse la conducerea țării elemente mai fidele Germaniei naziste. În Croația, dictatorul Ante Pavelic era silit să recunoască, în urma evenimentelor din România: „unii intelectuali croați, printre care și membrii guvernului, și-au pierdut, drept urmare, încrederea în victorie”. Finlanda a găsit în fapta românească un exemplu de urma grăbind decizia ei de încheiere armistițiului cu Uniunea Sovietică.

Atitudinea României a contribuit și la înătrînirea pozițiilor activizării cercurilor patriotice antihitleriste dintr-o serie de țări din sud-estul și centrul Europei a dat un remarcabil impuls mișcării de rezistență de pe continent, celei desfășurate de popo-

rele balcanice. La rîndul său, lupta de rezistență a popoarelor din această zonă geografică a concurat, alături de loviturile trupelor aliate, la valorificarea posibilităților strategice oferite de actul de la 23 August 1944.

Aport important la scurtarea duratei războiului

Însemnătatea revoluției române de eliberare socială și națională din August 1944 decurge și din împrejurarea, că, datorită ei, coaliției Națiunilor Unite i s-a alăturat, de aici înainte, pînă la înfringerea Germaniei naziste, un stat aliat de importantă pondere militară. „De acum înainte — remarcă la 23 August 1944 postul de radio american pentru Europa — România este un nou aliat în tabăra Națiunilor Unite, ea manifestîndu-și voința de a se alătura în lupta care se duce împotriva inamicului comun”. Numai între 23 și 31 august 1944, trupele române și formațiunile de luptă patriotice au provocat inamicului pierderi care se cifrează la efectivele a circa 6 divizii. În continuare, timp de aproape 9 luni de zile, ostașii români, luptînd alături de trupele sovietice, au luat parte activă la eliberarea teritoriului național, la izgonirea naziștilor din Ungaria, Cehoslovacia și Austria. Prin efectivele angajate în luptă pe întreaga durată a războiului antihitlerist — circa 540 000 de luptători, din rîndurile cărora au fost înregistrate aproape 170 000 pierderi — România a devenit al patrulea partener al coaliției antihitleriste, după cei trei mari (U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie).

Efortul militar românesc și-a aflat o largă apreciere internațională, recunoscîndu-se că prin lupta și jertfa poporului român durata războiului a fost simțitor redusă. *Radio Londra*, omagiind aportul românesc la victoria asupra fascismului, sublinia: „acțiunea românilor a dus la scurtarea războiului și a salvat viața a mii de soldați aliați”. La rîndul său, *radio Paris* aprecia că: „România a adus prin

contribuția ei o scurtare a războiului cu cel puțin șase luni”.

Augustul de foc de acum patru decenii va rămîne în conștiință ca un simbol veșnic viu al energiei și tăriei morale ale poporului român care, în împrejurări deosebit de grele și complexe, a înlăturat, prin propriile forțe, dominația străină, croindu-și un nou destin, a adus o contribuție substanțială la apropierea ceasului de izbîndă asupra celui mai periculos dușman al umanității — fascismul.

Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 10, Editura politică, București, 1974, p. 623.

² St. Lache, Gh. Tușui, România și Conferința de pace de la Paris din 1946, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, p. 276.

³ V.I. Dașicev, Bankroto strategii germanokovo fașizma, vol. II, Moscova, 1973, p. 490.

⁴ B.H. Liddell-Hart, The History of the Second World War, New-York, 1970, p. 585.

⁵ Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler, red. A. Hillgruber, vol. II, Frankfurt am Main, 1970, p. 511.

Primiți cu ovații, ostașii români victorioși, care au participat la zdrobirea Germaniei naziste, trec pe sub Arcul de Triumf din Capitală (23 August 1945)

August 1944 (reproducere după o pictură de Spiru Chintilă)

Ne-au

dezarmat

românii

Studiind o seamă de documente și materiale provenite din tabăra cu care s-au confruntat trupele române începînd de la 23 August 1944, înfînim numeroase relatări din care rezultă surprinderea totală a comandamentelor hitleriste față de noile evenimente ce s-au succedat imediat după declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Redăm în cele ce urmează declarațiile unor ofițeri hitlerişti luați prizonieri de trupele române:

„Comandantul Diviziei 13 tancuri și rămășițele regimentului meu s-au

îndreptat spre sud — declara colonelul Freitag Karl, comandantul Regimentului 511 artilerie grea din Corpul 30 armată german. *La 25 august ne-au atacat românii. A fost o surpriză generală. Ne-am îndreptat spre Călărași; românii ne-au cerut să depunem armele. Intrucît la Călărași s-au adunat peste 1 000 de oameni și aveam o anumită cantitate de armament și artilerie a.a., la început am refuzat să ne predăm și am hotărît să ne croim drum peste Dunăre, însă această încercare nu ne-a reușit și am fost capturați de trupele române.”* Același ofițer german era nevoit

să recunoască: „În ceea ce privește România, ea a rupt-o cu noi și a ieșit din război; nici înainte n-a prea luptat alături de noi cu toată inima.”

„La 26 august, trupele române au început să tragă prin surprindere asupra clădirii comandaturii — declara locotenent-colonelul Langisch Otto, locțiitorul comandantului pentru aprovizionări al Comandaturii de campanie din orașul Tîndărei. *Am opus rezistență. Atunci, deasupra comandaturii a apărut un avion românesc și a început să tragă cu tunurile și mitralierele. Am suferit pierderi grele. Din 80 de oameni, am rămas 27. Am ordonat să se ridice steagul alb.”*

Locotenent-colonelul Härken Johann, ofițer-prim al statului major al conducerii serviciului de aerodrom de pe lângă comandamentul aviației germane din România declara: „La 27 august am aflat că românii au trecut la dezarmarea unităților germane. Atunci am ordonat pazei, care se găsea pe aerodromul în construcție de lângă Călărași, să se îmbarce în mașini și să plece la Buzău. Eu am rămas la Călărași, dar am fost arestat și luat prizonier de români”.

VALERIU AVRAM

București, în zilele lui August 1944: prizonieri hitleriști escortați de ostașii noștri

Din culisele relațiilor dintre Antonescu și Hitler

Conf. univ. dr. ION ARDELEANU

Istoria patriei atestă realitatea că niciodată poporul român nu s-a împăcat cu asupritorii, cu dominația și controlul străin pe pământ strămoșesc. Studiul atent al documentelor pune în lumină adevărul că și în împrejurările dominației ciumei brune, ale subordonării țării celui de-al treilea Reich, datorită puternicei rezistențe populare, în organizarea căreia, așa cum se știe, rolul principal l-a avut Partidul Comunist Român, chiar în cancelariile Germaniei hitleriste adevărul a pătruns. Dictatorii au fost nevoiți să analizeze și să consemneze realitățile. Silît de puternica presiune a opiniei publice și alarmat de amplificarea continuă a mișcării de rezistență, Ion Antonescu a comunicat forurilor politico-militare germane nemulțumirea manifestată în popor și armată fie în corespondența purtată cu diverși comandanți superiori hitleriști, fie în discuțiile cu emisarii Berlinului sau chiar în întîlnirile cu Hitler. În scrisoarea adresată de Ion Antonescu feldmareșalului von Mannstein la 9 decembrie 1942, în care se făceau largi referiri la raporturile româno-germane, inclusiv de ordin militar, mareșalul era nevoit să menționeze: „Sînt informat că sînt ofițeri și subofițeri de-ai noștri, cărora le sînt smulse de la brîu revolverele și armele lor de luptă de către soldați de-ai dv., care au stat mult departe în spatele frontului sau de soldați din unități de lucrători. De asemenea, mi se raportează că trupele

române aflate sub comandament german sînt supuse unui tratament neomenos (...) De ce se impun sacrificii inutile marilor unități române, cînd în cazuri asemănătoare trupele germane sînt cruțate? (...) Masacrarea cu voință și pornire a unităților din Corpul 1 Armată română va produce un efect dezastruos asupra camaraderiei româno-germane și fără nici un folos militar pentru viitor (...) Soldatul român nu poate fi comandat decît de ofițerul și comandamentul român. El nu poate fi umilit de un străin, cu atît mai puțin de un camarad de arme, chiar cînd greșește. El nu poate fi masacrat în atacuri inutile, cum nu au fost masacrate nici diviziile germane nr. 62 și nr. 294¹. Iar la 26 iunie 1943, într-o telegramă, ministrul Germaniei hitleriste în România M. Killinger, raporta: „Mareșalul Antonescu a respins astăzi propunerea legației de sporire a bugetului Wehrmachtului german în România de la 525 milioane la 552 milioane lei pentru iunie și 650 milioane lei pentru iulie, cu mențiunea că măsurile de apărare nu trebuie să ducă la zdruncinarea economică a României. Mareșalul a dat dispoziție să se efectueze plăți numai în cadrul acordurilor încheiate pînă cînd, prin noi tratative, se vor asigura contra-servicii economice din partea Germaniei”².

Aceeași rezistență a fost întîmpinată de Karl Clodius în tratativele economice purtate în oc-

ARMATA ȘI FORMAȚIUNILE DE LUPTĂ PATRIOTICE ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI DIN AUGUST 1944 — cronologie —

Devotată cauzei naționale, intereselor supreme ale poporului, la 23 August 1944 armata română, sprijinită de întregul popor, a început lupta pentru eliberarea patriei, pentru asigurarea independenței și suveranității ei. Datorită ireproșabilei pregătiri politico-militare asigurată de Partidul Comunist Român, organizatorul și conducătorul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antimperialistă, întoarcerea armelor și declanșarea în întreaga țară a luptelor împotriva trupelor germane a fost imediată și integrală, chiar din seara zilei de 23 August 1944, fără ezitări, șovăieli, defecțiuni sau dereglări organizatorice.

Pînă la 31 august 1944, prin lupta eroică a armatei române și a formațiunilor de luptă patriotice, organizate de partidul comunist, au fost eliberate părțile centrale, de sud-est, sud, sud-vest și de vest ale țării (circa 150 000 km², adică suprafața însumată a Belgiei, Olandei, Elveției și Danemarcei). Cu pierderi minime (8 586 de militari) 37 de divizii române, plus unitățile și marile unități de aeronautică, marină și de alte arme, însumînd peste 465 500 de oameni, care au luat nemîlîcit parte la acțiunile insurecționale, au scos din luptă peste 61 000 de militari germani, ceea ce echivalează cu efectivele a șase divizii ale Wehrmachtului; concomitent, au fost capturate însemnate cantități de material de război, între care 222 de avioane și 438 de nave militare germane.

tombrie 1943. În raport înaintat cancelarilor Reichului, la 22 octombrie 1943, Clodius arăta cu nemulțumire: „Încercările mele repetate de a îndemna guvernul român să-și schimbe atitudinea n-au dus la nici un rezultat. Vicepreședintele Consiliului de Miniștri, ministrul economiei și chiar ministrul finanțelor s-au declarat de acord, până la urmă, față de mine, să caute o soluție de compromis. Guvernatorul Băncii Naționale a rămas pe poziția sa de respingere și a declarat, solidar cu întreaga conducere a Băncii, că el va trebui să demisioneze dacă se vor accepta, chiar și numai în parte, cererile germane. Mareșalul este cu totul de partea Băncii (...) Am apelat la mareșal ca soldat, care nu poate lua altă hotărâre decât aceea că România trebuie să ajute cu toate forțele pe marele său aliat, care cu trupele sale și cu singele său apără granițele României. Am mai arătat că noi — abstracție făcând de petrol — doar nu cerem nici un fel de restrângere din partea României. Am accentuat că este de-a dreptul imoral ca România să trăiască într-un belșug, în timp ce Germania aliată trebuie să ia măsuri severe de raționalizare. Față de toate aceste argumente mareșalul a rămas pe poziția de respingere”³.

În raport direct cu presiunile economice erau cele militare. Același Killinger raporta la Berlin, la 1 noiembrie 1943: „De mult este evidentă încercarea de a reține cât mai puține trupe germane în țară. Chiar și trupele de aviație necesare pentru apărarea petrolului sînt privite ca o împovărare, pentru că ele ar putea împiedica o eventuală înțelegere cu anglo-americanii. Se și cere subordonarea acestor trupe comandamentului român (...) La tratative (economice) Clodius întîmpină mari dificultăți... În actuala situație de ansamblu, atitudinea este de-a dreptul de neînțeles dacă nu ascunde o intenție specială... În concluzie: nu-mi pot închipui că mareșalul să nu știe nimic despre aceste lucruri. Înclin să cred că le cunoaște și le tolerează (...)”⁴.

Reproșurile vehemente aduse uneori de Ion Antonescu hitleriștilor au slăbit încrederea conducerii naziste în fidelitatea acestuia. În 1944, în martie—iulie, această lipsă de încredere a înregistrat cota cea mai ridicată. Un raport din 12 iulie

1944, întocmit de superamasadorul nazist în România, Karl Clodius, imputa lui I. Antonescu că a permis negocierile opoziției cu aliații din coaliția Națiunilor Unite și că nu a întărit suficient, din punct de vedere moral (în sensul apropierii de Germania hitleristă), frontul intern. „Motivale celor două greșeli — arăta Clodius — trebuie căutate în aceea că mareșalul este convins că războiul nu poate fi cîștigat în ultima instanță decât pe plan politic...” Dificultățile create de atitudinea refractară intereselor germane în domeniul financiar și economic îl determinau pe raportor să conchidă că deși Antonescu „a menținut cu fidelitate linia germană în domeniul politic și militar”, „nu rămîne decât ori să impunem ca pînă acum... prin presiune permanentă, cel puțin cerințele cele mai importante din punctul de vedere al economiei de război, ori să schimbăm complet sistemul de guvernare în România...” Adică, practic, înlocuirea lui Ion Antonescu, socotit ca o piedică în calea satisfacerii nelimitate a intereselor germane.

Încordarea raporturilor româno-germane a făcut chiar obiectul discuțiilor dintre Hitler și Antonescu din 5 august 1944. În rezumatul dictat de Ion Antonescu și scris de colonelul Davidescu, șeful de cabinet al mareșalului, pe marginea întrevederii de la Berlin din acea zi se consemnează: „Führerul, uitîndu-se drept în ochii mei, mi-a spus în mod cu totul intempestiv și cu totul neobișnuit în practica dintre conducătorii de state, fără nici o indicație anterioară, că acesta a fost scopul întrevederii noastre, chestiunea raporturilor viitoare dintre România și Germania, arătînd că vrea să știe atunci, deci imediat, dacă România și, în special, conducătorul ei, mareșalul Antonescu, a subliniat, sînt decisi să urmeze pînă la sfîrșit Germania. (...) Am declarat categoric și fără cea mai mică ezitare că nu aș putea răspunde la întrebarea aceasta, deoarece am fost surprins și consider că această chestiune trebuie tranșată pe căi diplomatice. În plus, nu pot da un răspuns, într-un fel sau altul, pînă ce nu am eu răspuns la următoarele chestiuni prealabile:

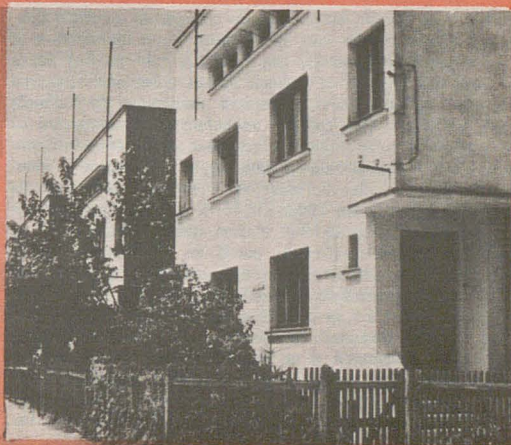
1) Aș dori să știu care sînt intențiile Germaniei privitor la lupta dusă pe frontul de sud, care inte-

Desfășurările militare au confirmat pe deplin politica realităă promovată de Partidul Comunist Român în legătură cu înarmarea și participarea la lupte a întregului popor român, hotărît să-și decidă singur viitorul. Colaborarea stînsă dintre armată și popor a constituit factorul hotărîtor al succesului revoluției de eliberare socială și națională.

Iată o succintă cronologie a evenimentelor din perioada 23—31 august 1944

23 AUGUST 1944

● ORA 17. În conformitate cu planul stabilit de Partidul Comunist Român — inițiatorul, organizatorul și conducătorul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antitimperialistă — de comun acord cu celelalte forțe antihitleriste care constituiseră, în iunie 1944, Blocul Național Democraic, Ion și Mihai Antonescu au fost arestați la palatul regal de o echipă de militari special pregătită în acest scop. La scurt timp au mai fost arestați miniștrii de interne și de război, prefectul poliției Capitalei și inspectorul general al jandarmeriei.

Casă conspirativă a Partidului Comunist Român, din cartierul Vatra Luminoasă — București —, unde au fost ținute, după arestare, căpeteniile regimului antonescian

rezează România, afirmând că dacă trupele germane nu pot să mențină această parte a frontului cel puțin pe linia actuală, România nu ar putea să se angajeze să meargă până la distrugerea ei totală alături de Germania (...)

2) (...) Am spus că, cu începere din aprilie, România este supusă la o acțiune de bombardament masiv, în special din partea aviației de bombardament și vinătoare americană (...) Dacă Germania nu ne dă posibilitatea ca să ne apărăm, România nu poate păstra această poziție la infinit, deoarece ar duce-o la o totală catastrofă.

3) I-am arătat că România se găsește astăzi într-o situație mult mai grea ca înainte... Turcii pot pune la dispoziția anglo-americanilor bazele aeriene... Consecința: vor fi bombardamente anglo-americane zilnice sau chiar de mai multe ori pe zi asupra teritoriului român. În acest caz situația României ar evolua vertiginos spre catastrofă (...)”⁵.

Cu același prilej, Joachim von Ribbentrop, ministrul de externe al celui de-al treilea Reich, referindu-se la raporturile economice, declara: „Aprovizionarea armatei germane constituie un punct foarte nevralgic pentru că nu este admisibil ca trupelor germane să nu li se deschidă toate resursele agricole românești excedentare, ci trebuie să-și acopere necesarul în mare măsură din alte regiuni mult îndepărtate (...) Nu există nici un fel de înțelegere pentru faptul ca asemenea livrări de cereale să fie plătite numaidecât în aur, căci situația este aceasta: moneda românească este garantată și anume cu acoperirea cu aur cea mai mare pe care o posedă, la ora actuală, vreo țară din Europa”⁶.

Fără a subestima conținutul rapoartelor, telegramelor, stenogramelor, convorbirilor, în anii 1940—1944, România, așa cum se știe, din epocă, din documentele vremii, a fost supusă de Germania nazistă unui jaf sistematic. Protestele, impo-

Ion Antonescu în vizită la cartierul general al lui Hitler

● A fost instituit un nou guvern prezidat de generalul Constantin Sănătescu din care făcea parte și un reprezentant al P.C.R. Documentele politice ale revoluției care au fost aduse la cunoștința națiunii și a lumii întregi prevedeau scoaterea țării din războiul hitlerist, încheierea armistițiului cu Națiunile Unite, alăturarea țării coaliției antihitleriste și participarea cu tot potențialul uman, militar și economic al României la înfrângerea fascismului, instituirea unui regim de drepturi și libertăți publice etc. Aceste obiective constituiau programul de luptă elaborat încă din 1940—1941 de Partidul Comunist Român, care la 23 August 1944, devine, pentru prima dată de la înființarea sa, în mai 1921, partid de guvernământ. Pentru atingerea acestor obiective, partidul comunist a dat publicității la izbucnirea revoluției o declarație prin care chema întregul popor la luptă: „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”.

Concomitent cu primele măsuri de natură politică, s-a trecut la aplicarea planurilor de acțiune militare.

● ORA 18. Comandamentul Militar al Capitalei (C.M.C.) alarmează trupele din București prin transmiterea ordinului

„Pajura”: o jumătate de oră mai târziu, când au primit parola „Stejar — extremă urgență”, acestea intră în dispozitiv de luptă, trecând la blocarea și lichidarea obiectivelor germane într-o succesiune dinainte stabilită. Ordinul de operații nr. 30 871 al C.M.C. preciza astfel atitudinea ce trebuia adoptată față de trupele germane: „Indiferent ora și locul, se interzice circulația oricărui vehicul sau militar german. Acestea vor fi somate prin foc tras în sus să se predea. Contra celor ce nu se vor supune se va trage în plin. Cei care se predau vor fi dezarmați și îndrumați sub escortă la punctul de comandă a unității imediat superioare. Toate legăturile unităților și formațiunilor germane vor fi întrerupte”. Pretutindeni, ordinele primite, care erau în concordanță deplină cu voința unanimă a întregii armate române, au fost executate cu promptitudine de toate unitățile și marile noastre unități de formațiuni de luptă patriotice, care au fost sprijinite, sub diverse forme, de întregul popor român.

● ORA 22,15. La radio se difuzează Proclamația către țară — al cărei text fusese pregătit în principal de reprezentanții ai P.C.R. — document care consemnează sfârșitul dictaturii antonesciene, ieșirea României din războiul hitlerist și alăturarea ei coaliției antihitleriste.

trivirii s-au manifestat numai în anumite momente.

Forța principală care s-a opus acestui curs a fost poporul român. Atunci când toate măsurile au fost îndeplinite, clasa muncitoare, armata română, întregul popor s-au ridicat la 23 August 1944 la lupta inițiată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român pentru răsturnarea dictaturii antonesciene și zdrobirea dominației Germaniei hitleriste. 23 August 1944, evenimentul crucial de acum patru decenii, a situat România irevocabil pe drumul libertății, independenței, al făuririi societății socialiste.

Sărbătorirea a 40 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și

antiimperialistă are loc în condițiile muncii entuziaste a întregului nostru popor, strâns unit în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru înfăptuirea prevederilor actualului plan cincinal și împlinirea cu rezultate deosebite a Congresului al XIII-lea a partidului.

¹ Arhiva Institutului de Științe Istoriale și Social-Politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fond 10, dosar nr. 79

² Ibidem, fond XIII, dosar nr. 1333, vol X, f. 57

³ Ibidem, fond 10, dosar nr. 213, f. 33-37

⁴ Ibidem, fond XIII, dosar nr. 1333, vol VI, f. 1-6

⁵ Vezi „Magazin istoric” nr. 7-8, iulie-august 1968, p. 42-43

⁶ Arhiva I.S.I.P., fond XIII, dosar 1736, vol V

Partidul Comunist Român — organizatorul și conducătorul revoluției

[urmăre din pag. 9]

Așa cum apreciază secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „23 August a deschis o eră nouă în istoria poporului român, era unor profunde transformări democratice, revoluționare, a realizării deplinei independențe și suveranității naționale, a făuririi unei vieți noi”. În cele patru decenii care au trecut de la actul revoluționar din August 1944, dar mai ales în etapa inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., de când la conducerea destinului nostru se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, Partidul Comunist Român s-a aflat permanent în fruntea națiunii, conducând cu mână fermă opera marilor transformări innoitoare care au schimbat din temelii fața țării, ridicând-o pe trepte tot mai înalte de progres și civilizație. Sub conducerea comuniștilor, poporul român a înfăptuit o grandioasă operă constructivă, asigurând victoria socialismului pe pă-

mîntul patriei noastre, a obținut succese de prestigiu în dezvoltarea economiei și culturii, în întărirea statului socialist, în afirmarea de sine stătătoare a României pe plan internațional.

În anul celei de a 40-a aniversări a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, împreună cu întregul popor, militarii armatei Republicii Socialiste România se prezintă cu un bogat bilanț de realizări. Strâns uniți în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, toți cei aflați astăzi sub drapelul întimpină marea sărbătoare națională de la 23 August și Congresul al XIII-lea al partidului cu hotărîrea neclintită de a obține noi succese în pregătirea ostășească potrivit cerințelor doctrinei militare naționale, Directivei comandantului suprem, de a lua parte cu însuflețire revoluționară la dezvoltarea economico-socială a țării, la întărirea capacității de apărare a cuceririlor revoluționare, a independenței și suveranității patriei.

MAND. MILITAR AL CAPEITALEI
SEAT MAJOR
SIR...

8

ROTA TELEFONICA

Nr. 30.864 din 23 August 1944

Către	Oră	Primește
Regimentul 4 Regiori	18.35	Gen. Rădulescu
Regimentul 2 Clărești Purbat	18.50	Gen. Tănăsescu
Regimentul Gardă Clărești	18.55	Gen. Lăzărescu

Cu onoare se face cunoscut:

23.8.18 „Pejura”

Imediat după comunicarea ordinului unităților în subordine Domnul Comandant al Regimentului se va prezenta la Comandamentul Militar al Capitalei.

DIN ORDIN
SEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL ADJ.,
D. DAMACHEANU

● ORA 23. Noul șef al Marelui Stat Major, generalul de divizie adjutant Gheorghe Mihail, însărcinat cu misiunea de a comanda toate forțele armate române, a transmis trupelor o directivă strategică prin care stabilea armatei noastre următoarele misiuni: „a) încetarea imediată a focului contra trupelor Națiunilor Unite (sovietice); b) recuperarea forțelor armate române de pe frontul din Basarabia și Moldova în scopul ultimei lor întrebuițări în operațiunile vizînd recucerirea Ardealului de Nord; c) eliberarea teritoriului național de trupele germane; d) acțiunea ofensivă pentru recucerirea Ardealului de Nord”. Directiva mai preciza că „acțiunea militară trebuie să fie fulgerătoare” pentru a „exploata surpriza ințială”.

● În cursul nopții au loc în București ciocniri între militarii români și germani (la hotelul „Princiar”, în cartierul Parcul Filipescu etc.); concomitent, muncitorii din Ploiești, Moreni și din alte localități prahovene, în frunte cu comuniștii, au trecut la apărarea instalațiilor petroliere; la rafinăriile „Vega”, „Româno-Americană”, „Astra”, „Steaua-Română” etc. au dezarmat

Ordinul „PAJURA” al Comandamentului Militar al Capitalei pentru alarmarea unităților din București, în după-amiaza zilei de 23 August 1944

La

Marele

Stat Major

Român

MIȘCĂRILE DE TRUPE

SÎNT ȚINUTE

ÎN MARE SECRET

FAȚĂ DE „ALIAȚI”

În desfășurarea mișcării de rezistență și în perspectiva dezlănțuirii revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, armatei române i-a revenit un rol de cea mai mare însemnătate. Așa cum s-a subliniat într-un studiu de referință, ea a fost „o componentă activă a rezistenței”, „elementul de execuție al actului de răsturnare a dictaturii lui Antonescu”¹.

În acest cadru se cuvine relevată activitatea patriotică desfășurată de generalii și ofițerii superiori români pentru a diminua urmările nefaste ale participării la războiul contra Uniunii Sovietice asupra potențialului militar al țării. Călăuziți de gândul că

armata țării trebuie să-și conserve forțele pentru a putea declanșa lupta de eliberare — atitudine din ce în ce mai răspicat afișată sub influența acțiunii multilaterale a partidului comunist —, ofițerii români au recurs la forme și procedee ingenioase de înșelare a „vigilenței” forurilor naziste. O activitate remarcabilă a fost desfășurată în acest sens la nivelul Marelui Stat Major, fapt pe care au fost nevoiți să-l recunoască, retrospectiv, diverse instanțe germane. „Din rîndul grupărilor subversive — sublinia fostul director al Institutului de relații culturale germano-român — care au pregătit trădarea (termen sub care la Berlin a fost desemnată revoluția

din România de la 23 August) nu poate fi uitată gruparea care, deși puțin cunoscută public, a fost cu atât mai periculoasă în desfășurarea evenimentelor — este vorba de Marele Stat Major român și de corpul de ofițeri superiori dominat de acesta. Nu este adevărat, așa cum s-a arătat în diverse surse, că mareșalul folosea armata română ca instrument pentru menținerea ordinii. Succesele sale politice nu s-au datorat acestuia, ci colaborării sale vremelnice cu legionarii. Marele Stat Major a sabotat de bun început, în măsura în care i-a fost posibil, conducerea militară germană”².

După ce a devenit de notorietate decizia lui Ion Anto-

gărzile germane, preluind paza și securitatea obiectivelor. În partea de nord a Moldovei, la audierea proclamației, detașamentul român de grăniceri aflat sub comanda colonelului Nistor Teodorescu, fără a mai aștepta alte ordine și dispoziții, atacă forțele hitleriste din zonă. La Constanța, comandamentele române, prin măsurile luate, au lipsit trupele germane, care dețineau o evidentă superioritate de forțe, de posibilitatea de a trece la acțiuni militare. În aceeași noapte au fost alarmate și trupele Corpului 1 teritorial din Oltenia, care au luat sub control principalele instituții publice și obiective din zonă. Măsurile asemănătoare au fost luate și la Brașov, unde unitățile Corpului de munte au trecut la dezarmarea trupelor germane din zonă și instituirea unui control ferm al orașului Brașov, și depresiunii Țării Birsei. Practic, înainte de miezul nopții acțiunile de luptă ale trupelor române împotriva celor germane se extinseseră pe întregul teritoriu național.

24 AUGUST

● ORELE 0.20—1.30. Comandamentele armatelor 3 și 4 române, dispuse în dispozitiv la aripa de sud a frontului sovieto-german, transmit unităților subordonate ordinele referitoare la încetarea ostilităților cu trupele sovietice, ieșirea din

NOTA TELEFONICĂ

Nr. 30.866 din 23 August 1944

către	Ora	Cire primește
-Reg. 2 C.M. Cercetare		Major Păscu Petrescu
-Reg. 4 Roșiori Blindet		Major Rujișescu
-Reg. Gardă Calare		Major Zidaru

Cu onoare se face cunoscut :

23. 8. 18,30 „Stejar” extremă urgență

DIN ORDIN
SEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL ADJ.,

D. Dămăceanu

Locot. rez. Ionescu Alexandru

Ordinul „STEJAR, EXTREMĂ URGENTĂ”, care a însemnat intrarea în dispozitiv de luptă a unităților române pentru blocarea și lichidarea obiectivelor hitleriste din București (23 August 1944)

nescu de a participa cu efective sporite la campania anului 1942, în secțiile Marelui Stat Major a fost declanșat un amplu proces care tindea la izolarea lui Antonescu și la sabotarea „aliatului”. În memoriul întocmit în martie 1945, generalul Ilie Șteflea, șef al M.St.M. între 1942—1944, menționa prima etapă a demersului: „numai în urmă, întorcînd situații false, am transformat diviziile de infanterie în divizii ușoare, reducîndu-le efectivele la 6 batalioane. În realitate, le-am păstrat vechea organizare pe 9 batalioane luptătoare și 3 de marș. Pe front am trimis diviziile numai cu 6 batalioane, iar pe celelalte 6 le-am păstrat în țară”³. Prin această măsură s-a reușit, din vara lui 1942, diminuarea efectivelor marilor unități trimise pe front cu aproximativ 220 000 de militari.

Eforturile făcute la Marele Stat Major pentru a cruța armata noastră de jertfe inutile s-au desfășurat în paralel cu intensificarea măsurilor pentru organizarea apărării teritoriului național. În concepția responsabililor militari, rolul trupelor menținute în țară, ale căror efective și capacitate operativă erau în continuă creștere, era de a preîntîmpina un atac declanșat de Ungaria horthystă pentru a

ocupa întreaga Transilvanie sau o agresiune ordonată de conducerea hitleristă; în sfîrșit, diviziile dislocate în zonele strategice din interior urmau să constituie instrumentul militar necesar operării unei „întoarceri de fronturi”. Eforturile de disociere de „obiectivele comune” nu au scăpat diriguitorilor naziști: „În vremea cînd o participare mai mare — sublinia sursa germană citată — a trupelor române în răsărit ar fi putut împiedica grelele controlovituri suferite, o parte a armatei a fost (...) dispusă de-a lungul frontierei maghiare. Atunci cînd cercurile noastre militare au înaintat Marelui Stat Major român o adresă cu numărul regimentelor și diviziilor care se aflau în vestul României, s-a răspuns că aceste unități în nici un caz nu se puteau afla în vestul țării, pentru că erau angajate în est. În realitate, forțele armate erau împărțite: o parte, cea mai slabă, se afla efectiv pe frontul rusesc, în timp ce contingentul principal rămăsese mai departe pe frontieră”⁴. Surse românești recent descoperite certifică aceste aprecieri. De pildă, la 1 septembrie 1942, după ce Antonescu decisese angajarea masivă a armatei române, la 1 soldat din linia întâi corespundeau în țară

aproximativ 2 soldați⁵. Documentele de arhivă relevă că Marele Stat Major a menținut un raport de cel puțin 2 : 1 în favoarea efectivelor dislocate în țară în cea mai mare parte a intervalului de desfășurare a operațiilor militare în răsărit. Efectivele de la 1 aprilie 1943 confirmă memoriul generalului Șteflea. Mai întîi, M.St.M. a procedat la desconcentrarea unei treimi din forța totală, sub arme aflîndu-se doar 569 344 militari, față de 816 323 la 1 septembrie 1942; în al doilea rînd, marile unități ce mai erau operative (Corpul de munte și Corpul de cavalerie) au fost „subțiate” în favoarea celor însărcinate cu misiuni de supraveghere și a celor dislocate la frontiera vremelnică din Transilvania.

La repetatele cereri adresate direct de Înaltul Comandament al Wehrmachtului sau prin intermediul Misiunii militare germane pentru armata de uscat, pentru o participare mai substanțială a armatei române la operațiile de pe frontul sovieto-german, de la Marele Stat Major român s-a răspuns, de fiecare dată, că nu mai sînt posibilități, că toată forța umană fusese pierdută în încleștările din iarna 1942—1943. În realitate, disponibilitățile existau, dar nu pentru germani. La 15

subordinea comandamentelor germane și deplasarea în partea de nord a Dobrogei, respectiv la sud de linia fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila.

● ORA 1.55. Generalul Hans Friessner, comandantul Grupului de armate german „Ucraina de Sud”, transmite către toate unitățile germane din România ordinul lui Hitler: „Arestați imediat camarila trădătorilor, înăbușiți eventuala răscoală. Formați un nou guvern prezidat de un general filogerman”. Această misiune fără pic de sorți de izbîndă a fost încredințată generalului Alfred Gerstenberg, șeful Misiunii militare germane în România pentru armata aerului.

● CĂTRE ORELE 2. O grupă a formațiunilor de luptă patriotice, alcătuită din muncitori comuniști, execută o misiune de mare răspundere: transportînd cu o autosanitară membrii guvernului antonescian, care fuseseră arestați, într-o casă conspirativă a partidului comunist din cartierul Vatra Luminoasă.

● În conformitate cu hotărîrea luată încă din seara zilei de 23 august, informat fiind și de pregătirile făcute de germani în partea de nord a Bucureștiului în vederea declanșării unei ofensive asupra Capitalei, generalul Constantin Sănătescu ordonă C.M.C. să asalteze obiectivele germane.

Artilleriști români la Podul Băneasa, în dimineața zilei de 24 August 1944

COMANDAMENTUL MILITAR AL CAPITALĂI

Prin acțiuni succesive s-au pus la dispoziția Comandamentului Militar al Capitalei o oamintă importantă de forțe (un Detachament Blindat, 9 Bataioane mecanizate, Detachamentul de Jecuri), -

În scopul de a se obține cel mai bun randament din aceste forțe, veți organiza pe de o parte pe fațetele solide de rezistență, pentru a împiedica pătrunderea forțelor germane în Capitală, iar pe de altă parte pe forțele blindate și pe cele din unitățile cele mai bine organizate de infanterie sau Cavalerie, veți forma un grup de amovibil, care veți reduce, pe rând toate grupurile germane care stăpânesc Capitală, -

Atitudinea trupelor noastre față de germani va fi de cea mai înaltă energie apăsătoare, demonstrând din nou o înaltă rezistență fizică, -

MARELE STAT MAJOR
GENERAL, *H. Hansen*

Ordin al Marelui Stat Major către Comandamentul Militar al Capitalei prin care se cere „dezarmarea și nimicirea forțelor inamice”

În aprilie 1943, efectivele generale ale armatei române se ridicau la 746 219 militari din care 160 228 recruți⁶. Oamenii „vechi”, cu pregătire militară și stagiu pe front, au fost mutați la marile unități din Transilvania și Banat, mascați sub diverse categorii necombatante — detașamente de lucru, detașamente de pază etc. — iar recruții au fost repartizați la celelalte unități. Când înaltul comandament german a cerut noi divizii românești pentru sprijinirea efortului la aripa de sud a

frontului, M.St.M. român a replicat că nu are la dispoziție decât recruți fără pregătire de luptă, în plus fiind în imposibilitate de a asigura acestor efective armamentul și tehnica de luptă necesare. Adevărul era, și acum, altul decât cel afirmat: fuseseră create depozite de armament, ascunse de ochii „aliatului”, în care erau păstrate majoritatea artileriei grele, totalitatea artileriei diviziilor de dublură, jumătate din artileria de munte și un divizion de la fiecare divizie plecată pe front.

La două zile după lansarea operației „Citadela” (5 iulie 1943), generalul Hansen, șeful Misiunii militare germane, a solicitat mobilizarea tuturor resurselor umane românești⁷. La acea dată M.St.M. avea la dispoziție 732 115 militari, din care 628 533 erau dislocați în zonele strategice din interior, iar o mică parte în spațele frontului de est, în zona dintre Nistru și Bug⁸. Răspunsul pe care l-au dat responsabilii români a fost... avea la dispoziție 732 115 militari, motivând apoi refuzul de a satisface cererea germană prin... lipsa efectivelor. Caruselul concentrațiilor și lăsarilor la vatră a continuat și în următoarele luni.

Pe măsura apropierii de teritoriul românesc a liniei frontului, în politica efectivelor a intervenit un element nou: diminuarea drastică a numărului de militari din marile unități ce se mai aflau dincolo de frontieră (corpurile 3 armată, de cavalerie și munte) și creșterea efectivului diviziilor din interior. Acțiunea a fost întreprinsă în mod abil, camuflându-se valoarea reală și misiunile trupelor din spațele frontului. De pildă, la 15 februarie 1944, o treime (193 113) din militarii aflați în țară (597 012) a fost disimulată în trupe fond special, comandamente teritoriale, trupa Ministerului de Război. În realitate, aceste categorii mascau unitățile de vânători contra parașutiști, unitățile teritoriale auxiliare, efectivele vărsate batalioanelor fixe regionale. Este vizibilă tendința M.St.M. de a concentra toate forțele militare disponibile pentru ca țara să aibă asigurată, la momentul oportun, capacitatea de a decide conform adevăratelor sale interese.

Eforturile pentru conservarea unei structuri militare capabile să apere, în strânsă legătură cu poporul, independența României au fost îndreptate spre sporirea efectivelor și dotarea lor corespun-

● ORA 2.58. Generalul Hansen, reprezentantul înaltului comandament al forțelor armate ale Reichului și șeful Misiunii germane pentru armata de uscat, comunică telefonic generalului H. Friessner, care preluase comanda tuturor trupelor germane din România: „Noul guvern român trebuie luat în serios. Nu trebuie să se creeze iluzia că este vorba doar de o mică clică de trădători. El are în spate întregul popor român și, în special, corpul de generali”.

● ORA 4. Unități militare românești, în colaborare cu formațiunile de luptă patriotice, dezlanțuie atacul general asupra obiectivelor hitleriste din Capitală. Două escadroane din Regimentul 2 călărași-cercetare, sprijinite de muncitori și de alți cetățeni din cartier, atacă sediul Misiunii militare germane pentru armata aerului instalat în localul fostei Prefecturi a județului Ilfov. Pînă la ora 10 obiectivul a fost cucerit, fiind capturați circa 200 de prizonieri.

● ORA 4.30. Pentru a aduce la cunoștința reprezentanților U.R.S.S., S.U.A. și Angliei noua situație politică și militară a țării, guvernul român a trimis în Turcia, cu un avion special, pe locotenent-colonelul Ștefan Niculescu din Marele Stat Major. În aceeași zi, emisarul român și-a îndeplinit misiunea.

● În zorii zilei, ostași români și muncitori înarmați atacă pozițiile hitleriste de pe dealurile de la Pleașa, Iuicani, Singerei și Ghirdoveni, din zona Moreni.

● Ziarul „România liberă” publică, în primul său număr legal, Declarația C.C. al P.C.R., Declarația guvernului, Proclamația regelui către țară și alte documente politice și de stat re-

Ostași români în dispozitiv de luptă, înainte de începerea atacului asupra Comandamentului Misiunii germane pentru armata aerului (fosta Prefectură de Ilfov)

zătoare. Spre exemplificare, la 20 august 1944 se aflau la sud de linia etapelor 642 291 militari incluși în marile unități dislocate operativ, la permanențele de divizii, în „unitățile mascate” și în trupele de alte arme. Aceștia, împreună cu cei 402 538 aflați în diviziile armatelor 3 și 4 și în unitățile de servicii, vor constitui instrumentul ce va avea o contribuție substanțială la redobândirea independenței și suveranității naționale.

La 23 august 1944 armata română a întors armele împotriva adevăratului inamic — Wehrmachtul nazist — și s-a alăturat coaliției Națiunilor Unite. Angajarea armatei, în *totalitate* la actul eroic din August 1944 care marca declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a reprezentat validarea activității patriotice, conformă intereselor reale ale țării, depuse de majoritatea cadrelor superioare de comandă, a însemnat triumful politicii desfășurate de Partidul Comunist Român în vederea integrării organismului militar rezistenței naționale.

Această răsturnare unică în istorie „a fost posibilă — după cum sublinia un raport întocmit de M.St.M. la sfârșitul anului 1944 — în baza perma-

nențelor noastre sufletești de totdeauna pe care le-am regăsit la timp (...) și care nu va rămîne ca ceva izolat deoarece consecințele sale vor atîrna greu în balanța victoriei”⁹.

MIHAI RETEGAN

¹ General-maior dr. Ilie Ceaușescu, Atitudinea și activitatea Marelui Stat Major român în perioada septembrie 1940—23 august 1944 ostile politicii duse de Germania hitleristă în România, pentru contracararea unor măsuri antipopulare ale dictaturii antonesciene, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 5-6, Editura militară, București, 1979, p. 192

² Apud general-maior dr. Ilie Ceaușescu, *op. cit.*, p. 195

³ Arh. M.Ap.N., fond 1 000, dosar nr. 2059, f. 219. O confirmare o datorăm generalului Radu R. Rosetti: „20 martie 1943... Șteflea îmi atrage atenția asupra acțiunii sale despre care-mi vorbise de mai multe ori (subl. M.R.) — de a înfriza concentrarea trupelor românești pînă la finele lunii august și de a trimite diviziile noastre numai cu 2 /3 din efectiv” (*Magazin istoric* nr. 5 /1984). După cum se va vedea efectivele trimise pe front au reprezentat chiar mai puțin de 2 /3 din capacitatea operativă a marilor unități.

⁴ Apud general-maior dr. Ilie Ceaușescu *op. cit.*, p. 234.

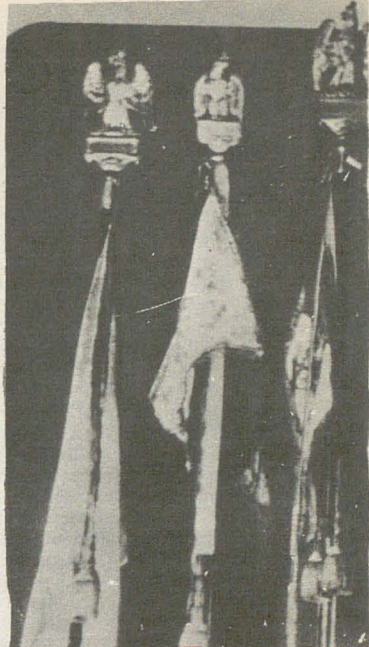
⁵ Arh. M.Ap.N., fond 948 R.S.S. I, dosar nr. 3376, f. 1

⁶ *Ibidem*, f. 6.

⁷ *Ibidem*, fond 316, dosar nr. 24, f. 443

⁸ *Ibidem*, fond 948 R.S.S. I, dosar nr. 3376, f. 21

⁹ *Ibidem*, fond 332, dosar nr. 135, f. 164

Drapelele unor unități militare române participante la luptele din zilele fierbinți ale lui August 1944

feritoare la evenimentul istoric epocal de la 23 August.

● ORELE 6.30—7.30. La podul Băneasa militarii români, sprijiniți de muncitori de la Atelierele centrale S.T.B., fac să eșueze atacul executat de trupele germane asupra Capitalei.

● Concomitent, la bariera de sud a orașului, în cartierul Rahova, subunități de cavalerie, artilerie antiaeriană și jandarmi, sprijinite de grupe de premilitari și de populația din zonă, resping atacurile unei alte coloane inamice, care încerca să pătrundă în Capitală.

● În dimineața aceleiași zile, trupele române atacă prin surprindere și dezarmează militarii hitleriști din blocurile Schenker, Grand Hotel (de pe Calea Victoriei), de la barăcile de lângă arena Venus și din gara Dealul Spirii; concomitent, au fost luate măsuri pentru bararea tuturor căilor de acces în Capitală, pentru interceptarea și stăpînirea nodurilor de comunicații din țară și a punctelor obligatorii de trecere.

● ORA 10. Aviația germană declanșează seria bombardamentelor barbare asupra Capitalei, provocînd numeroase victime în rîndul populației civile și mari pagube materiale; bombardamentele au continuat pînă în ziua de 26 august. Stukas-urile germane au primit o ripostă hotărîntă din partea aviației și artileriei antiaeriene române care a doborât multe avioane inamice.

Tehnică de luptă germană distrusă de ostașii noștri

PESTE UN MILION DE OSTAȚI ROMÂNI AU RĂSPUNS PREZENT

*(corecții obligatorii în analiza
unei balanțe de forțe)*

Recente apariții editoriale, în special studiile publicate în colecția „*File din istoria militară a poporului român*”, oferă imagini noi, nuanțări așteptate și reclamate pe măsura lărgirii și adîncirii investigării surselor de informație privind istoria militară a poporului român. Astfel, între reconsiderările de substanță, rolul și locul României în desfășurarea evenimentelor politico-militare circumscrise celui de-al doilea război mondial se profilează cu acuratețea necesară depistării nuanțate a cauzelor și factorilor obiectivi și subiectivi, interni și externi ce și-au pus amprenta și au determinat, în ultimă instanță, drumul dramatic al poporului nostru, devenit obiect al disputei imperialiste, suferind ingerințele dureroase ale unei epoci dominate de forță și dictat. O dată cu sublinierea rolului nefast al politicii promovate de regimul antonescian la remorca Germaniei naziste, demersul științific reliefează o serie de aspecte ale evoluției situației României, rădăcinile, componentele, forța, implicațiile și impactul mării ridicări la luptă pentru libertate a poporului nostru, din August 1944, pentru desfășurările jalonate mării conflagrații mondiale.

În materialul de față ne-am propus o succintă analiză asupra uneia din componentele fundamentale, în măsură să evidențieze, la dimensiunile sale reale, efortul militar românesc și, implicit, aportul României la înfrîngerea Germaniei naziste — efectivele armatei române la declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, deci a forței

și capacității reale de luptă cu care poporul nostru a intervenit în balanța strategică a celui de-al doilea război mondial.

O premisă necesară a analizei noastre este aprecierea consistentă și reală — prezentă în documentele de partid, în toate studiile și lucrările de specialitate: La 23 August 1944, întreaga armată română, fără nici o defecțiune, a întors armele împotriva Germaniei hitleriste, alăturîndu-se coaliției armatelor Națiunilor Unite. Aprecierea conformă adevărului istoric nu beneficiază însă și de o reprezentare cifrică pe potrivă. Care era situația reală a efectivelor la declanșarea insurecției?

Studiind această problemă, deosebit de interesantă nu numai pentru analizarea momentului aici abordat, ci pentru înțelegerea poziției reale a României pe parcursul desfășurării celui de-al doilea război mondial, investigarea surselor de valoare indubitabilă ne oferă o imagine substanțial diferită de cea pînă acum conturată. Astfel, conform situației centralizatoare Md. 9700 A, alcătuită de Marele Stat Major, decadal, în cursul celui de-al doilea război mondial, efectivele armatei române în ziua de 20 august 1944 însumau 1 077 009 oameni, cifră ce nu poate fi pusă sub semnul corecției decît în ceea ce privește cei aproximativ 17 000 copii de trupă și 14 850 răniți și bolnavi. Din cifra totală menționată: 402 538 oameni se aflau în zona operativă, inclusiv Comandamentul general al etapelor și 102 888 cu misiuni operative în interior, în-

Subunitate română care a participat la nimicirea coloanelor hitleriste ce încercau să pătrundă în Capitală

● În cadrul numeroaselor mitinguri din Capitală și din alte orașe ale țării desfășurate la inițiativa organizațiilor locale ale partidului comunist sau ale altor forțe politice democratice, populația își manifestă hotărîrea de a lupta cu toate forțele pentru eliberarea deplină a țării.

● ORA 16. Subunități române din regimentele 2 călărași și 21 infanterie-instrucție declanșează atacul asupra Misiunii militare germane pentru armata de uscat, instalată în localul Școlii Superioare de Război (azi Academia Militară). Rezistența inamică a fost zdrobită a doua zi, pînă la ora 13. Ca și în alte locuri ale Capitalei și ale țării, și aici militarii români au acționat în cooperare cu membrii ai formațiunilor de luptă patriotice. În timpul luptelor a căzut la datorie sergentul Dumitru Paraschiv.

● În împrejurimile nordice ale Capitalei, unitățile și formațiunile române din zonă, sprijinite de populația locală, atacă trupele hitleriste, împiedicîndu-le să se concentreze pentru a patrune cu forța în Capitală. Pentru nimicirea acestor trupe Marele Stat Major român a conceput o acțiune concentrată, la care urma să participe o parte din forțele aflate în București și unități și mari unități, aduse din alte zone ale țării; în după-amiaza zilei, Detașamentul motomecanizat, sosit de la Ti-

De la Rastenburg la Palatul regal: DIPLOMAȚIA REGIMULUI ANTONESCU

ÎN AJUNUL REVOLUȚIEI DIN AUGUST 1944

Dr. FLORIN CONSTANTINIU

Una din manifestările caracteristice ale crizei regimului antonesc, în ajunul declanșării revoluției de eliberare socială și națională, anti-fascistă și antiimperialistă, au fost oscilațiile în raporturile cu Germania hitleristă. Instalarea regimului de dictatură militar-fascistă în România (septembrie 1940) a fost posibilă ca urmare a preponderenței — vecină cu hegemonia — pe care Reichul nazist izbutise să și-o asigure pe continent prin acțiunile sale diplomatice și militare din perioada august 1939—august 1940. Izolarea politică a României și criza dictaturii regale, desfășurată în contextul creat de atotputernicia Germaniei, au făcut posibile

instaurarea regimului de dictatură militar-fascistă și plasarea României pe orbita Berlinului, în ciuda ostilității imense majorității a poporului român.

Ostilitatea față de colaborarea cu Reichul nazist manifestată în cercurile cele mai largi ale societății românești a exercitat o puternică presiune asupra regimului antonesc, care nu a putut nici să se sustragă acestei presiuni, nici să o ignore. Acțiunile inițiate de Partidul Comunist Român — care are meritul istoric de a fi fost cea dintâi forță politică din țară ce a chemat în mod activ masele largi populare la lupta pentru răsturnarea regimului de dictatură militar-fascistă, în ve-

derea unirii tuturor forțelor patriotice, antifasciste și anti-hitleriste — au intensificat presiunea de jos și i-au dat un caracter organizat, care a culminat cu formarea Blocului Național Democratic, cea mai amplă coaliție de forțe social-politice din istoria României. Refuzul poporului român de a urma orientarea politică a regimului antonesc și divergențele acestuia cu Reichul nazist, agravate de înfringerile suferite de Wehrmacht, au determinat pe mareșalul Ion Antonescu să răspundă evaziv la întrebarea pusă de A. Hitler — în cursul ultimei lor întrevederi (Rastenburg, 5—6 august 1944) — dacă România este gata să meargă cu Germania până la

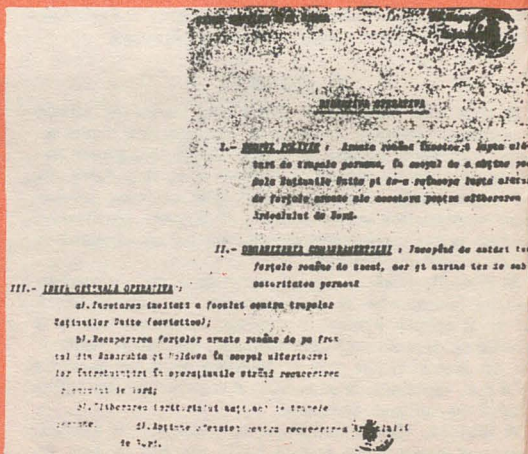
● În după-amiaza zilei, Detașamentul motomecanizat, venit de la Tirgoviște în spațiul de nord al Capitalei, atacă spre est, angajând lupta cu inamicul în zona localităților Otopeni și Odăile. Până seara forțele române s-au apropiat de șoseaua București-Ploiești.

● Unitățile și subunitățile române, sprijinite activ de populația civilă, au dezarmat peste 300 de militari la Azuga, 900 la Turnu Măgurele, peste 1 100 la Roșiori de Vede și Alexandria, peste 450 la Fetești, circa 300 la Oltenița etc.

● În urma unor acțiuni ferme și bine conduse trupele române iau complet în stăpânire orașul Brașov.

● În sprijinul subunităților române care se opuneau ocupațiilor fasciste în zona Prejmer-Doboli de Jos, intră în luptă „Bateria albastră” constituită din 56 de salariați ai uzinei din Tohanu Vechi, conduși de locotenentul Marin Gr. Năstase, aflat acolo pentru recepționarea materialului de artilerie.

● În stația C.F.R. Aiud, militarii români și feroviarii din stație somează pe soldații hitleriști, care asigurau paza unui tren militar german în care se aflau trei tancuri grele, să se predea. În fața refuzului acestora, ostașii noștri trec la supraveghearea coloșilor de oțel. La mijlocul nopții, când hitleriști au încercat să scape din încercuire, subunitatea română a exe-

Facsimil din Directiva operativă dată de Marele Stat Major Român în ziua de 23 August 1944

capăt¹.

Întors la București, mareșalul a avut o întâlnire cu reprezentantul diplomatic al Turciei în România, căruia i-a relatat întvederea cu Hitler. „Mareșalul — raportează ambasadorul britanic la Ankara, informat de premierul turc — a căpătat impresia că Hitler era într-o stare psihologică de nedescris (urmează un grup nedescifrat), de ură și furie și îl crede capabil de a nimici totul o dată cu el într-o baie de sînge generală. Hitler i-a arătat fotografii cu ceea ce germanii au făcut la Varșovia în cursul ultimei răscoale². Ele i-au încreșit mareșalului pielea. El crede că Hitler este capabil să facă la fel ori de cîte ori va fi necesar. Informîndu-l despre acestea pe ministrul Turciei, Antonescu a declarat că dacă englezii vin în România, el va fi credincios hotărîrii sale de a-i primi ca prieteni, dar atît timp cît Hitler era în starea actuală de furie și atît timp cît în România erau 800 000 de soldați germani, nu este nici posibil, nici în interesul României să se întreprindă acțiuni militare împotriva Germaniei³.

Mai mult despre viziunea politico-militară a mareșalului, în ajunul răsturnării sale, aflăm din convorbirea atașatului militar român la Ankara, colonelul T. Teodorescu, cu comandorul Wolfson și locotenent-colonelul Harris Burland, pe care îi contactase

din ordinul lui I. Antonescu. Potrivit celor spuse de militarul român, atît mareșalul cît și generalul Ilie Șteflea, șeful Marelui Stat Major, care îl însoșise la Rastenburg, „fuseră impresionați de recenta hotărîre a lui Hitler de a stabiliza frontul de est chiar cu prețul — cred ei (I. Antonescu și I. Șteflea — n.n.) de a-i lăsa pe Aliați (anglo-americani — n.n.) să străbată în Vest⁴. Mesajul politic pe care I. Antonescu voia să-l transmită anglo-americanilor era însă similar celui încredințat interlocutorului turc, dar — de astă dată — cu un comentariu mult mai amplu. Dorița sa era de a discuta condițiile de armistițiu cu toate cele trei mari puteri ale coaliției antihitleriste — U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie — excluzînd orice înțelegere numai cu Uniunea Sovietică și respingînd ca bază de discuție condițiile de armistițiu cuprinse în declarația sovietică de la 12 aprilie 1944. Cu o naivitate incredibilă, el se întrebă dacă n-ar fi mai „convenabil pentru Aliați ca trupele germane să rămîna pe frontul românesc decît să fie expulzate sau făcute disponibile pentru a merge în altă parte”. Într-un efort de a-i convinge pe Aliații occidentali să intervină în România — intervenție în care el vedea nu numai garanția menținerii structurilor socio-politice ale orînduirii burgheze, ci și a neînstituirii

unei prezențe militare străine unilaterale pe teritoriul național —, el reînnoia promisiunea că „Dacă totuși trupele anglo-americane sau turce ar apărea la Dunăre, atunci armata română s-ar întoarce imediat împotriva germanilor. Un efectiv de trei divizii anglo-americane în contingentul de mai sus ar fi suficient, crede el, pentru a determina această acțiune”. În acest caz, el se arăta gata să pună la dispoziția Aliaților surplusul de cereale din anul anterior și recolta de 2 milioane tone din anul în curs. Convingerea lui I. Antonescu era că premierul britanic Winston Churchill dorea ca România să continue războiul împotriva Uniunii Sovietice, pentru a împiedica penetrația ei în Europa de sud-est. Declarația premierului britanic făcută în Camera Comunelor, cu puțin timp înainte, potrivit căreia România trebuia să ajungă, înainte de toate, la un acord cu U.R.S.S., Ion Antonescu o credea destinată... consumului public⁵. El nu știa — și, evident, nici nu bănuia — totalul dezinteres față de România al lui W. Churchill, care încă din luna mai a anului 1944 propusese U.R.S.S. o delimitare a zonelor de influență în Europa de sud-est.

Față de „aliații” germani, I. Antonescu și-a modificat „tonul” pe măsură ce propriul său regim își vădea neputința. La 19 august el a avut o discuție violentă cu reprezentan-

cutat o urmărire viguroasă, reușind la amiaza zilei de 26 august să distrugă două tancuri; al treilea, executînd o manevră greșită, se prăbușește de pe platformă în faza inițială a acțiunii.

● La Cernavodă, militarii români înfrîng garnizoana hitleristă din localitate și lichidează apoi alte rezistențe inamice din împrejurimi. Printre prizonierii capturați în această zonă s-a aflat și comandantul forțelor germane din Dobrogea, generalul von Tschammer und Osten. Luptele au continuat și în zilele următoare, fiind, așa cum consemnează documentele militare, „destul de serioase”. Numai în ziua de 27 august 1944, trupele noastre au provocat inamicului pierderi cifrate la 400 de răniți, peste 1 600 prizonieri și numeroși morți.

26 AUGUST

● În dimineața zilei, unitățile române din Capitală lichidează ultimele rezistențe izolate opuse de germani în zona Crematorului, la Fabrica de avioane S.E.T. și în cartierul Colentina. Trupele noastre strîng tot mai mult cercul în jurul „langerwald”-ului de la Băneasa.

Autovehicule germane lovite în plin de focul ostașilor români

tul Germaniei în România, Carl Clodius⁶. Despre această discuție s-au păstrat două relatări: una datorată unui colaborator apropiat al lui Clodius, Henrik Klugkist, și alta generalului Erik Hansen; șeful Misiunii militare a armatei terestre germane în România, ambele similare în conținut. Potrivit lui E. Hansen, Antonescu declarase lui Clodius „fără ocolișuri, într-o stare de extremă agitație, că, dacă cel puțin o divizie blindată nu era reușită neîntârziat, el va trebui, avînd în vedere marea ofensivă sovietică, iminentă după părerea lui, să-și rezerve libertatea de acțiune. Această era deci o amenințare nevoală cu desprinderea de Germania!”⁷ Relatînd — cum am arătat — în termeni asemănători conversația, H. Klugkist adaugă motivația dată de I. Antonescu pentru demersul lui: „poziția lui în România ar fi devenit mai slabă ca urmare a ultimelor evenimente”⁸.

Înainte, deci, de declanșarea operației Iași-Chișinău, dar în așteptarea ei, I. Antonescu evoca posibilitatea revendicării libertății de acțiune. Care era sensul acestei amenințări. Răspunsul îl oferă Clodius însuși, față de care în seara zilei de 22 august, I. Antonescu a reluat ideea libertății de acțiune: „impresia ministrului plenipotențiar Clodius a fost că mareșalul dorește să aibă mîna liberă spre a face o încercare de

desprire din război”⁹ — numai în cazul că se va produce o prăbușire a frontului¹⁰ (sublinierea noastră — F.C.).

În această perspectivă, el era de acord ca Mihai Antonescu, vicepreședintele consiliului de miniștri și ministru de externe, să plece la Cairo în ziua de 23 august cu agentul secret britanic Gardyns de Chastelain, deținut în condiții confortabile la Inspectoratul general al Jandarmeriei, în vederea negocierii armistițiului¹¹. În dimineața zilei de 23 august, a fost, de asemenea, transmisă, printr-un curier special, ministrului României la Stockholm, F. Nanu, autorizația de a relua, după discuțiile preliminare de pînă atunci, negocierile privind armistițiul cu Uniunea Sovietică¹². În așteptarea rezultatului acestor demersuri, I. Antonescu era hotărît să continue războiul alături de Germania hitleristă.

Față de această opțiune politico-militară, care amenința să transforme întreaga țară într-un cîmp de bătălie și să arunce națiunea într-o catastrofă, forțele patriotice organizate și conduse de Partidul Comunist Român au acționat prompt și energic: în după-amiaza zilei de 23 August, I. Antonescu și principalii săi colaboratori erau arestați, declanșîndu-se astfel revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care, așa cum subliniază tovarășul Nicolae

Ceașescu, „a deschis o nouă eră în istoria milenară a poporului nostru”¹³.

Andreas Hillgruber, Hitler, König, Carol und Marshall Antonescu, ed. a II-a, Franz Steiner Verlag 1965, p. 210, H.G. Dahms, La deuxième guerre mondiale (trad. din I. germană), Payot, Paris 1961, p. 336, notele de conversație întocmite de Paul Schmidt, interpretul lui Hitler și I. Antonescu, au fost publicate de A. Deac (ultima cu unele omisiuni), în „Magazin istoric”, II (1968), nr. 7-8, p. 39-43.

⁶ La 1 august a izbucnit insurecția de la Varșovia; vezi Mîlică Moldoveanu, Polonia în Rezistența europeană în anii celui de-al doilea război mondial, vol. I, Ed. Militară, București, 1973, p. 202.

⁷ Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 406, cadrul 899.

⁸ Ibidem, cadrul 892. Pentru poziția generalului I. Șteflea și activitatea Marelui Stat Major vezi pe larg „General-maior dr. Ilie Ceașescu. Atitudinea și activitatea Marelui Stat Major în perioada septembrie 1940—23 august 1944” oștile politicii duse de Germania hitleristă în România pentru contracararea unor măsuri antipopolare ale dictaturii antonesciene, în „File din istoria militară a poporului român”, vol. 5-6, Ed. Militară, București, 1979, p. 218 și urm.

⁹ Arh. St. Buc., Microfilme Anglia, rola 406, cadrul 891.

¹⁰ Conșins de incapacitatea ministrului Germaniei în România, Hitler ar fi vrut să-l înlocuiască, dar rechemarea lui ar fi putut să apară ca expresia unor grave divergențe dintre Berlin și București, astfel că Iulherul l-a trimis pe C. Clodius, ca un fel de „superministru”, vezi A. Hillgruber, op. cit., p. 191.

¹¹ Fl. Constantiniu, 23 August 1944 în memoriile unui general german, în „Revista de istorie”, t. 35 (1982), nr. 10, p. 1141.

¹² Arh. St. Buc., Microfilme S.U.A., Rola 1 120 776 / 280, cadrul 370-509.

¹³ Documente privind istoria militară a poporului român, 23—31 august, vol. I, Ed. Militară, București, 1977, p. 177-118.

¹⁴ Fl. Constantiniu, însemnările unui agent secret britanic în apusul insurecției române din august 1944 (II), în „Revista de istorie”, t. 35 (1982), nr. 5-6, p. 737.

¹⁵ F. Nanu, The first Soviet double cross, în „Journal of Central-European Affairs”, vol. 12 (1952), 3, p. 258, George Duca, Memori, Mapa XI p. 45 (mss. în arhivele de la Hoover Institution War, Revolution and Peace-S.U.A.).

¹⁶ Nicolae Ceașescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 24, Ed. Politică, București, 1983, p. 17.

● ORELE 9.30—10.45. Formații ale aviației aliate cu bazele de plecare în Italia bombardează pozițiile germane din zona Băneasa-Otopeni.

● ORA 15. Atacă puternic de pe uscat și de pe Dunăre de militari și de civili români, o grupare germană (circa 2 000 de militari) care încercase să forțeze trecerea prin orașul Turnu Severin, a fost nevoită să capituleze. În lupte, trupele române au pierdut 38 de oameni (morți și răniți). Pierderile inamicului au fost însă mult mai numeroase. Numai numărul prizonierilor s-a ridicat la circa 1 600 de oameni.

● Divizia 9 Infanterie raportează Corpului 2 Armată că în urma acțiunilor desfășurate începînd din seara de 23 august „s-au capturat în Dobrogea circa 100 ofițeri și 4 000 trupă germană cu numeros material de război”.

● După bombardamentul executat de aviația germană asupra dispozitivului trupelor noastre, inamicul declanșează un atac spre marginea de sud-vest a orașului Arad și a suburbanei acestuia, satul Gai. Pentru a limita pătrunderea adversarului, comandamentul român a declanșat în ziua următoare un puternic contraatac determinînd inamicul să se retragă. Pînă la 28 august inamicul a fost alungat dincolo de frontieră. Alături de militari, la lupte au participat cu mult elan și patrioți civili din zonă. Remarcabilă a fost intervenția tinerei Maria

Gata de a dezlănțui din nou focul asupra inamicului

VARIANTA BALCANICĂ:

de la debut la eșec

General-maior **CONSTANTIN ANTIP**

Căpitan **VLADIMIR ZODIAN**

20 mai 1941. Flăcările celui mai teribil război înregistrat în anele lumii mistuiau de 87 de săptămâni bătrînul continent al Europei, în părțile de răsărit, de mijloc și de apus, în cele dinspre miez de noapte și miez de zi. În Creta însă se întindeau abia acum, purtate prin văzduh de cîteva mii de urmași ai cavalerilor teutoni, care schimbaseră caii și armurile cu avioanele și uniforme de parașutiști. Jos, pe și printre stînci aride, 28 000 de militari din corpul expediției britanice aveau să le opună o rezistență improvizată, dar pe alocuri extrem de bravă. Șase zile mai tîrziu, lordul Freyberg, generalul comandant al trupelor aflate în defensivă, raporta telegrafic superiorilor, după cum citim și în „Istoria celui de al doilea război mondial” a lui B.H. Liddell-Hart, că situația „este disperată”. De la Londra se ordona cu mare greutate abandonarea ultimului bastion deținut în Grecia. Aceasta însemna finalul campaniei declanșate de

Wehrmacht în aprilie 1941 în Balcani și, totodată, eliminarea forțelor britanice din regiune.

În atari împrejurări dramatice puțini comandanți militari sau lideri politici aveau disponibilitatea de a-și păstra nealterat optimismul. Printre ei se detașa personalitatea premierului Winston Churchill. Fostul prim lord al Amiralității în cea dintîi conflagrație mondială realiza că nimeni altul însemnătatea pe care o avea pentru conservarea sau destrămarea imperiului britanic exploatarea valorii strategice a Mediteranei, inclusiv a bazinului ei de răsărit, situat în preajma strîmtorilor și căilor de acces spre Marea Roșie și Orientul Mijlociu. De aceea, el aprecia că trebuie să se întreprindă totul în vederea reimplantării forțelor engleze într-un perimetru considerat de interes nu numai tradițional, ci și vital pentru poziția Albionului pe mapamond.

Stările de spirit încordate instalate pe malurile Tamisei, în conjunctura dată, se sensibilizau

chiar și la cel mai mic zgomot din tabăra adversă, cu atît mai mult cînd se produceau declarații ca aceea a generalului german din trupele aeropurtate, Student, de a se cuceri prin surprindere Suezul. Dar nu acest obiectiv era în centrul atenției căpeteniilor de la Berlin. Pentru ele, excluderea din Mediterana și din Balcani a principalului inamic coroborată cu situația militară staționară din zona atlantică însemna împlinirea premiselor pentru un nou act al tragediei agresiunii împotriva Uniunii Sovietice, act pe care îl vedeau consumat într-un ritm „fulger”. De altfel, euforia hitleristă atinsese un asemenea grad încît încă înainte ca trupele de infanterie blindate și avioanele marcate cu zvastică să invadeze U.R.S.S. era lansată, prin generalii Keitel și Jodl, formula că „războiul a și fost cîștigat, trebuind doar să fie încheiat”.

Pînă la încheierea războiului vor trece însă patru ani, dintre care primii trei au avut ca una

Deheleanu care a fost răpusă de un glonț în timp ce executa un transport de muniții.

27 AUGUST

● Localitatea Moldova Veche este atacată de circa 400 de militari germani sprijiniți de focul navelor de pe Dunăre și al aviației. Acestui detașament inamic i s-au opus inițial doar cei 22 de grăniceri ai pichetului din localitate. Deși împresurat de dușmani, soldatul Aurel Bulza a tras asupra vrăjmașilor pînă la ultimul cartuș.

● Unitățile Diviziei 1 infanterie-instrucție, sprijinite cu însoțire de muncitori și de alți cetățeni din orașul Arad, atacă rezistențele inamice din zona aerodromului din apropiere și capturează peste 700 de militari inamici și numeroase avioane.

● În după-amiaza zilei, după lupte crîncene, trupele noastre au capturat, în zona Cîmpina, 324 de militari germani.

● Trupele sovietice din Frontul 2 Ucrainean ajung la Focșani și Galați, iar cele ale Frontului 3 Ucrainean trec în Dobrogea, pe la Tulcea, unde autoritățile civile și militare românești le-au organizat o frumoasă primire.

Cu o furie oarbă avioanele cu zvastică s-au năpustit asupra Capitalei (În foto: Teatrul Național din București în urma unui raid hitlerist)

Iosif Visarionovici Stalin, Franklin Delano Roosevelt și Winston S. Churchill la Conferința de la Teheran (28 noiembrie—1 decembrie 1943)

din dominante chestiunea celui de al doilea front. Pe acest fond șeful executivului englez va plasa repetat și insistent opțiunea sa strategică, cunoscută sub denumirea de „varianta balcanică”. Dacă la mesajul din 3 septembrie 1941, prin care președintele consiliului de Miniștri al U.R.S.S., Iosif Stalin, propunea „să se creeze încă în acest an, undeva în Balcani sau în Franța, un al doilea front, care să poată atrage de pe frontul răsăritean 30—40 de divizii germane”, Churchill răspundea evaziv, supralicitud penuria de mijloace la dispoziție, după intrarea în război a Statelor Unite ale Americii și spulberarea mitului „Blietzkrieg”-ului în fața Moscovei, el avansa ideea reluării războiului ofensiv în Europa și pe

un alt teatru decât cel din Rusia, respectiv în Balcani.

Realizarea acestui deziderat era condiționată decisiv de participarea americană. Or, dacă pentru premierul Winston Churchill „varianta balcanică” se înscrisa în cercul intereselor esențiale ale salvării imperiului britanic, pentru președintele Franklin Roosevelt această variantă, raportată la ansamblul războiului mondial, reprezenta un element al strategiei periferice. Fiind pentru o lovitură masivă directă asupra Germaniei însăși, poziție susținută imperativ și de Uniunea Sovietică, americanii nu vor merge în întâmpinarea propunerii engleze mai departe de câteva compromisuri, așa cum s-a întâmplat la întâlnirile Roosevelt — Churchill

din decembrie 1941, iunie 1942, ianuarie și mai 1943.

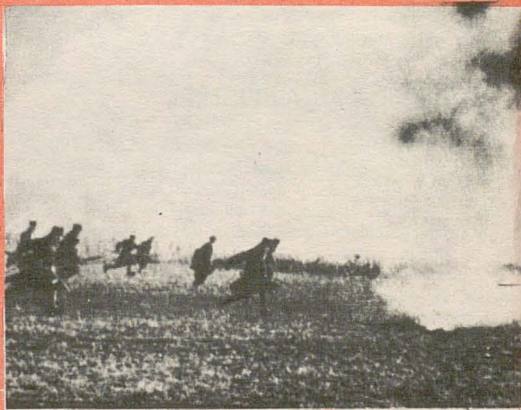
Astfel, la „Conferința Arcadia” dintre președintele american și premierul englez (Washington, decembrie 1941) primul opina ca efortul anglo-american să se desfășoare pe un front european vestic în conexiune cu „cea mai puternică ofensivă rusă posibilă pe frontul de est”, iar al doilea preconiza luarea sub control a coastei nord-africane, inițierea de atacuri pregătitoare și de fixare a Wehrmachtului în Balcani și, în subsidiar, unele acțiuni în Apus. În pofida reticențelor Marelui Stat Major al trupelor de uscat ale forțelor armate ale Statelor Unite, conferința stabilea ca, în 1942, trupele engleze și americane să-și concentreze atenția în zonele de sud ale Mediteranei, urmînd ca în 1943 să pornească la „o reîntoarcere pe continent... din Turcia în Balcani sau printr-o debarcare în Europa Occidentală”. Totuși generalii George Marshall și Dwight Eisenhower au exercitat în continuare presiuni asupra președintelui nord-american spre a respinge canalizarea acțiunilor de coaliție în regiuni vizate prioritar de Londra. Ei sugerau, în martie 1942, ca Washingtonul să contracareze proiectele preponderent est-mediteraneene ale partenerului de alianță printr-o așa-numită „variantă a Pacificului”. Înfîrîngerile suferite curînd de generalul Sir Auchinleck în Deșertul libian, în vara anului 1942, indicau o reducere drastică a șanselor de aplicare a proiectelor engleze privitoare la Balcani, dar Churchill le va fo-

● La Stîlpu, în județul Buzău, unități din Divizia 5 infanterie se înfruntă cu formațiuni motorizate germane care încearcă să forțeze trecerea spre Buzău. În interiorul localității se dau lupte aprige corp la corp cu pierderi mari de ambele părți. În retragerea lor precipitată, hitleriștii incendiază case, șure de paie și finare, împușcînd cîțiva cetățeni, între care s-a numărat și tinărul logru Streja care indicase militarilor noștri obiectivele inamicului.

● La Teliu, la est de Brașov, acțiunile militarilor români sînt sprijinite, ca și în alte zone ale țării, de numeroși localnici. Aflați în inferioritate numerică, militarii unei mici subunități din Regimentul 10 grăniceri au dat arme patrioților civili care s-au oferit voluntar să lupte și au ridicat împreună o baricadă pentru a bloca trecerea trupelor germane. Atunci cînd coloana inamică s-a apropiat de baricadă ei au deschis un foc dens și precis, provocînd adversarului numeroase pierderi. În final, au fost capturați 9 ofițeri, 58 subofițeri și 428 soldați inamici.

28 AUGUST

● Unități ale Armatei 4 române dezarmează, lîngă satul Gherghița (25 km sud-est de Ploiești), o coloană moto ger-

Atac al trupelor române asupra unui obiectiv hitlerist

losi pentru a obține implicarea Statelor Unite în Africa de Nord, deci în aria mediteraneană.

Debarcarea anglo-americană în Maroc și Algeria (octombrie 1942), victoriile de la El Alamein (octombrie-noiembrie 1942) și din Tunisia (mai 1943) ofereau anumite puncte de sprijin pentru refacerea vitalității britanice și reactualizarea strategiei ei balcanice. La Londra au început să fie perfectate lucrările stat-majoristice presupuse de un desant naval în insulele Creta și Rhodos și să se analizeze șansele unor ofensive aeriene și terestre în Macedonia, Bulgaria și, mai departe, în bazinul Dunării, cu accent asupra zonei petrolifere din România. Semnificative erau și reorientările de altă natură semnalate la Londra, mai ales întărirea contactelor cu Turcia, cu forțele luptătoare din Grecia, cu partizanii lui Tito, cu mișcarea de rezistență din țara noastră.

În România, care avea o importanță remarcabilă în balanța de putere a epocii, datorită poziției sale strategice și rezervelor de petrol, pe „variante balcanică” avea să mizeze o parte a opoziției antidictatoriale (în speță partidele istorice și apoi palatul regal) precum și guvernul în funcțiune în tatonările întreprinse cu scopul de a scăpa sau cel puțin a-și micșora răspunderile pentru tiria țării în războiul Germaniei împotriva Națiunilor Unite. În primăvara lui 1943, președintele Partidului Național-Țărănesc, Iuliu Maniu, declara: „noi trebuie să fim gata

pentru momentul cînd vor debarca anglo-americanii la Salonic, altundeva pe coasta Egeei sau pe coasta Dalmației”. Ideea primatului Balcanilor față de Europa Occidentală pentru deschiderea celui de al doilea front, luarea în calcul a „variantei Churchill” pentru însăși așezarea postbelică a lumii (în sensul restaurării și menținerii în țările din sud-estul continentului a statutului social și politic anterior războiului), speranța că Marea Britanie și Statele Unite vor răspunde pozitiv cererii de a trimite trupe aeropurtate la București au creat liderilor național-țărăniști și liberali iluzia periculoasă că eliberarea României depindea prioritar de factorul extern. Accentul pus pe acest factor ne readuce în minte una din reflecțiile celebrului teoretician militar Clausewitz, care spunea că dacă „menținerea unui stat trebuie să fie asigurată numai din exterior, se pretinde, desigur, prea mult”.

Factorul intern, sprijinirea pe puterea poporului, era pus la temelia luptei de eliberare a României de către forța politică ce constituia suflul rezistenței naționale, Partidul Comunist Român. „Salvarea țării, salvarea armatei, salvarea viitorului acestui neam — aprecia Partidul Comunist Român — nu poate veni decît prin acțiuni, acțiune curajoasă a întregului popor năpăstuit...”

Încă multe luni șefii partidelor istorice își vor pune nădejdea în „variante balcanică”, încurajați în aceasta și de des-

chidarea frontului în Italia.

Acordul unanim la care au ajuns Churchill și Roosevelt în noua rundă de negocieri din mai 1943 — scoaterea Italiei din luptă în anul în curs — a fost și concesiia maximă pe care o primeau englezii de la americani în legătură cu strategia din Mediterana și sud-estul Europei. Deși Balcanii păreau să fie excluși din combinațiile militare curente, britanicii nu înțelegeau să dezarmeze. Revigorat de rapida prăbușire a sistemului defensiv advers în Sicilia, W. Churchill se pronunța în iulie 1943 pentru urgenta cucerire a Romei și traversarea Adriaticii. Împrejurările nu aveau să țină cu premiul englez. Pe de o parte diviziile proprii (după succesele din Sicilia) au întâmpinat dificultăți de înaintare în Italia de Sud, pe de alta, suportul politico-diplomatic nu a fost asigurat la „Conferința Quadrant” (Quebec, august 1943), președintele S.U.A. a arătat clar primului ministru al Regatului Unit că nu trebuie să conteze pe nici o participare armată americană în Balcani. În această atmosferă de stagnare relativă a eforturilor aliate — cu excepția celor de pe frontul de est, desfășurate în prelungirea victoriilor determinate de la Stalingrad și Kursk-Orel — s-a întrunit, în noiembrie 1943, conferința la „vîrf” de la Teheran — Stalin, Roosevelt, Churchill. La încheierea ei devenise clar că puterile coaliției antihitleriste erau capabile să-și armonizeze interesele, inclusiv pe cele postbelice, și să conceapă împre-

mană (circa 200 de mașini), scăpată din „cleștele” de la Otopeni, care încerca să străpungă spre trecătorile Carpaților. Coloana era condusă de generalul A. Gerstenberg, care afirmase înainte de 23 august că „o baterie de artilerie antiaeriană germană va fi suficient și pentru a lichida orice lovitură de stat la București”.

● Ofensiva trupelor române pentru nimicirea grupării germane de la nord de București s-a încheiat cu o mare victorie a unităților militare și a formațiunilor de luptă patriotice. Bătălia a fost rodnică. În timpul luptelor duse în interiorul și în împrejurimile Capitalei, în afara pierderilor provocate inamicului în morți și răniți, trupele noastre (aproximativ 39 000 de militari) au capturat 6 998 de prizonieri, dintre care 7 generali, 536 ofițeri și 1 282 de subofițeri, precum și numeros armament. Pierderile proprii s-au ridicat la aproximativ 1 400 de oameni.

● Începe acțiunea monitoarelor române de urmărire și capturare a navelor germane care se deplasau în amonte pe Dunăre. Pînă la gura Borcei au fost capturate peste 100 de nave inamice diferite.

● În tot cursul zilei, militarii români, împreună cu un mare număr de cetățeni din localitatea Albești, se împotrivesc cu bărbăție unei coloane germane, comandată de generalul Bec-

Distrugerii provocate în Capitală de bombardamentele hitleriste

ună acțiuni de anvergură împotriva Axei, între care un rol de primă mărime era rezervat operației „Overlord”, (debarcarea în Normandia). Menită a angaja decisiv forțele de care dispunea Germania nazistă în Occident, operația „Overlord” urma să concentreze majoritatea marilor unități anglo-americane pe teritoriul Franței, privindu-i practic pe comandanții din Mediterana de efectivele și mijloacele necesare abordării fațadelor maritime ale Europei de sud-est.

Totuși, dacă prin această hotărâre „variante balcanică” fusese de fapt demolată, ea a continuat să reprezinte o piesă importantă în rețeaua actelor de distorsiune vizând conducerea de război germană. Preliminariile redeschiderii frontului în Europa vestică, după patru ani de la retragerea de la Dunkerque, au fost însoțite de un complex program de inducere în eroare a comandamentului hitlerist, având ca nume de cod „Bodyguard”. Se avea în vedere în special sugerarea de direcții posibile de atac diferite de aceea din Normandia pentru a-l împinge pe inamic la dispersarea armatelor pe teritorii întinse, în Norvegia, Franța de Nord și Belgia, Franța de Sud, Balcani etc. Se impune sublinierea că și în aceste condiții de transformare a unor foste planuri de operații în piste de „intoxicare”, statul major britanic a continuat să nutrească speranța că se va ajunge la o aplicare, fie și limitată, a „variantei balcanice”; Churchill a și ordonat în secret să se păstreze elemente de desant în Italia meridională și în Africa de

Nord până în iulie-august 1944, când s-a văzut, în cele din urmă, obligat să renunțe definitiv la ideea de a se întâlni cu sovieticii „la Dunărea mijlocie”.

Programul „Bodyguard” a fost în mare măsură încununat de succes. Hitler a reținut divizii de elită în Norvegia și pe țărmul Mării Nordului, între gurile Senei și litoralul danez; în Balcani au staționat în permanență forțe relativ puternice, constituite în grupurile de armate „F” și „E”, din subordinea comandamentului teatralului de operații de Sud-Est. La 6 iulie 1944, la o lună deci după pătrunderea în Normandia, Înalțul Comandament german al trupelor terestre atrăgea încă atenția feldmareșalului baron von Weichs, aflat în fruntea comandamentului de Sud-Est, că se pregătește „o debarcare în spațiul Albaniei de sud și al Greciei de nord-vest”. Așadar, pentru instanțele superioare ale Wehrmachtului, invazia în zonele menționate continua să reprezinte o operație vizibilă.

În România se pare că resursele întregii afaceri fuseseră, în general, întrevăzute în martie 1944, când emisarul oficios, prințul Barbu Știrbei, a avut convorbiri „confidențiale” cu ambasadorii Marii Britanii, S.U.A. și U.R.S.S., acreditați la Cairo. Apreciind că aceste negocieri nu făceau decât să trezească „nădejdi nejustificate”, ziarul „România liberă” reafirma poziția Partidului Comunist Român că ieșirea din războiul hitlerist se poate face „Numai împotriva lui Antonescu, prin răsturnarea lui cu forța”.

În condițiile adâncirii crizei regimului dictatorial, ale creșterii stării de spirit antihitleriste a maselor populare, inclusiv în rândurile armatei, partidul comunist a acționat accelerat pentru desăvârșirea ralierei tuturor forțelor interesate în înlăturarea guvernului antonescian, în eliberarea țării, ceea ce s-a materializat în înfăptuirea, în aprilie 1944, a Frontului Unic Muncitoresc, iar în iunie 1944 a Blocului Național Democratic. Consensul național, exprimat în cea mai largă coaliție de forțe politice și sociale, conjugat în mod înțelept cu circumstanțele externe favorabile — loviturile date armatei germane de armata sovietică la est și de cele engleze, americane și franceze la vest, de mișcările de rezistență din țările ocupate —, a constituit baza victoriei istorice de la 23 August 1944, al cărei arhitect a fost Partidul Comunist Român. Alegând calea insurecției, a răsturnării regimului dictatorial și a trecerii la eliberarea prin luptă a teritoriului național de sub ocupația străină — hitleristo-horthystă —, România se va afirma ca un factor activ, ce va aduce o contribuție majoră la victoria finală a Națiunilor Unite. Încă o dată realități istorice concrete, exprimând voința unanimă a unui popor de a-și făuri singur destinul, surprindeau centrul decizional al marilor puteri, infirmau calcule diplomatice de culise, contrariau pe inițiatorii de „variante” sofisticate de promovare a politicii de împărțire a unor porțiuni ale continentului nostru în sfere de influență, expresie a intereselor expansioniste.

Holtsheim, care încerca să realizeze joncțiunea cu trupele germane din zona Buzău, comandate de generalul Winkler. Luptele au fost grele și s-au dus până seara târziu.

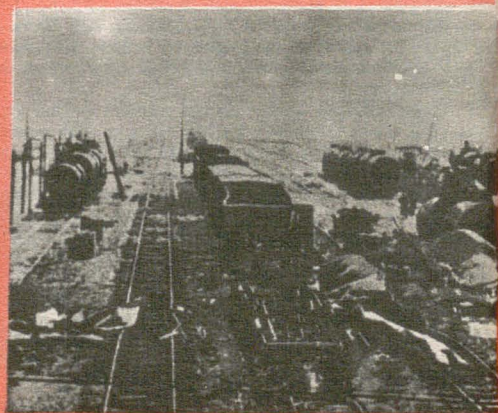
În aceeași zi, unitățile Diviziei 21 infanterie, în zona localității Pogonanele, opun o dăruită rezistență trupelor germane, care încercau să răzbată spre sud. Bilanțul înregistrat de trupele noastre a fost deosebit de bogat: peste 3 000 de prizonieri și o mare cantitate de armament și alte materiale de război capturate.

29 AUGUST

● Cu sprijinul activ al populației, unitățile române au lichidat prezența trupelor germane de pe întregul teritoriu al Dobrogei, captivând peste 10 500 de prizonieri. În după-amiază zilei, populația orașului Constanța a făcut o primire călduroasă primelor subunități sovietice care au intrat în oraș.

● Statul Major al Marinei ordonă Grupului 3 fluvial (monitoare): „Împingeți până la frontiera iugoslavă. Somați și forțați toate navele sub pavilion german de a trage pe malul românesc și a le dezarma. Contrar scufundați.”

● ORA 18.30. Divizia 18 munte română, în cooperare cu Brigada 6 infanterie sovietică, sosită de pe frontul din Mol-

Gara Băneasa după luptele din 24—25 August 1944

„DEPLINĂ CONCORDANȚĂ ÎNTRU ARMATĂ ȘI ÎNTREAGA NAȚIUNE”

La Berlin, la instanțele supreme de decizie politico-militară, precum și la comandamentele strategice germane din România sau din vecinătatea ei, „întoarcerea de arme” de la 23 August 1944 a fost apreciată, bineînțeles, prin prisma impactului negativ asupra desfășurării războiului Reichului împotriva Națiunilor Unite. Venită complet prin surprindere, revoluția românească a determinat derută în sinul conducerii politico-militare a Germaniei naziste, a dereglat coeziunea de comandament la nivelul grupărilor strategice hitleriste din Balcani, declanșând practic o criză militară generală, care se va sfârși o dată cu înfrângerea din mai 1945.

Surprinderea

O serie de acte ale armatei hitleriste dezvăluie clar că arestarea guvernului antonescian a surprins păienjenişul de spionaj nazist din țara noastră: „evoluția evenimentelor din România — se afirmă în Jurnalul Înaltului Comandament al Wehrmachtului — s-a produs cu totul surprinzător”¹. În telegrama nr. 2626 din 13 septembrie 1944, a Comandamentului german din Budapesta, redactată după informațiile unui corespondent german de presă, care a reușit să

fugă din București, se arată că: „La ora 23 cea mai mare parte a membrilor Legației germane era adunată în clădirea Legației (în ziua de 23 august — n.a.). Am avut impresia că evenimentele au surprins pe toți cei de față”². La ora 22,25, șeful statului major al Grupului de armată german „Ucraina de Sud” a chemat la telefon pe Manfred von Killinger, ministrul Germaniei în România, căruia i-a cerut informații mai precise despre cele petrecute la București. Acesta a relatat că „în cursul după-amiezii, a primit știrea că mareșalul Antonescu a fost arestat. Ca urmare, el s-a dus la rege. Acesta i-a declarat că mareșalul și-a dat demisia și că el (regele) a constituit un nou guvern (...) După aceea regele a ținut în seara aceasta o cuvîntare la radio, în care a declarat că România acceptă condițiile de armistițiu ale aliaților...”³. După cum rezultă din Jurnalul de operații al Comandamentului suprem al Wehrmachtului, căpeteniile hitleriste au aflat despre arestarea guvernului antonescian și ieșirea României din războiul hitlerist din emisiunile posturilor românești de radio. În amintitul document se menționează că: „Statul major al Înaltului Comandament al Wehrmachtului a informat despre ieșirea din alianță a României, îndată după difuzarea proclamației regelui român, în seara zilei de 23 august, Comandamentul sud-est (ora 23,30), pe șeful misiunii militare din Bulgaria (23,55) și pe generalul german din Ungaria (23,57)”⁴.

Înlăturarea tehnicii de luptă inamice distrusă de trupele noastre

dova, atacă și lichidează rezistențele germane de la marginea de sud-est a orașului Ploiești, care era menținut cu fermitate de trupele române și de detașamentele de muncitori înarmați.

● Primăria orașului Moreni raportează într-o notă că „populația civilă, premilitari și autoritatea administrativă au fost la datorie, conluind la reușita rapidă a acțiunii”.

● În cursul dimineții pleacă spre Moscova delegația guvernamentală română (formată din Lucrețiu Pătrășcanu, Ghiță Pop, Barbu Știrbei, generalul Dumitru Dămăceanu și alții) pentru semnarea convenției de armistițiu cu Națiunile Unite.

● Elemente înaintate ale Frontului 2 Ucrainean ajung în împrejurimile Bucureștiului eliberat de armata română și de formațiunile de luptă patriotice organizate de partidul comunist.

30 AUGUST

● La indicația Consiliului de Miniștri, Corpul de Munte execută un impetuos atac pe direcția Ilieni-Sfîntu Gheorghe-Ordhei, respingînd forțele inamice pe o adîncime de 7—10 km și eliberează primele localități cotoprite de horthyști cu patru ani în urmă.

Aprecieri realiste

Unele instanțe militare germane au evaluat corect că evenimentele de la București au o amploare deosebită, neputând fi categorisite drept un „puci” sau o „lovitură de palat”. Asemenea aprecieri au fost emise de comandanți militari germani aflați la fața locului, în măsură să constate coeziunea între armată și poporul român, pregătirea minuțioasă a declanșării marii ridicări la arme împotriva trupelor germane. Generalul E. Hansen a transmis, la Berlin, din București, la 24 august 1944, orele 2,58: „raportează însă că nu este vorba de nici un puci al camarii-iei de la curte, ci de o lovitură de stat bine pregătită de popor

și trupă... Împotriva regelui și a noului guvern nu poate fi găsit nici un general pentru contraguvern. Au fost luate măsuri vaste de blocare a tuturor serviciilor și trupelor germane din București. Transmiterea ordinelor a devenit aproape imposibilă”. În Jurnalul de război al Comandamentului marinei militare germane se consemna aceeași apreciere: „Nu este vorba de un puci al unei camarile de la curte, ci de o lovitură de stat bine pregătită, de sus, în deplină concordanță cu armata și cu întreaga națiune. Pasul făcut se bucură de largă încuviințare. Împotriva regelui și a noului guvern nici un general nu vrea să formeze un contraguvern”⁶.

La ora 4,05 (24 august 1944), Hansen a telefonat personal și a vorbit „mai înfuriat cu șeful statului major (al Grupului de armată

„Ucraina de Sud”) și apoi cu comandantul grupului, generalul Friessner, căruia îi precizează din nou că: „Noul guvern trebuie să fie luat în serios. Nu trebuie să se creeze iluzia că este vorba doar de o mică clică de trădători. El are în spate întregul popor român și, în special, întreg corpul de generali”⁷.

În lucrarea sa, generalul Paul Klat, comandantul Diviziei 3 munte germană, scria că declanșarea evenimentelor din România „a transformat numai în câteva ore întreaga țară într-un cazan diavolesc. Oriunde se mai aflau trupe române fronturile se destrămau.”⁸

Primele măsuri

La ora 23,25, generalul Hans Friessner, comandantul Grupului de armate „Ucraina de Sud”, i-a raportat lui Hitler schimbările intervenite în România, precum și faptul că „el a preluat comanda asupra tuturor marilor unități, unități și formațiuni militare germane din România”⁹.

Comandamentul Grupului de armate german „Ucraina de Sud”, bizuit pe cele relatate de von Killinger, a informat marile unități militare subordonate. Generalului O. Wöhler i s-a cerut „să verifice dacă generalii comandanți români și soldații lor ar fi dispuși să lupte mai departe în rindurile noastre. Generalul Otto Wöhler (comandantul Armatei 8 germane din componerea Grupului de armate „Ucraina de sud”) răspunde că

Pagină din Jurnalul de război al Grupului de armată german „Ucraina de Sud”

Das Unternehmen gegen Bukarest, das gegen 7,30 Uhr mit etwa 6 000 Mann ankommt (Ferngespräch zwischen dem Chef d.Gen.St. und dem Chef d.Gen.St. der Luftflotte 4 um 7,40 Uhr, mislingt. General der Flieger Gerstenberg stößt wie der Chef d.Gen.St. der Luftflotte 4 in einem Ferngespräch um 8,00 dem 1.Gen.St.Offs. mitteilt, bereits beim Ansetzen auf Widerstand und nach einer weiteren Mitteilung des Chefs d.Gen.St. der Luftflotte 4 um 8,40 Uhr an den 1. Gen.St.Offs. sitzt er bald darauf fest. General der Flieger Gerstenberg selbst meldet um 11,30 Uhr feramündlich dem Chef d.Gen.St., dass der Widerstand sehr hart und in die

- Monitoarele „Basarabia” și „Bucovina” ajung în apropiere de Turnu Măgurele.
- Primele unități ale armatei sovietice sînt primite cu flori și aclamații de cetățenii Capitalei.
- Din ordinul de zi nr. 10 emis de ministrul de război, generalul Mihail Racoviță: „Sînt mîndru că în Capitala țării se

Presa vremii consemnează victoria obținută de ostași români asupra trupelor hitleriste

După lupte extrem de violente încercarea perfidă a naziștilor de a pune mîna pe Capitala României a fost înfrîntă definitiv
In zona petroliferă și pe Dunăre s'a continuat cu succes acțiunea de dezarmare a trupelor germane

Comunicatul Mareșalului Stat Major al Armatei asupra operațiunilor executate în cursul zilei de 28 August 1944

După 5 zile și 5 nopți de lupte foarte îndrăgite trupele române ale Capitalăi au cucerit și înfrînt pe deplin încercarea războiului de a se mîntuiască a barierelor germane. În prezent Capitala este complet deblocată și viața normală restabilită. Vasul Turnu Măgurele — au fost scufundate 2 vase germane. Alte câteva vase au fost lăuate, altele să se refu-

Ostași români atacînd dispozitivul inamic de la nord de Ploiești

în această privință el nu nutrește speranțe mari¹⁰.

Exact la miezul nopții, șeful secției operații a Înalțului Comandament al Wehrmachtului, generalul Jodl, a transmis Grupului de armate „Ucraina de Sud” ordinul lui Hitler „de a înăbuși puciul, de a aresta pe rege și camarila regală și de a constitui un nou guvern sub un general germanofil în cazul când mareșalul Antonescu nu ar mai fi disponibil”¹¹. Cu executarea ordinului dat de Hitler, Hans Friessner l-a înșărcinat pe generalul Alfred Gerstenberg, comandantul aviației germane din România.

La ora 5,10, generalul Gerstenberg — aflat în pădurea Băneasa, unde a luat comanda unităților germane concentrate acolo — a primit ordin de la Grupul de armate „Ucraina de Sud” să pornească imediat atacul asupra Bucureștiului. Șeful de stat major al Flotei 4 aeriene raporta, în dimineața zilei de 24 august, că „generalul de aviație Gerstenberg se izbește încă de la pornire de rezistență”¹². Șeful secției operații al Flotei 4 aeriene germane recunoaște că „s-a dovedit foarte curînd că prezența generalului Gerstenberg, în sensul că pentru a cucerii Bucureștiul vor trebui înfrînte doar forțe reduse române, nu mai corespundea realității. Românii concentraseră la București unități mai puternice, printre care chiar și unități blindate”¹³. La ora 11,30, generalul Gerstenberg personal a raportat că „rezistența este foarte dîră și că nu este chip să se pătrundă în oraș

și că pînă acum a ocupat doar postul de emisie al radio-difuziunii”¹⁴.

Noul guvern român a luat din timp o serie de măsuri de contracarare și lichidare a oricărei încercări germane de a înăbuși ampla acțiune română de întoarcere a armelor. Din documentele germane ale vremii rezultă că imediat, în noaptea zilei de 23/24 august, „în București (s-a instituit — n.n.) — stare de alarmă. Orașul este impresurat de trupe române. Toate intrările în localitate sînt blocate”¹⁵. „Serviciile aviației militare germane amplasate în București au fost capturate de către români încă în noaptea de 23/24 august”¹⁶. Apărarea Bucureștiului era asigurată de unități militare, care au opus o dîră rezistență. La ora 14,30, în ziua de 24 august, Gerstenberg raporta prin radio Înalțului comandament german: „Situția din București este foarte serioasă”¹⁷.

Recunoașterea înfrîngerii

Evenimentele care s-au succedat în acele zile fierbinți ale lui August 1944 și care au dus la izgonirea hitleriștilor dincolo de hotarele vremelnice stabilite prin odiosul Dictat de la Viena sînt cunoscute. De la uluiala și deruta inițială a căpeteniilor hitleriste, provocată de elementul surpriză al declanșării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, la ordinele emise pe diferite trepte ierarhice pînă la Cartierul gene-

Kriegstagebuch

des

Oberkommando der Heeresgruppe Süd Ukraine

20.8.-22.8.1944

Band 4

Teil 1

RH 198/1

3. Ausfertigung

Coperta Jurnalului de război al Grupului de armată german „Ucraina de Sud”

COPERTA I

Sus: Mihai Viteazul (reproducere după o gravură în aramă de A. Sædler)

Jos: Revoluția din August 1944 (reproducere după o pictură de Albin Stănescu)

Coloană de prizonieri hitleriști capturați în timpul luptelor din Capitală

găsesc asemenea brave trupe și comandanți destoinici care au putut obține una din cele mai frumoase victorii, atrăgînd admirația marilor noștri aliați”.

31 AUGUST

● Se încheie cu succes lichidarea rezistențelor germane din zona petroliferă a Ploieștiului. În urma unor lupte aprige, trupele române au capturat 9 076 de militari germani, între care 147 ofițeri și 1 131 subofițeri; 1 300 de autocamioane, 260 tunuri, numeroase trenuri cu armament, 1 500 de militari germani au fost uciși și 2 300 răniți. Jertfele de sînge ale militarilor noștri s-au ridicat la 800 de morți și răniți.

● Al doilea eșalon al Diviziei române „Tudor Vladimirescu” atacă, cu sprijinul locuitorilor din comuna Deleni (îngă Vaslui), resturile unor mari unități germane care încercau să scape spre vest.

● Trupele române care acționau între Turnu Severin și Orșova trec la lichidarea ultimelor rezistențe opuse de inamic în zona Vîrciorova, Gura Văii, spulberînd definitiv intenția comandamentului german de a pune stăpînire pe acest perimetru de importanță strategică.

ral al f hrerului, pentru  n bu irea cu orice mijloace a „puciului” de la București, la declara ii pline de emfază ale unor generali naziști sau aprecieri mai realiste ale altora, treptat, în documentele germane ale vremii se recunoa te neputin a  efilor armatei hitleriste de a face fa a situației create, uria ului torent revoluționar românesc. Astfel, în raportul Flotei 4 aeriene germane se precizează că datorită „ ntoarcerii de arme” a României la 23 august 1944  i „sistării complete a traficului feroviar în întreg spa iul român, intervenită la aceeași dată, precum  i datorită încercuirii Ploie tiului, a rezultat limpede încă din 24.08 că stocurile existente de carburanți pentru zbor vor ajunge cel mult p n  în dimineața zilei de 26.08”¹⁹. Potrivit aceluia i document, în cursul zilei de 24 august „a fost efectuată ocuparea rafinăriilor  i dezarmarea gărzilor germane aflate în incinta lor... Regimentul 8 transmisiuni-aero din C mpina era, de asemenea, practic înlocuit de români”¹⁹. Iar în ziua de 27 august ora 17,15 generalul hitlerist R. Stahel raporta prin radio că „din cauza marilor pierderi (nu mai avea dec t 1900 oameni)  i a puternicelor forțe blindate românești, s-ar putea impune încă din noaptea aceasta (27/28 august) renun area la lupta pentru București”²⁰. Comandamentul Grupului de armate „Ucraina de Sud” a ordonat la ora 23,15 retragerea acestui grup spre Ploiești, men ion nd că „spa iul Ploiești trebuie păstrat necondi ionat”²¹. Grupa-

rea germană comandată de Stahel s-a retras în noaptea de 27/28 august, însă nu a mai ajuns la Ploiești, deoarece a capitulat la Gherghi a (25 km sud-est de Ploiești). R m  i ele Diviziei a 5-a antiaeriene au început retragerea de la Ploiești în noaptea de 30/31 august spre Vălenii de Munte, „sub focul masiv de artilerie  i mitraliere al bateriilor grele române”²². Datorită rezistenței   mpinate în drumul spre Vălenii de Munte, divizia a fost for at  să- i schimbe   tinerarul spre Slănic, unde a pătruns „ ntr-o poziție potcoavă dominantă, bine organizată, de inut  de români”²³. După lupte cr ncene, r m  i e ale diviziei au reușit să se strecoare p n  la Brașov, unde au capitulat în ziua de 4 septembrie 1944.

Luptele victorioase din August 1944 sau constituit o puternică expresie a hot r rii poporului român de a- i determina singur soarta, unul din acele momente, în dezvoltarea unei   ri, c nd se manifestă deosebit de pregnant rolul maselor populare de făuritoare ale istoriei. Succesul revoluției de eliberare socială  i națională, antifascistă  i antiimperialistă, ca  i des  urarea cu succes a luptelor de masă din anii următori constituie o puternică mărturie a justei liniei politice a Partidului Comunist Român, a strategiei  i tacticii sale revoluționare, o strălucită dovadă a capacit ii organizatorice  i for ei sale de mobilizare a maselor la lupta revolu ionar .

Dr. DUMITRU TU U

- ¹ Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht, vol. IV /1, Verlag Bernard und Graefe, Frankfurt am Main, 1961, p. 16.
- ² Politisches Archiv, Ausw. Amt. n.a. 11 ( n continuare P.A.)
- ³ Ibidem
- ⁴ Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht, vol. IV /1, Verlag Bernard und Graefe, Frankfurt am Main, 1961, p. 806.
- ⁵ Hans Kissel, Die Katastrophe in Rumänien, 1944, Darmstadt, 1964, p. 392.
- ⁶ Ibidem
- ⁷ Ibidem
- ⁸ Paul Klat, „Divizia 3 munte 1939-1945”, Ed. Hans-Henning, Podzium, Bad Nauheim, 1958, p. 283.
- ⁹ Bundesarchiv-Militärarchiv, Freiburg. Tagbuch des Heeres, Gruppe Sud-Ukrainien, R.H.19, V /3,75-126 /320
- ¹⁰ Ibidem
- ¹¹ Ibidem
- ¹² Ibidem
- ¹³ Hans Kissel, op.cit., p. 371-372
- ¹⁴ Bundesarchiv-Militärarchiv, op. cit.
- ¹⁵ Arh.I.S.I.S.P., fond 9, dos.nr.1107, f.5
- ¹⁶ Hans Kissel, op.cit., p. 418
- ¹⁷ Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht, vol. IV /1, p. 808.
- ¹⁸ Hans Kissel, op. cit., p. 377
- ¹⁹ Idem, p. 379
- ²⁰ Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht, vol. IV /1, p. 808.
- ²¹ Bundesarchiv-Milit rarchiv, op. cit.
- ²² Hans Kissel, op. cit., p. 383
- ²³ Idem, p. 384

COPERTA IV

Sus: Lupte cr ncene purtate de membri ai formațiunilor de luptă patriotice pe străzile Capitalei, în zilele lui August 1944
Jos: Osta ii armatei noastre, demni urma i ai eroilor poporului român, de veghe cuceririlor revoluționare, independente  i suveranit ii Republicii Socialiste România (foto: Iulian Marinof)

Afiș editat de Partidul Comunist Român în septembrie 1944

Asemeni celorlal i osta i români, marinarii flotei noastre fluviale  i-au adus contribuția la nimicirea trupelor hitleriste

Evenimentele din România din August 1944 în documente de arhivă britanice

Declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 a constituit o surprindere în capitala Marii Britanii, unde forurile de decizie politică au trebuit să-și adapteze atitudinea față de acest act revoluționar inedit în desfășurarea celui de-al doilea război mondial. Dacă în cazul Italiei, în toamna anului 1943, trecerea acestei

țări de partea coaliției Națiunilor Unite avusese loc după prealabile consultări și prin hotărârea comună a datei anunțării armistițiului, în ceea ce privește România intrarea în războiul împotriva Germaniei naziste a fost un act decis suveran de forurile politice supreme ale țării, în momentul în care ele au considerat oportună declanșarea acțiunii, fixându-și, conform intere-

selor naționale fundamentale, propriile obiective strategice și politice. La 23 August 1944, când România a început războiul antihitlerist, nu fuseseră perfectate nici un fel de înțelegeri scrise cu aliații din Națiunile Unite, guvernul român nu își luase nici un fel de obligații față de aceștia, declarația de război împotriva Germaniei fiind un act național necesar pentru atingerea unor scopuri vitale ale statului și națiunii: redobândirea independenței; alungarea trupelor ocupante, eliberarea și realipirea Transilvaniei de Nord răpită prin Dictatul de la Viena. Mai mult decât atât, guvernul român s-a socotit îndrituit — așa cum se va vedea — să solicite aliaților să recunoască, în noile condiții, angajamente asumate anterior, în cursul negocierilor purtate de împuterniciți români la Stockholm sau la Cairo.

Imediat după ce au fost luate măsurile politice și militare hotărâtoare pentru succesul revoluției, guvernul instituit în după-amiaza de 23 August 1944 a intrat în contact cu reprezentanții celor trei mari puteri aliate — U.R.S.S. (N.V. Novikov, ambasador pe lângă guvernele în exil ale Greciei și Iugoslaviei), S.U.A. (L. Mac Veagh, ambasador S.U.A. pe lângă aceleași guverne cu reședința în capitala egipteană) și Marea Britanie (lordul Moyne, ministru rezident pentru Orientul Mijlociu) — aflați la Cairo.

reîntoarcerea unităților române victorioase care au acționat în nordul Capitalei, în zilele revoluției din August 1944

● Ca urmare a ordinului primit, monitoarele române, care nu-și terminaseră misiunea de luptă împotriva navelor germane, au fost deplasate spre Reni unde, împreună cu alte nave ale marinei noastre, au intrat în compunerea Flotei sovietice de Dunăre.

● Trupele sovietice continuă marșul strategic prin părțile sudice ale țării, eliberate de armata română, aflându-se în zonele din centrul Transilvaniei și spre frontiera de vest a României.

Căpitan ALEXANDRU DUȚU

NOTĂ: Pentru realizarea acestei cronologii au fost consultate lucrările: general-colonel dr. Constantin Olteanu, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, colonel dr. Vasile Mocanu, colonel dr. Flavian Tuci, Mișcarea muncitorească, socialistă, democratică, activitatea Partidului Comunist Român și apărarea patriei la români. Repere cronologice. Editura militară, București, 1983, p. 558—570; Gheorghe Romanescu, Leonida Loghin, Cronica participării armatei române la războiul antihitlerist, Editura militară, București, 1971 p. 33—56, precum și documente aflate în Arhiva Ministerului Apărării Naționale și extrase din presa timpului.

La 25 august 1944, orele 11,50, la Londra a fost recepționată o telegramă care cuprindea mesajul expedit de guvernul român la Istanbul (primit aici la 24 august, orele 11,30) pentru a fi comunicat imediat la Cairo. Mesajul împuternicea reprezentanții români din capitala egipteană — Barbu Știrbei și Constantin Vișoianu — „să semneze imediat armistițiul cu Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite”, în condițiile comunicate de aliați la 12 aprilie 1944. Mesajul continua: „Menționez că doamna Kolontai / ambasadorul sovietic în capitala Suediei / a comunicat acum cîva timp ministrului nostru la Stockholm în numele guvernului sovietic / în telegramă printr-o eroare de decodare în loc de „sovietic” este trecut „spaniol” / că guvernul sovietic este de acord să fie făcută următoarea adăugire la condițiile inițiale ale armistițiului: 1) Guvernul român va acorda armatei germane un termen de 15 zile pentru a părăsi țara. Numai în caz de refuz, armata română va lupta alături de armata sovietică și alte armate aliate pentru expulzarea germanilor din România. 2) La stabilirea despăgubirilor va fi luată în considerare situația economică dificilă a României. 3) Guvernului român i se va recunoaște o zonă liberă prin care nu (repet: nu) vor trece trupe sovietice...” Comunicația guvernului din București

se încheia astfel: „Marele stat major român a primit ordin să înceteze lupta și țara a fost îndemnată să întîmpine soldații Națiunilor Unite ca reprezentanți ai puterilor prietene”¹.

Ministrul britanic la Cairo, care a expedit Foreign Office-ului această telegramă, a comentat în felul următor știrile primite din București: „Intenționez să încerc să obțin asentimentul acestor doi domni/ reprezentanții sovietici și americani/ pentru a trimite imediat răspuns guvernului român, spunîndu-le că armistițiul trebuie să fie încheiat între ofițerii respectivelor armate/ sovietică și română/ pe front și va fi semnat de reprezentantul sovietic în numele celor trei Aliați. Singura alternativă este trimiterea imediată a lui Știrbei și Vișoianu la Moscova. Întrucît acest lucru va prezenta dificultăți de comunicare cu guvernul român, consider că este logică, în actualele împrejurări, prima alternativă”².

În următoarele ore, alte două telegramme expediate de la Cairo au fost recepționate la Londra. La orele 15,10 ministrul englez la Cairo a informat, pe baza datelor furnizate de locotenent-colonelul G. de Chastelaine, care sosise la Istanbul de la București la 24 august, că guvernul român solicită bombardarea unor obiective germane în zona București. De asemenea, că „fostul guvern/ antonescian/ este în întregime

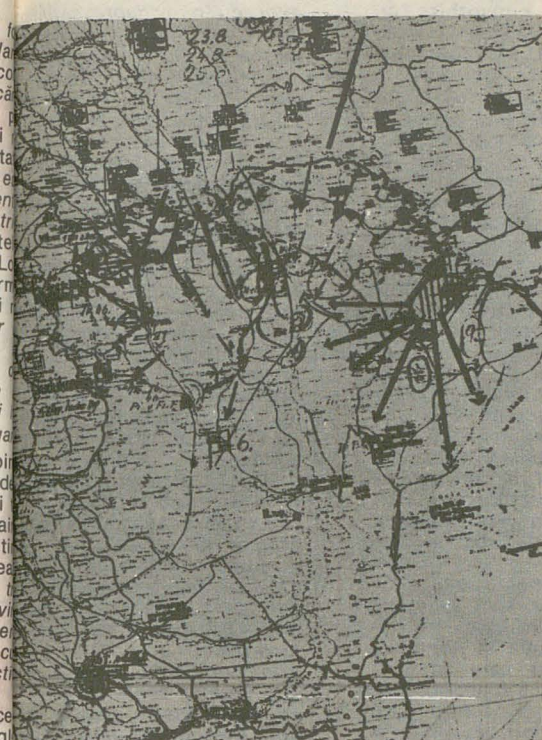
sub pază la palat și au primit de toți comandanți militari/ români/ ordine complete pentru a rezista oricărei agresiuni germane”. În vînta moralului poporului român, ofițerul englez constata se: „Sentimentul popular este deosebit de favorabil pentru o acțiune imediată împotriva germanilor”³. A doua telegramă, recepționată la Londra la orele 16,30, avea următorul conținut: „/ emisarii români/ să solicite aliaților să ceară Bulgariei să opună oricărei încercări a partea trupelor germane între în România. Același lucru și pentru guvernul ungare”⁴.

La 26 august 1944, cabinetul de război britanic a debătut conținutul celor trei telegramme primite de la Cairo în minutele redactate în timpul ședinței se consemnează că „s-a luat notă de cele trei telegramme din Cairo privind situația din România și cererea ca să fie efectuate atacuri aeriene asupra unor obiective din România”⁵.

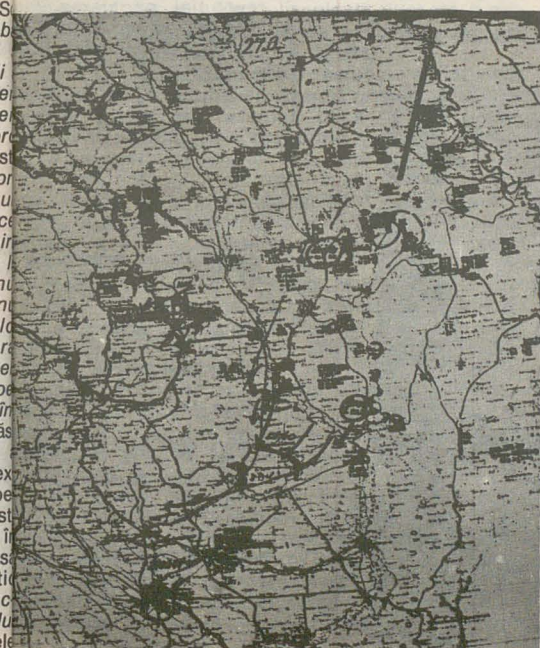
Între timp, Foreign Office cerut ambasadorului englez la Moscova să obțină informații suplimentare privind încheierea armistițiului cu România. A. Clark-Kerr a transmis la 26 august 1944, orele 5,40, următoarea telegramă: „Domnul Molotov/ comisarul poporului pentru afaceri externe al Uniunii Sovietice/ a trimis după ambasadorul Statelor Unite după mine în cursul nopții ne-a spus că pentru a menține prestigiul noului guvern român, guvernul sovietic propune ca termenilor/ armistițiului cu România/ din aprilie/ 1944/ să li se adauge următoarele condiții: a) reducerea cantumului despăgubirilor, b) stabilirea unei zone libere ca reședință a guvernului român, c) garantarea unui termen de 15 zile forțelor germane pentru a părăsi țara. Cu referire la punctul c) el/ Molotov/ a spus cu un zîmbet că 12 divizii germane sînt încercuite la Chișinău”⁶. Răspunsul guvernului britanic a fost prompt. Ministrul de externe Anthony Eden a expedit la orele 9,20 (26 august) o telegramă la Moscova în care cerea ambasadorului să informeze guvernul sovietic că „sîntem de acord cu punctul de vedere al guvernului sovietic”⁷. La 26 august, orele

În Augustul de foc (reproducere după un tablou de Bela Kromer)

rpi cu situația zilnică a operațiilor militare, alcătuite de Înaltul Comandament al Wehrmachtului imediat după 23 August 1944, din
 re rezultă surprinderea ce a constituit-o revoluția română pentru căpeteniile naziste (reproducere după hărțile originale microfilmate —
 Arhivele Statului București, fond microfilm SUA)

15,00, N.V. Novikov a comunicat emisarilor români la Cairo, conform unui alt document de arhivă britanic, că guvernul sovietic „este gata să semneze un armistițiu cu România pe baza condițiilor stabilite în aprilie, incluzând cele trei puncte menționate în telegrama de la Niculescu-Buzești/ în care se dădeau reprezentanților români/ *depline puteri*”⁶. Decizia guvernului sovietic urma să devină efectivă după acordul guvernelor S.U.A. și Marii Britanii.

Contactele ulterioare între reprezentanții celor trei mari puteri au dus, în cele din urmă, la adoptarea soluției semnării armistițiului cu România la Moscova. În acest scop, o delegație românească cu depline puteri a plecat — cu un avion românesc — spre capitala Uniunii Sovietice, la 29 august 1944, în ziua următoare ajungând la destinație. Armistițiul va fi semnat la 12 septembrie 1944. Două din condițiile cu care guvernul sovietic se declarase de acord înainte de 23 august 1944 — acordarea unui timp de 15 zile pentru trupele germane ca să se retragă din România și stabilirea unei zone libere ca sediu al conducerii politico-militare a statului român (un alt document de arhivă britanic consemnează definiția dată, la 28 au-

gust, într-o convorbire cu ambasadorul englez la Moscova, de V.M. Molotov zonei libere: „Teritoriu român... care va fi exclusiv sub administrația guvernului român”)⁹ — fuseseră depășite de evenimente. Prima, prin voința hotărâtă a întregului popor român care, la semnalul și sub conducerea partidului comunist, a declanșat imediat lupta împotriva ocupanților; cea de a doua, ca urmare a evoluției extrem de rapide a situației militare, trupele sovietice având posibilitatea să înainteze pe teritoriul național eliberat anterior de forțele revoluționare românești și să atingă la începutul lunii septembrie frontierele României cu Bulgaria și Iugoslavia și să se alăture armatei române pe noul front din Transilvania și Banat, la nord și vest de Carpați.

Alte documente din arhivele britanice scot în relief modalitatea în care s-a declanșat revoluția în România, satisfacția cu care întregul popor român a început lupta împotriva forțelor hitleriste. Astfel, un raport expediat din București la 8 septembrie 1944 de I. Porter, ofițer englez care acționase în timpul războiului în România în cadrul acțiunii „Autonomous”, relatează: „Armata... a început luptele împotriva germa-

nilor cu o evidentă satisfacție. Ceea ce este relevant este faptul că întreaga organizație germană în România (Gestapo, formațiile de SS, unitățile poliției militare Misiunii germane, unitățile para-militare ale partidului nazist și ale grupului etnogerma) reorganizată și unită cu scopul de a face fațadă oricărei situații nefavorabile Germaniei în momentul necesar, nu a avut nici o cunoaștere despre pregătirile loviturii deși ei au menținut o tinsă rețea de spionaj și praveghere”¹⁰.

Măsurile militare adecvate luate de comandamentul român au surprins și devansat acțiunile de reprimare întreprinse de germani ale căror forțe, se arată în acest raport, „nu au fost capabile să treacă prompt la acțiune”. Contre-măsurile hitleriste au avut caracter improvizat: „Reacția germană a fost o încercare disperată care a culminat cu terorizarea populației civile prin bombardamente executate asupra centrului Capitalei. Acest fapt a crescut ostilitatea populației față de germani și a dat României enormul avantaj de a fi în război cu Germania din primul moment”.

Aceste documente, așadar, menționează mult altora, vin să confirmă, o dată mai mult, prezența remarcabilă a desfășurării revoluției, angajarea întregii națiuni române în lupta împotriva Germaniei hitleriste.

Maior

MIHAIL E. IONESCU

Râni adânci pe străzile Capitalei noastre provocate de bombele avioanelor hitleriste

¹ Arhivele statului, București, fondul crofilme Anglia, rola nr. 407, cadre 3-4.

² Ibidem, cadru nr. 2.

³ Ibidem, cadru nr. 15.

⁴ Ibidem, cadru nr. 32.

⁵ Ibidem, cadru nr. 13.

⁶ Ibidem, cadru nr. 53.

⁷ Ibidem, cadru nr. 54.

⁸ Ibidem, cadru nr. 128.

⁹ Ibidem, cadru nr. 158.

¹⁰ Ibidem, cadru nr. 151.

Trimisul special al lui Hitler raportează: „ORDINELE MAREȘALULUI SÎNT SABOTATE LA AL DOILEA NIVEL”

Îngrijorarea ce cuprinsese căpeteniile celui de-al III-lea Reich imediat după primele înfringeri pe teatrele de operații militare, înfringeri ce spulberaseră mitul invincibilității armatei germane, avea să capete, în anul 1944, forme din ce în ce mai accentuate.

Pe frontul de est, armata sovietică — principala forță militară a coaliției antihitleriste — dădea lovituri nimicitoare nazistilor; în vest, perspectiva deschiderii celui de-al doilea front era iminentă, iar acțiunile mișcărilor de rezistență din țările subjugate, tot mai bine organizate, luaseră o amploare fără precedent; creștea nemăsurat ura popoarelor împotriva „ciumei brune”.

Și totuși, mobilizînd toate resursele economice, acțiune ce i-a permis realizarea unei producții de război superioare nivelului atins în anii precedenți, cu forțe umane sub arme mereu împropățate de contingentele tot mai tinere ce erau silite prin legi draconice să lupte pentru fűhrer și pentru Reich, cu o armă ultrasecretă în pregătire și cu o doză de grandomanie greu de evaluat, Hitler spera încă într-un epilog favorabil al războiului menit să-l înscăuneze chipurile stăpînul lumii. Propaganda nazistă, fabricată în birourile lui Goebbels, nu mai conțenea să trîmbeze superioritatea armatei germane, „misiunea” ei de salvare a omenirii de sub bolșevism. După opiniile oficialităților naziste retragerile unor întregi armate și grupuri de armate pe sute de kilometri se produceau... din motive strategice, iar înfringerile, de cele mai multe ori omise de aparatul propagandistic, se datorau fie unor trădări, fie altor cauze care mai de care mai fanteziste.

Dar, poate, cea mai mare bătaie de cap o dădeau celor de la Cancelaria Reichului, fűhrerului personal, știrile despre deteriorarea stării de spirit în chiar țările ținute cu forță în blocul politico-militar dominat de Germania nazistă. Hitler se temea că orice mișcare centrifugă într-un loc ar angrena și alte zone, apoi pierderile în materii

prime, combustibili, alimente ș.a. ar fi fost ireparabile pentru armata hitleristă. Tocmai de aceea, atenția cu care era tratată această problemă, între multe altele la fel de spinoase ale celui de-al III-lea Reich, era cu totul specială. Deși avea o sumedenie de canale de informații în țările „aliate” — serviciile armatei, ale partidului național-socialist, cele diplomatice, o vastă rețea de spionaj etc. —, Hitler trimitea frecvent, la fața locului, emisari speciali care să constate cu un ochi proaspăt ce se mai întîmplă prin țările Europei ocupate de fascism. Un astfel de trimis special, în persoana căpitanului Cartellieri, a vizitat zona balcanică, poposind, timp de cinci zile, la începutul lunii mai 1944, și în România. Observațiile sale, cuprinse într-un raport datat la 14 mai și înaintat Cartierului general al fűhrerului, prezintă interes prin faptul că, deși consemnate din unghiul de vedere al funcționarului nazist, ele vin să confirme o anume stare de lucruri existentă în rîndul celor mai largi categorii sociale din țara noastră: **un puternic curent antifascist**, neîmpăcarea populației și chiar a unor persoane cu putere de decizie cu situația de a fi aservite Germaniei naziste.

Luna mai a anului 1944 debuta, după cum se știe, cu un succes al forțelor democratice, antifasciste conduse de Partidul Comunist Român: se încheiase acordul de acțiune comună a comunistilor cu Partidul Social-Democrat în cadrul Frontului Unic Muncitoresc. Programul frontului, difuzat cu prilejul zilei de 1 Mai, chema toate forțele patriotice, progresiste, antihitleriste să se unească în „lupta hotărîtă pentru: pace imediată; răsturnarea guvernului Antonescu; formarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste; izgonirea armatelor hitleriste din țară; sabotarea și distrugerea mașinilor de război germane; sprîjinirea Armatei Roșii eliberatoare; alianța cu Uniunea Sovietică, Anglia și Statele Unite; pentru o Romînie liberă, democratică și independentă”. Acțiunile energice ale comunistilor pregăteau declanșarea celui act de voință unanimă a întregului popor — revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944.

Cartellieri avea să constate că regimul antonescian era urît de popor și drept urmare propunea și soluții. Radicale!

Prezentăm, în continuare, raportul căpitanului Cartellieri, în părțile sale cele mai semnificative (sublinierile aparțin redacției).

Locotenent-colonel ION JIANU

Situația generală din Romînia*

1. Observație prealabilă. Expunerea de față vine să prezinte toate evenimentele constatate în Romînia în timp de 5 zile. În acest sens, raportorul și-a concentrat atenția asupra transformărilor petrecute în Romînia de la șederea sa de cîteva luni în anul 1941.

De altfel, vor fi prezentate numai acele probleme care vin în concordanță cu cele raportate de serviciile militare și civile.

În ce privește punctele de vedere românești, acestea se bazează exclusiv pe o serie de convorbiri pur particulare și personale ale autorului cu fostul său prieten din anii de școală, industriașul și moșierul ing. Nic. Mavrocordat.

2. **Călătoria în România** s-a desfășurat sub semnul cazului de la Sevastopol. Acest eveniment a lăsat o puternică impresie, iar în cercurile guvernante și economice a produs, chiar de la bun început, un deplin haos. România se simte serios amenințată, pe de o parte, din cauza înaintării bolșevicilor și, pe de altă parte, din cauza bombardamentelor aliaților. Făcând abstracție de opoziția din țară, care și-a întins din totdeauna „tentaculele” spre partea inamicului, încep și ultimii români de încredere să oscileze în poziția lor. Privirile tuturor caută posibilități politice salvatoare. A sosit momentul în care României trebuie să i se întindă o mână puternică, pe care aceasta să se poată sprijini.

Conform aprecierii multor instanțe militare germane, noi vom avea de trăit în România același lucru ca și în Italia. Mareșalul Antonescu prezintă încredere, dar el nu se mai poate impune. „Un om care acceptă cu plăcere, dar care își acoperă mereu contul cu promisiuni. Dacă se vorbește cu el o limbă tare și rămlă în permanență alături de el, atunci l-ai cîștigat” (general-locotenent Gerstenberg).

Mareșalul este impresionat mereu de opoziție... *Ordinile mareșalului sînt sabotate la al doilea nivel*, „în labirintele ministeriale” (prezentările generalului-locotenent Gerstenberg). Instanțele inferioare, ca și cele superioare, sînt bune, dar între instanțe totul se rezumă numai la promisiuni.

Multe eșaloane militare germane văd o cale de salvare prin ocuparea țării. Ei nu țin seama, totuși, de faptul că o ocupare nu cere numai forțe germane, ci că în cel mai scurt timp se pot confrunța și cu ținuturi de guerilă, dar și cu lovituri de sabotaj. *Fără îndoială, în România se află în activitate forțe considerabile care sînt capabile să determine țara să se desprindă de noi.*

Raportorul s-a aflat în 1941 cu divizia sa de tancuri timp de mai multe luni în România. Încă atunci românii făceau multe promisiuni privind problemele de aprovizionare și cazare, dar nu-și respectau cuvîntul mai niciodată. Acest lucru a fost considerat deja de atunci drept o acțiune de sabotaj planificată a instanțelor românești intermediare...

Germanii au făcut în ultimii ani foarte mult pentru a-și zdruncina simpatia de care se bucurau. Reprezentanții politici ai Reichului au ridicat față de România, chiar și în chestiuni de mică importanță, asemenea pretenții care nu au nimic comun cu prestigiul unei țări independente.

În schimb, în probleme realmente fundamentale, Reichul și-a reprezentat interesele uimitor de slab. De exemplu, după recolta bună din 1943, tratativele comerciale începute au luat sfîrșit abia în ianuarie 1944, iar finalizarea lor a avut loc abia în februarie 1944. Din această cauză nu au putut fi scoase din țară mari cantități din recolta obținută, iar capacitatea țării a fost exploatată deosebit de slab în favoarea aprovizionării germane. Moșierii români aveau, în primul rînd, interesul de a scăpa de mărfurile lor. Ca exemplu singular, Mavrocordat l-a amintit pe acela referitor la cazul fabricii sale de plăci de placaj din zona Cernăuți. S-au purtat tratative mai mult de 3 luni asupra întrebării unei mari cantități de plăci de placaj pentru industria aviației germane. Abia în martie 1944 ar fi început în mod fericit livrările, dar în curînd rușii au preluat mărfurile respective.

3. **București.** Bucureștii se aflau sub semnul sărbătorii naționale de la 10 mai 1944. În rîndul populației s-a lansat însă, cu cîteva zile înainte, zvonul că în această zi va avea loc un mare atac aerian. Prin urmare, în zilele premergătoare acestei sărbători s-a instalat o stare de panică ce a dus la o fugă în masă din Capitală...

În ziua de 10 mai orașul era ca și mort. (În realitate, nu a avut loc în această zi nici cea mai mică alarmă). În zilele următoare încep „marșul” de reînnoțire. Totuși, o mare parte a populației părăsește zilnic orașul între orele 10 dimineața pînă spre seară. Aceste mișcări de plecare și revenire se realizează prin întrebuițarea masivă de autovehicule. Pe străzi domnea o circulație intensă, care nu putea fi mai mare nici în zilele de pace.

Acest lucru se răsfrînge negativ asupra faptului că în prezent combustibilul nu mai poate ajunge în Germania, iar, în parte, nici măcar depozitat de vreme ce acum îl consumă mai mult populația română.

La primul atac terorist asupra Bucureștiului au căzut mai multe bombe în tranșee și sate după modelul german provocînd aici considerabile victime. În loc ca acest lucru să fie apreciat ca un eveniment întîmplător nefericit, mulți români au ajuns la nesăbuită concluzie că tranșeele nu asigură nici o protecție...

4. **Ploiești.** Orașul care și-a început ascensiunea la sfîrșitul secolului, o dată cu producerea de petrol și benzină, se deosebește îmbrucătur de orașele muncitorești din Europa Occidentală. Ceea ce îl caracterizează nu sînt cazarmele de cniriasi clădite pe multe etaje, ci casele mici, avînd o construcție simplă, cu un singur etaj, așa după cum sînt multe case și în satele românești. Acest fel de locuințe și-ar fi adus contribuția la respingerea ideilor comuniste. Distrugerile surferite de oraș, în urma atacurilor teroriste, sînt uriașe. O mare parte a salariaților rafinărilor, care înconjoară orașul ca într-un cerc, înnoptează sub cerul liber. Măsuri de asistență socială pentru cei bombardați, asemănătoare cu cele din Reich, nu par să existe. Rafinările nu pot face nici ele nimic, căci au foarte multe datorii.

În favoarea românilor trebuie spus că, după ultimul atac terorist, străzile blocate în întregime au fost curățate în timp de 5 ore în asemenea măsură, încît acestea pot fi din nou circulante.

5. **Consecințe.** *România a devenit, în urma ultimelor evenimente de război și a repetatelor bombardamente, temătoare și oscilantă. Este nevoie de o conducere germană puternică.* Deoarece o ocupație a țării ar constitui o greșală, o asemenea conducere se poate realiza numai printr-o personalitate germană deosebit de marcantă, de care să se poată atașa românii binevoitori.

Situația actuală ar oferi unei personalități militare hotărîte, care să nu îndeplinească nici din partea propriilor sale eșaloane politice, posibilitatea să-și atragă încetul cu încetul o autoritate reală și apoi să conducă guvernul român în direcția scopurilor propuse.

Sarcinile acestui general care trebuie să reprezinte centralizat funcția de conducător militar german în România sînt:

1. Menținerea voinței de rezistență a românilor;
 2. Exploatarea și apărarea antiaeriană a terenurilor petrolifere cu orice preț;
 3. Asigurarea deplasării trupelor de întărire spre front;
 4. Exploatarea completă a țării în scopuri germane.
- O conducere militară germană, unită și hotărîtă în România ar menține țara de partea germană chiar și în momentele de criză ale războiului.

Instanțele hitleriste sînt nevoite să recunoască...

Oficialitățile de la Berlin au instituit un sever control asupra evoluției situației politice din România, supraveghind inclusiv modul în care Ion Antonescu se achita de obligațiile de loialitate pe care le contracta față de „linia germană”. În pofida numeroaselor servicii naziste specializate existente în România – peste 11 asemenea oficine de spionaj au fost depistate în vara anului 1944 –, a emisarilor speciali, secretul pregătirii politice și militare a revoluției din August 1944 a fost desăvîrșit. Ridicarea la arme a întregului popor român a fost o „lovitură de trăznet” pentru instanțele politice și militare germane pînă la nivelul cel mai înalt.

Observațiile făcute în acea perioadă de diversele organe germane furnizează, totodată, informații concludente privind starea de spirit antihitleristă a poporului și armatei române în ajunul declanșării revoluției, disensiunile din ce în ce mai grave intervenite între regimul antonescian și Germania hitleristă. „Observatorii” nazisti n-au putut totuși să nu semnaleze o realitate predominantă: creșterea deosebită a influenței partidului comunist în rîndurile armatei, maselor largi populare, rolul său de conducător al mișcării de rezistență din România.

Iată cîteva dovezi concludente:

● Un document al serviciilor de informații ale armatei germane din 1 noiembrie 1943 consemnează la capitolul „Situația în România” că „activitatea comunistă s-a intensificat, Partidul Comunist Român pregătind trupe de șoc pentru luptele de stradă”.

● La 28 martie 1944, generalul Erik Hansen, șeful Misiunii militare germane din România pentru armata de uscat, a raportat înaltului comandament german: „În cercurile oficiale române se constată o certă suspiciune față de trupele SS...”

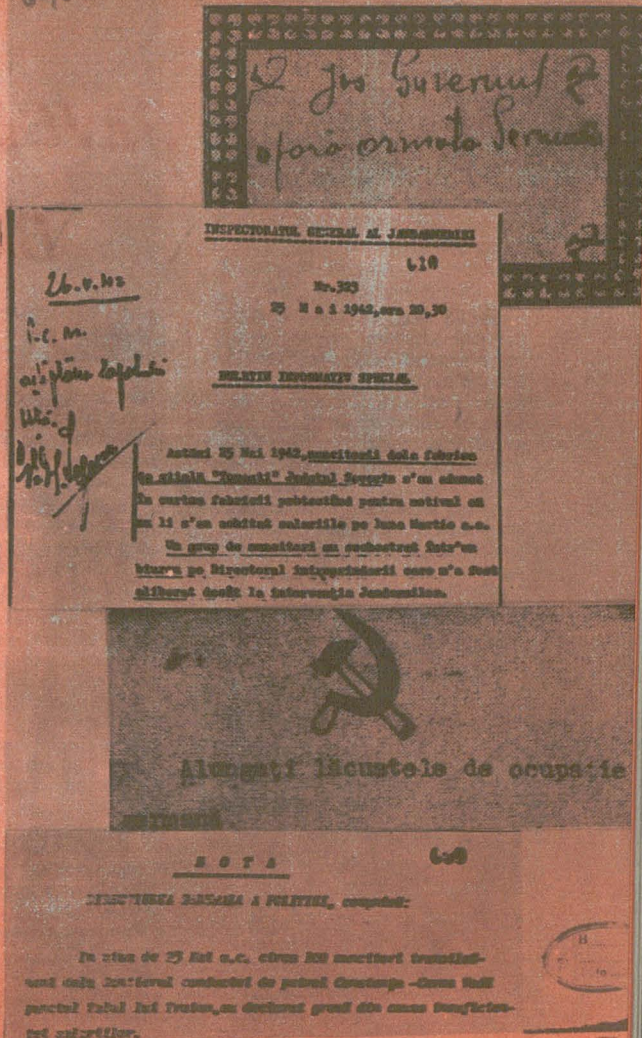
● Ministrul Germaniei la București, Manfred von Killinger, raporta la 1 aprilie 1944 că „ieșirea României din alianța cu Germania va antrena căderea Bulgariei și intrarea Turciei în război. Pierderea regiunii petrolifere (românești) – conchidea raportorului – ar fi catastrofală pentru conducerea mai departe a războiului de către Germania”.

● Trei zile mai tîrziu von Killinger a raportat la Berlin că în starea de spirit a poporului român își face din ce în ce mai mult simțită prezența propaganda comunistă, care s-a intensificat.

● Într-o convorbire avută în prima jumătate a lunii iulie 1944 cu o înaltă personalitate nazistă Ion Antonescu i-a adresat pe neașteptate întrebarea: Ce se va întîmpla cu Europa dacă războiul este pierdut? Răspunsul primit – că ceea ce are importanță este moralul, recurgîndu-se la exemplul istoric favorit al lui Hitler: războiul de 7 ani – a determinat replici ironice. Berlinul a fost numaidecît informat.

● Neliniștit de posibilitatea ca Reichul hitlerist să abandoneze spațiul balcanic, guvernul ungar a adresat la Berlin, prin intermediul atașatului militar, întrebarea dacă o asemenea eventualitate este luată în considerare. La 1 august 1944, înaltul comandament al Wehrmachtului a răspuns: „Părăsirea Balcanilor nici nu poate fi gîndită”.

60% 13772-21 - 200 -

În adîncă ilegalitate, Partidul Comunist Român a găsit mijloace eficiente pentru a îndemna întregul popor român la lupta pentru înlăturarea guvernului antonescian și alungarea trupelor hitleriste din țară

● Biroul atașai militari din înaltul comandament al Wehrmachtului aprecia la 5 august 1944: „În ultimele patru săptămîni se constată în evoluția politică (din România) o cotitură spre partidul comunist, în cadrul opoziției”.

● La 17 august 1944 serviciile specializate naziste informau pe mai marii lor de la Berlin că opoziția burgheză din România (I. Maniu, C.I.C. Brătianu, G. Gafencu) a dus tratative cu aliații pentru ieșirea din război dînd ca probabile următoarele condiții de armistițiu: internarea trupelor germane, recuperarea Transilvaniei de Nord și utilizarea porturilor românești ale Dunării maritime de către sovietici etc.

ÎN ZILELE REVOLUȚIEI

DIN AUGUST 1944

La 23 August 1944, o dată cu declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, Partidul Comunist Român a acționat și în direcția instituirii drepturilor și libertăților cetățenești constituționale, ceea ce a făcut posibilă apariția legală a unor organe de presă pînă atunci interzise sau tipărite și difuzate în condiții de clandestinitate. Rotativele tipografiilor, unde muncitorii tipografi și-au făcut

eroic și neîntrecut datoria, au tipărit în zilele de foc ale revoluției ziare care s-au făcut ecoul luptei eliberatoare angajate de întregul popor, au evidențiat atmosfera de înalt patriotism al armatei. Edițiile acestora, răspindite cu repeziciune în București și în întreaga țară s-au constituit ele însele într-o armă de luptă împotriva dușmanului, întărind moralul națiunii și exprimînd credința neștrămutată în victorie.

Organele de presă ale Partidului Comunist Român și ale Partidului Social Democrat, din prima zi a apariției lor legale și-au dedicat paginile sprijinirii totale a istoricului eveniment petrecut în destinele patriei. Fiind direct interesate în lupta pentru eliberarea țării de sub dominația străină, și cele două principale partide burgheze — P.N.Ț. și P.N.L. —, care făceau parte din Blocul Național Democratic, și-au orientat oficioasele lor, „Dreptatea” și „Viitorul”, pe poziții de sprijin al acțiunii armate împotriva Germaniei fasciste. Ca atare, reflectînd consensul întregii țări, începînd cu 24 august 1944 organele de presă apărute au dat glas puternicelor sentimente patriotice, stimulînd conștiința unității naționale în rîndul diverselor forțe social-politice interesate în lichidarea rezistenței trupelor hitleriste, în eliberarea Capitalei și a altor orașe ale țării.

Concomitent cu prezentarea primelor documente politice și programatice publicate imediat după constituirea noului guvern, în care se sublinia, clar și ferm, hotărîrea României de a se conso-

Facsimile din presa vremii. Sus, primul număr legal al ziarului „România liberă”

facsimil din ziare românești apărute în zilele de 23—28 august 1944

Nimicirea trupelor germane din jurul Bucureștilor

Capitala este deblocată. Peste 8000 de prizonieri, 7 generali și sute de ofițeri capturați. Lichidarea rezistențelor hitleriste dela Câmpina, Moreni, Căru Ocolit, Buziaș, Moldova veche și Turnu Severin

FORȚELE PATRIOTICE ale armatei și poporului român sunt stăpâne pe situație în țară

Hitleriștii înfrânți pretutindeni
Ultimele lor svârcoliri sunt pe cale de a fi
complet zdrobite

cra cu toate forțele efortului pentru zdrobirea fascismului, presa a remarcat starea de spirit a armatei și a populației, aprobarea deplină cu care toți cetățenii țării au luat cunoștință despre răsturnarea regimului antonescian.

Un rol cu deosebire important în mobilizarea și informarea opiniei publice naționale l-a avut presa partidelor muncitorești, a Partidului Comunist Român în primul rând.

Orientarea fermă a celor două partide ale clasei muncitoare pentru angajarea tuturor cetățenilor țării în efortul pe care națiunea română îl făcea pentru eliberarea teritoriului de sub dominația hitleristă a ieșit cu putere în evidență din „Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist Român” și din „manifestul adresat țării de P.S.D.”, publicate în „România liberă” și, respectiv, „Libertatea” la 24 august 1944. „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste — se sublinia în declarație — Partidul Comunist Român cheamă muncitorimea, țărâniimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă fără cruțare cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său”.

Primul număr legal al „României libere”, care s-a pronunțat și când apăsese în ilegalitate pentru unirea tuturor forțelor în luptă împotriva Germaniei fasciste, relatează că „o însuflețire extraordinară domnea pretutindeni (...) Până noaptea târziu au răsunat în

Capitală strigătele care saluta actul de eliberare al poporului”.

În zilele revoluției, „România liberă” a publicat ample știri privind lupta desfășurată de armată și formațiunile de luptă patriotice pentru eliberarea Capitalei și a altor zone din țară, a militat, prin chemări însuflețitoare, pentru mobilizarea tuturor energiilor naționale, a subliniat ample consecințe politice interne și internaționale ale mărețului act de la 23 August 1944. Tînuta ziarului, promptitudinea și acuratețea informației, nivelul publicistic înalt au făcut din acest ziar principalul obiect de interes al opiniei publice în zilele revoluției.

Ziarele celorlalte partide din Blocul Național Democratice au înfățișat, la rîndul lor, aspecte ale luptei de eliberare declanșate la 23 August 1944. Relevînd amplitudinea răsunset peste hotare, cît și importanța militară a actului de la 23 August în însăși desfășurarea viitoare a războiului, ziarul „Dreptatea” nota: „Ecoul gestului nostru străbate spațiile. Comentariile oficiale, telegramele de presă și, mai presus de orice, repercusiunile diplomatice și militare vorbesc destul de elocvent despre semnificația morală și despre eficiența practică a îndrăzneței, a nobilei redresări românești. Însăși îndirjirea dușmanului în a bombardarea ca represalii Capitala este o dovadă în plus că am izbutit să clătinăm întreg frontul german din sud-estul Europei și conștiința tuturor

● Partidul Comunist Român a editat, în adîncă ilegalitate, timp de șase ani (1939—1944) peste 20 ziare centrale și regionale, unele dintre ele avînd o apariție aproape neînteruptă. Numai în tipografiile conspirative din Capitală, C.C. al P.C.R. a tipărit și difuzat peste 110 titluri de materiale de propagandă, din care 57 manifeste, 27 broșuri și 27 apeluri

● În rîndurile militarilor au fost răspîndite, în perioada 1941—1944 (23 august), peste 80 de titluri de manifeste și broșuri editate de C.C. al P.C.R., acia lor de difuzare cuprînzînd 120 de unități militare

● Pentru ținerea la curent a populației cu mersul luptelor pe timpul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antimperialistă, partidul a folosit, în afara posturilor de radio București și Băneasa, încă alte patru posturi: Bod, Bucegi (în București), Carpați (Sinaia) și Piatra (Predeal)

Tunari ai bateriei 117 a.s. pregătindu-se să deschidă focul împotriva aviației hitleriste

● Pentru organizarea și conducerea formațiunilor de luptă patriotice, P.C.R. a constituit în Capitală Comandamentul Central al formațiunilor de luptă patriotice și comandamente regionale în Oltenia, Dobrogea, Moldova, Banat, Țara Birsei. În București, numai în intervalul de la 20 iunie la 23 august 1944, numărul formațiunilor a crescut de la 6 la 50

popoarelor duse cu forța alături de armatele Führerului³.

Presa apărută în zilele fierbinți ale lui August 1944 și-a făcut un punct de onoare din relatarea obiectivă și reală a derulării evenimentelor, prevenind populația asupra scopurilor urmărite de inamic, cultivând în conștiința soldaților și ofițerilor, a întregului popor cauza dreaptă pentru care luptau, chemînd masele să sprijine cu toate forțele armata română în apărigele înclăstări cu trupele hitleriste. „Stăpîni pe țară și pe destinul nostru - se sublinia în primul

număr al ziarului „Informația” — noi nu putem tolera ca țara să ne fie prădată, jefuită, asasinată⁴. În ziua imediat următoare bombardării Capitalei, „România liberă” insera în paginile sale: „Lupta cu arma în mînă împotriva cotorpitorilor naziști a început. Din această clipă, fiecare român e un soldat al României libere. (...) Români! Bucureștii ard! Luați armele! Faceți din casele incendiate rugul călăilor naziști⁵.

Factor stimulator al morallui militarilor și al celorlalți cetățeni în lupte, „România li-

beră” a relevat elanul și eroismul dovedite de armata română care „luptă, rezistă și atacă. (...) ostașii noștri se bat cu furie acum cînd știu pentru ce luptă⁶. În primul său număr, ziarul „Vitorul”, sub titlul „Trăiască armata”, menționa: „Armata Română, chemată de atîtea ori să contribuie la salvarea statului, a dat o nouă dovadă a strălucitelor sale însușiri. (...) Prin disciplina și dîrzenia ei, Armata Română ne-a așezat din nou alături de aliații noștri de totdeauna⁷, lucru subliniat cu deosebită pregnanță și de ziarul „Seara”, care arăta că: „Datorită spiritului de abnegație, patriotismului și curajului armatei române, ultimele rămășițe desperate ale hitlerismului au fost lichidate iar liniștea de aliații noștri internă au fost restabilite⁸. Iar în „Curentul nou”, sub titlul „Oastea și frontul nou”, Ion Vinea nota: „Ceea ce s-a realizat în cinci zile de bătălie generală, în Capitală, în cartiere, în suburbii, în provincie, în Ardeal, în Dobrogea, în zona fostului front, e un mare succes militar, o dovadă de ascuțime de minte, de calm, de pricepere și de curaj pentru care se cuvin comandamentului nou al armatei admirația și recunoștința opiniei publice. Nu vom uita însă rolul soldatului și al ofițerului în această acțiune migăloasă și plină de primejdii... Am văzut mici formațiuni ostășești care se aflau în luptă de trei zile și adesea în luptă corp la corp, cu grenada și cu baioneta. Soldații și ofițerii erau flămînzi și nedormiți. Dar în ținuta, în privirea, în mișcările lor, străbătea ritmul unei energii fără sfîrșit. Un spirit proaspăt îi însușește cu flacăra lui orbitoare⁹.

În acele zile de grele încercări, presa a pus cu putere în evidență contribuția importantă a formațiunilor de luptă patriotice, create de P.C.R., ca detașamente ale clasei muncitoare, la acțiunile de dezarmare a militarilor inamici baricadați în clădiri, la arestarea militarilor germani izolați, la asigurarea pazei unor obiective, la lupta alături de soldații români împotriva trupelor hitleriste. Reliefînd contribuția adusă de formațiunile de luptă patriotice la înfrîngerea trupelor germane din București, ziarul „Infor-

Faksimile din presa vremii

23 AUGUST 1944 RASTURNAREA REGIMULUI HITLERIST DIN ROMANIA

Declarația Comandamentului Central
al Partidului Comunist
în România
DECLARAȚIA
GUVERNULUI

MUNCITORII
Uniți în Frontul
Unic Muncitoresc,
puneti-vă în trîncea
lupte de eliberare
a Poporului Ro-
mân.

Țărani! Aderați și
sprijiniți lupta contra
nemților și a trădăto-
rilor din slujba lor!

Fiecare Român e un
soldat! Fiecare Ro-
mân luptă acolo
unde se află, împo-
triva nemților și a
trădătorilor!

Cetățeni patrioți! Sprijiniți guvernul patriotic noi onorăm și uitați poporul ro. în contra nemților.

În lupta noastră de eliberare ne bazăm pe sprijinul activ al puterilor aliate și în primul rând pe ajutorul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste și a vitezei ei Armate Roșii care urmează să zdrobească pe pamîntul țării noastre hordăle nemțești cotorpitoare.

În cîlcirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din România cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii României la luptă tare trupăre, cu toate armele, împotriva dușmanului de moarte al poporului român, pentru asigurarea viitorului său.

Popor Român! Armata Română! La luptă hotărâtă pentru salvarea și eliberarea Patriei.
Trăiască România liberă, democratică și independentă.
Moarte cotorpitorilor germani și trădătorilor de patrie din slujba lor!

LICHIDAREA REZISTENȚEI GERMANE DIN REGIUNEA PETROLIFERĂ ȘI OLȚENIA CAPITALA A FOST COMPLECT DEBLOCATĂ PESTE 5000 PRIZONIERI ÎNTRE CARE 7 GENERALI

MARELE STAT MAJOR AL ARMATEI

COMUNICAT

ASUPRA OPERAȚIUNILOR EXECUTATE ÎN CURSUL ZILEI DE
23 August a. s.

După 5 zile și 5 nopți de
luptă feroce, soldații
noștri au reușit să izbăvească
pe deplin Capitala de
perfidia a conducătorilor
germani de a pune stăpînire
pe Capitala României.

pe București s'a continuat
— cu succes prin lupte
obosele — acțiunile de
dezarmare trupelor
germane.

Astfel, au fost lichidate
rezistențele germane din
la Cămpina, Mănești, Șel

La ora 12, obținerea de
valori decisive. S-a
fost atacată de avioane
germane.

La Săreț, Mănești, Șel
etc., Săreț și Turnu
Severin rezistențele
germane au fost lichidate.

mația" din 27 august 1944 scria: „Paralel cu acțiunea bravelor noastre armate, care la ora cînd apar rîndurile de față sînt stăpîne pe situație în întreaga țară, formațiunile de luptă patriotice create în Capitală și în provincie [...] au trecut la acțiune cu armele în mînă, reușind să neutralizeze numeroase nuclee germane de rezistență. Formațiunile de luptă patriotice, în cadrul cărora s-au înregimentat mii de patrioți români, au obținut strălucite succese în unele puncte ale Capitalei, făcînd numeroși prizonieri”¹⁰.

Totodată, după cum consemna ziarul „Universul” din 30 august 1944, „populația bucureșteană, de toate treptele și de toate vîrstele, nu numai că nu s-a lăsat intimidată de urgia loviturilor, dar, acolo unde s-a ivit ocazia, a dat sprijin real, am putea spune ostășesc, acțiunii de dezarmare a trupelor germane. (...) Acești bravi cetățeni, însuflețiți de sentimentul civic și patriotic, și-au dat seama că nu vom fi pe deplin stăpîni în casa noastră și pe destinele noastre atîta vreme cît vom avea lîngă noi prezența supărătoare a ostașului hitlerist”¹¹.

Cuvinte înflăcărate s-au scris în presa vremii și despre eroii care au precetluit cu sîngele lor victoria asupra trupelor hitleriste la poarta de est a orașului Turnu Severin unde, în urma acțiunilor concertate ale ostașilor și cetățenilor, în frunte cu muncitorii de la Atelierele C.F.R. și de la Șantierul naval, atacurile germane au fost respinse, capturîndu-se peste 1 200 de prizonieri, dintre care 54 de ofițeri.

Relatînd faptele, ziarul „Severinul liber” sublinia în articolul „Așa s-a apărât Severinul la 26 august 1944”: „Pe cîmpul de luptă s-au unit întru apărarea orașului drag muncitori — mulți și dirji muncitori —, intelectuali și țărani, tineri, femei și copii” care au dat „minunate dovezi de eroism, de elan patriotic, care se naște în momentele hotărîtoare ale unui popor. (...) Severinul înscrisese în ziua aceasta o pagină în istoria sa, de multe ori zbuciumată; era primul semn al renașterii sale”¹².

Eroismul soldaților și ofițerilor români și sprijinul ce l-au primit din partea formațiunilor patriotice de luptă, a populației au constituit elemente fundamentale ale asigurării succesului. Totodată, ziarele scoteau în evidență locul și rolul armatei în cadrul social, legătura organică, inseparabilă dintre ea și popor în asigurarea independenței și suveranității naționale. „Armata Română — scria M.R. Paraschivescú în ziarul „Ecoul” din 31 august 1944 — și-a regăsit sensul organic, fi-
resc al luptei sale. Între poporul român și armata țării s-a împletit legătura indestructibilă dintre membrele unui corp viu, acționînd într-un sens precis, într-un spirit, pentru o cauză unitară și sub o conducere unitară. Armata este a poporului exact în măsura în care poporul este armata însăși (...). Și pe acest drum armata română se întîlnește cu toți fiii țării. Din corp de sine stătător, ea devine ceea ce dintotdeauna a trebuit să fie — o armată națională: parte inte-

● Trupele române au provocat inamicului, în București și împrejurimi, grele pierderi în morți și răniți: numărul prizonierilor ridicîndu-se la aproape 7 000 din care 7 generali, peste 500 ofițeri și 1 200 subofițeri. Din rîndurile trupelor române au căzut la București și împrejurimi circa 1 400 morți și răniți

● Pe timpul luptelor din interiorul Capitalei, populația a avut de înfruntat acțiunile teroriste ale aviației hitleriste, care au început în ziua de 24 august 1944 ora 10 și au continuat pînă în ziua de 26 august 1944. În cele trei zile au fost lansate asupra orașului un număr de 661 bombe explozive și incendiare, care au avariat 728 de clădiri, au ucis 182 persoane și au rănit alți 228 oameni

● Aviația română dispunea la 23 august 1944 de 58 escadrile, cu 508 avioane și 511 echipaje operative. În perioada de la 23 la 31 august, aviatorii români au executat 126 misiuni, cu 336 ieșiri-avion, în 451 ore de zbor. Pierderile provocate inamicului s-au ridicat la 84 avioane doborîte, 2 vase mari de transport, 8 cargouri, 4 remorchere, 1 vas de război, alte ambarcațiuni scufundate, 33 tancuri și mașini blindate, 57 de autovehicule distruse sau avariate etc.

● Forțele insurecționale au provocat inamicului mari pierderi în zilele revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România. Acestea s-au cifrat la peste 5 000 de morți, circa 56 500 de prizonieri, din care 14 generali, 1 224 ofițeri și 4 088 subofițeri. Totodată, au fost capturate 222 avioane de diferite tipuri, 438 de nave fluviale și maritime, nume-

Membru ai formațiunilor de luptă patriotice patrulînd pe străzile Capitalei

COTITURA ROMÂNIEI

DE LA

23 AUGUST 1944

văzută din

capitalele lumii

Dr. GHEORGHE BUZATU

Evenimentele din România din August 1944 s-au impus din primul moment atenției opiniei publice internaționale. Reținute cu maximă promptitudine, faptele glorioase ale românilor, perspectivele deschise prin acțiunea de desprindere din Axa fascistă pentru desfășurarea în continuare a conflagrației mondiale dintre 1939 și 1945 au captat imediat atenția comentatorilor politici și militari, colaboratori ai presei scrise și vorbite internaționale, stăruind în declarațiile unor cunoscute personalități ale timpului. Opiniile exprimate imediat după producerea istoricei cotituri se refereau atât la semnificația doborârii dictaturii antonesciene pentru istoria națională, cât și la consecințele evenimentelor din România asupra evoluției ostilităților generale în ultima fază a celui de-al doilea război mondial.

În tabăra aliată și în rândul statelor neutre decizia României a fost întâmpinată, se înțelege, cu deosebită satisfacție, convingerea generală ce s-a format fiind aceea că Reichul nazist și ultimii săi parteneri suferiseră o nouă și puternică lovitură, în vreme ce Națiunile Unite câștigaseră un nou aliat de preț în lupta împotriva fascismului în Europa. Presa și radioul în comentariile și știrile difuzate, personalitățile politice și militare în declarațiile lor, guvernele și comandamentele militare în directivele elaborate nu au ocolit consecințele economice ale reo-

rientării României, cunoscut fiind că ea constituia un grînar important și, îndeosebi, principală sursă de aprovizionare a *Wehrmachtului* cu produse petroliere (circa 30—35% din necesitățile anului 1944). O atenție aparte s-a acordat semnificației politico-diplomatice a părăsirii Axei de către România.

Actul de la 23 August și consecințele sale profunde și de amploare au fost comentate judicios de mari cotidiane și agenții de presă, de posturile de radio din Anglia, Argentina, China, Elveția, Franța, India, Italia, Spania, S.U.A., Suedia, Turcia, U.R.S.S. și Vatican.

La sfîrșitul lunii august 1944, relatările despre fapta României și despre situația de la noi s-au impus de departe — fără nici o exagerare — între știrile „calde” ale presei internaționale scrise și vorbite. Unele dintre cele mai de seamă cotidiane din statele aliate sau neutre au stăruit asupra faptei de excepție a României: „The Times”, „Daily Telegraph”, „News Chronicle”, „Daily Mail”, „Daily Express”, „Daily Herald” sau „Manchester Guardian” în Marea Britanie; „La Prensa” în Argentina; „Takongbao” în China; „Journal de Genève”, „Basler Nachrichten”, „Der Bund”, „Gazette de Lausanne” sau „Tribune de Genève” în Elveția; „Le Figaro”, „L'Humanité”, „Combat”, „Libération”, „Ce Soir”, „Le Populaire”, „Franc Tirerur” sau „Le Parisien Libéré” în Franța; „The

roase mijloace de transport, precum și alte numeroase mijloace tehnice de război

● Toți cei peste 180 de generali români aflați în activitate în august 1944 au trecut de partea revoluției, executînd din primul moment, fără șovăire, ordinele primite. Semnificativ este faptul că 33 de generali, între care Constantin Sănătescu, Constantin Niculescu, C. Vasiliu-Rășcanu, Ilie Crețulescu, Anton Constantin etc., au luat parte sau chiar au cunoscut acțiunile de pregătire a actului revoluționar de la 23 August 1944. Declanșarea revoluției n-a constituit, așadar, o surpriză pentru o parte însemnată a corpului de comandă a armatei

Tancetă din dotarea armatei române folosită în timpul luptelor

Mașină cu care au fost transportați în diferite locuri conspirative unii dintre conducătorii revoluției de la 23 August 1944, distrusă în urma unui bombardament

nia) a anunțat încetarea ostilităților împotriva Puierilor Aliați, începerea luptei alături de Națiunile Unite împotriva inamicului comun... Peste alte 15 minute B.B.C.-ul se referea, de fapt, la aceasta în limba maghiară, și, „știrea foarte importantă” ce vna sise din Rășrit: România și „...alătura” Aliaților, la București formându-se un nou guvern, căzând de generalul Constantin S. S. nătescu. Citeva ore mai târziu B.B.C.-ul (24 august 1944, c. 5,15) a transmis că: „...Pa Ro România constituie un act de mare curaj și acest fapt va grăbi sfârșitul războiului. Situația Germaniei în Balcani se apropie dintr-o catastrofă îngrozitoare”.

The New York Times

Aux portes des Turcs romains
on quitta une grande demeure et
qui se fait maintenant toutes ces
les les autres s'élevaient, dans
la partie occidentale de Saint de
l'est on trouvait deux
deux catastrophes
l'une de celui une de
grande dévotion, les
des du dernier front

It is the surrender of Bulgaria should follow that of Romania, and especially if she should become an ally of Russia. The German left flank would be thrown wide open. The lines of communication of German garrisons in Poland - estimated at five or six divisions - would be cut.

THE ~~WASH~~ TIMES

Only one of Germany's warships may
be exempted by the change to three days
on the protection zone. The Romanian
protection zone was extended from the
award of August 10, 1940, by which
Rumania was deprived of more than half
France's fleet, will inevitably increase the
strength of the Atlantic navy, who have
faded off the theater in Mediterranean
of Romania. This forces annexation
bound to Russia. The Soviet annexation
processes Romania and France as a
force not yet had reached over
Peter Bismarck Report Dec 27-1941

LE FIGARO

ΗΒΡΑΪΚΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

„Parisul a căzut, România a ieșit din război. Germanii sînt puși în fața distrugerii totale. Efectele imediate ale ieșirii României din război — conchidea comentatorul Thomas Cadett, tot la microfonul B.B.C.-ului, în aceeași seară, la ora 10,00 — sînt mai degrabă politice și morale decît militare... Pentru germani, efectele militare ale ieșirii României din război sînt incalculabile”

Moscova. Postul de radio din Moscova a comentat la 27 august 1944, ora 11,15: „...Ieșirea României din Axă are o importanță covârșitoare nu numai pentru această țară, ci pentru întreg Balcanul, deoarece prin această dispoziție se prăbușește întregul sistem de dominație german din sud-estul Europei. Insemnătatea acestui din urmă fapt nu poate să fie subestimată...”, iar la 2 septembrie 1944, orele 19,15 același post constata: „...Încercarea hitleriștilor de a răsturna situația creată în România (după 23 August 1944 — n.n.) a eșuat complet. Noul guvern român a sfărîmat toate încercările hitleriste și este stăpîn pe situație... Pierderea teritoriului român a fost fatală germanilor, deoarece Germania importa din această țară 30% din materiile prime de care are nevoie. În plus, Germania pierde în România un aliat important din punctul de vedere militar, deoarece ea dispunea de o armată de circa 25—30 de divizii...”

Ziarul „Pravda” din 28 august 1944 susținea în mod ferm: „Importanța ieșirii României din Axă depășește cadrul României. Presa străină are dreptate să pună că aceasta înseamnă prăbușirea întregului sistem de apărare german din Balcani”.

Washington. Tot pentru ziua de 23 August 1944 mai constatăm includerea unor știri despre ieșirea României în actele oficiale ultrasecrete ale administrației de la Washington. Este vorba, mai precis, despre o sinteză a S.U.C.I.ului de spionaj național al S.U.A. (O.N.I.) prezentată președintelui F.D. Roosevelt în ziua respectivă și care, dată fiind diferența de fuse orare dintre București și Washington, a putut ezerva un spațiu special comemoriilor pe marginea memorabilului eveniment din orele precedente:

„România — citim în această înteză inedită, cercetată de noi în 1980 în arhiva personală a fostului președinte Roosevelt de la Hyde Park, New York — a acceptat condițiile de pace ale Aliatilor. Decizia a fost anunțată la 23 August într-o emisiune ra-

dio-difuzată din București de către regele Mihai, care și-a chemat conștientul să se ralieze noului cabinet democratic și să ia armele împotriva Germaniei. După defecțiunea Italiei în urmă cu un an, România, în virtutea poziției ei strategice și a resurselor economice, devenise cel mai important dintre sateliții Germaniei. Modificarea bruscă de către ea a taberei militare constituie o gravă înfrîngere pentru Germania. Acțiunea României — se arată în continuare — deschide o largă breșă în frontul balcanic al lui Hitler. Ea poate grăbi eliberările guvernului bulgar (de a semna armistițiul cu Aliții — n.n.). Ea pune în pericol poziția garnizoanelor germane din insulele egeene, din Grecia și Iugoslavia. Pentru poporul german însuși, care-și amintește cum capitularea Bulgariei a constituit începutul sfîrșitului în anul 1918, știrile de la București vor fi la fel de amenințătoare ca și celelalte aflate în această tragică vară”.

„The New York Times” exprima la 25 august următoarea opinie: „Istoria poate foarte bine să consemneze defecțiunea României (din punctul de vedere al Axei fasciste — n.n.) ca unul dintre evenimentele decisive ale întregului război mondial”. Peste două zile, același cotidian prevestea că, după înrolarea României între Națiunile Unite și după noile victorii obținute în consecință de trupele sovietice în sud-estul Europei, pentru Aliți erau de așteptat succese militare „rivalizînd probabil cu cel de la Stalingrad”.

Paris. După „Le Figaro” (25 august 1944) actul de la 23 August 1944 reprezenta, pe plan general, „un eveniment de mare importanță, care a dat una dintre cele mai sensibile lovituri celui de-al III-lea Reich”.

Berna. În Elveția marile cotidiene au subliniat importanța remarcabilă a actului românesc în planul războiului mondial. Astfel la 29 august 1944 „Journal de Genève” considera că „România a luat o hotărîre care va influența considerabil evoluția războiului în sud-estul european... România — piesă cea mai importantă a dispozitivului german în Balcani — a deschis o breșă mortală în sistemul defensiv al „fortăreței Europa” (a lui Hitler — n.n.)”

Reacția, față de evenimentele din România a fost, se poate lesne bănuî, diferită — în țările Axei fasciste.

Berlin. Pe deplin surprins de decizia României, Berlinul a ripostat în modul său caracteris-

Alături de ostașii români membrii formațiunilor de luptă patriotice și-au făcut din plin datoria

O nouă coloană de prizonieri hitleriști escortată de ostașii români

● În august 1942, unii generali români din dispozitivul frontului hitlerist, pornind de la premisa că Germania a pierdut războiul, au hotărît să întocmească planuri de formare a unor mari unități române, a căror sarcină să fie „eliberarea noastră de sub germani”

● La 5 august 1944, organele informative germane relatau, în legătură cu situația din România, că „evoluția politicii interne din ultimele săptămîni arată clar o trecere a tuturor opozițiilor spre stînga, cu preluarea conducerii acestei opoziții de partidul comunist”

● Generalul-locotenent de aviație Reiner Stahel, care reprimase răscoala patrioților din capitala poloneză, sosit în România în dimineața zilei de 26 august, pe calea aerului, de la Varșovia, ca imputernicit al lui Hitler pentru înăbușirea revoluției române, a fost capturat la 28.08., împreună cu generalul Alfred Gerstenberg și cu o grupare germană, formată din 1 500 de militari înarmați

Ziare franceze în care au fost publicate știri privind succesele obținute de forțele românești în lupta împotriva trupelor hitleriste.

tic. Mijloacele de informare în masă nu au putut ignora, chiar cu începere din 24 august 1944, realitățile românești, pe care însă le-au prezentat — în spiritul propagandei dirijată de Goebbels — total deformat. Astfel, pentru liderii naziști ai Reichului actul de la 23 August, ce exprima voința întregului popor român, apărea doar „opera” unei „clicii de trădători”, de unde și îndemnurile deschise, lansate pe calea undelor, de contra-acțiune împotriva guvernului insurecțional de la București. În arhivele germane s-au descoperit după război „considerațiile” semnate de generalii W. Keitel și H. Guderian care ofereau lui Hitler atît suportul deciziei sale din noaptea de 23 august privind reprimarea ridicării românești la arme, cît și soluția de îmbrățișat: „Capitularea României (în fond retragerea din Axa fascistă — n.n.), pe lîngă consecințele imediate de ordin militar, a produs în același timp și o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei, Iugoslaviei și Greciei, punînd în pericol toată armata germană din Balcani. Deosebit de pierderea

pozițiilor în Carpați, pierderea grînarului și petrolului românesc constituie o altă mare și grea lovitură”. Și, în raport cu prejudiciul grav adus celui de-al III-lea Reich, cei doi generali, deținînd posturile cheie în ierarhia militară hitleristă, recomandau drept contra-măsură o acțiune criminală constînd în a se lua „toate măsurile ca România să dispară de pe harta Europei și poporul român să dispară ca națiune”! Așa după cum este bine cunoscut, toate eforturile Wehrmachtului la sfîrșitul lunii august 1944 de a aplica acest plan s-au dovedit infructuoase în fața rezistenței și acțiunilor judicioase concepute și desfășurate curajos de armata română și formațiunile de luptă patriotice, sprijinite de întreaga noastră națiune.

Helsinki, Sofia și Budapesta. Hotărîrea României a reținut nu numai atenția opiniei publice, ci a influențat și comportamentul cercurilor conducătoare din capitalele ultimelor țări satelite rămase „credincioase” Reichului nazist — Bulgaria, Ungaria și Finlanda. Astfel, chiar la 24 august 1944, postul de radio Helsinki a anunțat ieșirea României din războiul hitlerist, iar conducerea militar-politică finlandeză

a intensificat preparativele, la care și guvernul de la Sofia, în rectia semnării armistițiului Națiunile Unite. La Budapesta de asemenea, postul de radio din oraș la 26 august 1944 că „populul României” nu va putea nu influența asupra situației generale a Ungariei și aceasta modul cel mai serios, concluzia confirmată pe deplin o dată cu tipărirea după război a documentelor secrete ce ne îngăduie să aflăm în adevăr cit de profund au resimțit cercurile hitleriste șocul cotiturii politico-diplomatice și militare de la București.

Așa cum se poate constata acțiunea României s-a impus ca primul moment atenției opiniei publice mondiale ca una din marile cotituri ale desfășurării conflagrației secolului în ansamblu. Modul în care presa internațională scrisă și vorbită a tipului a consemnat și comentat realitățile românești și urmările lor ilustrează o dată în plus semnificația internațională majoră a actului de la 23 August 1944, care, pe plan intern, marcat începutul revoluției de eliberare socială și național-antifascistă și antiimperialistă

Presa internațională, personalități politice și militare ale vremii despre actul revoluționar de la 23 August 1944

Conf. univ. dr. MIRCEA MUȘAT

Actul demnității naționale înfăptuit la 23 August 1944 de întregul popor român sub conducerea Partidului Comunist a avut un puternic ecou internațional. Numeroase documente — acte și declarații oficiale, rapoarte ale unor diplomați sau oameni politici, comunicate, comentarii și informații ale unor agenții de presă, posturi de radio și ziare — atestă însemnătatea sa istorică, impactul său deosebit asupra desfășurării evenimentelor politico-militare în această fază a celui de-al doilea război mondial. Începând cu 23 August 1944, România și-a pus toate resursele materiale și umane, întregul potențial economic și militar în slujba luptei împotriva Germaniei hitleriste. Armata Română, umăr la umăr cu Armata Sovietică, a săvârșit fapte de eroism legendar, aducând mari sacrificii materiale și umane în lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al patriei, ca și în bătăliile pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei, Austriei, până la încheierea victorioasă a războiului.

Redăm în continuare relații din presa internațională, declarații ale unor personalități politice și militare ale vremii privind actul revoluționar de la 23 August 1944 în context intern și internațional.

1944 august 23—24, Berna.
Articol al corespondentului ziarului „The New York Times” la Berna, Daniel T. Bringham, în care comentează ieșirea României din Axă, formarea unui nou guvern la București, influența asupra țărilor balcanice și importanța militară a acțiunii României.

„Două consecințe strategice importante ale capitulării* României pot fi, în mod logic, anticipate, și anume că aproximativ 30 de divizii ale Armatei Roșii sînt eliberate, odată cu deschiderea drumului spre Bulgaria, Iugoslavia de est și Ungaria și că spațele frontului al grupului german dintre Carpați și Marea Neagră este amenințat”.

1944 august 23—24. Extras din Jurnalul de război al Grupului de armate „Ucraina de Sud”, consemnînd principalele evenimente legate de ieșirea României din războiul hitlerist și întoarcerea armelor împotriva Germaniei, deruta creată în rîndul naziștilor de evenimentele din România și eșuarea încercărilor germane de a răsturna noul guvern român.

„La ora 4,05 telefonează chiar generalul de corp de armată Hansen și vorbește mai întîi cu șeful Statului major, iar după aceea cu comandantul superior. Arată că a fost la

● În prima jumătate a anului 1944, aproape că nu a existat unitate sau formațiune militară mai reprezentativă în cadrul căreia să nu fi pătruns, într-o formă sau alta, cuvîntul Partidului Comunist Român

● Zona fortificată Focșani-Nămoloasa-Brăila (circa 150 km de la trecătoarea Oituz pînă la vărsarea Siretului în Dunăre) era alcătuită din două poziții, fiecare cu cîte două-trei linii de cazemate, totalizînd 1 600 cazemate de beton armat. Pe direcțiile cele mai accesibile de atac se construiseră peste 60 km de șanțuri antitanc și se amenajaseră circa 1 800 km de locașuri de tragere și puncte de observare. În august 1944, în amplasamente se aflau instalate 9 batalioane special instruite pentru lupta în fortificații. Sistemul de fortificații urma să fie ocupat de 10 divizii din interior și de alte trupe retrase de pe front

● Echipa de militari care l-a arestat pe Ion Antonescu la 23 august 1944 a fost formată la propunerea Partidului Comunist Român

● Proiectul Proclamației către țară, rostită de rege la radio în seara zilei de 23 august 1944, a fost redactat de un reprezentant al P.C.R. Proclamația a fost imprimată pe disc de un tehnician al partidului comunist

Aparat construit în timpul războiului și folosit de un tehnician al Partidului Comunist Român pentru imprimarea pe placă de patefon a proclamației șefului statului către țară, proclamație ce a fost difuzată în noaptea de 23 spre 24 August 1944

noul guvern român; acesta s-a plîns de numeroasele incidente și în special de măsurile întreprinse de germani împotriva Bucureștiului, spunîndu-i-se că, dacă aceste măsuri nu vor fi sistate în interval de o oră, armata română va îndrepta armele împotriva armatei germane; noul guvern român trebuie luat în serios; nu trebuie să ne lăsăm pradă iluziei că ar fi vorba de o clică restrînsă de trădători; în spatele lui se află întregul popor român și mai ales întregul corp al generalilor¹².

1944 august 24. *Postul de radio Londra citează mari cotidieni engleze care evaluează efectele militare ale începerii războiului României împotriva Germaniei naziste.*

„Efectul strategic al acestui act extraordinar va fi prăbușirea sistemului german de apărare; din punct de vedere politic înseamnă îndepărtarea influenței germane din sud-estul european¹³”

1944 august 24, ora 2. *Postul de radio Moscova transmite declarația Comisariatului Afacerilor Străine, care arată că Uniunea Sovietică nu are pretenții teritoriale și nu intenționează să intervină în situația internă a României și că sprijinul dat de armata română pentru lichidarea trupelor germane va grăbi încetarea operațiunilor militare și încheierea armistițiului.*

Comunicat special:

Declarația Comisariatului Afacerilor Străine:

„În legătură cu evenimentele din România, guvernul sovietic socotește că nu este de prisos să întărească declarația dată în aprilie a.c., că Uniunea Sovietică nu are nici un fel de pretenție teritorială și nici nu intenționează să schimbe starea socială existentă sau să-i știrbească prin orice mijloc independența. Dimpotrivă, guvernul sovietic socotește necesar să refacă împreună cu românii independența României pe calea eliberării ei de sub jugul fascist.

Comandamentul suprem sovietic declară că dacă trupele române vor înceta operațiunile militare împotriva Armatei Roșii și dacă ele se obligă să ducă războiul de eliberare mină în mină cu Armata Roșie împotriva germanilor sau împotriva ungarilor pentru eliberarea Transilva-

niei, atunci Armata Roșie nu o va dezarma, îi va îngădui să păstreze tot armamentul și o va ajuta prin toate mijloacele să ducă la bun sfîrșit această înaltă misiune. Armata Roșie nu poate înceta operațiunile militare de pe teritoriul românesc decît după ce va fi lichidat trupele germane care asupresc poporul român. Sprijinul trupelor românești acordat forțelor Armatei Roșii în vederea lichidării trupelor germane este singurul mijloc pentru grăbirea încetării operațiunilor militare pe teritoriul României și încheierii armistițiului României cu coalitiția aliată¹⁴.

1944 august 24. *Relatarea postului de radio Londra referitoare la consecințele dezastruoase pentru Germania, prin ieșirea României din război.*

„Prin ieșirea din război a României, flancurile celor două armate germane din Moldova sînt complet descoperite. Astfel, Armata a 8-a germană, aflată între Siret și Prut, care pînă acum acționa împreună cu Armata a 4-a română, este de aseară complet descoperită. La fel Armata a 6-a germană, ceva mai la Sud, lîngă care se află Armata a 3-a română.

Cele două armate germane din Moldova au acum un efectiv de 20 de divizii de infanterie și 2 de tancuri.

Prin ieșirea României din alianța cu Germania, nemții pierd toate resursele lor petrolifere din regiunea Ploiești. Gestul României va fi un exemplu de urmat pentru Bulgaria, Finlanda și Ungaria¹⁵.

1944, august 24, Washington. *Articol din ziarul american „The Evening Star”, apărut la Washington, privind ieșirea României din Axă și efectele acestui act asupra Germaniei.*

„Capitularea României face mai mult decît să lipsească pe naziști de sursa lor cea mai mare de petrol și de trupele care odinioară le fuseseră de mare ajutor. Ea năruie întregul front balcanic și pune în pericol oricare din trupele germane din Grecia, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia și Polonia de sud. Cu totul aparte sînt efectele acestui eveniment asupra finlandezilor, ușor de agitat; în mod sigur ei trebuind să grăbească hotărîrea bulgarilor

lor și ungurilor de a pune capăt la asocierea lor nenorocită cu Berlinul; și așa se va grăbi ziua cînd Hitler va fi obligat să facă drumul înapoi spre Germania, unde s-a fițuit pînă cînd va fi înghițit sau pînă cînd cineva îl va desființa pentru a permite capitularea Reichului¹⁶.

1944 august 24. *Radio Londra redă comentariul lui Edward Montgomery în care se precizează că actul făcut de români a deschis drumul armatei sovietice spre Berlin.*

Din comentariul lui Edward Montgomery:

„România, Bulgaria și Ungaria constituiau pentru Hitler un zid de apărare împotriva rușilor. România căzînd Bulgaria a rămas izolată. Probabil că ea se va grăbi să facă același lucru ca vecinii ei, căci nu mai are de ales. Dar Ungaria? Dacă germanii o vor sili să continue lupta alături de ei, va avea de suportat atacul rușilor și românii. Ajutați în mod activ de români, rușii vor putea fi în curînd la Viena. Prin poartă Carpaților deschisă de români, rușii vor putea ajunge la München și înainta spre Berlin¹⁷.

1944 august 26, Paris. *Articol din ziarul „L'Humanité” semnat de M. Magnien, referitor la ieșirea României din războiul hitlerist, trecerea sa alături de Națiunile Unite și importanța acestui act în prăbușirea Germaniei hitleriste.*

„După capitularea României, Germania hitleristă merge spre catastrofa finală. ...Soldații români au început să-i alunge pe germani din țară. De acum înainte, nimic nu mai poate împiedica armatele sovietice să înainteze de-a lungul văii Dunării pentru a realiza joncțiunea cu forțele armatei iugoslave de eliberare națională ale marelui Tito¹⁸”

1944 august 27. *Postul de radio Moscova reia comentariile din ziarele sovietice care subliniază importanța covîrșitoare a hotărîrii României asupra desfășurării celui de-al doilea război mondial.*

Ziarul „Trud” scrie că „ieșirea României — care era cea mai sigură și folositoare aliată a Germaniei, constituind și o poziție cheie a naziștilor în Balcani — din alianța cu Reichul nazist, înseamnă crahul sistemului politico-mi-

EVENIMENTELE DIN ROMANIA ȘI BULGARIA PRELUDIUL UNOR MARI RĂSTURNĂRI ÎN SUDUL EUROPEI! UN COMENTAR LONDONEZ ASUPRA SITUAȚIEI

Londra, 28 — Examinând cu atenție din sursele europene, redactorul diplomatic al lui „Reuter” scrie azi:

Germania și-a întins brațul asupra Ungariei, României și țării balcanice în primul rând spre a-și consolida poziția în timpul pregătirii campaniei împotriva Rusiei și în al doilea rând spre a constitui, în partea nordică a cuceririi, o barieră să cuprindă pozițiile britanice din Orientul Mijlociu în timp ce se dădea bătălie în Anglie; această bătălie nu s'a mai dat iar realitatea jumătate a cuceririi a suferit o înfrângere completă.

Zilele victoriilor germane

sunt acumulate îndreptându-se spre București, întrucât cu războiul sovietic nu există nici-un motiv de îndoielă că noul guvern este stăpân pe capitală. Aceste trupe românești ar fi ocupat treburile prin Carpați. Mai multe divizii germane sunt făcute de bază în prin înaintarea războiului. Situația celor două armate germane din sud este oricând pierdută și de ghitul românesc ar fi singură să demonstreze pentru ea.

Progresele dintr-o tragice sunt și mai întinse pentru germanii în retragere de de-fac-tu România. Cu și România, Bulgaria a în-

Germania mai dispune în România de forțe relativ puternice, dar ele au puțin șansa să revină ultimelor lovituri la care au fost supuși; dacă ele cad, nu vor servi decât să provoace pierderile pe care le suferă armatele germane.

Antre speranțele asupra constantelor retragerii germane în ceea ce s'a numit „furtuna din interior”, puțin și-au putut întreprinde decât atunci când va veni momentul, ca va fi în stare să cucerască această retragere. În lipsa de fapt, această problemă nu pune pe frontul din sud-

● Către ora 23, în noaptea de 23 spre 24 august, 1944, generalul Friessner, comandantul grupului de armate „Ucraina de Sud”, a întrebat, prin intermediul colonelului Ivănescu, șeful detașamentului de legătură român pe lângă grupul de armate, pe comandantul armatelor 3 și 4 române, generaliile Petre Dumitrescu, respectiv Ilie Șteflea, ce atitudine vor lua față de noile evenimente. Ambii generali au răspuns fără ezitare că execută ordinele noului guvern

Extrase din relatarea redactorului Diplomatic al Agenției „Reuter”

Arme folosite de către ostașii români și formațiunile de luptă patriotice, în timpul revoluției din August 1944

litar al Germaniei din sud-estul Europei!¹⁰

1944 august 30, Paris. Articol din ziarul „Le Figaro”, semnat de Wladimir d'Ormesson, referitor la semnificatia europeană a actului românesc de la 23 August.

„Acum cîteva zile, o revoluție politică și militară a izbucnit în România. Regele Mihai, după ce a cerut Uniunii Sovietice și anglo-americanilor armistițiul, a acceptat condițiile Rusiei și ale aliați-

lor săi, a declarat nulă alianța germano-română și a mobilizat toate forțele țării sale împotriva Germaniei și Ungariei.

Astfel se încheie dezmembrarea vastului sistem pe care diplomația și tunurile Reichului s-au străduit să-l construiască de la Marea Tireniană pînă la Marea Neagră. Schimbarea intervenită în poziția României este, fără îndoială, lovitura cea mai puternică pe care a primit-o Germania în această zonă a Europei”.¹⁰

* Prin acest termen, unele cotidiane din țările aliate au desemnat, în mod greșit, actul ieșirii României din Axă

¹ Arh. St. Buc., colecția Fotocopii, ziarul „The New York Times”, Thursday, August 24, 1944, p. 1, col. 1-2, p. 11, col. 1-4, p. 18, col. 3

² Arh. St. Buc., colecția Microfilme SUA — Documente germane microfilmate la Alexandria /Virginia, r. 130, T311-298, c. 000215-000228; Kriegstagebuch des Oberkommandos der Heeresgruppe Sudukreine, Band 4, teil 1, 20.08-5.09.1944

³ Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar 245, f. 238

⁴ Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar 245, f. 238

Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 245, f. 237-238

⁵ Arh. St. Buc. fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 245, f. 216.

⁶ Arh. St. Buc., Colecția Fotocopii SUA, ziarul „The Evening Star” din 24 august 1944, p. 7, col. 2

⁷ Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar 245, f. 233

⁸ Microf. Franța, r. 142, c. 89; Bibliothèque Nationale, Paris, Périodiques

⁹ Arh. St. Buc., fond Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar nr. 245, f. 299-300

¹⁰ Microf. Franța, r. 142, c. 79; Bibliothèque Nationale, Paris, Périodiques

● Primii care au preluat, la orele 23, știrea privind intrarea României în cadrul coaliției antihitleriste, transmisă de posturile românești de radio cu circa o oră mai înainte, au fost crainicii B.B.C.-ului londonez

● În documentul intitulat Starea de spirit din armată, întocmit la 28 iulie 1944 de Marele Stat Major român se menționa că majoritatea comandanților de regimente care se aflau pe front au afirmat că nu mai puteau conta pe unitățile lor

(C.U.)

ADEVARURI FUNDAMENTALE ALE ISTORIEI NAȚIONALE

CU PRIVIRE LA FORMAREA POPORULUI ROMÂN

General-locotenent dr. ILIE CEAUȘESCU

În toate timpurile noi și noi generații de istorici s-au preocupat să stabilească în mod cât mai amănunțit și cu exactitate coordonatele de bază ale apariției și afirmării în lume a poporului cărui îi aparțin. Aprecieri lucide, exacte, judecăți competente, de valoare științifică la o astfel de problemă fundamentală pentru istoria și viața fiecărui popor se pot formula însă numai în măsura în care se dau răspunsuri concrete, pertinente și clare la următoarele întrebări legitime: când s-a format, în timp și spațiu, poporul respectiv? ce vechime are el și care-i sînt strămoșii cei mai îndepărtați? ce aport are în patrimoniul valorilor materiale și spirituale ale umanității?

Elucidarea adecvată a tuturor acestor aspecte legate de începuturile cele mai îndepărtate ale unui popor se poate face numai pe baza abordării științifice, materialist-dialectice a istoriei.

Avînd ca fundament izvoare arheologice și de altă natură de primă importanță, interpretînd fenomenele istorice în lumina ideilor și tezelor cuprinse în

Programul Partidului Comunist Român de față a societății socialiste multilateral dezvoltate și a înaintării României spre comunism, în opera secretarului general al partidului nostru, articolul de față își propune să trateze unele aspecte cheie referitoare la problematica atât de interesantă și de amplă dezbătută pe plan național și internațional privitoare la formarea, acum două milenii, a poporului român prin împletirea celor două civilizații: dacă și românii

*

Documente și izvoare de tot felul, ca și faptele istorice atestă că geto-dacii — strămoși legitimi ai poporului român — au locuit în spațiul carpato-danubio-pontic din cele mai vechi timpuri, că ei nu au venit aici de undeva, că vatra lor de naștere și de viață este indisolubil legată de Carpați, de Dunăre și Marea Neagră. Descoperirile arheologice și memoriile scrise a umanității au relevat, fără putință de tăgăduit, că geto-dacii au fost, indisolubil legați de acest pămînt din vremuri imemorabile, s-au înfrățit cu mînt

STATUL DAC CENTRALIZAT ȘI INDEPENDENT ÎN TIMPUL LUI BUREBISTA

semeți și codri seculari, cu dealurile, cîmpurile și apele și au rămas aici, în spațiul carpato-danubiano-pontic, rezistînd cu stolicism tuturor vicisitudinilor.

Strămoșii direcți ai poporului nostru, geto-dacii, au fost consemnați pentru prima dată în izvoarele scrise printr-o faptă de excepție săvîrșită acum aproape 2 500 de ani, cînd au înfruntat, singuri în întreaga peninsulă Balcanică, o uriașă oaste cotropitoare a Imperiului persan condusă de Darius I.

Fiiind componenți ai unui a ceculuași popor, vorbind aceeași limbă, locuind același teritoriu, avînd aceeași civilizație, geto-dacii au fost consemnați în izvoarele antice fie sub numele de geți (cele grecești), fie sub cel de daci (cele latine). În secolele următoare primei lor menționări documentare, memoria scrisă a umanității a înfățișat mereu poporul dac împotriva dușmanilor săi. În secolul I î.e.n., sub conducerea marelui rege Burebista, s-a constituit un puternic stat centralizat și independent, care reunea toate teritoriile locuite de poporul dac. Dacia din vremea lui Burebista a fost unul din marile state ale antichității, legătura unei civilizații înfloritoare, expresie a excepționalei creativități statale a poporului dac, prezența de excepție pe harta politică a lumii de atunci. Statul dac condus de Burebista — „*unul dintre cele mai remarcabile state ale antichității*”, după cum apreciază un savant străin¹ — și-a exercitat puterea pe un teritoriu vast, care se întindea în nord-vest pînă la Munții Slovaciei și Dunărea mijlocie, spre sud pînă la Munții Balcani, spre sud-est pînă la Marea Neagră, iar către est pînă la Olbia.

Încă din perioada maximei înfloriri a statalității și civilizației poporului dac sub autoritatea marelui rege Burebista, adversarul principal al existenței Daciei libere și independente a devenit Imperiul roman, superputerea lumii antice aflată în plină expansiune teritorială. Desfășurată cu intermitențe timp de aproape două secole, înfruntarea dintre Dacia liberă și Imperiul roman a atins punctul culminant în cursul marilor războaie din anii 101—102 și 105—106 e.n. Cauzele profunde ale acestui conflict de proporții și întins pe o durată atît de mare au fost demult evidențiate în istoriografie. Pe de o parte, poporul dac a desfășurat, obligat de politica expansionistă a Romei, o luptă eroică și plină de jertfe pentru apărarea independenței și unității statului propriu, pentru dreptul său sacru de a se dezvolta de sine stătător. Pe de altă parte, Imperiul roman, aflat în plinătatea puterii și măririi sale, punîndu-și în practică planurile expansioniste, atras de bogățiile Daciei, și-a angajat armata în lupte acerbe și de durată cu geto-dacii, urmărind să desființeze statul dac, care constituia o stavilă redutabilă în calea politicii sale de cucerire.

Concomitent cu eroica luptă de apărare dusă timp de secole de oastea geto-dacă și de întreaga populație aptă de a folosi mijloace de nimicire a agresorilor, poporul dac a făurit o civilizație materială și spirituală înfloritoare, cu un mare prestigiu în lumea antică, pîndînd din plin pecetea geniului propriu. Descoperirile arheologice și izvoarele narative ale epocilor ne

permit să conturăm o imagine cit mai apropiată de adevăr privind caracteristicile civilizației poporului dac. Avînd profunde cunoștințe de astronomie și medicină, de filozofie și muzică, iscusii constructori — sistemul de cetăți de la Sarmizegetusa stă mărturie peste milenii —, meșteri originali — așa cum o probează, printre multe altele, și un colț de o splendoare cu totul deosebită descoperit la Coțofenești —, dacii s-au impus conștiinței lumii antice și posterității ca un popor cu o mare forță creatoare pe toate planurile vieții materiale și spirituale. În tot acest răstimp civilizația originală clădită de poporul dac a avut contacte largi, generatoare de înfrîuriri reciproce, cu unele din civilizațiile cele mai avansate ale antichității: greacă, persană și apoi romană. Cu deosebire legăturile dezvoltate cu lumea romană în secolele I î.e.n. — I e.n. au avut ca rezultat multiple interferențe, așezîndu-se astfel premisele unei simbioze culturale care se va desăvîrși după cucerirea unei părți a Daciei de către romani, în urma războiului din 105—106. Atît de intense au fost aceste legături dintre poporul dac și civilizația lui și lumea și civilizația romană încît marelui nostru istoric Vasile Părvan avea să desprîndă, în 1921, pe baza unor profunde cercetări, adevărul istoric că: „*Războaiele împăratului Traian al romanilor cu regele Decebal al dacilor n-au fost începutul, ci încheierea întemeierii poporului nostru*”².

Lupta de rezistență a dacilor pentru apărarea giei strămoșești a atins, după cum se știe, o fază superioară în vremea regelui-erou Decebal, în persoana căruia au fost întruchipate cele mai înalte virtuți ale poporului său, Dacia fiind, ca și în timpul lui Burebista, o putere politică distinctă pe harta Europei antice. În fața acțiunilor militare de anvergură ale Imperiului roman, declanșate sub conducerea energicului împărat Traian, poporul dac, condus de regele Decebal — despre care istoricul antic Dio Cassius ne încredințează că „era foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor [...] un dușman de temut pentru romani”³ —, a luptat cu un eroism legendar și cu o înverșunare fără seamăn pentru fiecare palmă din pămîntului lui natal. Trupele romane, superioare în dotare și în experiență de război, au reușit pînă la urmă să învingă armata regelui Decebal, dar nu au putut, datorită rezistenței eroice a întregului popor dac, să ocupe decît o parte a Daciei, în restul teritoriului fiindînd Dacia liberă.

Rezultatul războiului din 105—106 a reprezentat o grea lovitură pentru unitatea poporului și pămîntului dac. O parte a Daciei a fost ocupată suprimîndu-i-se libertatea și dezorganizîndu-i-se viața politico-economică și culturală a populației băștinașe din acest teritoriu; în Dacia intrată sub autoritatea romană au fost instalate garnizoane de trupe romane; centrul puterii politice și spirituale dace de la Sarmizegetusa a fost distrus etc. Totuși, în aceste grele condiții, poporul dac a făcut dovada unor inepuizabile resurse, reușind să depășească acest moment istoric dificil. În noile condiții, poporul dac și-a menținut și dezvoltat structurile sale social-economice și politico-militare tradiționale, refăcîndu-și rapid existența statală în arile teritoriale ale Daciei rămase în afara ocupației romane, **Dacia liberă** continuînd să fie o prezență distinctă în lumea antică în secolele următoare. Aici a continuat să pulseze puternic viața liberă a poporului dac, a căruia unitate nu a putut fi ruptă de acest „incident de parcurs” în existența sa îndelungată care a fost stăpînirea romană. În **Dacia liberă**, reorganizarea rapidă a întregului mecanism al vieții de sine stătătoare a poporului dac a făcut posibilă dezvoltarea potențialului militar de apărare, necesar atît păstrării independenței cit și luptei pentru reintregirea Daciei în frontierele ei firești, desfășurată concomitent și în

legătură cu rezistența purtată în teritoriile cucerite împotriva stăpînirii romane. Faptele, realitatea, oglinzite parțial și în unele izvoare, vin să ateste deci, că poporul dac nu a fost înfrînt, nu a fost dezrădăcinat de pe meleagurile în care s-a știut dintotdeauna. Cu toate vicisitudinile istoriei, poporul dac, brav și viguros, tare ca stîncă munților Carpați și falcic ca și brazii acestora, s-a adaptat noilor condiții, iar urmașul lui, poporul român, a contribuit din plin la înflorirea civilizației pe pămîntul Daciei străvechi.

Sursele istorice — și nu mai puțin logica istorică — exclud afirmația tendențioasă, contrară adevărului istoric, potrivit căreia poporul dac a fost desființat odată cu cucerirea romană. Această „teorie”, pusă pînă la prima dată în circulație în a doua jumătate a secolului trecut de R. Rösler și reluată neîncetat de atunci de adversarii continuității poporului nostru, a primit replici ferme, solid argumentate pe baze documentare diverse din partea istoricilor români și străini. Imposibilitatea pieririi poporului dac nici nu mai necesită o demonstrație, întrucît o asemenea afirmație este în flagrantă contradicție cu adevărul istoric. „Un popor de dimensiunile celui dac — a arătat Simion Mehedinți —, răspîdit pe o arie geografică atît de întinsă și ocrotită de un relief atît de variat (atît din punct de vedere orografic, cît și din punct de vedere al hainei vegetale) nu putea fi desființat. Concepția acestora catastrofală e în contradicție cu tot ceea ce cunoaștem din istoria altor popoare”. Cercetările făcute în special în ultimele două decenii de către istoricii români privind continuitatea poporului dac după războiul din 105—106 au făcut ca teoria perimată a discontinuității unui popor mare, cum era cel al dacilor pe vremea lui Decebal, capabil să creeze o civilizație originală înfloritoare și să alcătuiască pe meleagurile străvechi un stat propriu, întins și puternic, să treacă definitiv în domeniul legendelor. Scopul ascuns sau declarat al teoriilor Rösleriene sau al altora de aceeași esență falsă, arată D. Onciul încă din anul 1885, nu este altul decît acela de: „a lavi în dreptul nostru de existență pe pămîntul ce locuim și ca națiune politică și ca națiune istorică”.

Cucerirea romană, ca orice statornicire a unei dominații străine, a avut — așa cum am arătat — urmări negative în viața statului și poporului dac. Deși statul dac centralizat și independent, condus de Decebal, a fost dezorganizat, părți importante din el fiind ocupate de trupele romane, existența statală proprie a poporului dac nu a încetat. Statul dac, dezorganizat un moment prin înfrîngerea înregistrată în 106, a reînscut în teritoriul neocupat, daciei liberi, carpii și costobocii fiind sub făclia luptei pentru libertatea și unitatea întregului popor. Lupta Daciei libere împotriva Imperiului roman — istoria consemnează campaniile militare ale dacilor în anii 117, 143, 145—146, 153, 167, 170, 190—191, 211—212, 214, 235—236, 238, 242, 245—247, 248, 258, 260, 267, 269, dintre care unele au avut caracterul unor veritabile războaie împotriva armatei romane — s-a împletit în modul cel mai strîns cu lupta de rezistență a dacilor din teritoriul ocupat. Coordinarea acțiunilor militare ale dacilor liberi cu cei din teritoriile intrate sub stăpînirea Romei pentru înlăturarea stăpînirii străine era deopotrivă o expresie a unității etnice a poporului dac, a voinței neînduplecate a acestuia de a trăi în libertate.

Cercetările pluridisciplinare — istorice, sociologice, lingvistice, etnografice etc. — au oferit deja un răspuns concludent privind formele în care poporul dac și-a păstrat ființa etnică în vremea contactului neînjlocit cu civilizația latină în secolele II-III. Este vorba, în principal, de vitalitatea extraordinară a obștei dacice, comunitate agrară de tip original, cu ample funcții de organizare economică, socială și mili-

tar-politică. Ea a continuat să ființeze atît în teritoriul ocupat, cît și în Dacia liberă, unde a reprezentat baza alcătuirii politice proprii și renașterii statului dac după înfrîngerea suferită în anul 106. Prin dăruirea obștei străvechi — remarcabilă, cum s-a demonstrat deja, prin excepționala capacitate de asimilare a elementelor alogene — s-au asigurat conservarea fondului etnic original și existența neîntreruptă a poporului nostru. „Fapt esențial — a arătat P.P. Panaitescu — continuitatea obștelor pe teritoriul țării noastre de la geto-daci pînă la fundarea statelor feudale înseamnă continuitatea poporului român în Dacia ca popor așezat, teritorializat, permanent legat de pămînt”.

Împietirea acțiunilor militare desfășurate în Dacia liberă împotriva Imperiului roman cu lupta de rezistență dusă neîncetat în teritoriile ocupate a silit, în cele din urmă, Imperiul roman să abandoneze (271—275) cucerirea făcută, Dacia refăcîndu-și unitatea avută la începutul războiului din 105—106 e.t. Această reîntregire a Daciei străvechi și unitatea poporului dac vor fi menținute neîncetat, într-o formă sau alta, de poporul român în întreaga perioadă istorică ce a urmat.

Așa cum am arătat, din documente și din istoriografie rezultă că, odată cu înaintarea romanilor spre Dunăre, apoi cu trecerea lor la nord de marele fluviu, cele două mari civilizații — dacia și romană — s-au împletit, s-au influențat reciproc, poporul dac asimilînd limba latină și fiind influențat de elemente ale civilizației și spiritualității romane, acestea dîndu-și ca caracteristică cu care poporul român a străbătut cele două milenii de istorie. Acest proces de sinteză culturală, întins pe durata mai multor secole, proces care a avut amplitudinea maximă și s-a finalizat în perioada prezenței romane la nord de Dunăre — secole II—III — s-a desfășurat în întreg spațiul carpato-danubiano-pontic, adică atît în provincia imperială cît și în Dacia liberă. Prin împletirea celor două civilizații — dacia și romană — s-a format poporul român, care are o vechime de 2000 de ani. Romanii au avut, bineînțeles, influențe puternice asupra fizionomiei morale și spirituale a poporului dac, dar nu și asupra structurii lui ca popor, ca o entitate distinctă. Faptul că poporul dac a devenit un popor de limbă și spiritualitate latină nu înseamnă că a încetat să existe ca popor; e și-a asumat caracteristici lingvistice și spirituale noi păstrînd o bună parte din propriile sale trăsături, fiind astfel constituit poporul român. Lingvistul I.I. Russu a desprins, în urma unei cercetări științifice probe, concluzia fundamentală că „românii sînt continuatorii populațiilor traco-getice care au locuit în antichitate aceste teritorii, unde s-au romanizat în epoca imperială, adoptînd limba latină și numele romanus”¹. În același sens, academicianul Const. C. Giurescu și profesorul universitar Dinu C. Giurescu notau: „este sigur:

[continuare în pag. 94]

¹ Paul Mackendrick, Pietrele dacilor vorbesc, București, 1978, p. 9.
² Vasile Păvan, Începuturile vieții romane la gurile Dunării, București, 1974, p. 39.

³ Izvoare privind istoria României, I, De la Hesiod la Itinerarul lui Antoninus, București, 1964, p. 683.

⁴ Simion Mehedinți, Coordonate geografice, București, 1930, p. 94.

⁵ D. Onciul, Scrieri istorice, I, București, 1968, p. 43.

⁶ P.P. Panaitescu, Obștea țărănească în Țara Românească și în Moldova. Îrîndirea feudală, București, 1964, p. 20.

⁷ I.I. Russu, Etnogeneza românilor, București, 1981, p. 23.

⁸ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, Istoria românilor, vol. I, București, 1974, p. 73.

⁹ Paul Mackendrick, op. cit., p. 79.

¹⁰ A.D. Xenopol, Istoria românilor din Dacia Traiană, vol. I, București, 1913, p. 106.

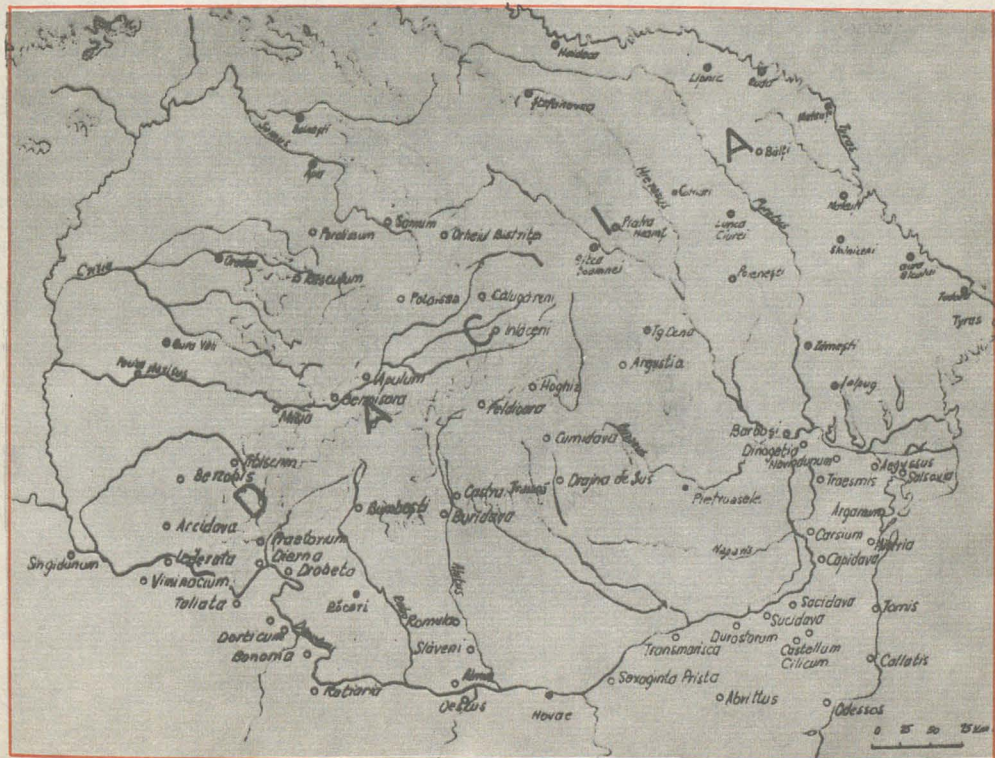
¹¹ Nicolae Iorga, Originea, firul și destinul neamului românesc, în Enciclopedia României, vol. I, București, 1938, p. 34.

¹² Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 319.

DACIA IN PERIOADA 106–275 E.N

DACIA REÎNTREGITA ÎN 275 E.N

Își amintesc

Au trecut patru decenii de la declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. În acest interval de timp înfățișarea țării noastre s-a schimbat complet. Participanților la revoluția din August 1944, le-au încărunțit de mult timpurile. Generația de la 44 a trăit din plin evenimentul la făurirea căruia și-a adus contribuția, iar acum, o dată cu scurgerea timpului, aducerile aminte au parcă darul să-i întinerească pe cei din această generație cu cel puțin patruzeci de primăveri.

„În seara zilei de 23 august 1944 — își amintea căpitanul în rezervă **Ion Bedițeanu** — mi s-a comunicat că plutonul de tunuri pe care-l comandam (fiind în acea vreme sublocotenent de rezervă) a fost dat în întărire escadronului 2 din Regimentul de gardă călare. Împreună cu acesta ne-am deplasat la podul Băneasa, care era baricadat cu bărci și scinduri. Escadronul 2 s-a desfășurat în stînga și dreapta podului. Tunurile mele le-am repartizat: primul, în stînga soselei, în fața bisericii (sergent Gheorghe Zamfir), al doilea, pe sosea, sub podul de cale ferată, iar al treilea (sergent Virtosu Gheorghe), în dreapta soselei, la piciorul pantei din fața depozitului de benzină. Acum 40 de ani nu era decît iarbă pe acele locuri, așa că aveam un bun cîmp de vedere și de tragere. În zorii zilei de 24 august 1944 și-a făcut apariția, venind din direcția Ploiești, o coloană motorizată germană, avînd în față un tun antiaerian de 88 mm și mai multe alte tunuri a.a. de calibru mai mic. Primind ordin de la locotenentul Smărdănescu Gheorghe, comandantul escadronului 2, m-am dus, împreună cu sublocotenentul de rezervă Anastasiu, să comunic germanilor că nu li se permite intrarea în București. Nu s-a ținut însă seama de acest avertisment și soldații germani au început să sară din mașini, parte pentru a înlătura bărcile de pe pod, parte pentru a se desfășura pe malul de nord al lacului. M-am înapoiat, îndreptîndu-mă către tunul sergentului Virtosu Gheorghe. Ajungînd aici am constatat că tunul german de 88 mm tocmai manevra pentru a trage asupra poziției unde mă aflam. Am dat imediat ordin să se tragă, ceea ce sergentul Virtosu cu oamenii lui au executat foarte precis, trăgînd cîteva proiectile care au lovit în plin ținta inamică. Aproximativ în același timp au deschis focul și celelalte 2 tunuri, trăgînd și ele mai multe salve, pînă cînd coloana germană masată pe pod s-a învîlîuit în fum; au luat foc camioanele și a început să explodeze muniția din ele. Soldații germani de pe malul celălalt al lacului au ripostat cu focuri de arme automate, dar n-au rezistat prea mult, căci le-au răspuns soldații noștri, care ocupaseră poziții de luptă pe malul de sud al lacului”.

„...**Nicolae Popa** lucra la o tutungerie aflată în apropierea Cercului Militar (azi Casa Centrală a Armatei). Împreună cu alți tovarăși, făcea parte dintr-o formațiune de luptă patriotică, a cărei sferă de acțiune cuprindea actualul bulevard Gh. Gheorghiu-Dej, Calea Victoriei, străzile Cîmpineanu, Plevnei, Izvor, Știrbei Vodă. După trecerea anilor, acesta își amintea: „23 August a fost pentru noi momentul mult așteptat, cea-

sul împlinirii pentru care ne pregătise partidul. Chiar în acea seară primisem sarcină să împrăștiem niște manifeste. După aceea, la ora 1, înarmați, am plecat spre grădina Cîșmigiu. Am făcut recunoașteri pe străzile Șipotul Fîntînilor și Brezoianu și, conform indicațiilor primite, am tăiat firele telefonice dintre comandamentul hitlerist de la hotelul „Grand” și trupele de siguranță instalate într-o clădire din strada Știrbei Vodă. Tovarășii din formațiunea noastră, împreună cu ostașii unei subunități românești, i-au capturat pe hitleriștii baricadați în localul hotelului „Bavaria”, din centrul Capitalei. Cei 60 de soldați și ofițeri germani aflați aici au împărțit, de fapt, soarta tuturor formațiilor inamice din București. Mi-amintesc că am întîlnit, mai apoi, un grup de muncitori de la Vulcan, care participase la dezarmarea ofițerilor germani cazați la hotelul „Ambasador”.

Muncitorul **Mihalache Blănă** de la Atelierele Centrale S.T.B. a luat parte, încă din anul 1942, la o serie de acțiuni organizate de partidul comunist împotriva mașinii de război germane și dictaturii antonesciene. „În preajma lui 23 august 1944 — relata interlocutorul nostru — ni s-au dat arme și am fost înștiințați să fim pregătiți pentru a lua parte la o acțiune de mai mare amploare. Despre ce acțiune era vorba ne-am dat seama în seara zilei de 23 august, cînd am aflat de răsturnarea dictaturii antonesciene. A doua zi, în zorii, venit în mijlocul nostru un reprezentant al Comandamentului formațiunilor de luptă patriotice, care ne-a transmis tuturor celor ce făceam parte din diferite grupe de șoc să ne strîngem laolaltă și, cu orice mijloc de transport avem la îndemînă, să ne îndreptăm spre podul Băneasa, unde nemții încercau să străpungă din pozitivul de apărare al armatei noastre, pentru a pătrunde în Capitală și a înăbuși în sînge insurecția. Spre orele 9 am ajuns — uneori strecurîndu-ne, pentru a nu intra în obiectivul tirului inamic — lîngă pod. Am ocupat o poziție alături de ostașii noștri și de alți membri ai formațiunilor patriotice care se aflau de acum aici... O zi și o noapte am apărut această poziție...”.

În memorabilul August 1944, centrala radiotelegrafică din Capitala țării se afla în niște bărci special amenajate în pădurea Tîncăbești. Unul din salariații aceștia era dirigintele special **Ion Ionescu**. „Imediat după transmiterea comunicatului în seara zilei de 2 August — povestea acesta — s-a hotărît ca, pentru satisfacerea necesităților de funcționare în bune condiții a centralei, să rămîna pe loc un număr de aproximativ 60 de persoane, de preferință specialiști și tehnicieni. Aceștia au fost desemnați pe bază de voluntariat. Ceilalți salariați, împreună cu familiile lor, au fost evacuați în satul Ciolpani. În urma blocării prin foc a obiectivelor hitleriste din Capitală, conform ordinelor primite, centrala noastră a preluat sarcina asigurării legăturilor dintre Marele Stat Major și unitățile militare aflate în diferite zone ale țării, dintre noul guvern și țară, dintre România și străinătate. În zorii zilei de 24 august, agenți motocicliști sosiți din Capitală ne-a-

omunicat că, datorită bombardamentelor efectuate de aviația hitleristă, postul radio-telegrafic central nu mai putea lucra în condiții normale. Ni s-a cerut, deci, să răspundem noi tuturor solicitărilor guvernului și ale Marelui Stat Major. Au fost clipe foarte grele; doar încrederea ce ne fusese acordată și dragostea oamenilor pentru țară ne-au ajutat să ne îndeplinim misiunea. Vreau să precizez că hitleriștii nu s-au mulțumit numai cu deschiderea focului, ci au organizat chiar un atac asupra sediului nostru. Îmi fac o datorie amintind că ostașii companiei care ne fusese trimisă spre a ne face siguranța au dat o replică ustuătoare inamicului. Pe tot timpul operațiilor pentru nimicirea trupelor hitleriste din București și din zona Băneasa-Otopeni, oamenii noștri nu s-au clintit de la posturile lor. Ordinele transmise de ei zburau în toate părțile”.

Fostul director al Liceului „Nicolae Bălcescu” din Cluj-Napoca era, la 23 august 1944, concentrat la Regimentul 82 infanterie. Având gradul de locotenent de rezervă, îndeplinea funcția de comandant de companie. „În seara zilei de neuitat, de 23 August 1944 — relatea veteranul — mă găseam la Tirnăveni, la Regimentul 82 infanterie, unde eram comandantul companiei a 2-a pușcași. Până la primirea de noi forțe, în scopul de a interzice pătrunderea inamicului spre sudul Transilvaniei, unitatea noastră a primit misiunea să ocupe, chiar în noaptea acelei zile, poziții de luptă pe înălțimile situate pe malul drept al râului Tirnava Mică, la nord de comunele Gănești, Mica, Idrîtaia, Bahnea. Până la 5 septembrie 1944, ne-am organizat la teren și am respins orice atac executat de inamic”.

Acțiuni importante și încununate de succes s-au desfășurat, în zilele revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, pe comunicațiile pe care se retrăgeau din Moldova unități de diferite arme ale Wehrmachtului.

Dreptul modului cum a fost nimicită o astfel de unitate își amintea, cu mulți ani în urmă, comandantul bateriei 21 antitanc, locotenentul Ion Eane. „Ne gă-

seam cu bateria pe unde va urma județul Buzău, în comuna Brădeanu. Trupele germane se retrăgeau în dezordine de pe front. Pe șosele, peste câmp, prin sate, treceau resturi de coloane motorizate, mașini și militari răzleți, gonind ajurea și trăgând cu automatele în stînga și în dreapta. În după-amiaza zilei de 26 august am primit ordin să ocupăm poziție, cu cele trei tunuri antitanc ale bateriei, pe marginea de est a comunei Brădeanu. Aveam misiunea să interzicem retragerea coloanelor inamice care veneau dinspre Brăila și Galați, producându-le pierderi în oameni, tehnică de luptă și materiale. Începuse să se însereze. Cer senin, lună, stele. Stăteam liniștiți, în așteptare, la posturi, gata de tragere. De departe se auzea un zgomot continuu de motoare. Se apropia, se auzea tot mai tare. Eram la tunul unu, amplasat la marginea comunei pe direcția șoselei ce venea dinspre Albești. Comandant de tun era sergentul Corneanu Ion, un flăcău din Hirsova, om de toată isprava, potrivit de statură, brav la minte și la inimă. Pușca-mitralieră instalată într-un boschet era gata de tragere. La câteva sute de metri în fața noastră, un ofițer avea misiunea să someze pe inamic să se predea. În caz de nesupunere, un semnal cu câteva focuri de pistol însemna deschiderea focului cu tunurile. Dar, iată, coloana începe să se zărească. În față o motocicletă, apoi siluete de blindate și autocamioane. Nici vorbă să oprească. Deodată, un semnal, câteva focuri de pistol și o rachetă luminoasă. A plecat prima lovitură. O explozie puternică. A nimerit în plin. A doua lovitură, a treia lovitură. Foc în coloană. Servanții tunului încărcau și trăgeau continuu. Nici o ezitare, nici un fel de teamă. Sergentul Corneanu comanda cât îl ținea gura. Eu îi încurajam cât puteam și urmăream cu atenție inamicul. S-au tras patrușprezece lovituri. Primele mașini lovite se vedeau destul de bine la lumina incendiului aprins în coloană. Șoseaua era blocată iar misiunea noastră îndeplinită...”

Colonel dr. CONSTANTIN UCRAIN

Rămășițele unui avion hitlerist doborât în împrejurimile Capitalei de tunurile unei baterii românești de artilerie antiaeriană

**Eroi
au fost,**

**eroi
sînt încă...**

În August 1944, întreaga națiune română s-a ridicat, ca o unică și nestăvilită forță, întru apărarea libertății patriei, pentru a zdrobi orice dominație străină. În acele zile, cînd fiecare român era un ostaș, ofițerii și soldații armatei noastre, împreună cu muncitori, țărani, intelectuali, alte categorii sociale, bărbați și femei deopotrivă, acționînd cu o nesecată energie, au dăltuit în cartea neamului noi mărturii despre calitățile luptătorului român, despre eroismul său dus pînă la jertfa su-

premă. Conștienți că luptă pentru o cauză dreaptă, că independența patriei și aspirațiile lor spre o viață mai bună sînt condiționate de înfrîngerea controritorilor hitleriști, acești eroi ai neamului au fost autorii unor impresionante acte de vitejie, care au îmbogățit glorioasele tradiții de luptă ale poporului român.

Între mii de eroi, ale căror nume au rămas pe veci înscrise în memoria neamului românesc, se numără și cei pe care îi prezentăm aici și a căror jertfă are valoare de simbol.

VIRGIL SĂLĂGEANU, sublocotenent

gata de luptă în dispozitivul de apărare al Aeroportului Băneasa, așteptînd, cu nerăbdare și stăpînire de sine, confruntarea cu inamicul. Peste puține ore ei aveau să fie protagoniștii unui emoționant episod de vitejie, care avea să-i înscrie pentru totdeauna în memoria oamenilor pămîntului românesc. Comandantul lor, sublocotenentul Virgil Sălăgeanu, le explicase cu puțin timp înainte semnificația acutului istoric de la 23 August 1944, le insuflase calm și hotărîre.

Puținele ore ale nopții se depănaseră într-o chinuitoare așteptare, întreruptă doar de forfota din cantonamentele germane, deoarece secția de artilerie se afla ca o insulă în dispozitivul inamicului.

La ora 6 dimineața avioanele germane s-au ridicat pentru a semăna moarte și ruină în cartierele Capitalei.

Imediat tunurile antiaeriene românești au deschis un foc nimicitor, atrăgînd, însă, asupra lor urgia de foc și plumburi a inamicului. Cînd germanii au crezut că secția română de artilerie suferise suficiente pierderi, s-au năpustit asupra ei cu infanteria. Primele valuri dușmane au fost respinse. Muniția luptătorilor români era însă pe terminate, iar rîndurile lor simțitor rărite. Deși, înconjurată, subunitatea noastră a refuzat să depună armele. Dirijîndu-și ostașii cu energia și priceperea caracteristice celor ce au conștiința datoriei față de patrie, sublocotenentul Virgil Sălăgeanu, în fruntea puștinilor viteji care se mai aflau în jurul său, s-a avîntat în luptă corp la corp, pînă cînd au căzut cu toții, morți sau răniți. Prin propria jertfă au contribuit la zdrobirea inamicului care încerca să pătrundă în Capitală.

În zorii zilei de 24 august 1944, militarii secției 1 din Bateria 117 a Regimentului 3 artilerie antiaeriană se aflau

**ZAHARIA
DINICĂ,**
elev plutonier
adjutant

Sublocotenentul Virgil Sălăgeanu

Elevul plutonier-adjutant Zaharia
Dinică

Sergentul Dumitru Paraschiv

Soldatul Stelian Nicoră

**CONSTANTIN
VASILE,**
muncitor

S-a distins, alături de ostași și de alți oameni ai muncii din localitate, în luptele aprige duse în zilele de 29 și 30 august pentru respingerea și nimicirea coloanelor germane care încercau să treacă prin orașul Slobozia.

În noaptea de 29 spre 30 august 1944, înarmat cu o pușcă-mitralieră, alături de un recrut de la depozitul de subzistență din localitate, Constantin Vasile a ocupat o poziție de luptă în centrul localității. Când au reapărut primele mașini ale inamicului, cei doi au executat un foc precis, reușind să oprească înaintarea vrăjmașului. O înclăstare care a durat aproape o oră, până la terminarea muniției. Pe timpul înclăstării Constantin Vasile a fost rănit. Pentru a nu cădea în mâinile dușmanului, el s-a tirat cu mare greutate spre pozițiile altor tovarăși de luptă, de unde a fost transportat la spital. A încetat din viață după câteva luni de suferință.

DUMITRU PARASCHIV, sergent

Cînd în după-amiaza zilei de 24 august 1944 sergentul Dumitru Paraschiv și tovarășii săi au ocupat poziții de luptă în clădirile Uzinelor Chimice Române, peste drum de Școala Superioară de Război, Bucureștiul era locul unor intense acțiuni de lichidare a punctelor de rezistență germane. Dimineața, escadronul din care făcea parte participase la asaltul sediului Misiunii militare germane pentru armata aerului de pe cheul Dimboviței. Acum, în fața sa se aflau, baricadați în clădirea Școlii Superioare de Război, membri ai Misiunii militare germane pentru armata de uscat, precum și alți militari inamici care în noaptea precedentă afluseră aici din cartierele învecinate. În cursul zilei, ostașii noștri au desfășurat asalturi repetate provocînd inamicului grele pierderi. Noaptea, militari hitleriști au încercat să se strecoare neobservați din clădire. Sergentul Dumitru Paraschiv și-a asumat misiunea de a rezolva situația creată. Plumbii necrutători ai puștii sale mitralieră au curmat speranțele inamicului de a sparge întru-întră. În schimbul viu de focuri, bravul sergent a căzut răpus de gloanțele dușmane.

STELIAN NICOARĂ, soldat

La podul Băneasa, o „poartă” a Capitalei de mare importanță strategică, Regimentul de gardă călare dislocase în dispozitiv o subuni-

tate compactă: escadronul 2. Interzicerea direcției nord era vitală pentru desfășurarea victorioasă a luptelor din interiorul Capitalei. Instalînd obstacole în fața inamicului, ostașii români au opus acestuia, ca și înaintașii lor la Mărășești, un hotărît: „Pe aici nu se trece!” Cînd coloana hitleristă s-a angajat pe podul de la Băneasa, în zorii de 24 august 1944, replica tunurilor antitanc ale românilor a fost promptă și nimicitoare. La unul din tunuri era servant un tînăr din Comarnic, soldatul Stelian Nicoară. Într-o înclăștare pe viață și pe moarte cum a fost cea de la podul Băneasa, fiecare clipă era decisivă. Stelian Nicoară s-a grăbit să aducă din adăpost o nouă ladă cu proiectile, ignorînd ploaia de foc a inamicului. Tunul său nu trebuia să tacă tocmai în acele momente. Gloanțele vrăjmașe l-au doborât însă. A trecut în eternitate la numai 22 ani, dar cu anii lui tineri a înmulțit, ca atîția alții, vîrsta nepieritoare a patriei.

MARIA DEHELEANU

Pășind cu demnitate și curaj pe urmele înaintașelor lor precum Ana Ipătescu, Ecaterina Varoa. Elena Cuza, Eca-

Maria Deheleanu

terina Teodoroiu și atîtea altele, femeile românce au participat la evenimentele eroice din August 1944 abnegație și vitejie. Răspunzînd apelurilor înflăcărâte Partidului Comunist Român ele s-au angajat fără ezitare în vîltoarea luptei pe viață pe moarte, pentru zdrobirea cîmpurilor fasciste, pentru eliberarea patriei, pentru gura victoriei revoluției mîne. Printre sutele eroine s-a aflat și Maria Deheleanu.

În tumultul înclăștărilor din August 1944, un loc deosebit îl ocupă lupta victorioasă desfășurată de forțele noastre în zona orașului Arad. Inamicul a încercat să ocupe cu disperare orașul, pentru a putea controla acea în Valea Mureșului. În ziua de 27 august 1944, dușmanii care promise importante învingeri din Ungaria, a pătruns în cartierul Pîrnea. Alături de cetățenii care sîrșiseră în ajutorul militarilor români, rînd muniții și alte materiale necesare luptei, s-a avîntat tot entuziasmul tineretului și Maria Deheleanu.

Referindu-se la felul în care ea s-a comportat în lupte, martor ocular își amintește: „Sfidînd moartea, Maria a pansat răniții, a ajutat la evacuarea lor; a adus apă luptătorilor din primele linii să-și saci de merinde pline cu cîtușe”. În iureșul focului, sîrșitul aviației inamice, plină de destoinicie și curaj, ea a însoțit ofițerii noștri amplasînd mentele armamentului greu al inamicului, identificate de ei în prealabil și a însoțit trupul în asalt, aducînd muniții pline în lanțul trăgătorilor. În glonte vrăjmașe i-a curmat însă viața. S-a stins a doua în spitalul din localitate unde fusese transportată în stare gravă.

Orașul pentru a cărui libertate a luptat îi păstrează memoria. Fosta stradă Olă din Arad, strada copilăriei sale, îi poartă astăzi numele în semn de recunoștință și venerație pentru fapta eroică.

Rubrică realizată de:
căpitan EFTIMIE ARDELEANU,
MONICA FISCUTEANU, MONICA MIRICA, ADRIAN PANDEA

CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI LA MAREA VICTORIE DIN MAI 1945

La 23 august 1944, armata română, cu un efectiv de peste un milion de oameni, s-a alăturat forțelor armate ale Națiunilor Unite. Pe parcursul celor 263 de zile de aprige înțeleștări, de la 23 august 1944 până la 12 mai 1945, când a încetat ultima rezistență inamică în fața trupelor române, România a angajat nemijlocit în lupte 538 536 de militari. La luptele desfășurate în perioada 23—31 august 1944 au luat parte efectiv 466 000 de militari români, încadrați în 37 de divizii și în alte unități și mari unități corp aparte, aparținând celor 17 corpuri de armată, teritoriale sau similare și altor comandamente din compunerea celor 3 armate române; operația de acoperire a angajat în luptă 274 919 militari (28 de divizii și alte unități și mari unități, unități și formațiuni de aviație, de marină, de pontonieri și de geniu etc.), iar eliberarea părții de nord-vest a României — 253 000 de luptători — încadrați în 27 de divizii, un corp aerian, două brigăzi de artilerie antiaeriană etc.; în Ungaria au participat la lupte (între 7 octombrie 1944—15 ianuarie 1945) 210 000 de combatanți români (17 divizii, un corp aerian, două brigăzi de artilerie antiaeriană, unități de pontonieri și de geniu, o brigadă de cai ferate etc.), iar pentru eliberarea Cehoslovaciei au înfruntat eroic inamicul 248 000 de militari (17 divizii, un corp aerian, un regiment de care de luptă, unități de pontonieri și de geniu, o brigadă de cai ferate).

5 aprilie 1945 Telegrama mareșalului Stalin, președintele Consiliului Comisariilor Poporului al U.R.S.S., adresată dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri al României, prin care îl felicită pentru succesele obținute de armatele române pe frontul antihitlerist.

Domnului președinte
al Consiliului de Miniștri Dr. Petru Groza

București

Vă mulțumesc pentru sentimentele prietenești exprimate de dumneavoastră față de Uniunea Sovietică și de Armata Roșie. După cum se vede din ordinul de zi de azi, pe frontul de luptă împotriva armatelor germano-fasciste s-au distins nu numai trupele Armatei 4 române ale generalului Dăscălescu dar și trupele Armatei 1 ale generalului Atanasiu.

Permiteți-mi să vă felicit pentru succesele armatelor române și să le urez continuarea acestor succese în luptele duse împreună cu Armata Roșie.

Președintele Consiliului Comisariilor Poporului,
I. Stalin

Această contribuție remarcabilă a României la înfrângerea Germaniei naziste a constituit, încă din timpul războiului, sau în perioada imediat următoare, obiectul aprecierilor elogioase ale unor guverne sau înalte personalități politice și militare din țările aliate, care au scos în relief atât caracteristicile momentului în care s-a produs intrarea României în război, „când nu erau încă evidente perspectivele dezvoltării viitoare a evenimentelor militare și când soarta Germaniei era departe de a fi clară” — așa cum aprecia la Conferința de pace de la Paris reprezentantul U.R.S.S., cât și participarea efectivă a României la războiul antihitlerist, vitejia militarilor români și sacrificiile grele aduse de poporul român la cauza înfringerii fascismului. În acest context se înscrie și aprecierea făcută atunci de instanțe politice din țările aliate, potrivit căreia România a deținut locul al patrulea în ierarhia contribuției militare a statelor angajate în lupta pentru victorie.

Pentru faptele de arme săvârșite în războiul antihitlerist peste 300 000 de militari români au fost decorați cu ordine și medalii de război românești, sovietice și cehoslovace.

Redăm mai jos aprecieri care atestă contribuția remarcabilă a armatei române la obținerea victoriei asupra fascismului.

Căpitan ALEXANDRU DUȚU

12 aprilie 1945. Mareșalul R.I. Malinovski, comandantul Frontului 2 ucrainean, despre capacitatea de luptă și eroismul probat de marile unități române în luptele pentru eliberarea Cehoslovaciei. Aprecieri comunicate ministrului de război român, generalul de corp de armată Constantin Vasiliu-Rășcanu.

Armatele române luptă foarte bine și sînt foarte mulțumit de comandanți, de statele majore și de trupe, care sînt brave și gata de orice sacrificiu.

Armata 4-a luptă foarte bine, este de sine stătătoare, atacă fără să fie ajutată, rupe poziții, urmărește și cucerește singură orașe importante.

Armata 1-a știe să lupte și a cucerit o serie de orașe foarte puternic apărate, cu mijloace proprii.

La fel sînt de mulțumit de Corpul aerian român, care dispune de un personal extrem de bine pregătit și foarte curajos. În special, țin să relev că din septembrie 1944 de cînd lucrez cu Corpul aerian, n-am înregistrat nici un caz de trădare; din contră, chiar aviatorii, ale căror aparate sînt grav lovite, vin să aterizeze în rîndurile noastre făcînd eforturi supraomenești. Pentru aceasta am cerut Comandamentului superior sovietic citarea Corpului aerian român, care a și fost citat de două ori pînă acum.

Regimentul 2 care de luptă a fost întrebunțat în colaborare cu infanteria sovietică, care n-avea alt sprijin decât tancurile românești. Deși dotarea materială a regimentului nu era prea bună, iar tancurile sînt mici și vechi, totuși din prima zi a bătăliei de pe Hron, generalii sovietici au raportat că Regimentul 2 care de luptă se bate foarte bine. Chiar localitatea Dvory, unde se află instalat cartierul Frontului 2 ucrainean, a fost cucerită de infanteria sovietică susținută de Regimentul 2 care de luptă. Românii n-au pierdut nici un car de luptă; în schimb, se pot număra pe ulițele satului 5 tancuri germane dintre cele mai mari. Felul cum luptă tanchiștii români este foarte apreciat de toți soldații și ofițerii sovietici, iar regimentul a fost citat de mareșalul Stalin.

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1404, vol. 2, f. 284-285.

19 aprilie 1945. Aprecieri făcute de comandantul Armatei 53 sovietică, generalul-locotenent I.M. Managarov, asupra comportării în lupte a comandamentului și diviziilor Armatei 1 română.

[...] Ostașii români sînt foarte buni și luptă foarte bine; mai bine ca ei nici alții n-au luptat. S-au cățărat pe înălțimi de peste 1300 m, cu zăpada pînă la brîu și au mers totuși înaltele.

Manevrele au reușit totdeauna pentru că trupele române mășăluiesc la fel de repede și bine ca trupele sovietice.

Disciplina este foarte bună, ofițerii ținîndu-și ostașii bine în mînă.

Toți comandanții de divizii sînt foarte buni; s-a relevat felul frumos cum au lucrat diviziile 2 munte și 2 infanterie, în ultimele operațiuni, la est și vest de riul Morava.

Comandamentul Armatei 1-a română este foarte bun și lucrează foarte bine [...]. Divizia 19 infanterie a primit ieri ordinul să schimbe în front o divizie sovietică; astăzi ea se găsește în luptă. Dacă ar fi așteptat ordinul scris, n-ar fi luat contactul cu inamicul decât peste trei zile.

În concluzie, Armata 1-a română se bate foarte bine și a executat cu succes operațiuni dintre cele mai grele.

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1404, vol. 2, f. 289-290.

2 decembrie 1944. Mulțumiri adresate de generalul-locotenent F.F. Jmacenko, comandantul Armatei 40 sovietice, generalului de corp de armată Gheorghe Avramescu, comandantul Armatei 4 române, pentru felul în care a luptat Divizia 21 infanterie română.

Domnului general de corp de armată Gheorghe Avramescu, comandantul Armatei 4

Domnule general,
Rog să transmiteți mulțumirile mele soldaților și ofițerilor Diviziei 21-a infanterie și domnului general de brigadă Dumitrescu Polichron pentru operațiunile înconunate de succes din zilele de 25 și 29 noiembrie 1944.

Comandantul Armatei 40-a rusă, general-locotenent Jmacenko

General-maior Kulik

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 4, dosar nr. 247, f. 75.

Șeful de stat major al Diviziei 243 infanterie sovietică despre acțiunile purtate de Divizia 19 infanterie română în sprijinul diviziei sovietice.

Fragment din jurnalul de operații al Diviziei 243 infanterie sovietică

La orele 18, pe data de 11 octombrie, pentru lărea sectorului de luptă de pe malul drept al Tisei, raionul Mindszent, a sosit Divizia 19 infanterie.

La orele 22, din 11 octombrie 1944, sub un puternic foc de artilerie, primul regiment din Divizia infanterie a început trecerea pe malul drept al Tisei pentru colaborarea la ofensiva împotriva inamicului Divizia 23 ungară și batalioanele de tancuri 1 și 4 germane.

Regimentul 96 infanterie a terminat trecerea orele 3,30 pe data de 12 octombrie 1944, iar la ora 8, împreună cu Divizia 243 infanterie, a început atacul contra capului înaintat al inamicului.

În timpul trecerii, care s-a făcut în condiții foarte grele toți ofițerii, subofițerii și trupa au arătat că posedă un curaj supraomenesc.

Toți sînt încadrați cu o disciplină și o tactică mară exemplară.

Inamicul deși posedă o sistemă de luptă foarte bine organizată și avînd mulți oameni și armament, unitățile Diviziei 19-a infanterie în frunte cu Regimentul 96 infanterie au înfrînt dîrza rezistență a inamicului care a atacat în tot cursul nopții curățînd malul inamic și înaintînd cîteva km au ocupat poziții de luptă mai favorabile.

În mod deosebit de eroic a luptat Regimentul 96 infanterie în tot cursul luptelor.

Merită atențiune deosebită, curajul și tactica mară a ofițerilor din această divizie care disprețuind moartea au demonstrat soldaților cum trebuie să înfrînte un inamic.

Șeful de stat major al Diviziei 243 infanterie, Locotenent-colonel Koșelniuk

Șeful Secției 1 a Diviziei 243, Maior Pilag

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 1, dosar nr. 4, f. 311.

Scrisoare adresată de colonelul Korniciov, comandantul unei grupări sovietice, colonelului Constantinescu Liviu, comandantul Regimentului 27 infanterie, cu ocazia eliberării localității cehoslovace Sv. Jakub.

Colonelul Korniciov către

Comandantul Regimentului 27 infanterie

Pentru frumoasa acțiune a Regimentului 27 infanterie română la acțiunea pentru ocuparea satului Sv. Jakub (Cehoslovacia) în ziua de 28 martie 1945.

Aduc mulțumirile mele colonelului român Li Constantinescu, tuturor ofițerilor și subofițerilor ostașilor acestui brav regiment.

Comandantul grupării* Colonel Korniciov

Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 1404, vol. 2, f. 329.

Este gruparea din care a făcut parte Regimentul 27 infanterie

Monumentele luptei

„Monumentele sînt istoria vie a neamului” — scria marele nostru istoric Nicolae Iorga. De la monumentul Tropaeum Traiani, construit la damclisi la începutul secolului II e.n., primul nostru mausoleu antic, „mărturie peste milenii a istoriei glorioase a poporului român” — cum stă ncrustat pe placa de marmură albă montată pe edificiul reconstituit în 1977 —, la biserica-mausoleu de la Războieni ridicată de marele Ștefan al Moldovei în amintirea celor jertfiți în bătălia din 1476, înfiul sanctuar feudal de acest gen de la Ioi, la Mausoleul eroilor de la Mărășești și pînă la monumentele dedicate ostașilor români căzuți în bătăliile războiului antihitlerist — toate verigi ale celuiiași lanț al florilor recunoștinței presărate spre eternizarea eroilor cunoscuți sau anonimi ai neamului pe întreg cuprinsul patriei române — devărul cuvintelor lui Iorga este ilustrat cu priso-
nță. Marile momente ale istoriei naționale și-au flăt, de-a lungul timpului, o emoționantă cinstire răscolitoare evocare în complexele monumen-
ale, monumentele, obeliscurile, statuile, bustu-
le, plăcile comemorative pe care recunoștința și
mîndria mereu vie ale generațiilor acestui pămînt
e-au înălțat spre veșnică aducere aminte în orașe
sate, pe cîmpii, la poalele sau în cununa dealu-
lor, la răscruci de drumuri, pe malurile apelor.
Monumentele evocatoare ale luptelor, dîrzeniei și
roismului înaintașilor aduc astfel, așa cum apre-
ază tovarășul Nicolae Ceaușescu: „mărturie fap-

tului că poporul român nu și-a plecat niciodată
capul sub jugul asupririi străine, nu a considerat
nici un preț prea mare pentru a-și apăra libertatea
și demnitatea”.

Înălțătoarelor pagini de epopee ale revoluției de
eliberare socială și națională, antifascistă, și antiim-
perialistă din August 1944, cu crîncenele lupte
insurecționale desfășurate în Capitală, pe pămîn-
tul Dobrogei, în Cîmpia munteană, în Valea Pra-
hovei, pe malurile Dunării, în Banat, ca și în
multe alte locuri, eroilor căzuți în acel August în
flăcări, sculptorii României socialiste, artiști-cetă-
țeni, le-au închinat talentul și puterea lor de crea-
ție, durînd în bronz sau în marmură acel senti-
ment peren al românilor: eroilor recunoștință fără
de sfîrșit. Cîteva astfel de monumente, din multele
„sădite” pe întinsul patriei întru cinstirea eroilor
luptelor insurecționale, le prezentăm în cele ce
urmează.

Monumentul Eroilor Patriei. Aflat în București,
pe esplanada din fața Academiei Militare, monu-
mentul, creație colectivă a sculptorilor Marius Bu-
tunoiu, Zoe Băicoianu, T.N. Ionescu și Ion Dămă-

MONUMENTUL EROILOR PATRIEI (București)

MONUMENTUL EROILOR DIN RĂZBOIUL
ANTIFASCIST (Arad)

ceanu, a fost inaugurat la 17 august 1957. Impozanta operă sculpturală este alcătuită din două elemente distincte, care conferă complexului monumental atât semnificație simbolic-istorică, cât și unicitate și grandoare. Primul element, adevărat ax al întregului ansamblu, este constituit dintr-un grup statuar, ronde-bosse, turnat în bronz, reprezentând trei personaje: un infanterist (în centru), ținând deasupra capului o ramură de stejar, un aviator (în dreapta) și un marinăr (în stînga), simbolizînd cele trei genuri de armă de bază ale armatei române în perioada participării ei la luptele insurecționale și la întreg războiul antihitlerist. Verticalitatea maiestuoasă a grupului statuar, a cărui înălțime atinge 9 m, la care se adaugă pedestalul masiv, din granit roșcat, înalt de 6 m, se profilează maiestuos în împrejurimi. Cel de-al doilea element al complexului monumental, conceput să completeze fericit, în plan orizontal, semnificațiile grupului statuar, îl reprezintă un amplu basorelief, dispus în două hemicicluri, de-o parte și de alta a pedestalului. Realizate în piatră albă, cu o suprafață de 153 m², basoreliefurile evocă momente de referință din lupta poporului român pentru libertate și independență, pentru drepturi și libertăți sociale și naționale: bătălia de la Tapae (105 e.n.), bătălia de la Rovine (1394), răscoala de la Bobilna (1437), bătălia de la Podul Înalt (1475), intrarea lui Mihai Viteazul „Unificatorul” în Alba Iulia (1599), răscoala populară din 1784, revoluția din 1821, revoluția burgheză-democratică din 1848—1849, cucerirea redutei Grivița 1 în Războiul de Independență de la 1877—1878 (pe hemiciclul din stînga); marea răscoală din 1907, bătălia de la Mărășești (1917), luptele ceferiștilor din februarie 1933, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, cu luptele insurecționale și bătăliile războiului antihitlerist, reîntoarcerea victorioasă în țară, după 9 Mai, a trupelor române (hemiciclul din dreapta). Pe fațada princi-

MONUMENTUL GĂRZILOR PATRIOTICE
(Drobeta Turnu-Severin)

pală a pedestalului este încrustat, cu litere aurii, textul omagial: „Slavă ostașilor români, moștenitori ai tradițiilor eroice străbune, luptători neînfricați împotriva fascismului pentru libertate și independența patriei”.

MONUMENTUL VICTORIEI (Constanța)

Monumentul eroilor din războiul antifascist
Înălțat în municipiul Arad, în Piața Avram Iancu, monumentul este creația sculptorului Gavril Valschi și a fost dezvelit în anul 1960. Opus sculpturală, susținută de un pedestal masiv din marmură albă, este alcătuită din două părți. Primul este reprezentat de un grup statuar, ronde-bosse, turnat în bronz, înalt de 7 m, prezentînd în prim plan un ostaș al armatei române de azi, într-o atitudine solemnă, sugestivă veghea neclintită pentru apărarea libertății și independenței patriei socialiste, iar în plan secund, flancîndu-l, un infanterist (stînga) și un vînător de munte (dreapta), în poziție de atac. Cel de-al doilea element este constituit din statuia aflată la spatele grupului statuar, turnată în bronz, a unei femei în costum popular, întrupînd Patria, care sugerează viața nouă a poporului, cucerită și păstrată prin sacrificiile date de armata română în luptele revoluționare din August 1944 și din întregul război antihitlerist. Ideea artistică transpusă în monument omagiază dîrzenia și eroismul ostașilor români care au participat la luptele insurecționale și la cele pentru respingerea agresorului hitlerist. Monumentul este situat în zona Arad de la sfîrșitul lunii august și prima jumătate a lunii septembrie 1944, în fața frontispiciului pedestalului stă scris, cu litere

MIRCEA C

(continuare în pag

Personalități militare române

De la începuturi, istoria poporului român se ilustrează printr-o amplă și permanentă luptă de rezistență împotriva invaziilor străine. De-a lungul acestui efort multimilenar de apărare a patriei și a independenței s-au ilustrat numeroși comandanți de arme. De la Burebista și Decebal, apoi Gelu, Glad, Menumorut și Dobrotici, prin șirul marilor voievozi ai evului mediu românesc — Mircea cel Bătrîn, Ioan de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul —, al comandanților armatelor noastre din Războiul de Independență (1877—1878) și cel de reînțregire națională (1916—1918), pînă la generații români care s-au remarcat în revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 și în războiul antihitlerist (23 August 1944—12 mai 1945), ni se înfățișează o galerie impresionantă de personalități militare și politice totodată care, punîndu-și întreaga capacitate în slujba intereselor supreme ale neamului, au contribuit la emanciparea și propășirea acestuia. Rolul și însemnătatea faptelor lor se detașează pe fondul unei realități caracteristice întregului nostru trecut militar, de la geto-daci pînă în contemporaneitate: războiul întregului popor pentru apărarea patriei. Constantă a istoriei românești, mobilizarea tuturor resurselor umane și materiale ale țării, ori de cîte ori pămîntul ei a fost călcat de invadatori străini, a asigurat

conservarea ființei naționale și continuitatea organizării statale și a instituțiilor militare. De la geto-daci, care au rezistat copleșitorului Imperiu Persan, la luptele românilor împotriva superputerii medievale care era Imperiul Otoman, apoi, mai tîrziu, împotriva coaliției Puterilor Centrale și a aliaților lor, iar apoi contra Germaniei hitleriste, în toate aceste încleștări românilor au fost confrunțați cu forța unor adversari superiori în număr și tehnică militară. Au sfîrșit în a fi mereu biruitori pentru că, de fiecare dată cînd independența țării a fost în primejdie, reflexul solidarității naționale — sub forma rezistenței generale — a funcționat fără greș. Pe acest fundament de autentică vechime se eșafodează strategia apărării naționale a României socialiste, a cărei idee fundamentală este apărarea patriei de către întregul popor, sub conducerea Partidului Comunist Român, a comandantului nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Inaugurăm această rubrică cu cîțiva din generalii al căror înalt profesionalism, dublat de un acut simț al datoriei și răspunderii față de țară, a fost valorificat în una din cele mai caracteristice acțiuni de participare, alături de armată, a maselor celor mai largi de cetățeni: înfăptuirea istoricului act de la 23 August 1944, a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

IONAȘCU V. COSTIN (n. 7 nov. 1890 — m. 26 nov. 1969). General de corp de armată. Comandant de mare unitate în perioada războiului antihitlerist. Ofițer de artilerie, absolvent al Școlii de ofițeri de artilerie, geniu și marină din București (1912), al Școlii de aplicație de artilerie din București (1914) și al Școlii Superioare de Război din București (1921). Avansat sublocotenent în 1912, a participat la cel de-al doilea război balcanic (1913) și la campaniile din anii 1916—1918. S-a remarcat acționînd în luptele de pe văile Buzăului și Ialomiței (toamna anului 1916) și în bătălia de la Mărășești (24 iul./ 6 aug.—6/19 aug. 1917). Ajuns colonel în 1936, a fost numit ulterior comandant al garnizoanei de la Tulcea și al artileriei Diviziei 10 infanterie (1940). A luat parte, cu unitățile din subordine, la înăbușirea rebeliunii legionare de la 21—23 ian. 1941. Trecut la comanda Diviziei 9 infanterie, a fost prezent în mod activ în grele înfruntări insurecționale din August 1944 — pregătite, organizate și conduse de comuniști — operînd pînă la 29 aug. 1944 în Dobrogea împotriva grupărilor germane din localitățile Hirșova, Cernavodă, Tortoman etc. După aceea, marea unitate pe care o conducea a intervenit în sprijinul forțelor române angajate în „bătălia Bucureștiului”, soldată cu zdrobirea grupării Wehrmachtului ce încercase să ocupe Capitala și să reprime astfel ridicarea revo-

luționară a poporului român. Concomitent, unități din subordinea Diviziei 9 infanterie au fost concentrate în zona Ploieștiului, unde au participat la luptele pentru zdrobirea trupelor germane din principalul perimetru petrolifer al țării. În continuare, generalul Ionașcu a pășit, în fruntea bravilor luptători ce păstrează tradiționalele virtuți ostășești de apărare a pământului străbun, pe teritoriul românesc al Transilvaniei, pînă la 25 Octombrie 1944, remarcîndu-se în campania pentru eliberarea întregului spațiu național de sub ocupația hitleristo-northystă prin fapte de curaj cu totul deosebite, îndeosebi în asprele confruntări de pe Dealul Sîngeorgiului, de la Mureș și din zona Carei (oct. 1944). Apoi divizia și-a continuat ofensiva eliberatoare în Ungaria, unde, cu forțele călitate în luptele anterioare, a susținut temerara forțare a Tisei și constituirea capului de pod de la Czabaj (dec. 1945). Numit comandant al Corpului 2 armată (mart. 1945), generalul Ionașcu a operat și pe teritoriul Cehoslovaciei, în raionul Gajdel-Trujima și, mai ales, pe linia Văhului, trupele comandate de el luînd parte la acțiunile de forțare a acestuia (aprilie 1945). Campania pentru eliberarea Cehoslovaciei s-a încheiat pentru generalul Ionașcu cu luptele încrîncinate, dar biruitoare de la Vysoké și Viprijova (8—12 mai 1945). După campania antihitleristă, încheiată cu Victoria de la 9 Mai 1945 a Națiunilor Unite, în anii de pace ce s-au succedat, generalul Ionașcu a deținut — ca general de corp de armată (1946) — funcția de șef al Marelui Stat Major (1945—1948). În această calitate a luat parte activă la așezarea armatei pe noi baze organizatorice și ideologice, rezultat al adîncirii procesului de prefaceri inaugurat de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România. Comandant cu experiența frontului, a demonstrat, în opera-

Generalul Costin Ionașcu

Generalul Gheorghe Mihail

Generalul Constantin Vasiliu-Râșcanu

țiile pe care le-a comandat sau la care a participat în războiul antihitlerist, competență, stăpînire de sine și, nu cu seamă, o capacitate deosebită de a rezolva situații complexe; și-a adaptat cu îndrăzneală și îndrăgănită trupele în acțiuni desfășurate în teren plan, zone colinare sau accidentate ori în regiuni împădurite greu accesibile, printr-o cooperare eficientă a infanteriei cu artileria, executînd cu precizie atacuri învâluitoare de întoarcere a dispozitivului inamic, combinate măiestrit cu manevre de foc.

MIHAIL GHEORGHE (n. mart. 1887 — m. 31 iul. 1982). General de divizie adjutant. Șef al Marelui Stat Major al armatei române în timpul luptelor insurecționare din August 1944. A urmat cursurile Școlii fiilor de mări din Iași (1905), ale Școlii de ofițeri de infanterie din București (1907), de perfecționare în Austro-Ungarie (1913) și a absolvit Școala Superioară de Război din București (1921). Ieșit sublocotenent în 1907, a fost avansat maior în 1917 pentru fapte deosebite de bravură săvîșite în războiul din 1916—1918, fiind rănit în timpul bătăliei de la Mărășești (24 iul. 1916—6/19 aug. 1917). În perioada interbelică, ajuns la general de divizie adjutant (1939) a deținut funcția de mare răspundere. Astfel, fost comandant al Corpului vînători de munte (1928), în Școlii speciale de infanterie (1929—1930), șef de stat major al Inspectoratului general al armatei (1936—1937), ministrul subsecretar de stat (1939); din iul. 1940 a primit — pentru scurtă vreme — postul de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (iul.—aug.), iar din aug. același an a devenit șef al Marelui Stat Major. S-a pronunțat pentru o politică de rezistență față de puterile fasciste și nazioniste ce și intensificaseră la maximum presiunile politice și pretențiile anexioniste la adresa României. Trecut

rezervă (sept. 1940) din această cauză de către regimentul generalului Ion Antonescu, s-a manifestat în continuare ca un adversar al puterilor Axei și al dictaturii militare. Prin poziția sa — apropiindu-se de alianța forțelor democratice în frunte cu Partidul Comunist Român ce pregătea declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă —, generalul Mihail a cunoscut inițiativele luate, în strictă conspirativitate, pentru răsturnarea dictaturii antoneștilor de la putere și alăturarea României la coaliția antifascistă. La 23 August 1944, o dată cu începutul revoluției, generalul Mihail, în calitate de șef al Marelui Stat Major, a condus operațiile armatei române conform intereselor supreme de stat. În spiritul directivelor trasate de Marele Stat Major, forțe militare române au procedat la atacarea, neutralizarea sau nimicirea rezistenței trupelor Wehrmachtului și la realizarea și întărirea dispozitivului de acoperire de la frontierele vestice ale țării și de pe linia de demarcație cu Ungaria horthystă; concomitent, unanimitatea diviziilor române a încetat focul împotriva Armatei Roșii și s-au angajat în operația de desprindere din dispozitivul din Moldova. Până la 31 aug. 1944 majoritatea

teritoriului național a fost eliberat, smulgându-se de sub controlul Reichului unul dintre marile grânare ale Europei și unicul lui rezervor petrolier important. În paralel cu acțiunile de coordonare a operațiilor din aug. 1944, generalul Mihail și subordonații săi au pregătit un amplu plan de operații în vederea trecerii imediate, cu forțe proprii, la eliberarea părții de nord a Transilvaniei, străvechi pământ românesc răpit din trupul țării prin Dictatul imperialist de la Viena. În consecință, a dispus ca Armata 4-a română să ia măsuri preliminare de ofensivă la est de linia Sibiu-Alba Iulia-Zalău-Săcuieni, în timp ce Armata 1 trebuia să-și desfășoare marile unități la vest de această linie. După 7 sept. 1944, generalul Mihail a devenit inspector general al Infanteriei (1944—1945) și inspector general de Armată (1945—1947). Comandant competent și ferm, el a arătat curaj și simț de răspundere în elaborarea de către Marele Stat Major a documentelor de înaltă conducere strategică. A înțeles specificul și caracterul de război popular generalizat al operațiilor insurecționale, luând măsuri în consecință, ce au dovedit creativitate și înalt profesionalism în alcătuirea și dispunerea grupărilor de forțe și a mijloacelor, în

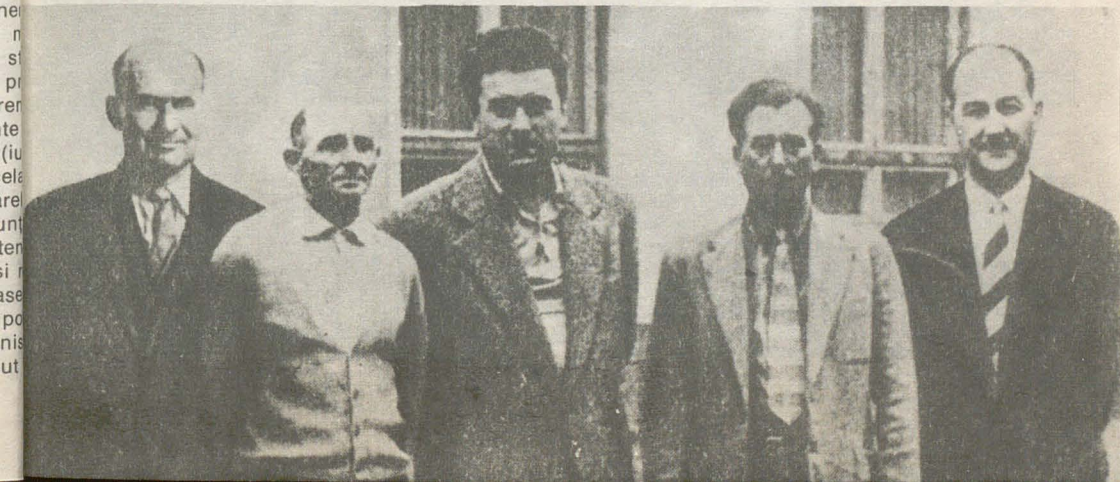
alegerea direcțiilor prioritare de efort. Astfel, generalul Mihail s-a implicat direct la realizarea uneia dintre cele mai grele lovituri aplicate Germaniei hitleriste în Europa. Într-o scrisoare adresată Ministerului Apărării Naționale la 17 octombrie 1974, generalul de armată (r) Gh. Mihail arăta, referindu-se la rolul oștirii în revoluția din August 1944: „calitățile armatei române, instituite prin excelență democratică, care își au izvorul în seva sănătoasă, plină de vitalitate și prodigioasă a poporului român, au salvat în acea oră hotărâtoare România, dînd una din cele mai strălucite victorii ale armatei române din toată istoria ei militară”. Octogenarul general adresa militarilor noștri un fierbinte îndemn: „Înainte, tot înainte, urez tinerii armate române, care nu a primit botezul focului, amintindu-și, cînd se va găsi într-un greu impas, de 23 August 1944”.

Colonel
CONSTANTIN
CĂZĂNIȘTEANU

Căpitan
VLADIMIR ZODIAN

(continuare în pag. 94)

Un grup de luptători din „Bateria albastră” formată din muncitori de la Uzina „Rogifer” — Tohan, care a luptat cu eroism împotriva trupelor hitleriste

Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară

Comisia Română de Istorie Militară a desfășurat în ultima perioadă o bogată activitate științifică și de popularizare a istoriei patriei materializată în rezultate apreciate pozitiv atât pe plan intern cât și internațional. În rândurile care urmează nu dorim să ne referim decât la cele mai importante dintre ele.

De un frumos succes s-au bucurat activitățile organizate de Comisie în vederea aniversării a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român și, în cadrul lor, sesiunile de comunicări și referate consacrate acestui eveniment.

Aceste sesiuni au fost organizate în 12 orașe din țară, la ele participând peste 5 600 de persoane. Au fost prezentate un număr de 124 comunicări și referate, dintre care un număr însemnat de către comandanți de armată și de armă, generali și ofițeri superiori din organele centrale ale Ministerului Apărării Naționale, din Academia Militară, ofițeri superiori din garnizoanele unde au avut loc aceste sesiuni.

Au mai contribuit cu comunicări 13 cercetători ai comitetelor județene sau municipale de partid, 40 de oameni de știință și cultură, activiști de partid și de stat și ofițeri în rezervă.

Activitățile organizate cu prilejul celei de-a 65-a aniversări a făuririi statului național unitar român au fost bine primite și apreciate de către participanți. Aceste acțiuni au fost popularizate prin presă și emisiuni radio.

Comisia Română de Istorie Militară a desfășurat o susținută activitate și pe planul relațiilor internaționale, întreținând contactele cu celelalte comisii naționale de istorie militară, afiliate Comisiei Internaționale de Istorie Militară, cu instituții naționale de istorie, cu specialiști și oameni de știință care și-au consacrat activitatea studierii și cunoașterii istoriei militare.

Recenta apariție a valoroasei lucrări „Transilva-

nia, străvechi pământ românesc” de general-cotenent dr. Ilie Ceaușescu, traducerea ei în limbile franceză și engleză au constituit un eveniment editorial și științific nu numai pe plan intern ci și un bun prilej de a face cunoscută peste hotare istoria poporului român de-a lungul veacurilor, a apartenenței românești a Transilvaniei, străveche vatră strămoșească.

Făcându-și o profesie de credință din dezideratul popularizării în străinătate a istoriei poporului român, Comisia Română de Istorie Militară expediat peste hotare un număr de peste 10 exemplare din lucrările recent apărute în Editura Militară: „*File din istoria militară a poporului român*”, vol. 11 și „*Transilvania, străvechi pământ românesc*”. Lucrările au fost trimise unor instituții de specialitate și personalități din țările socialiste, din țările vest-europene, precum și din țări de pe alte continente cum ar fi Australia, Filipine, Japonia, India, Canada și S.U.A.

Aprecierile unanime demonstrează interesul care au fost primite cele două lucrări în țările unde au fost trimise. În scrisoarea de răspuns secretarul general al Comisiei Italiene de Istorie Militară spunea: „Am primit și citit cu mult interes cele două volume /.../. Lectura acestor lucrări constituie un mijloc pentru mai buna cunoaștere a trecutului gloriosului popor român și a luptei sale pentru independență și unitate națională”.

Exprimând elogiul președintelui Comisiei Române de Istorie Militară, general-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, pentru activitatea Comisiei pe plan internațional, președintele Comisiei Internaționale de Istorie Militară, André Corvisier, scria: „O dată în plus țin să-mi exprim admirația pentru activitatea Comisiei Române și pentru calitatea lucrărilor sale, puse la îndemâna unui larg public internațional datorită grijii pe care o aveți de publicat în limbi străine sau cel puțin de a face articolele din *File din istoria militară a poporului român* să fie însoțite de rezumate în mai multe limbi. Lucrarea dumneavoastră *Transilvania, străvechi pământ românesc* este în special de o foarte mare interes, deoarece problemele istorice sînt reamplasate aici într-o perspectivă foarte largă, după cum o dovedește impresionantul tablou al hărților care o însoțesc”.

De asemenea, istoricii militari austrieci apreciază trimiterea celor două lucrări, deoarece „înd vorba despre unirea Transilvaniei cu România, proces care se află într-o indisoluibilă legătură cu destrămarea Imperiului Habsburgic și care firește ocupă un loc deosebit în atenția istoricilor militari, sînt convins că aceste apariții editoriale vor fi primite cu interes de cercetarea științifică austriacă”.

Un moment important în activitatea Comisiei Române de Istorie Militară l-a constituit ședința Biroului acesteia din 5 aprilie 1984, care a avut la ordină de zi un număr important de probleme. Biroul a analizat stadiul de pregătire a Conferinței internaționale „Război și societate în E-

opa Centrală și de est, 1740-1920: privire de sin-
eză", care va avea loc la București în perioada
3-25 septembrie 1984, și a hotărît să fie intensi-
cate eforturile pentru pregătirea acesteia.

O problemă importantă a constituit-o hotărîrea
le înființare a unui număr de 18 filiale ale Comi-
iei Române de Istorie Militară în cele mai impor-
ante garnizoane din țară, printre care Cluj-Na-
oca, Iași, Timișoara, Craiova, Constanța, Ora-
lea, Sibiu, Brașov etc.

În prezent, Comisia Română de Istorie Militară
și trecut la aplicarea hotărîrii. Membrii Comisiei
au deplasat în garnizoane și cu sprijinul orga-
nelor județene au trecut la înființarea acestora. În
îndul membrilor filialelor au fost cuprinse cadre
militare active și ofițeri de rezervă, personalități și
amenii de știință din localitățile respective, care
manifestă preocupări în domeniul istoriei militare
patriei noastre.

Filialele Comisiei Române de Istorie Militară
or sprijini traducerea în viață a unui punct
important de pe ordinea de zi a Biroului Comisiei,
realizarea unor simpozioane în garnizoanele res-
pective, care vor marca cea de-a 40-a aniversare
victoriei revoluției de eliberare socială și națio-
ală, antifascistă și antiimperialistă în România.
Biroul Comisiei a aprobat planul de activitate în
edea aniversării a 200 de ani de la revoluția
opulară condusă de Horea, Cloșca și Crișan, din
1784, precum și organizarea unei sesiuni de co-
municări și referate cu această temă.

De asemenea au fost discutate și aprobate pla-

nurile de activități ce vor fi organizate cu prilejul
Zilei Armatei și cu prilejul împlinirii a 160 de ani
de la nașterea lui Avram Iancu.

Biroul a ascultat rapoartele asupra cercetărilor
și săpăturilor arheologice de la Vadu și Unirea,
care sînt efectuate de specialiști din armată. Au
fost apreciate pozitiv rezultatele obținute și s-a
hotărît continuarea lucrărilor de cercetare.

A fost analizat și un plan de măsuri pentru sâr-
bătorirea, în anul 1986, a 2 500 de ani de la prima
atestare scrisă a luptelor poporului geto-dac. Pro-
punerile au fost aprobate și secretariatul Comisiei
Române de Istorie Militară a fost însărcinat cu în-
deplinirea lor.

Biroul a discutat și alte probleme de organizare
a activității științifice a Comisiei pentru perioada
următoare și a hotărît o seamă de măsuri în acest
sens.

Cu prilejul celei de a 40-a aniversări a revolu-
ției de eliberare socială și națională, antifascistă
și antiimperialistă, pe agenda Comisiei Române
de Istorie Militară se află un număr important de
activități.

Printre cele mai importante activități organizate
cu acest prilej putem enumera:

— Organizarea unui simpozion pe Ministerul
Apărării Naționale, la care prezintă materiale
personalitățile din cadrul Ministerului Apărării

(continuare în pag. 96)

Manifestație de simpatie
față de Partidul Comunist
Român, conducătorul și
organizatorul revoluției de
eliberare socială și
națională, antifascistă și
antiimperialistă

CARTEA DE ISTORIE

NICOLAE CEAUȘESCU,
Istoria poporului român,
București, Editura militară, 1983

**NICOLAE
CEAUȘESCU**

ISTORIA POPORULUI ROMÂN

CULEGERE DE TEXTE

EDITURA MILITARĂ

Conducător strălucit al
destinelor poporului român,
genial al României socialiste
moderne, tovarăș Nicolae
Ceaușescu este, deopotrivă,
un mare iubitor al istoriei
patrie. Gînditor vizionar,
călăuzind întreaga sa activitate
teoretică și practică de concepție
revoluționară materialistă și
metodologică, conducător al
României socialiste oferă o
vasta sa operă, o viziune
profund novatoare și, în același
timp, originală și asușă evoluției
proceselor și fenomenelor istorice.

Expresie convingătoare a acestei concepții revoluționare
asupra trecutului istoric, culegerea de
texte *Istoria poporului român*, realizată
de Institutul de Studii Istoric-Social-Politice
de pe lângă C.C. al P.C.R. și publicată de
Editura Militară, conține, în 1000
pagini de un vibrant patetism, aprecieri de
inestimabilă valoare asupra unor mari
și glorioase fapte din trecutul
poporului român. Ea constituie, prin bogăția
conceptelor, tezelor și ideilor, un
argumentat tuturor aspectelor care,
pe altele meșteșugărilor, minimalizează
și denigrează trecutul și rolul istoric
al poporului român, relevînd totuși
dată datoria sacră a istoricilor de a
respecta și promova activitatea lor
științifică adevărului obiectiv.

Studierea trecutului prin prisma
operei secretarului general al partidului pune în
evidență faptul că dominația străină,
deși prejudiciabilă dezvoltarea
societății, nu poate împiedica
un popor ca, prin luptă neîncetată
și cu sacrificii umane și materiale,
să realizeze aspirațiile de independență,
unitate și progres. Acest adevăr
evidențiat în volum prin paginile
ce evocă lupta poporului român
de-a lungul timpului, sub conducerea
unor mari voievozi pentru unitate,
libertate și independență demonstrează
cealtă idee-forță a gîndirii tovarășului
Nicolae Ceaușescu: „un popor hotărît
să-și apere gloria și libertatea nu
poate fi închinat de nimeni și de
nimic niciodată“.

Ridicările revoluționare din 1821
și 1848, Unirea Moldovei cu Muntenia
de la 1859, Independența de la 1877
sau Marea Unire de la 1918, amplitudine

criticizate în volum, confirmă rolul prisosință o altă valoroasă a preciere a secretarului general al partidului: anume că, aceste mari realizări ale poporului român nu au fost decât efectul unei întimplări, rodul unor simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor învenite la masa tratativelor, și rezultatul luptei hotărâte a unor mai largi mase ale poporului”.

De o atenție deosebită s-au bucurat în opera președintelui României socialiste fenomenele și procesele istorice ale epocii contemporane, cu toate marile ei momente: făurirea partidului Comunist Român în mai 1921, lupta clasei muncitoare condusă de partidul ei revoluționar pentru libertate și dreptate socială împotriva fascismului și războiului, victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din 1944 — înclusiv, o strălucită a luptei eroice a partidului comunist, faimoșii voievozi de libertate a poporului român.

Cu extraordinara sa capacitate de a pătrunde în cele mai intime resorturi ale fenomenelor și proceselor istorice, înfățișându-le așa cum s-au desfășurat, în repetate rânduri, marea importanță a acțiunii istorice de la 23 August 1944 pentru destinele țării noastre, rolul său de deschizător de eră nouă în istoria patriei, eră marcată de ample transformări revoluționare, pe care a cunoscut deplinul triumf după Congresul al IX-lea al partidului, perioadă pe care o numim pe drept cuvânt și cu legitimă mândrie patriotică, **Epoca Nicolae Ceaușescu.**

Prezentind în mod științific, prin spiritul adevărului istoric și într-o viziune unitară trecutul poporului nostru, relevându-i demeritele învățăminte pentru istoria prezentului, culegerea de față contribuie în mod strălucit la cunoașterea conștiinței tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra istoriei, constituind, pentru cercetătorii din acest domeniu, pentru cititorii, prin bogăția de date, prin analiza aprofundată a fenomenelor istorice o lucrare indispensabilă în înțelegerea complexelor procese ale epocilor ce s-au succedat de-a lungul timpului pe teritoriul patriei, la dialecticii dezvoltării societății noastre, a

rolului jucat în istorie de țărâ-nime și, o dată cu apariția ei, de clasa muncitoare, a raportului dintre mase și personalități în făurirea istoriei.

În același timp, volumul relevă rolul important pe care îl are istoria patriei noastre în procesul de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, în educarea maselor largi, în deosebi a celor tinere, în spiritul prețuirii luptei și jertfei înaintașilor, al dragostei neîmămurite pentru trecutul glorios al poporului nostru și al armatei sale.

MIHAI DOPRIȚESCU

**General-colonel dr.
Constantin Olteanu,
general-locotenent dr.
Ilie Ceaușescu,
colonel dr.
Vasile Mocanu,
colonel dr.
Florian Tucă,**

**„Mișcarea
muncitorească,
socialistă,
democratică,
activitatea
Partidului
Comunist
Român
și apărarea
patriei
la români.**

— Repere cronologice—

Elaborată de un prestigios colectiv de istorici militari, lucrarea a demonstrat cu prisosință, pe parcursul anului care s-a

scurs de la apariția ei, că a răsunat unei reale necesități în cimpul istoriografic românesc contemporan. Instrument de lu-

cru deosebit de valoros, prin înaltul său nivel științific, ea pune la îndemina cercetătorului jaloanele esențiale ale apariției și dezvoltării mișcării muncitorești democratice și revoluționare, ca parte inseparabilă a istoriei patriei, ale rolului fundamental jucat de partidul comunist în rezolvarea marilor comandamente cu care s-a confruntat poporul român, și ale glorioaselor înfăptuirii din epoca deschisă de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român.

Dincolo de bogăția faptelor, datelor și evenimentelor redată, care fac din această lucrare o permanentă bază de informație pentru cei ce studiază istoria modernă și contemporană a României, ea se constituie și într-o sursă de referință prin ineditul multor probleme tratate și rezolvate în conformitate cu orientările extrem de fecunde și valoroase cuprinse în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu, prin concluziile menite să depășească unele formulări prestabilite în domeniul periodizării istoriei patriei, să evidențieze rolul și contribuția poporului nostru în contextul istoric european.

Cu deosebită pregnanță sînt subliniate în lucrare lupta maselor, sub conducerea partidului comunist, pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a patriei în fața politicii imperialiste de forță și dictat, polarizarea tuturor forțelor progresiste și patriotice în jurul partidului și înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, care a marcat începutul unei noi ere în istoria poporului român.

Pe parcursul demersului lor științific, autorii relevă permanenta legătură dintre oștire și popor, atenția deosebită acordată de partid apărării naționale, fundamentarea de către tovarășul Nicolae Ceaușescu a doctrinei noastre militare, măsurile luate pentru aplicarea ei, legătura indisolubilă dintre apărarea națională și problemele lumii contemporane și, în acest context, activitatea neobosită desfășurată de conducătorul partidului și statului nostru pentru asigurarea unui climat de pace și colaborare între popoare, ca o condiție sine qua non a dezvoltării lor libere și independente.

**GHEORGHE
NICOLESCU**

Nicolae Ceaușescu and the Romanian Road to Socialism,

Unified Printers
and Publishers Ltd,
London, 1982, 190 p.

Robert Govender, editorul revistei de politică internațională „World Times” care apare la Londra, este dedicat în întregime, după cum singur mărturișește; unui principiu cardinal al

filozofiei publicistice anglo-saxone conform căruia „comentariul este liber, faptele sînt sfinte”. Cu alte cuvinte, respect pentru fapte, dreptul de a le comenta, interpreta sau analiza.

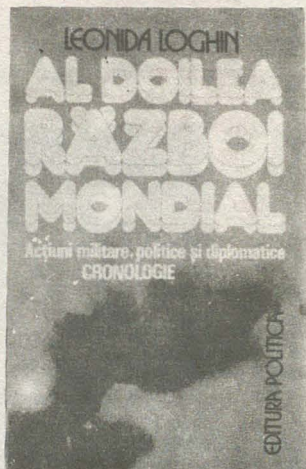
Pe această bază, lucrarea publicată la Londra în limba engleză **NICOLAE CEAUȘESCU ȘI CALEA ROMÂNIEI SPRE SOCIALISM** înfățișează cititorilor aspecte esențiale ale României de astăzi, ale politicii interne și externe a Partidului Comunist Român, evidențiind amprenta decisivă a personalității președintelui țării noastre în procesul de dezvoltare rapidă și multilaterală a țării noastre în epoca cea mai rodnică în înfăptuirea din întreaga istorie națională — „EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU”. Autorul se declară impresionat de această „națiune prietenoasă care n-a co-

Maior dr.
MIHAIL E. IONESCU

(continuare în pag. 95)

Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice - Cronologie -

Editura Politică a publicat, de curînd, lucrarea **Al doilea război mondial. Acțiuni militare, politice și diplomatice. Cronologie**, elaborată de dr. Leonida Loghin (colonel în rezervă). Folosindu-se de o bogată documentație, cu preferință pentru lucrări și materiale editate în limbi străine, autorul izbutește să sintetizeze, pe zile și, în unele situații, pe ore, evenimentele principale derulate de-a lungul a peste 2 000 de zile de crîncene confruntări militare, politice și diplomatice. Acțiunile sînt reliefate cu maximă densitate, dar și cu acuratețe științifică și stilistică, pe teatre strategice de

război, ceea ce permite cititorilor să se orienteze de la început asupra ansamblului celui de-al doilea conflict mondial și să se informeze, totodată, asupra durității și specificului fiecărei zone strategice în parte, fie că este vorba de războiul desfășurat pe continentul european, pe cel african sau în Pacific.

Lucrarea se caracterizează printr-o abundență informație, cu o multitudine de date inedite în istoriografia românească contemporană, ceea ce îi conferă o ținută științifică solidă. Pe lîngă toate evenimentele principale de ordin militar, politic și diplomatic, dr. Leonida

Loghin oferă cititorilor o serie de alte date interesante, multe dintre ele inedite, care încheiem temeinic tabloul înfrîntării desfășurate pe toate fronturile luptă ale celui de-al doilea război mondial. Reiese în mod evident că frontul principal de confruntare a Wehrmachtului hitlerist a fost cel sovietic, unde forțele armate ale U.R.S.S. au atacat lovituri nimicitoare asupra război germane. Este, asemenea, foarte bine plasată în contextul lucrării mișcarea rezistență antifascistă în consecință cu operațiile militare cu care s-a interconționat. Sînt dens exact plasate toate evenimentele la care a participat România și poporul român, integrînd vîlău de eliberare socială națională, antifascistă și antipieralistă, precum și evenimentele care i-au urmat la nivel cuvenit, în ansamblul luptei antifasciste europene și mondiale.

Anexele, judicious alese și elaborate, întregesc lucrarea care reprezintă un instrument de lucru valoros. Prin nivelul științific și puterea de sinteză, Cronologia realizată de dr. Leonida Loghin se adresează cu opotrivă atît specialiștilor, cităm marelui public.

MARIA SINESCU

Constantin
Căzănișteanu,
Vladimir
Zodan,
Adrian
Pandea,

**Comandanți
militari,**

Editura
științifică
și enciclopedică,
București,
1983

Cercetări îndelungate, pe care mai diverse planuri informaționale, au permis autorilor acestui volum să ofere, atît specialiștilor, cit și publicului larg, un instrument de lucru și cunoaștere realizat în spiritul obiectivității științifice și al educației patriotice și politice. Dicționarul la care ne referim reușește să fie, în frîntul istoriografiei românești, o primă încercare de analiză a unei problematice de un real interes, a definirii și categorisirii rolului personalităților în evoluția structurilor ostășești, în îmbogățirea conținutului artei militare și m-

LAZĂR NISTEANU • V. ZODIAN • A. PANDEA

COMANDANTI
MILITARI
DICTIONAR
DICTIONAR
DICTIONAR
DICTIONAR
DICTIONAR
DICTIONAR

Egitura științifică și enciclopedică

clusi în Dicționar își găsesc lo-
al, în mod firesc, marile persona-
tăți militare ale românilor, înce-
lnd cu Burebista și Decebal,
Cincu de Hunedoara, Ștefan cel
mare, Mihai Viteazul și alți iluștri
jevozi și comandanți de oști și
rminând cu suita de șefi militari
are s-au afirmat în timpul revolu-
ției de eliberare socială și națio-
nală, antifascistă și antiimperia-
listă și în întregul război
nhitlerist.

Acum cînd aniversăm 40 de ani
e la istoricul act revoluționar
e 23 August 1944, ne bucură că
ntînim în paginile dicționarului
umele generalilor romîni care,
rin calitățile și însușirile lor, au
vut un aport substanțial în obție-
rea deciziei pe cîmpul de luptă.
le referim printre alții la genera-
i Gh. Mihail, N. Dascălescu, V.
itanasiu, C. Ionașcu și D. Dămă-
ceanu care, în timpul luptelor din
aiugust 1944 și din războiul
ntîntilherist, au fost în măsură să
efere soluții originale, să conceapă
și să conducă acțiuni de valoare
restrategică.

Ne declarăm cu totul de acord
autorii cînd, definindu-și lucră-
ea, afirmă că: „Ea permite citito-
rului nu numai să cunoască dar și
rîă judece, în funcție de criteriile
pilozofice și științifice corecte, ac-
uitatea celor care și-au dobîndit
lăma pe cîmpurile de luptă”.

Căpitan

EFTIMIE ARDELEANU

Pe drumurile biruinței
23 August 1944—
12 mai 1945

(Extrase din jurnalele
de operații
ale unor mari unități,
unități și subunități
române participante
la războiul antihitle-
rist).

Volum întocmit de:
colonel Antone
Marinescu,
maior dr. Ioan Talpeș,
căpitan Alexandru Dușu,
Editura militară,
București, 1984.

Pe drumurile biruinței este titlul noului volum de documente pe care Editura Militară, continuând pe linia valorificării tezaurului arhivistic privitor la istoria militară a poporului român, îl pune acum la îndemina cercetătorilor și publicului larg cititor și iubitor de istorie. El îmbogățește zestrea izvoarelor editate, întregind imaginea documentară a participării glorioase a armatei române la luptele din Augustul eliberator și la războiul antihitlerist, dar și a istoriei sale, constituindu-se, în același timp, acum, în anul împlinirii a patru decenii de viață nouă și liberă, într-un omagiu adus vitejiei, eroismului și jertfei ostașilor care au străbătut, între 23 august 1944—12 mai 1945, drumurile grele ale biruinței asupra fascismului.

În paginile volumului, autorii au inclus, după o selecție riguroasă a materialului documentar aflat în Arhivele Ministerului Apărării Naționale, extrase din jurnalele de operații ale unor mari unități, unități și subunități care au participat la luptele insurecționale și la războiul antihitlerist. Încă din „Cuvîntul înainte” îngrijitorii ediției precizează că în selectarea documentelor au urmărit câteva criterii în dorința de a da o viziune înche-gată și întregitoare efortului prestat de armata română timp de peste 260 de zile. Mai întîi, surprinderea tuturor etapelor participării oștirii noastre la răz-boiul antihitlerist, criteriu care a și impus structurarea volumului în cele patru părți: I. *Luptele purtate de armata română în pe-rioda 23—31 august 1944*; II. *Luptele duse de armata română pentru desăvîrșirea eliberării teri-oriului național de sub ocupația hitleristo-horthystă (1 septem-*

brie—25 octombrie 1944); III. Participarea armatei române la luptele de pe teritoriul Ungariei; IV. Participarea armatei române la luptele de pe teritoriul Cehoslovaciei și Austriei, fiecare dintre acestea cu cite un preambul substanțial menit să-l pună pe cititor în temă cu dinamica evenimentelor și caracteristicile etapelor respective. Apoi, un alt criteriu a fost acela de a prezenta cele mai importante și semnificative acțiuni militare — operații, bătălii sau lupte, evident în ordine cronologică în cadrul fiecărei secțiuni. În sfîrșit, și nu în ultimul rînd, criteriul cuprinderii în selecția întreprinsă a cît mai multor mari unități, unități și subunități cu contribuție remarcabilă la războiul antihitlerist, din toate genurile de armă și specialități din armata română. În această idee, reprezentarea lor în volum s-a făcut, de regulă, o singură dată, deși majoritatea acestora s-au aflat angajate în lupte pe întreaga campanie antihitleristă.

Documentele incluse în volum atestă că itinerarele eroice de la Marea Neagră pînă în Boemia au fost străbătute cu dirzenie și bravură, și presărate cu jertfe grele, de infanteriști, vînători de munte, cavaleriști, artișteriști, grăniceri, tanchiști, aviatoriști, membrii batalioanelor fixe regionale, transmisioniști, pontonieri, pionjeri ș.a.

Mărturiu nemijlocite ale tuturor luptelor, consemnate în chiar desfășurarea lor sau puțin după aceea, aceste documente reînvie istoria trăită de cei chemați să o scrie cu fapta și singele lor, dovadă încă o dată atașamentul militarilor români față de cauza întregului popor — lupta pentru independență, suveranitate și integritate teritorială, faptul că pentru această cauză armata a participat și a acționat, în totalitate și fără nici o defecțiune, la chemarea Partidului Comunist Român, în numele intereselor supreme ale națiunii, la declanșarea și obținerea victoriei revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Sprijinită de întregul popor, mobilizată de apelul „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, armata română a luptat apoi cu vitejie și eroism, dînd un greu tribut — peste 170 000 de morți, răniți și dispăruți — pentru desăvîrșirea eliberării teritoriului național, pentru eliberarea teritoriilor Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, pînă la victoria finală asupra celui de-al III-lea Reich.

De la Sarmizegetusa la Ctesiphon: Din activitatea militară și diplomatică a regelui Decebal

În anul 112, guvernatorul Bithyniei, Pliniu cel Tânăr, cunoscutul om politic și scriitor roman, adresa împăratului Traian o scrisoare cu următorul conținut:

„Stăpîne, soldatul Appuleius din garnizoana Nicomediei mi-a scris că un oarecare, cu numele Callidromus, fiind reținut (cu sila) de către brutarii Maximus și Dionysos, cărora le închiriasse munca sa, a fugit lângă statuia ta. Adus înaintea autorităților a arătat că a fost cândva sclavul lui Laberius Maximus, că a fost capturat în Moesia de Susagus, apoi trimis în dar de către Decebal lui Pacorus, regele Parthiei; a rămas mai mulți ani în slujba aceluia, de unde a fugit mai apoi și astfel a ajuns în Nicomedia.

El a fost adus în fața mea și mi-a povestit aceleași fapte, de aceea am găsit potrivit a-l trimite la tine, ceea ce am îndeplinit cu puțină întârziere, deoarece am căutat (a descoperi) piatra gravată cu portretul lui Pacorus, pe care acesta o avea drept podoabă și declară că-i fusese sustrasă (în timpul anchetei).

Dacă aș fi putut-o descoperi,

eu doream să ți-o trimit și pe aceasta așa cum ți-am trimis bucată de minereu despre care el spunea că a adus-o dintr-o mină parthică. Aceasta s-a sigilat cu inelul meu, care are gravată o cvadrigă”¹.

Cunoscută de mult și analizată de mai mulți istorici, această scrisoare relevă, între altele, vastul orizont politic, diplomatic și militar al regelui Decebal, orizont ale cărui dimensiuni, raportate la condițiile istorice ale epocii, par de necredut.

Callidromus, sclavul guvernatorului Moesiei Inferioare, Laberius Maximus, fusese, potrivit cercetărilor, luat în captivitate în timpul incursiunii întreprinse în sudul Dunării de Susagus în iarna 101—102, adică într-o perioadă când iarna împiedica armata romană să desfășoare acțiuni militare în teritoriul dac invadat. Atacul lui Susagus este o nouă mărturie a dinamismului și curajului concepției strategice a lui Decebal, care a organizat această lovitură în spatele dispozitivului inamic, într-un moment când condițiile de climă imobilizau forțele lui Traian. Fie că era vorba de un nobil geto-dac, fie de o căpetenie sar-

mată, aliată cu Decebal, ea ar împiedea că Susagus a acționat în beneficiul regelui dac, căruia i s-a încredințat și pe Callidromus, sclavul guvernatorului roman.

Când a fost trimis Callidromus ca dar regelui Parthiei Pacorus și dacă Decebal, potrivit clauzei de păci care a pus capăt războaielor din anii 101—102, ar fi restituit, toți captivii romani, înseamnă că și Callidromus ar fi trebuit să se afle între ei și că, deci, marea lui la Ctesiphon, capișul regelui Pacorus, va fi avut loc chiar în timpul operațiunilor militare, adică în 102 e.n. Dacă Decebal a eludat condițiile tratatului de pace — ceea ce ar fi foarte probabil — Callidromus și-a început călătoria în interiorul dintre primul și cel din urmă război între daci și romani, deci între anii 102—112 e.n.

Și într-un caz și în celălalt, rostul trimiterii unei solii cu daruri către regele parților nu putea avea decât un singur obiectiv — stabilirea unei colaborări militare în vederea luptei împotriva inamicului comun, Imperiul Roman. Alianța cu co-partă se înscrise unui viitor plan de organizare a unei coerențe care urma să unească pe

Oastea dacă pregătindu-se de luptă (reproducere după un desen de H. Crețulescu)

**„Nu ca învinși,
ci ca învingători!”**

dar adevărat

ei amenințați de expansiunea onamei. Pentru ajutul celui de-al ulapile război daco-roman, Dio romassius informează că Decebal machema în ajutor pe vecini. Spu- roarea că dacă-l vor părăsi pe din- corul și ei vor fi în primejdie; că uzul ușor și mai sigur își vor oiăstra libertatea ajutându-l în stăpână, înainte ca el să fi suferit eanreo nenorocire. Însă privind ăle pășători cum sînt nimiciți da- trile, mai pe urmă vor ajunge ei apăsîși robi căci vor rămîne fără ut lași”²

un Dio Cassius menționează nu- Dai popoarele vecine dacilor, e iar scrisoarea lui Pliniu cel Ti- e ar arată că orizontul politic și onstrategic al marelui rege dac terra mult mai larg. El a căutat elianța celui mai puternic și mai și tatornic adversar al Romei din —Orient: regatul part. Întemeiat rin răscoala lui Arsakes împo- lătriva regatului seleucid (circa ii 50 î.e.n.) și prin eforturile suc- năsorului său, Tiridates, regatul înțărilor a fost timp de cinci se- cole „principalul adversar al Ro- upei în Orient”³. Prin colabora- mea militară dintre daci și parți, Decebal voia să reactiveze „flan- ul oriental”, să constrîngă Im- coerul Roman la un război pe ouă fronturi, care să-l dividă rțele și să le slăbească astfel rja de șoc.

Nu putem ști, din lipsă de in- rmații, care a fost rezultatul olei dace care l-a dus pe Calli- romus în dar lui Pacorus. Ceea e este sigur e că în toamna ului 113, ocuparea Armeniei e către parți a dus la campania i Traian împotriva regatului art, în urma căreia Ctesipho- ul a fost cucerit. Ceea ce este u totul remarcabil e că aliatul oit de Decebal se afla la peste 000 km de Sarmizegetusa re- elui dacilor. Să ne imaginăm dru- nul soliei lui Decebal prin stepele ord-partice, Caucaz, Armenia, Parthia pînă pe malurile Tigru- lui, la Ctesiphon (drumul peste Marea Neagră era controlat de romani!) în condițiile de atunci.

Peste mai bine de un mileniu, Ștefan cel Mare se va afla în le- gături cu Uzun Hasan, hanul statului Ak Koinlu, a cărui capi- tală era din 1468 la Tabriz (în nordul Iranului de azi), în vede- rea luptei împotriva Imperiului Otoman. Ștefan cel Mare era și el călăuzit de același gînd al im- punerii unui război pe două fronturi — occidental și orien- tal. Solia lui Decebal merseese însă dincolo de Tabriz, pînă aproape de unirea Tigrlui cu Eufratul. Este într-adevăr greu de crezut, dar adevărat!

În milenara luptă a poporului român pentru independență și unitate națională marile bătălii pentru apărarea libertății și integrității vetrei strămoșești amenințate de expansiunea oto- mană marchează minunate pa- gini de glorie și eroism.

Prin unirea tuturor sub stea- gul luptei de apărare a neamă- rii, unire întruchipată în răz- boiul întregului popor pentru apărarea patriei⁴, românii și-au putut păstra structurile poli- tice, administrative, militare etc. proprii, Poarta Otomană fi- ind obligată să recunoască sta- tutul de autonomie al Țărilor Române prin firmane ale sulta- nului, cunoscute și sub numele de „capitulații”.

O apreciere făcută în epocă de umanistul italian Filippo Bu- naccorsi Callimachus (1437—1496) — aflat în slujba Poloniei — relevă performanța istorică a românilor. El stăruie asupra biruințelor lui Vlad Te- peș și Ștefan cel Mare asupra oș- ților otomane, insistă asupra faptului că muntenii au putut „să-și păstreze toate legile lor, împreună cu averile și pînă aproape și libertatea”, iar moldovenii „au provocat adesea, în anii precedenți, în mai multe rînduri, pierderi atît de mari turcului, încît acesta a fost silit, în cele din urmă, să-l numească aliat și prieten pe Ștefan, dom- nul moldovenilor”⁵. Umanistul italian face apoi o paralelă între eșecurile sau pasivitatea marilor state din Europa Occidentală și Centrală în fața primejdiei oto- mane și lupta micilor popoare din Europa de sud-est: „O! iată marea putere (Poarta Otomană — n.n.) atît de temută de mul- țiimea spaniolilor, de avuția francezilor, de forțele germani- lor, dar cu care s-au luptat mult timp primitivii epiroți, s-au în- fruntat adesea bulgarii cu forțe egale, au purtat război ani înde- lunguți sîrbii, aproape fără oș- tași și arme, cu care, în sfîrșit, bosniicii și rascii izolați au lupt- at cu rezultate nedecise în lo- curi variate, iar românii, după ce au respins armele și încercările ei (ale Porții Otomane — n.n.), s-au învîit prin tratate nu ca în- vinși, ci ca învingători”⁶ (s.n.).

În timp ce în jurul nostru, în sudul Dunării (cu excepția Ra- gusei) și în Ungaria centrală, Imperiul Otoman a lichidat

structurile politice ale popoare- lor cucerite și a introdus regi- mul de pașalic, singuri românii, prin rezistența lor înverșunată, au silit marea putere care era Imperiul Otoman să le recu- noască prin tratate statutul lor de autonomie. Greu poate de crezut, dar adevărat!

**Dr. FLORIN
CONSTANTINIU**

¹ D. Tudor, *Peregrinările sclavului Callidromus „Studii și articole de isto- rie”* I, (1956) p. 19

² Dio Cassius, *LXVIII, 11, 1*. Pagini din gîndirea militară universală, vol I, ed. col. dr. S. Pitea, col. dr. Gh. Tu- dor, Editura Militară, București, 1984, p. 208.

³ Horia C. Matei, *O istorie a Romei antice*, Editura Albatros, București, 1979, p. 67

⁴ General-maior dr. Ilie Ceaușescu, *Războiul întregului popor pentru apărarea patriei la români*, Editura Militară, București, 1980

⁵ Șerban Papacostea, *Tratatetele Țării Românești și Moldovei cu Imperiul Otoman în secolele XIV—XVI: fic- țiune politică și realitate istorică*, în vol. Stat, societate, națiune, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 98

⁶ *Ibidem*, p. 98

Adevăruri fundamentale

[urmăre din pag. 72]

dacii alcătuiesc baza etnică a poporului nostru/.../. Dacă romanismul a prins rădăcini atât de puternice și atât de durabile în stînga Dunării e fiindcă, purtător al unei civilizații superioare, a cîștigat pe acești dacii, pe băștinași”⁹. Cunosător obiectiv al problemelor aflate în discuție, un cercetător străin a arătat că „populația geto-dacă a continuat să trăiască, dovedind o forță neobișnuită de adaptare la influențele din afară, fără a-și pierde însă individualitatea, care caracterizează România pînă în zilele noastre”¹⁰. La rîndul său, istoricul A.D. Xenopol sublinia în 1913 că poporul român este constituit istoric „pe un corp și o energie dacă”¹⁰.

În documentele partidului nostru, reflectînd profund și sintetic adevărul, se exprimă limpede realitatea istorică a etnogenezei românești acum 2000 de ani.

Încredințași pe mărturia incontestabilă a documentelor istorice, valorificînd rezultatele istoriografiei noastre naționale, vechi de sute de ani, se poate afirma cu deplin temei că poporul român s-a format acum două milenii, cînd poporul dac a preluat limba și elemente ale spiritualității latine, locuind neîntrerupt pe teritoriul Daciei. Procesul de preluare a limbii și siritualității latine s-a finalizat în perioada secolelor II—III, cînd cele două mari civilizații ale lumii antice au intrat în contact masiv și îndelungat. La retragerea aureliană, poporul român a rămas neclintit

în Dacia, apărîndu-și cu eroism unitatea și propria civilizație. „După retragerea armatei și administrației romane din Dacia, poporul autohton — se arată în Plaiul de măsuri privind aniversarea a 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat și independent adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 26—27 iunie 1977 — și-a păstrat neîntrerupt continuitatea de viață materială și etnico-lingvistică pe teritoriul de punzător vetrei strămoșești”.

Un adevăr fundamental al istoriei naționale, o sursă de seamă a întregii civilizații românești, etnică a poporului român este poporul dac, care a preluat limba și elemente ale civilizației latine, aproape două milenii. Astfel, poporul român este cum arăta marele savant Nicolae Iorga, „un popor prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori mai vechi: aceasta este mindria și aceasta este puterea noastră”¹¹.

„Păstrînd de la daci setea nestinsă de libertate, voința de a nu-și pleca fruntea sub jug străin, hotărîrea de a rămîne mereu el însuși stăpîn pe viața și pe soarta sa și continuînd spiritul rațional, judecata și pasiunea creatoare a romanilor, poporul român, nou apărut în lume, arată secretarul general al partidului nostru — că să îndeplinească, într-o existență de aproape două milenii, un eroic, zbuçiumat și măreț de istoric, dezvoltîndu-se continuu și afirmînd cu putere în rîndul popoarelor și, astăzi, al nărilor lumii”¹².

Monumentele luptei

[urmăre din pag. 82]

crustate, aurite: „Slavă ostașilor români care au luptat împotriva fascismului pentru eliberarea patriei”.

Monumentul Victoriei. Dominînd parcul din centrul municipiului Constanța, monumentul este creația sculptorului Boris Caragea și a fost dezvelit la 25 octombrie 1968. Sugestiva compoziție sculpturală, turnată în bronz și înaltă de 7,30 m, plasată pe un soclu de forma unei nave, placat cu travertin, are ca element central statuia, rînd-bosse, a unei tinere femei, simbolizînd Victoria, într-o atitudine maiestuoasă. În mîna dreaptă, ridicată, ține o ramură de stejar, iar în spatele ei se desfășoară faldurile unui drapel. De-o parte și de alta a statuii se află ample alto-reliefuluri care narează luptele insurecționale desfășurate în Dobrogea (cel din stînga) și eforturile construcției socialiste pe pămîntul dintre Dunăre și Marea Neagră (cel din dreapta).

Monumentul gărzilor patriotice. Amplasat într-unul din parcurile municipiului Drobeta-Turnu Severin, monumentul este opera sculptoritei Iulia Oniță și a fost dezvelit la 21 august 1974. Compus dintr-un grup statuar și un soclu decorat cu o friză, ambele realizate din tra-

vertin, monumentul este înalt de 5 m. Grupul statuar reprezintă trei personaje: un țaran care, prin fizionomie și vestimentație, face legătura cu trecutul, cu strămoșii geto-daci (dreapta); un muncitor din formațiunile de luptă patriotice (centru); un intelectual (stînga). Cele trei personaje simbolizează unitatea de voință și de acțiune a forțelor patriotice populare, care în zilele lui August 1914 au luptat cu totală dăruire, alături de ostași, conducerea comuniștilor, pentru zdrobirea înărilor trupelor hitleriste de a ocupa orașul Drobeta-Turnu Severin. Ampla friză de pe soclu prezintă peste 20 de personaje, surprinse în diferite ipostaze, între care se detașează un grup de muncitori români avîntîndu-se la atac, un ostaș rănit, un membru al unei formațiuni de luptă patriotice căzută la datorie. Întreaga friză subliniază și mai pregnant unitatea de nezdruccinat dintre armă și popor în timpul luptelor din acel August de la anulul 1944. Numeroase alte monumente, obeliscuri sau plăci comemorative, aflate la Ploiești sau la Giurgiu, la Mălini sau la Slobozia, la Buzău la Fetești, la Prejmer ori Moreni etc., se constituie într-un omagiu peste timp al generațiilor care, înălțătoarelor pagini de eroism înscrise în cartea de istorie a neamului de vitejii ostași români și de bravii luptători din formațiunile de luptă patriotice acum patru decenii.

Personalități militare române

[urmăre din pag. 85]

VASILIU-RĂȘCANU CONSTANTIN (n. 5 sept. 1887 — m. 19 mart. 1980). General de armată. Comandant de mare unitate și ministru de război

în timpul războiului antihitlerist. Și-a făcut studiile la Școala de ofițeri de infanterie din București (1908), Școala de aplicație de infanterie (1911), Școala Superioară de Război (1918). Căpitan în 1916, a participat la războiul din 1916—1918, distingîndu-se în bătălia de la Mără-

șești (24 iul./ 6 aug. — 6/7 aug. 1917). După primul război mondial a urcat treptat carierei militare pînă la gradul de general de brigadă (1939), comandînd succesiv regimentele 2 infanterie (1931—1932), 31 infanterie (1933—1939) și Brigada 1 infanterie (1939). În februarie

1944 a preluat conducerea unităților subordonate Corpului 5 teritorial, în zona căruia se aflau și principalele surse de petrol ale țării, cu exploatarea de valoare strategică din Valea Prahovei. Adversarul al regimului de dictatură antonesciană, generalul Vasiliu-Râșcanu a stabilit legături cu reprezentanții forțelor ostile acestui regim, ce pregăteau, sub conducerea comuniștilor, ieșirea țării, ajunsă în pragul unei iminente catastrofe naționale, din războiul declanșat de Axă și alăturarea României la coaliția Națiunilor Unite. La declanșarea

revoluției din August 1944, trupele comandate de generalul Vasiliu-Râșcanu, împreună cu formațiunile patriotice de luptă locale, constituite din inițiativa Partidului Comunist Român încă din anul 1943, au procedat la imobilizarea și atacarea unităților hitleriste. Inițial a ordonat să se ia sub control comunicațiile Ploiești-Brașov și Tirgoviște-Ploiești, ca și rafinăriile „Vega”, „Româno-Americană”, „Astra”, „Steaua Română” (23—24 aug.); concomitent a trecut la fracționarea și atacarea unităților hitleriste din zona Ploiești. Lupte înverșunate

s-au desfășurat, până la 30—31 aug., la Moreni, Cîmpina, Boldești, Buda, Păulești etc., inamicul fiind neutralizat și pus în imposibilitatea de a menține sub control și exploata depozitele de carburanți și unitățile industriale vitale pentru existența structurilor sale militare din estul și sud-estul Europei. Din martie 1945 și până în septembrie 1946 generalul Vasiliu-Râșcanu a deținut funcția de ministru de război, respectiv al apărării naționale; a fost înălțat la gradul de general de armată (1948).

Cartea de istorie

(urmare din pag. 90)

propit nici o palmă din teritoriul altor popoare, și-a afirmat totdeauna ferm dreptul său la independență și la o cale liber aleasă de dezvoltare economică, politică și socială” (p. 11). Viziunea lui R. Govender asupra trecutului istoric al poporului român — care fundamentează „calea României spre socialism” — este condensată în capitolele intitulate „Tradiții de luptă” și „Eliberare socială și națională”. El arată rezistența opusă invaziilor succesive de poporul dac și subliniază lupta de rezistență desfășurată de acesta în timpul stăpînirii romane. „Chiar după această înfrângere în secolul II. e.n. (după războiul daco-roman din 105—106), dacii liberi din nordul și estul țării au desfășurat lupta de rezistență prin tactica guerillieră în alianță cu popoarele vecine și cu dacii răzvrățiți din teritoriile cucerite” (p. 29). În intervalul dintre secolele VI și X, „poporul român și-a conservat continuitatea și și-a dezvoltat neîntrerupt viața” (p. 30), documentele istorice atestând existența formațiunilor statale (voievodatele) care vor da naștere statelor feudale. O atenție specială o acordă autorul luptei de rezistență a poporului român împotriva expansiunii otomane; dezvoltării în răstimpul evului mediu a legăturilor multilaterale între țările române. Lupta neîn-

cetată a poporului român pentru unitate și independență a cunoscut realizări însemnate care au culminat în dobîndirea independenței (1877) și în făurirea statului național unitar (1918), „un rezultat logic al luptei îndelungate, aspre și sîngeroase a românilor de a distruge barierele artificiale care îi separau” (p. 99). „După 23 August 1944 — arată autorul — poporul român s-a angajat pe drumul deplinei independențe dovedind că este stăpînul propriului suflet politic și economic” (p. 63).

Un progres fără precedent în toate domeniile a caracterizat — potrivit opiniei autorului — viața României începînd cu Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, de cînd în fruntea României se află președintele Nicolae Ceaușescu. Capitolul în care este prezentată viața și activitatea președintelui României se încheie cu această concluzie elocventă: „Dinamic, viguros și fină, Ceaușescu, iubit de poporul său pentru modul magistral în care conduce țara pe calea internă și internațională dificilă, conștient de faptul că chiar dacă a realizat un mare progres pentru națiunea sa și pentru comunitatea internațională, mai sînt destule de făcut pentru a înfăptui în România viziunea privind o societate multilateral dezvoltată sau pînă cînd lumea va deveni stabilă economic și pașnică politic; de aceea este pregătit să-și continue opera pentru cauze atât de scumpe inimii sale” (p. 26).

Celelalte capitole ale cărții ce constituie cadrul vieții politice interne românești înfățișează

mecanismele democratice care funcționează în România, instituite din inițiativa președintelui Nicolae Ceaușescu, modul în care este asigurată deplina egalitate a tuturor cetățenilor țării, indiferent de naționalitate, religie, sex (capitolul „Libertate, egalitate, fraternitate); direcțiile dezvoltării economico-sociale a României în perioada 1981—1985 și pînă în anul 2000 (capitolele intitulate „Planul 1981—1985” și „Privind spre anul 2000”), precum și coordonatele politicii externe a României de astăzi (capitolele intitulate „Nici o alternativă pentru destinul”, „O chestiune de coexistență importantă”, „O nouă ordine economică internațională”, „Pentru o lume mai bună și mai dreaptă”).

Autorul consideră că ceea ce dă personalitate proeminentă României contemporane în lume și ceea ce explică interesul și prețuirea deosebită de care ea se bucură pe toate meridianele lumii este calea originală de dezvoltare economico-socială și politică aleasă, conform unor tradiții istorice îndelungate și glorioase, cale care s-a dovedit viabilă și reprezintă un exemplu demn de urmat. Meritul covîrșitor în conturarea „căii românești” de dezvoltare revine președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care „mai mult decît cei mai mulți conducători politici de astăzi se identifică total cu aspirațiile poporului său pentru un viitor material și spiritual mai bun acasă și o lume, în care războiul să fie interzis pentru totdeauna” (p. 11).

Peste un milion de ostași români au răspuns prezent

(urmare din pag. 39)

armată, precum și unitățile și formațiunile marinei și aviației, școli militare și centre de instrucție, subunități de jandarmi, totalizând un efectiv de 465 659 de militari”.

Chiar acceptînd distincția făcută de autorii „României în războiul antihitlerist”, care numără în rîndul forțelor ce au acționat în perioada 23—30 august 1944, pe lângă cele 30 de mari unități cu efective complete, doar 7 divizii „cu efective reduse”, dintre trupele de pe frontul din Moldova, aflate în repliere, imaginea privind valoarea reală a efectivelor angajate în luptele insurecționale este departe de a fi completă. Armatele 3 și 4 aflate în zona operativă numărau doar

358 329 militari la 20 august, iar comandamentele, unitățile și formațiunile din zona etapelor și interioare care au acționat într-un fel sau altul (și tocmai această diversitate de forme de acțiune armată a dat caracteristicile insurecției, indicînd-o drept o etapă distinctă în desfășurarea ostilităților cu Wehrmachtul), aveau subordinați peste 700 000 de oameni. Deci numai forțele militare românești dislocate în zona „interioară” care la 23 august 1944 numărau peste 700 000 de militari (este imposibil de menționat vreo formațiune militară — de unități nici nu poate fi vorba — care să fi fost antrenată în îndeplinirea obiectivelor militare existente pentru perioada 23—31 august 1944) depășesc cifrele date anterior. Luînd în calcul și efectivele din zona operativă, concluzia noastră ni se pare a fi argumentată cifric.

Orice analiză întreprinsă asupra impactului revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, asupra desfășurărilor imprimare co-fruntărilor militare de pe „frontul de est” și, implicit, a întregii conflagrații, se cuvine să pornească de la constatarea că, la 23 August 1944, forțele armate românești, care s-au alăturat coaliției antihitleriste, numărau peste un milion de ostași.

Din activitatea Comisiei Române de Istorie Militară

(urmare din pag. 87)

Naționale, cercetători și oameni de știință militari și civili;

— Organizarea de simpozioane în 18 dintre cele mai importante garnizoane din țară, cu sprijinul filialelor Comisiei Române de Istorie Militară și al organelor județene de partid, în perioada 20 iulie — 15 august 1984;

— Organizarea unor simpozioane în cadrul instituțiilor de învățămînt militar, unităților și comandamentelor;

— Elaborarea și publicarea volumului nr. 15 al lucrării „File din istoria militară a poporului român”, care conține studii și articole dedicate marelui eveniment;

— realizarea unor filme de scurt metraj cu

sprijinul Studioului Cinematografic al Armatei privind drumul de luptă al armatei române în fața faptelor de arme ale militarilor români;

— Organizarea cu sprijinul Muzeului Militar Central și al Bibliotecii Centrale a Ministerului Apărării Naționale a unei expoziții de documente, fotografii, lucrări care evocă evenimentele de la 23 August 1944;

— Cu sprijinul filialelor sale, Comisia Română de Istorie Militară organizează întîlniri între militari unităților și participanții la evenimentele de la 23 August 1944, vizite la locurile unde s-au desfășurat acțiuni de luptă.

Membri ai Comisiei Române de Istorie Militară participă cu referate și comunicări și în cadrul unor activități organizate de alte foruri.

O hotărîre importantă a Comisiei Române de Istorie Militară o constituie editarea prezentei publicații, în cîte două-trei numere pe an, aparice și propune să facă cunoscută publicului larg din țară și de peste hotare cele mai de seamă momente din istoria patriei, a poporului român și a armatei sale, să promoveze în paginile sale activitățile științifice despre istoria noastră națională.

Sub semnătura unor prestigioși istorici, scriitori, publiciști, în numărul 2 al revistei „LUPTA ÎNTREGULUI POPOR”, care va apărea în cursul lunii octombrie 1984, cititorii vor întîlni numeroase studii, eseuri, articole, evocări, memorii de război, documente inedite, însoțite de un bogat material iconografic, dedicate celei de-a 40-a aniversări a Zilei Armatei Republicii Socialiste România și împlinirii a 200 de ani de la Răscoala populară condusă de Horea.

Din cuprins nu vor lipsi rubricile permanente: Adevăruri fundamentale ale istoriei noastre naționale, Eroi au fost, eroi sînt încă, Personalități militare române, Incredible, dar adevărat, Cartea de istorie ș.a.

CONTENTS

● Beginning of a Way ● Romanian Communist Party — the Organizer and Leader of the Antifascist and Anti-imperialist Revolution of National and Social Liberation ● Historical Roots of the Antifascist and Anti-imperialist Revolution of National and Social Liberation in August 1944 ● Hostile Attitude Towards German Imperialism and Fascism — Constant Feature of the Romanian Army ● 23 August 1944 — Beginning of a New Era in the Romanian People's History ● Romanian Army, as Always, On the Part of the People ● The Romanian Revolution in August 1944 — International Consequences ● Romanians Disarmed Us ● Behind the Scenes of Relations Between Antonescu and Hitler ● The Fight of the Army and Patriotic Detachments During Insurrection (Chronology) ● In the Romanian General Staff the Troop Movements Are Preserved as Top Secret, Away from "Allies" ● 23 August. More Than One Million Romanian Soldier Answered Ready (Necessary Corrections in Annalizing a Force Balance) ● Between Rastenberg and Royal Palace: Diplomacy of Antonescu's Regime on the eve of August 1944 Revolution ● The Balcan Variant: From Beginning to Failure ● Full Agreement of the Army With the Entire Nation ● Events of August 1944 in Romania, recorded in the British Archives' Documents ● The Hitler's Special Envoy Reports: Marshal's Orders Are Sabotaged on the Second Level ● Hitler's Instances Constrained to Recognize... ● Romanian Press During the Days of August 1944 ● Do you know that... (Summary) ● The Crucial Turning-Point of Romania in August, 23, 1944 Seen in the World's Capital Cities ● International Press, Political and Military Personalities of those Times About the Revolutionary Act in August, 23, 1944 ● Fundamental Facts of our National History — The Coming into Being of the Romanian People ● Veterans Recall in Their Memory ● There Have Been and Still Are Heroes... ● Document's Memory. Romania's contribution to the Great Victory in May 1945 ● Monuments of the Fighting ● Romanian Military Personalities ● From the Activity of the Romanian Commission of Military History ● The Book of History ● Unbelievable, But Truth.

SOMMAIRE

● Au commencement d'un chemin ● Le Parti Communiste Roumain organisateur et dirigeant de la révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste ● Les racines historiques de la révolution de libération sociale et nationale, antifasciste et antiimpérialiste d'Août 1944 ● L'attitude hostile à l'égard de l'impérialisme allemand et du fascisme — trait caractéristique constant de l'armée roumaine ● 23 Août 1944 — le début d'une nouvelle ère dans l'histoire du peuple roumain ● L'armée roumaine, comme toujours, du côté du peuple ● La révolution roumaine d'Août 1944 — conséquences internationales ● Les Roumains nous ont désarmé ● Dans les coulisses des relations Antonescu-Hitler ● Les combats de l'armée et des formations patriotiques pendant l'insurrection (chronologie) ● Au Grand Etat Major roumain les mouvements de troupes sont tenus en stricte secret à l'égard des "alliés" ● 23 Août. Plus d'un million de soldats roumains ont répondu présent (corrections obligatoires à l'analyse d'un balance des forces) ● De Rastenberg au palais royal: la diplomatie du régime Antonescu à la veille de la révolution d'Août 1944 ● La variante balkanique: depuis le début à l'échec ● Parfaite concordance entre l'armée et la nation toute entière ● Les événements de Roumanie, d'Août 1944 dans les documents d'archives Britanniques ● L'envoyé spécial de Hitler rend compte: "Les ordres du maréchal sont sabotés au deuxième niveau" ● Les instances hitlériennes sont obligées de reconnaître... ● La presse internationale pendant les jours d'Août 1944 ● Bréviaire ● Le tournant de la Roumanie du 23 Août 1944 vu depuis les capitales du monde ● La presse internationale, des personnalités politiques et militaires de l'époque sur l'acte révolutionnaire de 23 Août 1944 ● Vérités fondamentales de l'histoire nationale — la Formation du peuple roumain. ● Les vétérans se rappellent ● Des héros il y en a eu, il y en aura encore... ● La mémoire des documents. L'apport de la Roumanie à la grande victoire de Mai 1945 ● Les monuments du combat ● Personnalités militaires roumains ● De l'activité de la Commission Roumaine d'Histoire Militaire ● Le livre d'histoire ● Incroyable, mais vrai

СОДЕРЖАНИЕ

● Начало пути ● Румынская Коммунистическая Партия — организатор и руководитель антифашистской и антиимпериалистической революции социального и национального освобождения ● Исторические корни антифашистской и антиимпериалистической революции социального и национального освобождения в Августе 1944 года ● Враждебное отношение к германскому империализму и фашизму — черта присущая Румынской армии ● 23 Августа 1944 года — начало новой эры в истории Румынского народа ● Румынская армия, как всегда на стороне народа ● Румынская революция в Августе 1944 года — последствия ● Нас оберужили румыны ● Закулисные отношения Антонеску и Гитлера ● Борьба армии и патриотических отрядов во время вооружённого восстания (хронология) ● В Румынском Генеральном Штабе передвижения войск сохраняются в большой тайне от «союзников» ● 23 Августа. Более миллиона румынских воинов откликнулись на призывы (необходимые поправки в анализе соотношения сил) ● Между Растенбургом и королевским дворцом: дипломатия режима Антонеску накануне Августовской революции 1944 года ● Балканский вариант: дебют и провал ● Полная согласованность армии со всей нацией ● События в Румынии в Августе 1944 года в документах британских архивов ● Специальный посланец Гитлера докладывает: «Приказы маршала саботируются на втором уровне» ● Гитлеровские инстанции вынуждены признать... ● Румынская печать в Августовские дни 1944 года ● Известно ли Вам?... (Краткие данные) ● Отклик в столицах мира на поворот Румынии 23 Августа 1944 года ● Международная печать, политические и военные деятели о революционном акте 23 Августа 1944 года ● Фундаментальные истины национальной истории — Образование румынского народа ● Ветераны вспоминают ● Герои были, есть и будут... ● Память документов. Вклад Румынии в великую победу в мае 1945 года ● Памятники борьбы ● Великие военачальники. Военные деятели ● Из деятельности Румынской комиссии по военной истории ● Историческая книга ● Невероятно, но действительно

INHALT

● Am Anfang des Weges ● Die Rumänische Kommunistische Partei — Organisator und Leiter der antifaschistischen und antiimperialistischen Revolution für soziale und nationale Befreiung ● Die geschichtlichen Wurzeln der antifaschistischen und antiimperialistischen Revolution für soziale und nationale Befreiung vom August 1944 ● Die gegen den deutschen Imperialismus und den Faschismus gerichtete Haltung — ständiges Kennzeichen der rumänischen Armee ● Der 23. August — der Beginn einer neuer Ära in der Geschichte des rumänischen Volkes ● Die rumänische Armee, wie immer an der Seite des Volkes ● Die rumänische Revolution vom August 1944 — Konsequenzen ● Die Rumänen entwarfen uns ● Aus den Kulissen der Beziehungen zwischen Antonescu und Hitler ● Der Kampf der Armee und der patriotischen Formationen während der Insurrektion (Chronologie) ● Beim Grossen Generalstab werden die Truppenbewegungen vor den „Alliierten“ streng geheimgehalten ● 23. August. Mehr als eine Million rumänische Soldaten waren anwesend (verbindliche Verbesserungen innerhalb der Analyse einer Kräfteberechnung) ● Von Rastenburg bis zum königlichen Palais: die Diplomatie des Antonescu-Regimes am Vortag der Revolution vom August 1944 ● Die balkanische Variante: vom Debüt zum Misserfolg ● Völlige Übereinstimmung mit der Armee und der gesamten Nation ● Die Ereignisse aus Rumänien vom August 1944 in den britischen Archivdokumenten ● Der Sonderbotschafter Hitlers berichtet: „Die Befehle des Marschalls werden am zweiten Niveau sabotiert“ ● Die Hitlerbehörden müssen zugestehen... ● Die rumänische Presse in den Augusttagen des Jahres 1944 ● Wussten Sie es... ● Die Wende in Rumänien vom 23. August 1944 von den Hauptstädten der Welt gesehen ● Die internationale Presse, politische und militärische Persönlichkeiten jener Zeit über den revolutionären Akt vom 23. August 1944 ● Grundlegende Wahrheiten der nationalen Geschichte — Die Bildung des rumänischen Volkes ● Die Veteranen erinnern sich ● Sie waren und bleiben Helden... ● Das Gedächtnis der Dokumente. Der Beitrag Rumäniens zum grossen Sieg vom Mai 1945 ● Die Denkmäler des Kampfes ● Rumänische Militärische Persönlichkeiten ● Aus der Tätigkeit der Rumänischen Kommission für Militärgeschichte ● Das Buch der Geschichte ● Unglaublich, doch wahr.

Redactori :

- ALEXANDRU DUȚU ● JEAN GHELIUC
- MIHAIL E. IONESCU ● ION JIANU
- NECULAI MOGHIOR
- CONSTANTIN ȘOLA ● IOAN TALPEȘ
- VLADIMIR ZODIAN

Macheta și tehnoredactarea :

- DUMITRU ISPAS
- Coperta :
- GHEORGHE CĂLĂRAȘU

Ilustrația:

- IULIAN MARINOF ● VIRGIL ULIERIU

